

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLV, Nr. 3
MAI—IUNIE
1986

Redacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV

COMITETUL DE REDACȚIE

PREȘEDINTE :

Prea Fericitul Părinte

I U S T I N

Mitropolitul Ungrovlahiei și
Patriarhul Bisericii
Ortodoxe Române

VICEPREȘEDINȚI :

I. P. S. Dr. ANTIM
Arhiepiscopul Tomisului
și Dunării de Jos

P. S. EPIFANIE
Episcopul Buzăului

MEMBRI :

P. S. ROMAN IALOMIȚEANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei
Bucureștilor

P. C. Pr. OCTAVIAN POPESCU
Vicar mitropolitan

REDACTOR RESPONSABIL :

P. C. Pr. ILIE GEORGESCU
Consilier cultural mitropolitan

REDACTOR :

Drd. MIHAI HAU

C U P R I N S

	<u>Pag.</u>
EDITORIAL : Independența națională — Năzuința de veacuri a poporul român. (Redacția)	V
PASTORALE CHIRIARHALE	
— <i>Pastorală la Învierea Domnului</i> — IUSTIN — Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române	1
— <i>Pastorală la Învierea Domnului</i> — ANTIM — Arhiepiscop al Arhiepiscopiei Tomisului și Dunării de Jos	7
— <i>Pastorală la Învierea Domnului</i> — EPIFANIE — Episcop al Buzăului . . .	13
ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII	
Manifestări consacrate păcii, Pr. DAVID POPESCU	20
INDRUMĂRI OMILETICE ȘI PASTORALE	
— <i>Indemn de Sfințele Paști</i> , Pr. Asist. Dr. LIVIU STREZA	24
— <i>La Duminică Mironosițelor</i> , Diac. EM. CORNIȚESCU	26
— <i>Slinjii Împărați Constantin și Elena</i> , Arhid. EVGHENIE DASCĂLU	30
— <i>La Duminică a IV-a după Paști</i> , Pr. Dr. NICOLAE DURĂ	34
— <i>La Duminică a V-a după Paști</i> , Pr. Vicar OCTAVIAN POPESCU	37
ȘTIRI ECUMENICE	
— <i>Consultații asupra mărturisirilor de credință creștină</i> , Roma 1984. Note, știri, comentarii, A. MANOLACHE	40
ARTICOLE ȘI STUDII	
— <i>Duhul Sfânt și Revelația în viața Bisericii Ortodoxe</i> , Pr. Conf. Dr. ALEXANDRU I. STAN	55
— <i>Un fiu de mare faimă al Arhiepiscopiei Tomisului din veacul al VI-lea, la Roma</i> , Pr. Dr. GHEORGHE I. DRĂGULIN	62
DOCUMENTARE	
— <i>Precizări privind lingurițele euharistice din secolele IV—VI, descoperite în România</i> , Pr. drd. NICOLAE DĂNILĂ	80

— <i>Contribuții la monografia schitului Cheia de pe Teleajen</i> (p. III-a) — Arhim. Gr. BABUȘ — GION IONESCU	92
---	----

IN MEMORIAM

— <i>Trecerea la cele veșnice a I.P.S. Dr. Nicolae Mladin — fostul mitropolit al Ardealului</i> (D. P.)	109
---	-----

ȘTIRI DIN CUPRINSUL MITROPOLIEI

Arhiepiscopia Bucureștilor

— <i>Cea de a II-a Conferință a clerului din Arhiepiscopia Bucureștilor</i>	112
— <i>Sfințiri de biserici, numiri și mișcări de personal</i> (Pr. D. POPESCU)	115

Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos

— <i>Prăznuirea Sintelor Paști la Centrul Eparhial și în Eparhie. Slujbe arhieresti, misionare și de hram. Hirotonii, sfințiri de biserici. Conferințe preoțești</i> (Arhim. Ieronim Motoc)	122
---	-----

Episcopia Buzăului

— <i>Conferința administrativă din luna aprilie—mai 1986. Sfințiri și restfințiri de biserici. Ședința Consiliului Eparhial. Din agenda de lucru a P. S. Epitanie. Adormiți în Domnul.</i> Pr. Cons. Cultural GR. DIONISIE	129
--	-----

NOTE ȘI RECENZII

OCTAVIAN COSMA LAZĂR, <i>Hronicul muzicii românești</i> , vol. VII, Editura muzicală, București, 1986, 566 p., Diac. Prof. MARIN VELEA	141
--	-----

INDEPENDENȚA NAȚIONALĂ, NĂZUINȚA DE VEACURI A POPORULUI ROMÂN

Situat geografic în calea migrației popoarelor, a invaziilor și războaielor, cum spuneau cronicarii, aflat la interferența intereselor rivale ale marilor imperii, poporul român a înscris în istoria sa pagini de epopee pentru a-și apăra neatințarea, păstrându-și, în pofida acestor grele furtuni ale istoriei, ființa etnică și de stat, hotărîrea de a fi unit, liber și pe deplin stăpîn în propria țară. Stă mărturie despre aceasta străvechea noastră tradiție statală, ilustrată de marii înaintași Burebista și Decebal, făuritori de veritabile epoci istorice și pilde vii pentru toți cei care le-au urmat. O afirmă cu tărie statornicia lui Glad, Gelu și Menumorut, care și-au apărat cu strășnicie pămîntul și tradiția, limba și obiceiurile, făcînd posibilă închegarea statelor centralizate din timpul lui Basarab și Bogdan, după cum, pentru menținerea operei lor unificatoare, voievozii următori au purtat aprige bătălii împotriva tendințelor acaparatoare ale marilor imperii europene — otoman, habsburgic și țarist. Abia după secole de lupte grele, copleșite de forța invadatorilor, Țările Române au putut fi constrînse să se supună dominației străine, care s-a agravat sau diminuat în funcție de capacitatea lor de rezistență.

Veacuri la rînd Poarta otomană avea să împiedice libera dezvoltare a Principatelor, urmărind transformarea lor în pašalcuri, fără a reuși, însă, datorită rezistenței înverșunate a românilor, fiind nevoită să le acorde autonomia politică și administrativă, în vreme ce Imperiul habsburgic și Rusia țaristă au căutat să facă din Țările Române moneda de schimb a intereselor lor.

Reglementate juridic, pe baza unor firmane și tratate, raporturile dintre Țările Române și Imperiul otoman, cuprinzînd obligații bilaterale (capitulații), stipulau pentru Principate, intrate sub suzeranitatea Porții, căreia îi plăteau tribut, dreptul de a-și face legi și de a-și alege voievozii, într-un cuvînt, neamestecul sub nici o formă al Porții în treburile lor interne. În decursul timpului, însă, Poarta otomană a încălcat, în practică, prevederile acestor tratate, a ocupat în reptate rînduri Principatele și a dispus în mod samavolnic de teritoriile românești, a mărit continuu tributul, adăugînd tot felul de peșchisuri și contribuții extraordinare, a jefuit sistematic bogățiile Țărilor Române, transformîndu-le, de fapt, în «cămară» de provizii a Constantinopolului. De aceea, lupta

poporului nostru pentru unitate și progres, material și social, s-a împletit indisolubil cu lupta pentru dobândirea independenței.

Războaiele duse împotriva crotropitorilor de Mircea cel Mare, Ioan de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Mihai Viteazul și mulți alții, urmărind scuturarea jugului opresiunii străine, au pus în lumină, cu o mare forță evocatoare, persistența idealului de independență, adânc înrădăcinat în conștiința poporului, care, de-o parte și de alta a Carpaților, păstrind vie flacăra libertății, a dus greul atîtor lupte de eliberare, făurind, în același timp, o înaltă cultură și civilizație. Prin jertfa și eroismul nenumăratelor generații de înaintași s-a putut asigura Țărilor Române autonomia statală, în timp ce multe popoare vecine căzuseră în robie, și s-a perpetuat, prin veacuri, idealul transformării acestei autonomii în independență deplină.

Pe firul acestei neîntrerupte tradiții, revoluțiile române de la 1784 și 1821 au înscris în programele lor, între alte obiective, care se întrepătrundeau și se influențau reciproc, dreptul neamului românesc de a-și organiza viața în mod liber și nestingherit pe tot cuprinsul teritoriului său strămoșesc.

Ca urmare a intensificării mișcării pentru emancipare și unitate națională în Țările Române, în contextul ridicării la luptă a popoarelor din Balcani pentru eliberare de sub dominația străină și constituirea statelor independente, Poarta otomană, prin Tratatul de la Adrianopole, din 1829, a recunoscut autonomia administrativă a Principatelor, dreptul lor la rezolvarea liberă a problemelor interne, desființarea monopolului turcesc asupra comerțului românesc și constituirea milițiilor naționale.

Desfășurată pe fundalul marilor frământări istorice care au cuprins aproape întreaga Europă la mijlocul secolului al XIX-lea, revoluția română de la 1848 și-a propus, odată cu îndeplinirea unor aspirații vitale ale poporului nostru, traducerea în viață a idealului de unitate și independență, care avea un rol național de prim ordin pentru creșterea condițiilor necesare constituirii societății românești într-un stat puternic și stăpîn pe destinele sale. Deși înfrîntă, în urma intervenției imperiilor vecine — țarist, otoman și habsburgic — care își disputau înțietatea asupra Țărilor Române, revoluția de la 1848, prin marile sale obiective, a dat un nou impuls luptei poporului nostru pentru unitate și independență, ce va rodi bogat, un deceniu mai târziu, în actul unirii Moldovei cu Muntenia.

Congresul de la Paris din 1856, avînd ca scop principal încheierea păcii după războiul Crimeii, purtat între marile puteri pentru supremăție în bazinul Mării Negre și luarea în stăpînire a strîmtorilor și a gurilor Dunării, a făcut din cauza românilor, care, în acel moment istoric, se exprimă prin dorința de unire a moldovenilor și muntenilor, o problemă europeană. Marile puteri participante la Congres s-au pronunțat în favoarea sau împotriva unirii celor două Principate, în măsura în care realizarea ei dădea sau nu satisfacție intereselor lor. Turcia considera îndeplinirea năzuinței de unire a românilor ca o limitare a influenței sale în Principate și, totodată, un pas hotărîtor spre dobîndirea independenței și înlăturarea suzeranității otomane. De aceea, a căutat să îm-

piedice realizarea unirii Moldovei cu Muntenia într-un stat național unitar. Din rațiuni diferite, Austria și, mai târziu, Anglia au sprijinit Imperiul otoman în această direcție. Franța, Rusia și celelalte puteri europene au privit cu bunăvoință lupta pentru unire a românilor, încurajând-o sau neamestecându-se în desfășurarea ei. Ca urmare a acestor poziții divergente și drept răspuns la obiecția Turciei și Austriei că unirea n-ar fi o dorință unanimă în Principate, Congresul a hotărât, în cele din urmă, consultarea românilor asupra viitoarei lor organizări, prin convocarea unor adunări, atât în Moldova cât și în Muntenia, alcătuite din reprezentanți ai tuturor categoriilor populației.

Desfășurate într-o atmosferă de fierbinte patriotism, de grijă pentru viitorul națiunii, lucrările Adunării ad-hoc au exprimat, în fața întregii lumi, surprinzând opinia publică și cercurile diplomatice europene, voința unanimă de unire a moldovenilor și muntenilor, consensul tuturor claselor și categoriilor sociale, al maselor largi ale poporului din cele două Principate de a înfăptui un stat liber și unitar, înzestrat cu instituții moderne, capabil să apere și să întărească demnitatea națională a românilor.

Datorită opoziției puterilor potrivnice formării statului național român, Conferința de la Paris din 1858, prin Convenția adoptată, n-a reținut în stipulațiile ei dorința de unire atât de unanim și de categoric exprimată de Adunările ad-hoc, ci a recurs la o soluție de compromis, hotărând constituirea Principatelor Unite ale Moldovei și Munteniei sub suzeranitatea Imperiului otoman și garanția colectivă a țărilor semnatare ale Tratatului de pace. Ele urmau a se administra liber și în afara oricăror ingerințe ale Porții, în limitele stabilite de acordul intervenit între puterile garante și Imperiul otoman. Fiecare Principat avea domn și adunarea legislativă proprie, ce funcționa cu concursul unei Comisii Centrale, cu caracter permanent, care pregătea legi de interes comun, precum și guvern și administrație separată, ceea ce nu corespundea decât în parte aspirațiilor de unire ale locuitorilor Moldovei și Munteniei.

Așadar, Convenția de la Paris n-a rezolvat problema Unirii în dimensiunile și în măsura așteptate de români, ci, prin autonomia deplină acordată Principatelor, căreia îi dădea o recunoaștere internațională, a creat numai cadrul general și instrumentele necesare pentru ca aceștia să continue lupta și să impună Europei propria lor soluție.

Concentrându-și energiile în jurul constituirii și desfășurării lucrărilor celor două Adunări electivă, chemate a-l desemna pe noul domn, poporul român avea să-și dovedească, încă o dată, curajul și înțelepciunea, capacitatea de a influența și a determina mersul evenimentelor, conținutul însuși al hotărârilor acestor organisme reprezentative. La 5 ianuarie 1859, Adunarea electivă de la Iași proclama drept domn al Moldovei pe colonelul Alexandru Ioan Cuza, unul din fruntașii revoluției de la 1848. Cîteva zile mai târziu, la 24 ianuarie 1859, Adunarea electivă de la București alegea ca domn al Munteniei tot pe colonelul Alexandru Ioan Cuza. Astfel, cele două Adunări electivă, de la Iași și București, ca mandatare ale națiunii, alegîndu-l în unanimitate pe Alexandru Ioan Cuza domnitor al Moldovei și Munteniei, au pus Europa în fața unui fapt împlinit, a unui act istoric ireversibil.

Iată cum, o problemă de însemnătate europeană, ce preocupase ani de-a rândul guvernele continentului și publicistica politică a epocii, se vedea acum rezolvată printr-un act al celor direct interesați care recuseseră la o soluție originală, în baza căreia Unirea Principatelor fusese împlinită, dar, totodată, fără ca nimeni să poată invoca o încălcare a stipulațiilor Convenției de la Paris, căci, aceasta, neprevăzând o asemenea desfășurare a evenimentelor, n-o interzisesese. Evident, faptul a surprins marile puteri europene, și în primul rând pe cele ostile realizării unității statale a românilor. Europa s-a găsit însă, în fața unui popor care s-a ridicat cu entuziasm și însuflețire în sprijinul Unirii, văzută nu numai ca măsură necesară de ștergere a unui hotărâre nefiresc, ci și ca program minimal al făuririi noului stat național, liber și independent.

Exprimînd actul de voință al întregii națiuni, încununarea luptelor purtate de atîtea generații de înaintași, Unirea Principatelor a avut un deosebit ecou și în celelalte provincii românești, aflate încă sub stăpînirea străină, care dobîndeau noi temeuri pentru speranța lor de unire cu patria mamă.

Unirea de la 1859 a reprezentat înfăptuirea radicală numai a unuia din dezideratele seculare ale poporului nostru, făurirea statului național român modern, care a constituit, însă, o premisă esențială pentru dobîndirea independenței. Înfăptuirea reformelor structurale cerute de modernizarea vieții economice și de stat, care au deschis țării noi perspective de dezvoltare și progres, au contribuit la întărirea autonomiei interne, netezind drumul către neatîrnarea deplină, ce presupunea înlăturarea suzeranității otomane, devenită anacronică și aproape nominală ca urmare a afirmării tot mai puternice a României în viața inter-națională.

Cînd, în 1875, au izbucnit răscoalele antiotomane în Bosnia și Herțegovina, și, în 1876, în Bulgaria, urmate de războiul declarat Turciei de Serbia și Muntenegru, deși oficial neutră în conflict, România a oferit sprijin eficace popoarelor asuprite de la sudul Dunării, permițînd, în secret, tranzitul de armament, înrolarea de voluntari, adăpostirea refugiaților pe teritoriul său, cu toate protestele Porții și ale puterilor garante, care încercau s-o mențină în starea de subordonare națională stabilită prin Tratatul de la Paris din 1856. Cercurile cele mai largi ale populației presau asupra guvernului să părăsească neutralitatea și să intre în acțiune pentru cucerirea independenței.

Potrivit cu tradiția istorică a poporului nostru, guvernul, bizuindu-se pe starea de spirit patriotică și combativă a maselor, a încercat, inițial, să folosească acțiunea diplomatică pentru obținerea neatîrnării, trimițînd, la 16 iunie 1876, Porții otomane și puterilor garante o notă, însoțită de un memoriu explicativ, în care cerea recunoașterea individualității statului român și a denumirii sale istorice de România, inviolabilitatea teritoriului țării și fixarea graniței între România și Turcia, admiterea reprezentanților români în corpul diplomatic, etc., practic, deci, independența statală. Marile puteri nu au dat, însă, curs acestei revendicări, iar Turcia, prin promulgarea unei noi constituții, considera România drept o «provincie privilegiată» a imperiului, în cadrul căruia

«posesiunile actuale și provinciile privilegiate formau un tot indivizibil», iar toți supușii, indiferent de religie, erau otomani.

Vestea proclamării acestei constituții, care implica, de fapt, desființarea statului național român, a stîrnit vie indignare și revoltă în rîndurile poporului nostru, întărind convingerea că independența națională nu putea fi obținută decît pe calea armelor, prin înfrîngerea militară a Turciei. Guvernul a luat imediat măsuri militare pentru a împiedica o eventuală incursiune turcească.

Desfășurarea evenimentelor a fost grăbită de atitudinea antiotomană a Rusiei, care urmărea să înlătore dominația turcească din Balcani. Un război ruso-turc devenise inevitabil. Pentru a-și aduce trupele la Dunăre, Rusia trebuia să le treacă prin România, și cum statul român se consolidase puternic în interior, încît tranzitul unor armate străine pe teritoriul său nu se mai putea face fără consimțămîntul guvernului, țarul a cerut, pentru aceasta, aprobarea autorităților românești. Înțelegînd complexitatea situației, guvernul român a încheiat, la 4 aprilie 1877, o convenție cu Rusia, prin care reglementa condițiile trecerii trupelor acesteia prin teritoriul României, iar la 6 aprilie 1877 a decretat mobilizarea armatei, act primit cu entuziasm de masele populare. La 11 aprilie armata rusă a trecut frontiera României, iar a doua zi, la 12 aprilie, Rusia a declarat război Turciei. Fără ca de pe teritoriul românesc să se fi tras vreun foc de armă, artileria turcească a început să bombardeze orașele și satele noastre, iar cetele de cerchezi și bașbuzuci să-și intensifice incursiunile de jaf pe malul stîng al Dunării. Față de aceste atacuri și bombardamente, opinia publică românească a cerut tot mai insistent guvernului să proclame independența de stat a țării și să înceapă războiul împotriva Porții otomane. Ca urmare, la 16 aprilie, bateriile românești de artilerie de pe malul Dunării au dat răspunsul cuvenit bombardamentelor turcești, iar peste trei zile guvernul a declarat starea de război între România și Turcia. În sfîrșit, la 9 mai 1877, Corpurile legiuitoare, întrunite în ședință publică, dînd expresie aspirațiilor multisekulare ale românilor, au adoptat o moțiune care proclama independența absolută a României, luînd, totodată, act de ruperea legăturilor cu Poarta și de starea de război între România și Turcia. Termenul de *independență absolută*, prezent în moțiune, avea o profundă semnificație și desemna saltul calitativ intervenit, prin voința națiunii, în statutul României, marcînd trecerea de la *autonomia* de care beneficiase pînă atunci, garantată de marile puteri, la *suveranitatea deplină*, atît în interior, cît și în raporturile internaționale.

Proclamarea independenței absolute a României a fost întîmpinată cu entuziasm în întreaga țară, mulțimea manifestînd cu însuflețire pe străzi sub stindardul tricolor și în sunetele marșului «Deșteaptă-te române».

După proclamarea independenței de către Corpurile legiuitoare, guvernul a dat imediat instrucțiuni agenților diplomatici români din străinătate să aducă la cunoștința guvernelor europene că mișcarea națională care a dus la înfăptuirea actului de la 9 mai este de nestăvilit, poporul fiind ferm hotărît să-și apere cu armele drepturile sale naționale, și să ceară puterilor garante să recunoască independența României.

Atitudinea puterilor europene față de proclamarea independenței României a fost în general rezervată și rece, ele așteptând să se pronunțe asupra acestei probleme abia după terminarea războiului ruso-turc. În astfel de condiții, se cerea ca independența, proclamată la 9 mai 1877, să fie consfințită și apărată pe cîmpul de luptă, spre a fi impusă atît Turciei, cît și puterilor garante. Și acum, ca în atitea momente de răscruce din trecutul său istoric, poporul român trebuia să lupte cu arma în mîna pentru a înfrînge în război forțele militare ale Porții otomane și a pune Europa în situația de a recunoaște noul statut internațional al țării.

La această dată, România nu avea o armată numeroasă. Prin mobilizările făcute în aprilie 1877, armata își mărise efectivele, ajungînd la 100.000 de oameni, din care peste jumătate constituiau trupele operative. Armatei îi lipseau, însă, în bună parte, echipamentul și armamentul modern, necesar unei campanii militare. Statul român făcuse comenzi de armament, furnituri militare și muniții unor firme particulare din Anglia, Franța, Belgia, Germania, dar toate transporturile de arme destinate României au fost reținute la graniță de către autoritățile austro-ungare, sub pretextul păstrării neutralității. O parte din acest armament, făcînd cale întoarsă și ocolind prin Rusia, a ajuns la destinație spre sfîrșitul războiului. Cu toate acestea, armata a putut fi pusă pe picior de război, într-un timp relativ scurt, datorită rechizițiilor și donațiilor de la populație, care a sprijinit cu însuflețire patriotică apelul făcut de guvern. În fiecare județ s-au format comitete de cetățeni, care, lansînd liste de subscripție, au strîns fonduri pentru cumpărarea de arme și îmbrăcăminte pentru soldați. Alimentele necesare trupelor, furajele pentru cai și căruțele pentru transporturi au fost adunate de la țărani, care au răspuns cu elan rechizițiilor militare. Alături de țărănime, lucrătorii de la orașe au muncit cu dăruire pentru dotarea armatei, la întreținerea și funcționarea mijloacelor de transport, construirea de drumuri și poduri, confecționarea echipamentului militar. Mii de învățători, profesori și funcționari administrativi au oferit cîte o parte din salariul lor lunar pe toată durata războiului. Clerul a făcut slujbe la altar pentru biruința oștirii române, și a dat zeci de voluntari care au sorvit, în spatele frontului, ca brîncardieri și sanitari, în spitalele armatei și ale Crucii Roșii. Intelectualii patriei, prin articole publicate în presă și conferințe ținute în diferite orașe ale țării, au menținut trează conștiința patriotică a maselor. Artiștii au dat reprezentații în folosul răniților, iar elevii de liceu au colectat pînză și scamă pentru spitale. Din toate colțurile țării, tinerii, părăsindu-și ocupațiile zilnice, s-au înrolat voluntari și au plecat pe front. Iar suprema mărturie a unanimității cu care națiunea română a susținut, cu toate forțele, cauza neahtîrnării a constituit-o sprijinul venit din provinciile românești încă subjugate, pentru care Țara liberă și independentă reprezenta centrul spre care gravitau speranțele în făurirea României întregite. Grupuri de voluntari din Transilvania, Banat și Bucovina, înfruntînd primejdiile, au trecut clandestin frontiera austriacă pentru a se alătura luptei fraților lor, cerînd să fie trimiși pe front. La Brașov, Făgăraș, Sibiu, Săliște, Timișoara, Alba-Iulia, Cluj, Abrud, Năsăud, etc., au luat ființă comitete,

care, în pofida persecuțiilor din partea autorităților austro-ungare, au colectat și expediat la București, pentru Armata română, bani, alimente și îmbrăcăminte. Mobilizarea exemplară a întregului popor în susținerea efortului militar al României, sprijinul, material și moral, acordat armatei de toate categoriile sociale, de întreaga națiune, au conferit războiului un profund caracter național și popular.

În vederea obținerii unei victorii rapide împotriva Porții otomane, guvernul român a propus Cabinetului de la Petersburg o cooperare militară ruso-română, cu zonă distinctă de front și comandă națională pentru trupele românești. Unele elemente de cooperare fuseseră, deja, înregistrate prin participarea armatei române la forțarea Dunării, pentru trecerea armatelor ruse, și prin instalarea unei garnizoane românești la Nicopole. Rusia, subapreciind valoarea numerică și combativă a trupelor turcești, înzestrate cu echipament modern, a refuzat, inițial, cooperarea, concepând participarea României la război prin înglobarea armatei române în cea rusă. Cele două înfringeri suferite de trupele rusești la Grivița, au determinat, însă, Rusia să solicite grabnic, în condițiile formulate de guvernul român, sprijinul armatei române, care a trecut imediat Dunărea, participând la marile bătălii care i-au consfințit neatrănarea.

Vitejia ostașilor români s-a afirmat cu putere la cucerirea Rahovei și sub zidurile fortăreței Plevna, care a capitulat în 28 noiembrie 1877, în urma unei îndelungate și înverșunate rezistențe. După căderea Plevnei, trupele românești au înaintat spre vest, repurtând noi biruințe asupra turcilor la Smîrdan și Vidin. În timp ce armata rusă, cucerind Sofia și Adrianopolul, a ajuns la cîțiva kilometri de Constantinopol. Turcia a fost obligată să ceară armistițiu. A urmat pacea încheiată la San Stefano, prin care România, Serbia și Muntenegru au fost declarate state independente, iar Bulgaria, stat autonom.

Armata română, dînd dovadă de înalt spirit de abnegație și eroism pe cîmpul de luptă, a adus o importantă contribuție la înfrîngerea Turciei. Neuitate vor rămîne memorabilele fapte de arme ale dorobanților, roșiorilor, călărașilor și artileriștilor români, care, în marile bătălii purtate între Dunăre și Balcani, s-au acoperit de gloria unor acte de eroism, intrate pentru totdeauna în istorie și legendă. Circa 10.000 de fii ai României au căzut în luptă sau au fost răniți pe dealurile și cîmpiile de sînge ale Bulgariei. Izvorul eroismului legendar al ostașilor și ofițerilor români s-a aflat în dragostea înflăcărată față de patrie, în ura înverșunată împotriva cotropitorilor, în dorința fierbinte de a vedea țara liberă și independentă.

Prin participarea sa activă la războiul din 1877—1878, prin jertfele și sacrificiile sale umane și materiale, România și-a cîștigat dreptul la independența de stat, într-o epocă în care marile puteri își disputau teritoriile din zona europeană în care se afla și țara noastră. În pofida unei puternice opoziții, a unor planuri de știrbire a suveranității și integrității teritoriale a țării noastre, Congresul de la Berlin, din vara anului 1878, a confirmat noul statut internațional al României, urmînd ca el să fie recunoscut, apoi, în mod oficial de fiecare putere europeană.

Iată cum, o problemă de însemnătate europeană, ce preocupase ani de-a rândul guvernele continentului și publicistica politică a epocii, se vedea acum rezolvată printr-un act al celor direct interesați care recuseseră la o soluție originală, în baza căreia Unirea Principatelor fusese împlinită, dar, totodată, fără ca nimeni să poată invoca o încălcare a stipulațiilor Convenției de la Paris, căci, aceasta, neprevăzând o asemenea desfășurare a evenimentelor, n-o interzisese. Evident, faptul a surprins marile puteri europene, și în primul rând pe cele ostile realizării unității statale a românilor. Europa s-a găsit însă, în fața unui popor care s-a ridicat cu entuziasm și însuflețire în sprijinul Unirii, văzută nu numai ca măsură necesară de ștergere a unui hotar nefiresc, ci și ca program minimal al făuririi noului stat național, liber și independent.

Exprimînd actul de voință al întregii națiuni, încununarea luptelor purtate de atîtea generații de înaintași, Unirea Principatelor a avut un deosebit ecou și în celelalte provincii românești, aflate încă sub stăpînirea străină, care dobîndeau noi temeuri pentru speranța lor de unire cu patria mamă.

Unirea de la 1859 a reprezentat înfăptuirea radicală numai a unuia din dezideratele seculare ale poporului nostru, făurirea statului național român modern, care a constituit, însă, o premisă esențială pentru dobîndirea independenței. Înfăptuirea reformelor structurale cerute de modernizarea vieții economice și de stat, care au deschis țării noi perspective de dezvoltare și progres, au contribuit la întărirea autonomiei interne, netezind drumul către neatîrnarea deplină, ce presupunea înlăturarea suzeranității otomane, devenită anacronică și aproape nominală ca urmare a afirmării tot mai puternice a României în viața inter-națională.

Cînd, în 1875, au izbucnit răscoalele antiotomane în Bosnia și Herțegovina, și, în 1876, în Bulgaria, urmate de războiul declarat Turciei de Serbia și Muntenegru, deși oficial neutră în conflict, România a oferit sprijin eficace popoarelor asuprite de la sudul Dunării, permițînd, în secret, tranzitul de armament, înrolarea de voluntari, adăpostirea refugiaților pe teritoriul său, cu toate protestele Porții și ale puterilor garante, care încercau s-o mențină în starea de subordonare națională stabilită prin Tratatul de la Paris din 1856. Cercurile cele mai largi ale populației presau asupra guvernului să părăsească neutralitatea și să intre în acțiune pentru cucerirea independenței.

Potrivit cu tradiția istorică a poporului nostru, guvernul, bizuindu-se pe starea de spirit patriotică și combativă a maselor, a încercat, inițial, să folosească acțiunea diplomatică pentru obținerea neatîrnării, trimițînd, la 16 iunie 1876, Porții otomane și puterilor garante o notă, însoțită de un memoriu explicativ, în care cerea recunoașterea individualității statului român și a denumirii sale istorice de România, inviolabilitatea teritoriului țării și fixarea graniței între România și Turcia, admiterea reprezentanților români în corpul diplomatic, etc., practic, deci, independența statală. Marile puteri nu au dat, însă, curs acestei revendicări, iar Turcia, prin promulgarea unei noi constituții, considera România drept o «provincie privilegiată» a imperiului, în cadrul căruia

«posesiunile actuale și provinciile privilegiate formau un tot indivizibil», iar toți supușii, indiferent de religie, erau otomani.

Vestea proclamării acestei constituții, care implica, de fapt, desființarea statului național român, a stîrnit vie indignare și revoltă în rîndurile poporului nostru, întărind convingerea că independența națională nu putea fi obținută decît pe calea armelor, prin înfrîngerea militară a Turciei. Guvernul a luat imediat măsuri militare pentru a împiedica o eventuală incursiune turcească.

Desfășurarea evenimentelor a fost grăbită de atitudinea antiotomană a Rusiei, care urmărea să înlăture dominația turcească din Balcani. Un război ruso-turc devenise inevitabil. Pentru a-și aduce trupele la Dunăre, Rusia trebuia să le treacă prin România, și cum statul român se consolidase puternic în interior, încît tranzitul unor armate străine pe teritoriul său nu se mai putea face fără consimțămîntul guvernului, țarul a cerut, pentru aceasta, aprobarea autorităților românești. Înțelegînd complexitatea situației, guvernul român a încheiat, la 4 aprilie 1877, o convenție cu Rusia, prin care reglementa condițiile trecerii trupelor acesteia prin teritoriul României, iar la 6 aprilie 1877 a decretat mobilizarea armatei, act primit cu entuziasm de masele populare. La 11 aprilie armata rusă a trecut frontiera României, iar a doua zi, la 12 aprilie, Rusia a declarat război Turciei. Fără ca de pe teritoriul românesc să se fi tras vreun foc de armă, artileria turcească a început să bombardeze orașele și satele noastre, iar cetele de cerchezi și bașbuzuci să-și intensifice incursiunile de jaf pe malul stîng al Dunării. Față de aceste atacuri și bombardamente, opinia publică românească a cerut tot mai insistent guvernului să proclame independența de stat a țării și să înceapă războiul împotriva Porții otomane. Ca urmare, la 16 aprilie, bateriile românești de artilerie de pe malul Dunării au dat răspunsul cuvenit bombardamentelor turcești, iar peste trei zile guvernul a declarat starea de război între România și Turcia. În sfîrșit, la 9 mai 1877, Corpurile legiuitoare, întrunite în ședință publică, dînd expresie aspirațiilor multisekulare ale românilor, au adoptat o moțiune care proclama independența absolută a României, luînd, totodată, act de ruperea legăturilor cu Poarta și de starea de război între România și Turcia. Termenul de *independență absolută*, prezent în moțiune, avea o profundă semnificație și desemna saltul calitativ intervenit, prin voința națiunii, în statutul României, marcînd trecerea de la *autonomia* de care beneficiase pînă atunci, garantată de marile puteri, la *suveranitatea deplină*, atît în interior, cît și în raporturile internaționale.

Proclamarea independenței absolute a României a fost întîmpinată cu entuziasm în întreaga țară, mulțimea manifestînd cu însuflețire pe străzi sub stindardul tricolor și în sunetele marșului «Deșteaptă-te române».

După proclamarea independenței de către Corpurile legiuitoare, guvernul a dat imediat instrucțiuni agenților diplomatici români din străinătate să aducă la cunoștința guvernelor europene că mișcarea națională care a dus la înfăptuirea actului de la 9 mai este de nestăvilit, poporul fiind ferm hotărît să-și apere cu armele drepturile sale naționale, și să ceară puterilor garante să recunoască independența României.

Atitudinea puterilor europene față de proclamarea independenței României a fost în general rezervată și rece, ele așteptând să se pronunțe asupra acestei probleme abia după terminarea războiului ruso-turc. În astfel de condiții, se cerea ca independența, proclamată la 9 mai 1877, să fie consacrată și apărată pe câmpul de luptă, spre a fi impusă atît Turciei, cît și puterilor garante. Și acum, ca în atîtea momente de răscruce din trecutul său istoric, poporul român trebuia să lupte cu arma în mînă pentru a înfrînge în război forțele militare ale Porții otomane și a pune Europa în situația de a recunoaște noul statut internațional al țării.

La această dată, România nu avea o armată numeroasă. Prin mobilizările făcute în aprilie 1877, armata își mărise efectivele, ajungînd la 100.000 de oameni, din care peste jumătate constituiau trupele operative. Armatei îi lipseau, însă, în bună parte, echipamentul și armamentul modern, necesar unei campanii militare. Statul român făcuse comenzi de armament, furnituri militare și muniții unor firme particulare din Anglia, Franța, Belgia, Germania, dar toate transporturile de arme destinate României au fost reținute la graniță de către autoritățile austro-ungare, sub pretextul păstrării neutralității. O parte din acest armament, făcînd cale întoarsă și ocolind prin Rusia, a ajuns la destinație spre sfîrșitul războiului. Cu toate acestea, armata a putut fi pusă pe picior de război, într-un timp relativ scurt, datorită rechizițiilor și donațiilor de la populație, care a sprijinit cu însuflețire patriotică apelul făcut de guvern. În fiecare județ s-au format comitete de cetățeni, care, lansînd liste de subscripție, au strîns fonduri pentru cumpărarea de arme și îmbrăcăminte pentru soldați. Alimentele necesare trupelor, furajele pentru cai și căruțele pentru transporturi au fost adunate de la țărani, care au răspuns cu elan rechizițiilor militare. Alături de țărănime, lucrătorii de la orașe au muncit cu dăruire pentru dotarea armatei, la întreținerea și funcționarea mijloacelor de transport, construirea de drumuri și poduri, confecționarea echipamentului militar. Mii de învățători, profesori și funcționari administrativi au oferit cîte o parte din salariul lor lunar pe toată durata războiului. Clerul a făcut slujbe la altar pentru biruința oștirii române, și a dat zeci de voluntari care au servit, în spatele frontului, ca brancardieri și sanitari, în spitalele armatei și ale Crucii Roșii. Intelectualii patriei, prin articole publicate în presă și conferințe ținute în diferite orașe ale țării, au menținut trează conștiința patriotică a maselor. Artiștii au dat reprezentații în folosul răniților, iar elevii de liceu au colectat pînză și scamă pentru spitale. Din toate colțurile țării, tinerii, părăsindu-și ocupațiile zilnice, s-au înrolat voluntari și au plecat pe front. Iar suprema mărturie a unanimității cu care națiunea română a susținut, cu toate forțele, cauza neahtîrnării a constituit-o sprijinul venit din provinciile românești încă subjugate, pentru care Țara liberă și independentă reprezenta centrul spre care gravitau speranțele în făurirea României întregite. Grupuri de voluntari din Transilvania, Banat și Bucovina, înfruntînd primejdii, au trecut clandestin frontiera austriacă pentru a se alătura luptei fraților lor, cerînd să fie trimiși pe front. La Brașov, Făgăraș, Sibiu, Săliște, Timișoara, Alba-Iulia, Cluj, Abrud, Năsăud, etc., au luat ființă comitete,

care, în pofida persecuțiilor din partea autorităților austro-ungare, au colectat și expediat la București, pentru Armata română, bani, alimente și îmbrăcăminte. Mobilizarea exemplară a întregului popor în susținerea efortului militar al României, sprijinul, material și moral, acordat armatei de toate categoriile sociale, de întreaga națiune, au conferit războiului un profund caracter național și popular.

În vederea obținerii unei victorii rapide împotriva Porții otomane, guvernul român a propus Cabinetului de la Petersburg o cooperare militară ruso-română, cu zonă distinctă de front și comandă națională pentru trupele românești. Unele elemente de cooperare fuseseră, deja, înregistrate prin participarea armatei române la forțarea Dunării, pentru trecerea armatelor ruse, și prin instalarea unei garnizoane românești la Nicopole. Rusia, subapreciind valoarea numerică și combativă a trupelor turcești, înzestrate cu echipament modern, a refuzat, inițial, cooperarea, concepând participarea României la război prin înglobarea armatei române în cea rusă. Cele două înfringeri suferite de trupele rusești la Grivița, au determinat, însă, Rusia să solicite grabnic, în condițiile formulate de guvernul român, sprijinul armatei române, care a trecut imediat Dunărea, participând la marile bătălii care i-au consacrat neafirmarea.

Vitejia ostașilor români s-a afirmat cu putere la cucerirea Rahovei și sub zidurile fortăreței Plevna, care a capitulat în 28 noiembrie 1877, în urma unei îndelungate și înverșunate rezistențe. După căderea Plevnei, trupele românești au înaintat spre vest, repurtând noi biruințe asupra turcilor la Smîrdan și Vidin. În timp ce armata rusă, cucerind Sofia și Adrianopolul, a ajuns la cîțiva kilometri de Constantinopol. Turcia a fost obligată să ceară armistițiu. A urmat pacea încheiată la San Stefano, prin care România, Serbia și Muntenegru au fost declarate state independente, iar Bulgaria, stat autonom.

Armata română, dînd dovadă de înalt spirit de abnegație și eroism pe cîmpul de luptă, a adus o importantă contribuție la înfrîngerea Turciei. Neuitate vor rămîne memorabilele fapte de arme ale dorobanților, roșiorilor, călărașilor și artileriștilor români, care, în marile bătălii purtate între Dunăre și Balcani, s-au acoperit de gloria unor acte de eroism, intrate pentru totdeauna în istorie și legendă. Circa 10.000 de fii ai României au căzut în luptă sau au fost răniți pe dealurile și cîmpiile de sînge ale Bulgariei. Izvorul eroismului legendar al ostașilor și ofițerilor români s-a aflat în dragostea înflăcărată față de patrie, în ura înverșunată împotriva cotropitorilor, în dorința fierbinte de a vedea țara liberă și independentă.

Prin participarea sa activă la războiul din 1877—1878, prin jertfele și sacrificiile sale umane și materiale, România și-a cîștigat dreptul la independența de stat, într-o epocă în care marile puteri își disputau teritoriile din zona europeană în care se afla și țara noastră. În pofida unei puternice opoziții, a unor planuri de știrbire a suveranității și integrității teritoriale a țării noastre, Congresul de la Berlin, din vara anului 1878, a confirmat noul statut internațional al României, urmînd ca el să fie recunoscut, apoi, în mod oficial de fiecare putere europeană.

Rusia, Austro-Ungaria și Turcia au recunoscut independența României imediat după Congresul de la Berlin, Italia, în 1879, iar Germania și Anglia, în 1880.

După așezarea statului român pe temelii independente absolute, țara noastră a intrat într-o etapă nouă a evoluției sale istorice, care implica consolidarea neamului, progresul economic și, mai presus de toate, întregirea națională, prin unirea teritoriilor românești aflate încă sub stăpânirea străină.

Izbucnirea primului război mondial, în vara anului 1914, care a constituit o crâncenă și sîngeroasă confruntare între marile puteri pentru împărțirea sferelor de influență, a zguduit din temelii rînduiriile vechi, determinînd un puternic val al luptei popoarelor pentru eliberarea națională. Amploarea fără precedent a luptei de eliberare națională a românilor de pretutindeni a ridicat în fața națiunii necesitatea desăvîșirii unității statale, a eliberării tuturor provinciilor românești aflate sub stăpînire străină și unirea lor cu Țara.

După doi ani de neutralitate, în condițiile în care asupra țării noastre se exercitau presiuni tot mai puternice din partea celor două tabere beligerante de a intra în război, cu scopul — nemărturisit — de a atrage forțe adverse și a ușura situația de pe propriile lor fronturi, fiind amenințată în caz de refuz, cu transformarea în teatru de operațiuni militare, ceea ce echivala cu desființarea ei ca stat, România s-a alăturat Antantei, care promitea satisfacerea dezideratului suprem al unirii cu Țara a teritoriilor românești aflate sub dominația austro-ungară. Desigur, poporul român ar fi dorit făurirea statului său național nu prin război, dar aceasta nu depindea de el. În condițiile unei țări ca România, cu teritorii cîmpite de marile puteri vecine, singura posibilitate de a realiza idealul național, în acele condiții istorice, era, ca și în 1877, folosirea împrejurărilor internaționale create atunci și acțiunea energică a întregului popor pentru apărarea independenței și desăvîșirea unificării național-statale.

România a intrat în război după ce a stabilit, mai întii, condițiile colaborării cu Antanta. Ea a cerut, între altele, să i se asigure aprovizionarea, pe toată durata războiului, cu muniție, echipament și medicamente în cantitățile cerute de guvernul român; acțiunea militară a armatei române împotriva Austro-Ungariei să fie susținută de o ofensivă generală pe frontul de sud; armata rusă să asigure spatele frontului român din Bucovina și Dobrogea.

O dată acceptate aceste condiții, s-a semnat la București, la 4 august 1916, tratatul de alianță între România, Rusia, Franța, Anglia și Italia, precum și o Convenție militară. Pe această bază, la 14 august 1916, forțele armate române au trecut la ofensivă pe toată lungimea arcului carpatic, silind trupele austro-ungare să se retragă pe întregul front. În numai cîteva zile, Armata română a pătruns adînc în Transilvania, fiind primită cu entuziasm de populația românească, dornică să se elibereze de sub dominația străină. Pentru a face față situației, Puterile Centrale, nesolicitate pe nici unul din fronturile principale de către Antantă, în pofida angajamentelor pe care aceasta și le luase față

de România, au mutat centrul de greutate al acțiunilor lor militare pe frontul român, realizând o superioritate zdrobitoare de forțe. Covârșită de forțele adverse, Armata română, care a luptat cu dârzenie și dăruire, a trebuit să se retragă, apărînd pas cu pas pămîntul patriei. Capitala și aproape două treimi din teritoriul țării au căzut sub ocupația Puterilor Centrale, care, cu toate eforturile făcute, n-au putut, însă, înfrînge rezistența românească, trupele lor fiind oprite, spre sfîrșitul anului 1916, pe linia Carpaților răsăriteni. Lipsa de loialitate a statelor Antantei față de România, a cărei intrare în război determinase o schimbare a raportului de forțe în favoarea lor, s-a vădit nu numai în neîndeplinirea obligațiilor asumate, ci și în intenția de a nu-i recunoaște dreptul la întregirea națională și, chiar, de a se înțelege cu adversarii pe seama împărțirii teritoriului românesc.

În condiții neașemuit de grele și cu prețul unor uriașe sacrificii ale populației, în primăvara anului 1917, România și-a refăcut armata, care s-a reîntors pe front, ocupînd un sector pe cursul inferior al Siretului. Acționînd cu spirit de jertfă și fierbinte patriotism, trupele române au susținut la Mărăști, Mărășești și Oituz, în vara anului 1916, cele mai crîncene bătălii din primul război mondial, care au fost și cele mai importante victorii militare ale Antantei asupra Puterilor Centrale. Aceste strălucite victorii românești, care au influențat desfășurarea generală a războiului, contribuind la înfrîngerea Puterilor Centrale, au reprezentat un element decisiv în lupta pentru eliberarea patriei de sub dominația vremelnică a cotropitorilor străini, pentru înmănuncherea, într-un singur stat, a tuturor românilor.

România n-a participat la acest război călăuzită de intenții de cotropire și anexiune teritorială, țelurile ei necoincîzînd cu cele ale marilor puteri, ci din dorința realizării aspirațiilor sale multisekulare de întregire a poporului român. De aceea, participarea României la război a avut un caracter drept — cum, de altfel, au fost toate luptele eroice purtate pînă atunci de români împotriva cotropitorilor — de eliberare și unire națională.

Sfîrșitul primului război mondial a creat premise noi, favorabile pentru desfășurarea luptei de eliberare națională a popoarelor oprimate de marile imperii multinaționale, luptă care a dus la prăbușirea imperiilor habsburgic și țarist, la constituirea unor state independente în centrul și sud-estul Europei. În aceste împrejurări și-a găsit finalizarea, în 1918, și lupta îndelungată a românilor pentru libertate și unitate național-statală. Încheind procesul istoric de unificare a statului național român independent, Adunarea Națională de la Alba Iulia, de la 1 decembrie 1918, a proclamat solemn unirea Transilvaniei și Banatului cu România pentru toate veacurile.

Marea Unire din 1918 a fost, așadar, expresia vie, dinamică, a vitalității națiunii române, actul de voință al unui popor ferm hotărît să trăiască unit, liber și independent în vatra strămoșească unde s-a zămislit și nicidecum un dar al bunăvoinței marilor puteri, o consecință a conjuncturii externe sau a unor înțelegeri intervenite la masa tratativelor. Tratatetele de pace de la Saint Germain, din 1919, și Trianon, din

1920, au consfințit, pe plan internațional, o situație de fapt, creată prin lupta maselor din toate provinciile locuite de români, au dat curs unor cerințe obiective, consacrand drepturile istorice inalienabile ale popoului nostru, care se afirmaseră cu o impresionantă forță în fața întregii lumi. S-a demonstrat, astfel, încă o dată, că nimeni și nimic nu poate schimba istoria, nu poate înfringe voința dirză a popoarelor hotărâte să-și cucerească libertatea și independența, să-și făurească soarta potrivit propriei voințe, aspirațiilor lor vitale.

Marcind o etapă nouă, calitativ superioară în evoluția națiunii române, făurirea statului național unitar, prin înmănușcherea energiilor și capacităților creatoare ale întregului popor, a creat condiții favorabile dezvoltării vieții sociale, economice și politice a țării, apărării și consolidării independenței României, afirmării ei pe plan internațional.

Dar, cerul anilor de pace postbelici a început, treptat, să se întunece de apariția în viața internațională a unui factor de instabilitate și amenințare, a cărei pondere a sporit permanent, declanșând, în cele din urmă, pe fondul politicii marilor puteri de dominație și aspirare a altor popoare, de reîmpărțire a lumii în sfere de influență, o criză, care și-a aflat deznodământul în cel de-al doilea război mondial.

Vehiculând ideea de revanșă, în urma înfringerii suferite în primul război mondial, care și-a găsit adepți și în alte țări de pe continent, Germania a afișat, după instaurarea dictaturii hitleriste, o serie de principii social-politice nocive, cum erau inegalitatea rasială, dreptul unor popoare, în primul rând al germanilor, de a-și extinde dominația asupra altora, etc. total incompatibile cu stadiul de cultură și civilizație atins de omenire în secolul al XX-lea. Anexarea Austriei de către Germania, în martie 1938, urmată de cotoirea și împărțirea Cehoslovaciei și de invazia italiană în Albania au însemnat noi pași spre un conflict mondial. Prin atacarea Poloniei de către Germania, la 1 septembrie 1938, s-a declanșat cea mai catastrofală conflagrație din istoria omenirii, care a cuprins în orbita ei 72 de state de pe toate continentele, însumând circa 80 la sută din populația globului. Operațiile militare s-au desfășurat pe teritoriul a 40 de țări din Europa, Asia și Africa, iar efectivele armatelor beligerante s-au ridicat la peste o sută de milioane de militari, din care mai mult de jumătate au fost ucși, mutilați, răniți sau dispăruți. Lor li s-au adăugat alte milioane de oameni omorâți în lagărele de exterminare și în timpul bombardamentelor. Jertfele umane au fost însoțite de pagube materiale incalculabile. Țări întregi au fost pustiite, mii de orașe ruinate, sute de mii de localități devastate sau chiar rase de pe fața pământului, edificii de cultură și artă, pe care omenirea le-a păstrat mii de ani, au dispărut pentru totdeauna. Nici un război din istoria umanității nu a provocat atâtea drame, nu s-a încheiat cu un bilanț atât de tragic.

În acele vremuri de grele încercări, când era pusă în primejdie ființa națională a multor popoare, uriașe forțe din lumea întreagă și-au unit eforturile pentru a-i nimici pe agresori. Civilizația umană a putut fi salvată de la pieire tocmai datorită imenselor sacrificii ale popoarelor care au format coaliția antihitleristă și mișcarea de rezistență de pe toate continentele.

În ceea ce privește România, ca urmare a politicii marilor puteri europene din anii 1939—1940, ea a fost complet izolată pe plan internațional. Aflată singură în fața agresiunii germane și a aliaților ei, lipsită de orice sprijin din afară, țara noastră a devenit victima politicii de forță și dictat, de subjugare și asuprire, de uzurpare teritorială și știrbire a unității naționale. Prin Dictatul de la Viena, din 30 august 1940, României i-a fost smulsă partea de nord-vest a teritoriului său, fiind predată Ungariei hortic, iar la cîrma statului a fost impus, în urma intervenției directe a Germaniei hitleriste, un guvern de dictatură militară, ce a facilitat pătrunderea trupelor germane în țară, care au jucat, de fapt, rolul unor forțe de ocupație. În aceste condiții, în pofida voinței și tradițiilor poporului nostru, care în îndelungata sa istorie a luptat cu dirzenie numai pentru apărarea propriilor hotare, a independenței și libertății sale, România a fost împinsă, în vara anului 1941, în războiul dezlănțuit de Germania hitleristă împotriva Uniunii Sovietice. Atributele fundamentale ale statului român, independența și suveranitatea sa națională, au fost, astfel, grav lezate, fiind pusă în primejdie însăși ființa noastră națională.

În această situație de o excepțională gravitate, poporul nostru s-a ridicat cu hotărîre la luptă împotriva dominației străine, pentru eliberarea țării și recucerirea independenței și suveranității naționale a României. Pe baza atingerii acestor obiective vitale, de care depindea însăși soarta poporului și a țării, s-a realizat largul consens național ce a reunit toate forțele patriotice dornice să participe la zdrobirea agresorului, care a dus la victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă de la 23 August 1944.

Prin acest act de voință națională, care a răsturnat guvernul dictaturii antonesciene, România s-a alăturat cu întregul său potențial economic și militar coaliției Națiunilor Unite și a declanșat ostilitățile contra Germaniei hitleriste. Dragostea de patrie și dorința vie de a o vedea liberă și independentă au stîrnit un puternic suflu patriotic în rîndurile poporului, caracterul drept, eliberator, al războiului antihitlerist dînd un avînt nestăvilit luptei pentru alungarea ocupanților de pe pămîntul României. În numai opt zile, în cursul unor grele bătălii, unitățile militare românești, împreună cu forțele patriotice, au eliberat Capitala și cea mai mare parte a teritoriului țării. Cooperînd strîns cu trupele sovietice, armata română a acționat, apoi, cu eroism pentru eliberarea părții de nord-vest a României, smulsă din trupul Țării prin Dictatul de la Viena, continuînd neabătut lupta și dincolo de hotarele patriei, pentru eliberarea Ungariei, Cehoslovaciei și a unei părți din Austria, pînă la capitularea Germaniei hitleriste, la 9 mai 1945.

Acțiunea militară a României, producîndu-se într-un moment cînd victoria Națiunilor Unite nu se conturase cu certitudine, cînd Germania hitleristă era departe de a fi învinsă, a avut o influență remarcabilă asupra desfășurării celui de-al doilea război mondial, scurtînd durata conflictului, cu circa 200 de zile. O scurtă privire asupra contribuției României la marea victorie a popoarelor ne arată că, de la 23 august

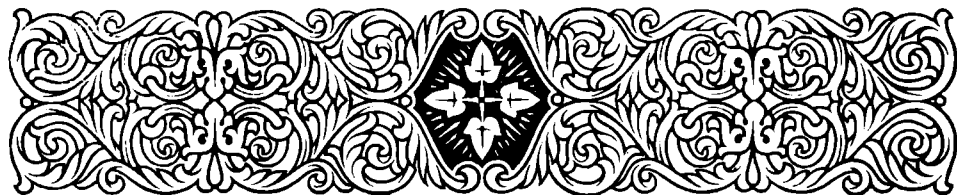
1944 și pînă la 9 mai 1945, numărul total al ostașilor români angajați pe frontul antihitlerist s-a ridicat la peste o jumătate milion de oameni, provocînd inamicului pierderi care reprezentau efectivul a circa 14 divizii. Jertfele date de poporul român au fost mari, ridicîndu-se la aproape 170.000 de militari — morți, răniți sau dispăruți. Pe lîngă contribuția militară, poporul român a înscris și un însemnat aport economic, încordîndu-și toate puterile și întreaga voință pentru susținerea frontului cu armament, muniții, alimente și echipament. Dacă la aceasta se adaugă valoarea pagubelor și distrugerilor provocate de trupele hitleriste și hortyste în retragere, efortul economic al României depășește un miliard de dolari, la cursul valutei anului 1938.

Toate acestea atestă cu pregnanță contribuția majoră a României la scurtarea celui de-al doilea război mondial, la victoria popoarelor asupra Germaniei hitleriste. Ea se înscrie ca un capitol glorios al luptei seculare neîntrerupte a poporului nostru închinată apărării ființei sale, pămîntului strămoșesc, afirmării de sine stătătoare în ansamblul popoarelor libere ale lumii.

Eliberarea țării și trecerea ei pe calea construcției socialiste au pus definitiv capăt dominației străine, asigurînd independența și suveranitatea națională, dreptul poporului român de a fi deplin stăpîn pe destinele sale, de a-și făuri viața așa cum și-o dorește.

Prin întregul său trecut istoric, prin prezentul marcat de realizările mărețe ale socialismului, prin perspectivele luminoase ale ridicării țării pe noi trepte de civilizație și progres, poporul român atestă convingător că independența este idealul său cel mai de preț, bunul său cel mai scump, cucerit cu mari jertfe și pe care nu vrea și nu va voi nicicînd să-l înstrăineze. Conștient că apărarea acestei moșteniri istorice de preț constituie suprema sa datorie, imperativul absolut al propășirii lui în viitor, poporul român este ferm hotărît să-și aducă întreaga contribuție la făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră, a unei lumi a păcii și colaborării între state și națiuni libere și independente.

REDACȚIA

PASTORALE CHIRIARHALE

† I U S T I N

DIN MILA LUI DUMNEZEU
ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR
MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

*IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU ATOATEȚIITORUL,
IAR DE LA NOI PĂRINTEASCĂ BINECUVÎNTARE*

Iubiți credincioși,

După moartea Sa, Domnul nostru Iisus Hristos S-a înfățișat pe Sine «viu apostolilor Săi prin multe semne doveditoare, făcându-Se văzut lor în răstimp de patruzeci de zile și vorbindu-le despre cele ale împărăției lui Dumnezeu». Aceasta este mărturia pe care ne-a lăsat-o Sfântul evanghelist Luca în cartea sa numită Faptele Apostolilor (I, 3) despre învierea Mintuitorului; iar Sfântul evanghelist Ioan, după ce sfârșește descrierea venirii Mintuitorului în mijlocul ucenicilor Lui, trecînd minunat «prin ușile încuiate» (XX, 26), zice : «Și Iisus a făcut, de față cu ucenicii Săi, și alte minuni, multe, care nu sînt scrise în cartea aceasta. Iar acestea s-au scris ca să credeți că Iisus este Hristos, Fiul lui Dumnezeu, și crezînd, să aveți viață întru numele Lui». Mai departe în încheierea evangheliei sale, apostolul iubit al Mintuitorului, după ce termină descrierile arătărilor lui Iisus în fața ucenicilor în Galileia, adaugă : «Dar sînt și alte multe

lucruri pe care le-a făcut Iisus, care, dacă s-ar fi scris, câte unul, socotesc că nici în lumea toată n-ar fi putut să încapă cărțile ce s-ar fi scris» (XX, 30 ; XXI, 25).

Iubiți fii sufletești,

Cărțile bisericești vechi ne-au păstrat știrea că Maica Domnului a văzut pe Iisus «sculîndu-Se prea frumos din mormînt, biruitor...», cu totul «strălucit, fără asemănare în frumusețe, ca un mire ieșind cu trupul din cămara gropii...». Atunci «ea s-a umplut de bucurie și a strigat : Fiul meu și Dumnezeuul meu, măresc învierea Ta cea mai presus de cuvînt».

«A înviat Domnul. Am văzut mormîntul gol», ziceau Sfinții Apostoli Petru și Ioan.

«Am văzut pe Domnul și am vorbit cu El», spunea ucenicilor Maria Magdalena. Mi-a poruncit să merg la frații Lui și să spun că El se va sui la Tatăl Său și la Tatăl nostru și la Dumnezeuul Său și Dumnezeuul nostru (Ioan XX, 17—18).

«Am văzut pe Domnul. I-am cuprins picioarele și ne-am închinat Lui», ziceau femeile care veniseră în zorii zilei de Duminică să vadă mormîntul. Iar «El ne-a poruncit să dăm de veste fraților Săi să meargă în Galileia și acolo Îl vor vedea» (Matei XXVIII, 10).

«Am văzut pe Domnul». A mers cu noi pe cale de la Ierusalim la Emaus și ne-a tilcuit Scripturile, dovedindu-ne că Hristos trebuia «să pătimească și să intre întru mărirea Sa» (Luca XXIV, 13—27) mărturiseau doi dintre ucenicii apostolilor, Luca și Cleopa. Ei vorbeau cu El, dar nu știau că este Mîntuitorul. La binecuvîntarea și frîngerea pîinii «li s-au deschis însă ochii lor și au cunoscut că este El. El însă s-a făcut nevăzut de lingă ei» (Luca XXIV, 31).

«Într-adevăr Domnul a înviat și s-a arătat lui Simon» mărturiseau apostolii, împreună cu cei ce se țineau de ei, în fața celor care veniseră de la Emaus (Luca XXIV, 33—34).

«Pace vouă». Acesta este cuvîntul de urare pe care L-a adresat Mîntuitorul către cei care se găseau atunci adunați într-o cameră încuiată de teama necredincioșilor, în momentul în care pe neașteptate a venit și a stat în mijlocul lor, făcînd dovada învierii Sale.

«Am văzut pe Domnul !». Așa grăit-au ceilalți apostoli către Toma, care nu fusese de față cînd Mîntuitorul s-a arătat ior.

La cuvîntul adresat lui, Toma a zis : «Dacă nu voi vedea în palmele Lui semnul piroanelor, dacă nu voi pune degetul meu în semnul piroanelor și dacă nu voi pune mîna mea în coasta Lui, nu voi crede».

După o săptămînă, Toma, văzînd mîinile și coasta Mîntuitorului, a dat mărturie de credință nu numai în învierea dar și în dumnezeirea Lui, zicînd : «Domnul meu și Dumnezeuul meu !» (Ioan XX, 28).

În urma acestora zice Sfîntul Evanghelist Ioan, Domnul nostru Iisus Hristos s-a arătat din nou ucenicilor Săi, la Marea Tiberiadei, în Galileia. Acolo a vorbit cu ucenicii, a mîncat împreună cu ei și a săvîrșit pentru ei o minune. Aceasta este acum a treia oară, cînd Iisus s-a arătat ucenicilor, după ce s-a sculat din morți (Ioan XXI, 14).

Iubiți fii duhovnicești,

După înviere, la cea de a treia arătare în fața ucenicilor Săi, Domnul nostru Iisus Hristos a mărturisit, zicînd : «Datu-Mi-s-a toată puterea în cer și pe pămînt...» (Matei XXVIII, 18). Fără îndoială, ca Fiu al lui Dumnezeu, Mîntuitorul n-a fost niciodată lipsit de putere. Dar, în vremea viețuirii Lui ca om, întru desăvîrșită smerenie și umilință, El n-a dat la iveală puterea Sa dumnezeiască. Numai în momentul învierii din morți El se arată ca «Fiu al lui Dumnezeu întru putere, după Duhul Sfințeniei, prin învierea Lui din morți» (Rom. I, 4). Astfel, pe Cel ce scurtă vreme a fost pus mai prejos decît îngerii, pe Iisus, Îl vedem «încununat cu mărire și cinste...» (Evrei II, 9). Pe El, Dumnezeu L-a făcut și Domn și Hristos, stăpîn și mîntuitor (Fapte II, 36). În numele Lui se pleacă tot genunchiul «al celor cerești și al celor pămîntești și al celor de dedesubt» (Filip. II, 10—11).

În acest fel, înviind pe Hristos din morți, Dumnezeu «L-a așezat de-a dreapta Sa întru cele cerești, mai presus de toate... Și toate le-a supus sub picioarele Lui și mai presus de toate L-a dat pe El cap al Bisericii» (Efes. I, 20—23).

Așadar, înviind din morți, Domnul nostru Iisus Hristos nu s-a întors la viața Sa de mai înainte de moarte, în trupul Său omenesc, asemenea fiicei lui Iair, fiului văduvei din Nain sau a lui Lazăr din Betania, pe care Mîntuitorul îi înviase din morți. Aceștia, după oarecare vreme au murit din nou fiindcă ei îmbrăcaseră la înviere «trupul morții», adică trupurile lor pămîn-

tești supuse osîndei morții din pricina păcatului (Rom. VII, 24). Însă, Domnul nostru Iisus Hristos «a fost dat morții în trup», cum zice Sfîntul Apostol Petru, dar «a fost făcut viu în duh» (I Petru III, 18).

Mîntuitorul a murit în adevăr în trup omenesc, dar a înviat în trup dumnezeiesc; a murit în trup pămîntesc, dar a înviat în trup ceresc; a murit în trup stricăcios, dar a înviat în trup nestricăcios; a murit în necinste, dar a înviat în mărire; a murit în trup sufletesc, dar a înviat în trup duhovnicesc (I Cor. XV, 39—50).

Cu trupul Său înnoit și desăvîrșit, deplin înduhovnicit, Domnul nostru Iisus Hristos a trecut prin piatra mormîntului sau prin ușile încuiate ale încăperii unde erau adunați Sfinții Apostoli. Cu același trup duhovnicesc, El se arăta sau se făcea nevăzut din ochii oamenilor. Cu trupul Său îndumnezeit, El s-a înălțat la cer în văzul Sfinților Săi Apostoli.

În acest fel, prin înviere, Domnul nostru Iisus Hristos S-a descoperit ca adevăratul Fiu al lui Dumnezeu, Domnul și Mîntuitorul nostru. Pe scaunul măririi împreună cu Tatăl și cu Sfîntul Duh în ceruri șade și aici cu noi este, în toate zilele, pînă la sfîrșitul veacului (Matei XXVIII, 20).

Dreptmăritori creștini,

De la moarte la viață și de pe pămînt la cer Domnul nostru Iisus Hristos n-a trecut singur. «Bogat fiind în milă, Dumnezeu, pentru multa Sa iubire cu care ne-a iubit, pe noi cei ce eram morți prin greșelile noastre, ne-a făcut vii împreună cu Hristos și împreună cu El ne-a sculat și împreună ne-a așezat întru cele cerești, în Hristos Iisus» (Efes. II, 4—6).

Intrucît Mîntuitorul «a gustat moartea pentru fiecare om» (Evrei II, 9), oamenii toți au fost răscumpărați de sub osînda morții. Aducîndu-Se pe Sine înaintea lui Dumnezeu «prinos și jertfă întru miros de bună mireasmă» (Efes. V, 2), Domnul nostru Iisus Hristos S-a înfățișat lui Dumnezeu pentru sfințirea noastră: «Sfînt, fără de răutate, fără de pată, osebit de păcătoși și mai înalt decît cerurile» (Evrei VII, 26). Iar noi, din curăția Lui «ne-am spălat, ne-am sfințit și ne-am îndreptat, întru numele Domnului Iisus Hristos și întru Duhul Dumnezeului nostru» (I Cor. VI, 11).

Astfel, din marea Lui dragoste față de noi, Dumnezeu, iertându-ne greșelile, ne-a dăruit și viața în duhurile noastre făcându-ne vii împreună cu Hristos.

Iar, dacă «Duhul Celui ce a înviat pe Iisus din morți locuiește în noi, El Cel ce a înviat pe Iisus din morți, vii va face și trupurile noastre muritoare din pricina Duhului Său care sălășluiește în noi» (Rom. VIII, 11).

Iubiți credincioși,

Sărbătoare a sărbătorilor și praznic al praznicelor, ziua Învierii Domnului aduce bucurie în toate casele și în toate inimile credincioșilor. Pretutindeni unde este închinat Domnul nostru Iisus Hristos, ziua învierii Lui revarsă mai multă lumină în cugețele noastre, mai multă bunătate în noi și prietenie între oameni, mai mare apropiere între popoare. Pacea este acum în largul ei. În toate bisericile facem rugăciuni pentru pacea a toată lumea. Oamenii de știință și de cultură, lucrători de pe ogoare și muncitori din fabrici, popoarele iubitoare de viață și de progres își unesc gândurile și se îmbrățișează frățeste făgăduindu-și să muncească împreună și să trăiască în pace.

Nicicând n-a existat în lume un climat mai favorabil păcii decât în vremea noastră. Îndeosebi anul acesta, care a fost proclamat Anul internațional al păcii de către O.N.U. este perioada cea mai potrivită pentru intensificarea acțiunilor noastre de apărare a păcii, pentru realizarea dezarmării, pentru alungarea primejdiei de izbucnire a unui nou război.

Totodată nu trebuie să pierdem din vedere, nici măcar pentru o clipă, că într-un viitor război se vor folosi, printre altele, armele atomice, armele nucleare. În aceste condiții, este primejduită însăși existența omenirii, chiar viața pe planeta noastră. De aceea cerem să fie nimicite toate mijloacele de distrugere, de ucidere în masă. Dezarmarea este o necesitate în vremea noastră.

Ca slujitori ai vieții, să facem tot ceea ce stă în puterile noastre pentru a asigura statornicia păcii în lume. Cu cuvîntul și cu fapta. Cu cuvîntul să mărim frontul mondial al păcii, iar cu fapta să determinăm pe conducătorii popoarelor să stăvilească cursa înarmărilor, să transforme fabricile de armament în uzine de unelte folositoare.

Ca slujitori ai păcii, să propovăduim binefacerile prieteniei, ale buneii înțelegeri și dragostei dintre oameni și popoare.

Ca făcători de pace, să aducem, fiecare, obolul nostru pentru crearea unei lumi fără arme și războaie.

În ce privește roadele păcii, este de ajuns să privim în jurul nostru. Înflorirea țării noastre în toate privințele este rod al muncii chibzuite și hărniciei poporului nostru într-o epocă de pace, sub o cîrmuire înțeleaptă și devotată slujirii patriei.

Mulțumind acum lui Dumnezeu pentru darurile pe care le revarsă peste fiecare dintre noi, peste țara noastră și peste toată lumea, Îl rugăm să ne păzească pururea în pacea Sa, iar înaltei cîrmuiri de stat, în frunte cu Domnul Nicolae Ceaușescu, președintele țării, îi exprimăm întreaga noastră recunoștință pentru jertfelnică dăruire în munca de bună chivernisire a treburilor obștești, precum și pentru strădaniile de apărare a păcii în lume.

Odată cu acest cuvînt de dreaptă învățătură creștinească și de părintească povățuire, în ziua acestui praznic luminat al Învierii Domnului, împărtășindu-vă arhiereschi binecuvîntări, vă întîmpin cu vestirea :

«Hristos a înviat !»

Al tuturor de bine voitor și către Domnul pentru toți fierbinte rugător,

ARHIEPISCOP AL BUCUREȘTILOR
MITROPOLIT AL UNGROVLAHIEI ȘI
PATRIARH AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

† A N T I M

DIN MILA LUI DUMNEZEU,
ARHIEPISCOP AL TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

INTREGULUI CLER ȘI TUTUROR DREPTCREDINCIOȘILOR CREȘTINI
DIN ACEASTĂ EPARHIE : HAR, MILĂ ȘI PACE DE LA
DUMNEZEU-TATĂL ȘI DE LA DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS,
IAR DE LA SMERENIA NOASTRĂ ARHIEREȘTI BINECUVÎNTĂRI

«HRISTOS A ÎNVIAT !»

Iubiții mei fii sufletești,

Cu inimile pline de căldură duhovnicească întâmpinăm astăzi, odată cu venirea primăverii și cu împodobirea minunată a întregii naturi în haine de desfătare, mărețul praznic al Învierii Domnului. Glasul voios al clopotelor răsună cu tărie în sufletele noastre și ne cheamă la Casa Domnului, ca să ne împărtășim din bucuriile noului Ierusalim.

Cu adevărat plină de strălucire dumnezeiască este ziua aceasta a Sfintei Învieri, *«pe care Domnul a făcut-o să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa»* (Ps. 117, 24).

Neîntrecută este slava Învierii, cea mai măreață care ni s-a arătat vreodată. Ea ne grăiește lămurit despre biruința Mîntuitorului Iisus Hristos asupra morții. Pentru aceasta Sfîntul Ioan Gură de Aur întreabă : *«Unde-ți este, moarte, boldul ? Unde îți este, iadule, biruința ? Înviat-a Hristos și tu ai fost nimic. Înviat-a Hristos și viața stăpînește... că Hristos, sculîndu-Se din morți, începătură celor adormiți S-a făcut»*. După care același Sfînt Părinte ne spune : *«Nimeni să nu se tînguiască pentru păcate, că din mormînt iertare a răsărit. Nimeni să nu se teamă de moarte, că ne-a izbăvit pe noi moartea Mîntuitorului»*. Este vorba aici despre Învierea Mîntuitorului, dar și despre învierea noastră. Credința în înviere este veche cît omenirea, de cînd Dumnezeu a dat strămoșilor noștri nădejdea răscumpărării, pe care a înnoit-o și a întărit-o continuu prin Sfinții Prooroci.

Dacă speranțele Vechiului Testament în Înviere apăreau oarecum învăluite în taină și erau înțelese mai ales de oamenii luminați de Duhul Sfînt, Mîntuitorul descoperă acest adevăr la toată-lumea, spunînd : *«Eu sînt învierea și viața. Cel ce crede*

în Mine chiar de va muri, va trăi. Și tot cel ce trăiește și crede în Mine, nu va muri în veac» (Ioan 11, 25—26).

Învierea este piatra din capul unghiului, cea minunată în ochii noștri, pe care Mîntuitorul Iisus Hristos a pus-o la temelia Bisericii, împreună cu mărturisirea Apostolilor și a celor ce au fost cu El. «*Pentru că nu luîndu-ne după basme meșteșugite noi v-am adus la cunoștința Domnului nostru Iisus Hristos — adeverește Sf. Apostol Petru — ci ca unii care am văzut cu ochii noștri mărirea Lui» (II Petru 1, 16).*

Învierea din morți este cea mai puternică dovadă a dumnezeirii Mîntuitorului și pecetea cerească a învățaturii Sale mîntuitoare. Sf. Evanghelie ne arată lămurit că Iisus Hristos a murit și a înviat pentru mîntuirea tuturor oamenilor, ce fac parte din marea familie a lui Dumnezeu. Prin pătimirile și moartea Sa, El a spălat păcatul cel vechi care apăsa asupra noastră dintru început, iar prin învierea Sa ne-a renăscut la o viață nouă, spirituală, și ne-a adus împăcarea cu Tatăl Ceresc. «*Pentru că de credem că Iisus a murit și a înviat — zice Sf. Apostol Pavel — tot așa să credem că Dumnezeu pe cei adormiți întru Iisus Hristos îi va aduce împreună cu El» (I Tes. 4, 14).*

Din momentul cînd această taină a mîntuirii s-a săvîrșit și a fost cunoscută de la om la om și în public, pornește în lume o lucrare de mare cuprindere pentru prefacerea și înnoirea spirituală a omului. Învierea Domnului constituie punctul de plecare și însăși temelia propovăduirii Sfinților Apostoli. Învierea le dă îndrăzneală și putere în împlinirea misiunii încredințate de Mîntuitorul de a merge spre toate laturile lumii și a predica Evanghelia la toate neamurile.

Învierea și darurile ei binefăcătoare îmbărbătează și mîngîie pe Sfinții Mucenici la vremea pătimirilor. Ea trezește jertfelnicia credincioșilor din toate veacurile și le stimulează rîvna și conștiința spre fapte ziditoare de dragoste pentru semenii noștri. Trăind cu adevărat Învierea și pătrunzîndu-ne de însemnătatea ei, cunoaștem răspunderea ce avem în fața vieții dăruită nouă de Dumnezeu, precum și chemarea de a o folosi nu numai pentru binele nostru, ci și spre fericirea altora.

Iubiți fii duhovnicești,

Zilele Sfintelor Paști sînt împodobite de datini străvechi, legate de viața de familie a creștinilor. Pregătindu-se din vreme în cursul Păresimilor, prin participarea la denii, prin post, prin

pocăință și primirea sfintei împărtășanii, credincioșii își fac, totodată, haine noi și se îngrijesc de curățenia casei și curții în care locuiesc. Astfel, înnoți sufletește și trupește, ei întâmpină marea sărbătoare a Paștilor, împreună cu cei dragi ai lor, adunați în jurul căminului familial. Părinții și copiii, frații risipiți și rudele apropiate se strâng laolaltă, se îmbrățișează și se bucură de ospățul mielului pascal.

Sărbătoarea Paștilor aduce în familie un spor de căldură și vioașie sfântă, de unitate și dragoste.

Din nefericire însă această înălțătoare atmosferă pascală de armonie familială este umbrită sau chiar tulburată în unele case. Răceala și dezbinarea își fac loc în inimile unor perechi de tineri, care și-au jurat credincioșie statornică, ajungându-se adesea ca grija și educația copiilor să fie lăsată pe seama altora sau a nimănu.

Este bine să ne amintim că Ziditorul dintru început a întemeiat familia pentru perpetuarea neamului omenesc și spre folosul celor ce se însoțesc prin căsnicie. Bindecuvîntnd prima pereche de oameni, Dumnezeu le-a zis : *«Creșteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpîniți»* (Facere 1, 28). De asemenea a stabilit porunci și rînduiri prielnice și călăuzitoare spre acest scop. Familia a fost instituită de la creație în forma monogamică și a primit misiunea de a fi sălaș al dragostei neprihănite, vatră de bună creștere și de formare a noilor vlăstare.

Însuși Mîntuitorul a sfințit căsătoria, mergînd la nunta din Cana Galileii, împreună cu Prea Curata Sa Maică și cu Sfinții Săi Ucenici. El s-a împotrivit ca bărbatul să-și lase femeia pentru orice pricină, spunînd : *«Ceea ce a unit Dumnezeu, omul să nu despartă»* (Matei 19, 6). Statornicia căsătoriei a fost pusă sub pecetea poruncii divine. Biserica a ridicat cununia la o treaptă de cinstire superioară, așezînd-o între cele șapte taine ale sale. *«Celor căsătoriți poruncesc nu eu, ci Domnul : femeia să nu se despartă de bărbat și bărbatul de femeia sa»* — scrie Apostolul Pavel (I Cor., 10, 11). Și adaugă : *«Mare este taina aceasta»* (Efes. 5, 32). Într-adevăr cînd mirele și mireasa se înfățișează înaintea Sfîntului Altar, ei primesc binecuvîntarea uniunii lor de la însuși Hristos, care nevăzut este prezent ca și la nunta din Cana Galileii, ca să prefacă viața lor în fericire, dacă vor păzi poruncile Domnului. El ascultă și le leagă în cer făgăduințele pe care tinerii le dau. Pentru aceasta același Sfînt Apos-

tol hotărăște : «Cinstită să fie nunta de toți și patul la toți să le fie neîntinat» (Evr. 13, 4).

Trăinicia familiei se bazează pe dragostea reciprocă și armonia în viața de toate zilele a soților. Dragostea unită cu credința este piatra de temelie a căsniciei. Spre aceasta ne îndeamnă Sfinta Scriptură, prin cuvintele : «*Bărbaților, iubiți femeile voastre, după cum și Hristos a iubit Biserica și S-a dat pe Sine pentru Ea*» (Efes. 5, 25) ; «*Bărbatul datorată iubire să arate femeii sale, asemenea și femeia bărbatului*» (I Cor. 7, 3). Totodată ei trebuie să se ajute între ei și să se sprijine în bună înțelegere în zilele senine și de bucurie, ca și la vremea rea, de necazuri.

Cele dintii semne ale dragostei adevărate sînt devotamentul, dăruirea de sine, jertfelnicia. «*Dragostea îndelung rabdă, este plină de bunătate, nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale foloase, nu se aprinde de minie, nu pune la socoteală răul*», spune marele Apostol Pavel (I Cor. 13, 4—5).

Rostul familiei se împlinește în primul rînd prin naștere de prunci. «*Ferice de omul ce-și va umple casa de copii*», zice Psalmistul (Ps. 126, 5). Copiii sînt o binecuvîntare cerească și un izvor nesecat de bucurie. Familia fără copii se aseamănă cu o casă fără soare, cu un pom fără roade.

În această celulă a societății își află adăpost leagănul vieții omenеști, nădejdea generațiilor de mîine, sănătatea și tăria poporului nostru. Prin căsătorie, tinerii participă la promovarea actului divin al creației și la sporirea supremului dar pe pămînt, care este viața. De aceea, uciderea de prunci și curmarea înainte de naștere a firului de plămădire a vieții lor, în orice chip, face parte din păcatele strigătoare la cer și este condamnată cu asprime de rînduielile bisericеști.

Misiunea familiei se realizează și mai deplin prin preocuparea ei pentru îngrijirea și educarea tinerelor vlăstare. La săvîrșirea cununiei, ne rugăm ca noilor căsătoriți să li se dăruiască «prunci buni», adică ființe capabile să se dezvolte trupește și sufletește, spre bucuria părinților și folosul societății.

Căminul familial este prima școală a vieții, este răsadnița în care se formează bunele deprinderi și înmuguresc caracterele morale ale tinerilor. Bucuria de a avea prunci buni este condiționată de pilda vieții părinților, de comportarea lor, de dragostea și îndrumarea ce le-o arată copiilor. «*Cel ce învață pe fiul său, folos va avea de la el și între cei cunoscuți se va lăuda pentru el*», scrie în cartea lui Isus fiul lui Sirah (30, 2).

La rîndul lor, copiii au poruncă divină de a-și cinști părinții, de a manifesta recunoștință și dragoste față de cei ce le-au dat viață, de a asculta cu supunere povețele lor și de a-i ajuta la nevoie și, mai ales, la vremea bătrînețelor. «*Ascultă fiule învățătura părintelui tău și nu părăsi ce te-a învățat mama ta, căci cunună plăcută vor fi ele pe capul tău și lanț prețios în jurul gîtului tău*», spune înțeleptul Solomon (Proverbe 1, 8—9).

În vremea noastră problemele materiale și de educație legate de familie sînt mult ușurate de grija conducerii de Stat, care acordă ajutoare substanțiale familiilor cu mulți copii și oferă cu larghețe asistență socială și condiții de învățămînt tineretului.

Dreptmăritori creștini,

Sărbătoarea de astăzi este, de asemenea, un prilej de a ne îndrepta privirile spre marea familie a popoarelor lumii, sfîșiată în prezent de dezbinări îngrijorătoare, dar în același timp angajată în eforturi laudabile pentru găsirea de căi în vederea unei păci durabile și pentru stabilirea unui climat de încredere și colaborare în întreaga omenire.

Pacea este o aspirație permanentă a omului din cele mai vechi timpuri, visul său de aur, care l-a însoțit în tot cursul existenței sale nestabile și zbuciumate. «*Pace ! Pace ! și numai pace nu-i*» spunea la vremea sa Proorocul Ieremia (7, 14).

Astăzi, cînd primejdia unui război atomic atotnemic bate la ușă și amenință nu numai bunurile și civilizația milenară a omenirii, ci și însăși viața de pe această planetă, lumea începe a se convinge că este timpul să se treacă de la intenții la declarații favorabile păcii, la fapte și măsuri concrete.

Pacea este un bun comun de mare preț, necesar existenței oamenilor, ca și aerul și apa. Ea interesează pe toți ; de aceea înfăptuirea ei solicită adevărată și participarea tuturor popoarelor. Lumea dorește o pace trainică, care să garanteze libertatea, progresul și securitatea popoarelor în egală măsură, o pace adevărată, întemeiată pe dreptate și încredere. «*Pacea va fi lucrul dreptății — spune Proorocul Isaia — și roada dreptății va fi liniștea și nădejdea în veci de veci*» (32, 17).

Pentru mobilizarea inițiativelor de pretutindeni în vederea împlinirii unui asemenea măreț ideal, Organizația Națiunilor Unite a proclamat anul în care ne găsim, 1986, ca An Internațional al Păcii.

Țara noastră a întâmpinat călduros evenimentul și a aderat la țelurile sale în entuziaste întruniri ale celor mai înalte foruri reprezentative și de conducere. Anul Internațional al Păcii se speră a fi o importantă cotitură, destinată să deschidă noi perspective în organizarea și manifestarea forțelor iubitoare de pace.

Poporul român, în frunte cu strălucitul și înțeleptul Președinte al țării Nicolae Ceaușescu, a întreprins în ultimele două decenii numeroase acțiuni de larg ecou în vederea destinderii și cooperării internaționale și este hotărât să aducă și în continuare cu elan sporit, contribuția sa prețioasă la soluționarea problemelor grave care frământă omenirea, în primul rînd fiind dezarmarea.

Biserica și obștea credincioșilor noștri, ca întotdeauna, se alătură cu însuflețire la strădaniile nobile ale poporului nostru pentru triumful păcii, pentru apărarea bunului sacru al vieții, urmînd întru aceasta cuvintele Apostolului Pavel: «*Trăiți în bună pace cu toți oamenii*» (Rom. 12, 18); «*Căutați pacea cu toată lumea*» (Evr. 12, 14).

Iubiților,

Cuvîntul nostru părintesc la această sfîntă sărbătoare are loc, ca de obicei, în atmosfera de revărsare mai cu belșug a căldurii și a luminii asupra grădinilor și cîmpiilor încredințate hărniciei gospodarului. Păsările cerului se întrec cu omul, întorcîndu-se pentru pregătirea cuiburilor, iar albina aleargă voioasă spre a sorbi din nectarul florilor și a umple stupul golit de lun-gimea iernii.

Trezirea la lucru a acestor ființe și a naturii întregi ne îmbie și pe noi, cei de la sate, să ieșim cu drag pe ogoare, ca lucrările cîmpului să nu întîrzie, iar pe cei de la orașe la sădirea de pomi și flori în jurul caselor și la întrecerea de a face ca strada pe care fiecare locuim să fie cea mai frumoasă și mai curată.

Înnoți duhovnicește de frumusețea acestui praznic creștinesc și hrăniți de bucuria întîlnirii cu cei apropiați nouă, să ne îndreptăm mai întăriți și mai cu avînt la locul nostru de muncă, cu mîndria că osteneala noastră folosește bunăstării tuturor.

Munca și hărnicia noastră, unită cu a tuturor fiilor patriei, să fie o mărturie vie a dragostei ce purtăm pămîntului strămoșesc, dezvoltării și prosperității acestei țări.

Marele praznic de astăzi să coboare în inimile noastre bucuria sfântă, pe care au cunoscut-o evlavioasele femei și Sfinții Apostoli când au aflat și au întâlnit pe Domnul înviat. Învierea Domnului să reverse în casele voastre, ale tuturor, sănătate, belșug de mîngîiere și binecuvîntare cerească.

Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu-Tatăl și împărțășirea Sfintului Duh să fie cu voi, cu toți.

«HRISTOS A ÎNVIAT !»

Al vostru către Domnul de tot binele rugător,

† A N T I M

ARHIEPISCOPUL TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS

† E P I F A N I E

DIN MILA LUI DUMNEZEU
EPISCOP AL EPARHIEI BUZĂULUI

IUBITULUI NOSTRU CLER, CINULUI MONAHAL
ȘI BINECREDINCIOȘILOR CREȘTINI, HAR ȘI PACE
DE LA DUMNEZEU-TATĂL ȘI DE LA DOMNUL NOSTRU IISUS HRISTOS,
IAR DE LA NOI ARHIEREȘTI BINECUVÎNTĂRI

«HRISTOS A ÎNVIAT !»

Iubiți fii duhovnicești,

Acum, când întreaga natură se trezește la o nouă viață, noi, fiii Bisericii dreptmăritoare, prăznuim cu mare bucurie duhovnicească slăvita zi a Învierii Domnului. Parcă însăși firea înconjurătoare ne cheamă la bucurie. Acum toate se îmbracă în veșmînt nou, se pregătesc pentru rodire. De aceea, Biserica noastră îndeamnă ca toată suflarea să participe la această sărbătoare creștinească zicînd : «*Cerurile să se veselească după cuviință și*

pămîntul să se bucure și să prăznuiască toată lumea cea văzută și cea nevăzută ; că a înviat Hristos, bucuria cea veșnică»¹.

Astăzi, după un răstimp de pregătire sufletească, ne bucurăm de sărbătoarea care ne aduce vestea celei mai mari minuni ce stă la temelia credinței noastre creștine.

Astăzi, ca și strămoșii noștri, care de aproape două mii de ani au mărturisit același crez nezdruncinat, ne luminăm și noi din lumina cea strălucitoare și nepieritoare a Învierii Domnului nostru Iisus Hristos.

Astăzi, împreună cu mulțimile de credincioși de pretutindenii care participă la sfintele slujbe, aducem mărturie despre adevărul Învierii Domnului pe care l-a exclamat și Sfântul Apostol Toma zicînd : «*Domnul meu și Dumnezeuul meu*» ! (Ioan 20, 28).

Astăzi, cu inimile și sufletele noastre ne îndreptăm către mormîntul Domnului cel dătător de viață, închinîndu-ne cu evlavie adîncă și cu credință puternică Fiului lui Dumnezeu care «*a înviat din morți cu moartea pe moarte călcînd și celor din morminte viață dăruindu-le*».

Iubiți credincioși,

În toate timpurile, moartea a fost socotită cea mai cruntă nenorocire pentru om. Să te prăbușești pentru totdeauna în bezna neînțelegerii, să pui capăt definitiv nădejzilor, dorurilor, năzuințelor după fericire, să te desparți de cei dragi fără nădejdea de a-i reîntîlni vreodată, iată o durere sfișietoare cum nu se poate închipui alta !

De aceea, cea mai arzătoare năzuință a omului a fost de a lărgi «hotarele vieții cît mai departe, dacă ar fi posibil de a ajunge la o viață fără de moarte»².

Și iată că la acest slăvit praznic, noi, credincioșii, dobîndim o mare mîngîiere, fiindcă setea noastră după nemurire și-a găsit alinarea în minunea săvîrșită la Ierusalim. A înviat Hristos înălăturînd moartea pe vecie și ștergînd lacrimile de pe fețele oamenilor (Isaia 25, 8). De la Învierea Domnului moartea nu mai este atotstăpînitoare pentru că ea a fost biruită de viață.

Dacă fiecare din noi am fi întrebați la care din sărbătorile de peste an simțim cea mai mare bucurie, cred că aproape toți

1. *Tropar din Canonul Învierii.*

2. Nicolae, mitropolitul Ardealului, *Iisus Hristos, viața noastră*, Sibiu, 1973, p. 132.

am răspunde : *La Învierea Domnului*, fiindcă evenimentul istoric, extraordinar, petrecut în zilele lui Ponțiu Pilat, ne dă certitudinea că viața noastră nu se sfârșește la mormînt, că sufletul nostru este nemuritor. Astfel, la Sfintele Paști «*prăznuim omorîrea morții, sfărîmarea iadului și începătura vieții veșnice*»³. Hristos Domnul, fiind pironit pe cruce, «*a rupt zapisul cel care era asupra noastră și stăpînia morții a stricat*», cum glăsuiește o străveche și frumoasă cîntare bisericească⁴. Sfîntul Chiril al Alexandriei spune că Hristos a murit și a înviat «*ca să stăpînească peste morți*», în înțelesul de a-i slobozi pînă oameni de sub stăpînirea morții, de a-i învia pentru viața veșnică, iar marele apostol al neamurilor, Sfîntul Pavel, ne învață că Cel răstîgnit ne-a «*făcut vii împreună cu Sine*» (Coloseni 2, 13).

Domnul nostru Iisus Hristos, «*înviind a treia zi și cale făcînd oricărui trup la învierea cea din morți*»⁵, ne încredințează că și noi vom învia la o nouă viață, El făcîndu-Se «*începătură a învierii celor adormiți*» (I Corint. 15, 20). Un filozof și apologet creștin din secolul al II-lea arată că «*scopul creării omului confirmă dănuirea lui pentru veșnicie, iar în această dănuire — după păcatul strămoșesc — e implicată și învierea, fără de care omul n-ar putea supraviețui*»⁶, căci «*atunci cînd l-a adus pe om la viață, Creatorul i-a dat suflet nemuritor*»⁷. Credința în Învierea lui Hristos este deci garanția învierii noastre, pentru că El însuși a spus : «*Eu sînt învierea și viața ; cel ce crede în Mine, chiar dacă va muri, va trăi. Și oricine trăiește și crede în Mine nu va muri în veac*» (Ioan 11, 25—26).

Iată deci că Cel ce S-a smerit pe sine și a pătimit, dîndu-Și viața ca preț de răscumpărare pentru cei păcătoși, a ieșit din mormînt ca un Biruitor, a sfărîmat pecețile iadului ca un Stăpîn peste cei vii și peste cei morți și s-a făcut pîrgă a învierii noastre ca un Domn și de viață dătător. Din sărbătoarea de astăzi noi am înțeles dumnezeirea Sa, puterea adevărului împotriva minciunii, a iubirii împotriva urii, a bunătății împotriva răutății și a vieții împotriva morții.

3. *Tropar din cîntarea a 7-a la Utrenie în Duminica Paștilor.*

4. *Stihiră în Sfînta și Marea Duminică a Paștilor.*

5. *Liturgia Sfîntului Vasile cel Mare, Liturghier, București 1974.*

6. *Din scrisorile Filozofului și Apologetului creștin Atenagora Atenianul, în «Apogeti de limbă greacă», vol. 2, Buc. 1980, p. 385.*

7. *Ibidem.*

Frați creștini,

Păznuind în fiecare an Învierea Domnului cu pregătire duhovnicească și aleasă bucurie, ne sporim nădejdea că prin fapte bune și credință puternică în acest adevăr de temelie vom moșteni împărăția cerurilor, așa cum arată și Sfântul Apostol Petru cînd spune : Dumnezeu din «*mare mila Sa, prin învierea lui Iisus Hristos din morți ne-a născut din nou spre nădejde vie, spre moștenire nestrîcătoare și neîntinată și neveștejită păstrată în ceruri*» (I Petru 1, 3—4).

Pentru neamul omenesc, adesea încercat de ispite și dezamăgiri lumești, nimic nu poate fi mai folositor decît a pătrunde cu aripa nădejzii în acel tărîm «unde nu este nici durere, nici întristare, nici suspin». Și într-adevăr, năzuințele credincioșilor din toate vremurile și la toate popoarele s-au îndreptat dincolo de hotarele lumii văzute.

Învierea Domnului împlinește cu prisosință această nădejde a nemuririi. Mormîntul gol al Golgotei ne dovedește că noi vom învia și cu trupul în ziua cea de apoi, cînd Iisus Hristos «*va schimba la înfățișare trupul smereniei noastre ca să fie asemenea trupului slavei Sale*» (Filipeni 3, 21).

Învierea Domnului, pe lîngă garanția învierii noastre, «este și un izvor de viață dumnezeiască pentru noi în viața pămîntească, un izvor de putere și curăție»⁸. Precum soarele primăverii trezește puterile ascunse ale firii înconjurătoare prin seva dătătoare de viață. așa Învierea Domnului a ridicat omul la virtuți și valori morale nebănuite care pot să-l ajute la desăvîrșirea ființei sale.

De aceea, la această mare sărbătoare, Biserica ne adresează îndemnul : «*să ne curățim simțirile și să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii*»⁹. Așadar, în această sfîntă zi de luminată prăznuire, trăirea noastră trebuie să fie cu alese roade duhovnicești, purtarea noastră să fie cuviincioasă și dragostea noastră să prisosească.

⁸ Pr. Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, *Teologia dogmatică ortodoxă*, vol. 2, București, 1978, p. 169.

⁹ Tropar din Canonul Învierii.

Sărbătorind ziua slăvitei învieri, să ne facem vestitori cu râvnă ai acestei minuni dumnezeiești prin permanentă desăvîșire morală, urmînd calea și adevărul Domnului Hristos care a spus despre Sine : «*Eu sînt calea, adevărul și viața*» (Ioan 14, 6) și să ne străduim a împlini voia Lui cea sfîntă.

Să ne luminăm cugetele cu bucuria sfîntă a acestui mărit praznic, cînd «toate s-au umplut cu lumină și cerul și pămîntul și cele dedesubt», să aducem laudă și preamărire Stăpînului a toate, care ne învață zicînd : «*Cel ce Îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea lumina vieții*» (Ioan 8, 12).

Încredințați că Domnul Hristos a pățimit, a fost răstignit, a fost îngropat și a treia zi a înviat pentru «*ca toți oamenii să se mîntuiască și la cunoștința adevărului să vină*» (I Timotei 2, 4), să propovăduim, așadar, cu timp și fără timp adevărul Învierii care stă la temelia credinței noastre.

Binecredincioși creștini,

Prin praznicul de astăzi, comemorînd evenimentul care a înveșnicit triumful vieții asupra morții, nu trebuie să uităm că noi, creștinii, avem datoria de a păstra și apăra sfîntul dar al vieții pe care l-am primit de la Dumnezeu.

Anul 1986 a fost proclamat de către Organizația Națiunilor Unite, Anul internațional al păcii. Această inițiativă a fost îmbrățișată și de către poporul nostru care și-a manifestat dorința fermă pentru apărarea păcii împotriva războiului, pentru asigurarea unei vieți biruitoare și înfloritoare. Dorința fierbinte pentru pace a poporului nostru s-a exprimat de nenumărate ori prin atitudini constructive și nu de mult în Plenara Consiliului Național al Frontului Democrației și Unității Socialiste. Cu acel prilej s-a adoptat o *Declarație-Apel* privind noi acțiuni care urmează să se întreprindă pentru pace în țara noastră.

Urmînd acestui apel, noi, preoții și credincioșii, trebuie să fim alături de cei ce apără viața împotriva morții, pacea împotriva uneltirilor la război, să ne unim cu cei ce se ostenesc și luptă pentru o viață mai bună și mai fericită.

De aceea, și la această măreață sărbătoare creștinească vă povățuiesc să sprijiniți inițiativele și acțiunile înaltei noastre conduceri de stat și ale întregului popor iubitor de muncă creatoare, doritor de liniște și de bunăstare, îndreptate spre soluționarea pozitivă a acestui imperativ din vremea noastră.

Să prețuim viața, fiindcă ea este cel mai mare dar pe care oamenii l-au primit de la Dumnezeu. Să prețuim viața proprie, dar și viața semenilor noștri, viața poporului. Prețuirea vieții înseamnă apărarea și ocrotirea ei împotriva oricărei amenințări. Dreptul la viață aparține tuturor.

Aducându-ne contribuția noastră la asigurarea păcii în lume și apărând viața care în vremea noastră este amenințată mai mult ca oricând, ne facem datoria de a fi *«împreună lucrători cu Dumnezeu»* (I Corinteni 3, 9), care a trimis pe pământ pe Fiul Său Cel iubit *«ca lumea viață să aibă și încă din belșug»* (Ioan 10, 10).

De asemenea, urmînd îndemnul scripturistic care spune : *«Căutați binele țării..., rugați-vă Domnului pentru ea, că de proșterea ei atîrnă și fericirea voastră»* (Ieremia 29, 7), vă îndrumez să depuneți eforturi susținute pentru mai binele Patriei și prestigiul neamului nostru care își trăiește destinul pe aceste meleaguri binecuvîntate și apărate cu strădania și jertfe de vrednicii noștri înaintași.

Iubiți fii sufletești,

Prăznuind astăzi Sfînta Înviere, să mulțumim Bunului Dumnezeu pentru sănătate și pentru toate darurile revărsate asupra noastră pînă acum.

Sfînta Înviere fiind izvorul nădejdiei noastre în Dumnezeu și în învierea cea de obște la care vom fi și noi părtași, să avem deplină încredere în biruința vieții asupra morții, a luminii asupra întunericului și a binelui asupra răului.

Avînd deci în sufletele noastre nădejdea învierii și în inimi bucuria veșniciei, în această luminată zi a Sfintelor Paști și întotdeauna, cunoscînd că *«roada Duhului este dragostea, pacea,*

îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credința, blîndețea, înfrînarea, curăția» (Galateni 5, 22), să ne străduim a le împlini pe acestea pentru a ne învrednici să devenim de pe acum «fii ai Învierii» (Luca 20, 36).

Cu aceste gînduri și îndemnuri ziditoare de suflet, vă mai povățuiesc să vă uniți toți în rugăciuni fierbinți către Dumnezeu ca să păzească Biserica noastră, țara noastră și lumea întregă de orice fel de dezbinări și primejdii și să ne binecuvinteze strădaniile, pentru ca nădejdea noastră să fie neclintită, credința să se întărească, dragostea să sporească și viața cu năzuințele și realizările ei să fie atotbiruitoare.

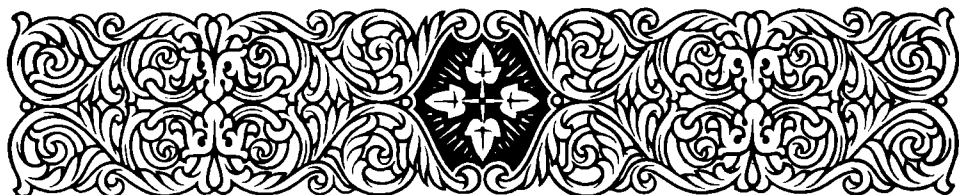
Vă îmbrățișez cu dragoste întru Hristos Cel înviat, urîndu-vă tuturor, de Sfintele Paști, aleasă bucurie, sănătate deplină și spor în cele folositoare.

HRISTOS A ÎNVIAT !

Al vostru de tot binele voitor și pururea către Domnul fierbinte rugător,

† EPIFANIE
EPISCOPUL BUZAULUI

ACȚIUNI ÎN SLUJBA PĂCII

ANUL INTERNAȚIONAL AL PĂCII.

DECLARAȚII ȘI ACȚIUNI ÎN LUME.

În cadrul sesiunii Comisiei O.N.U. ce s-a desfășurat la New-York, pentru dezarmare, din care fac parte toate statele membre ale acestei Organizații, reprezentantul Țării noastre a expus propunerile avansate în ultimul timp în documentele oficiale și în cuvântările Președintelui R. S. România Domnul Nicolae Ceaușescu, arătându-se că astăzi, când armele nucleare pot distruge de mai multe ori întreaga omenire, este iluzoriu să se creadă că un stat sau altul își poate asigura securitatea prin acumularea continuă de arme nucleare. S-a subliniat că România este de acord cu elaborarea unui plan de dezarmare nucleară și de lichidare a tuturor acestor arme pînă la anul 2000, considerînd că este necesar, ca programul de dezarmare să conțină măsuri concrete care să ducă la reducerea substanțială a armelor clasice, a efectivelor militare și a bugetelor de război. De asemenea delegația Țării noastre a precognizat sporirea rolului O.N.U. în domeniul dezarmării, intensificarea activității organelor și conferințelor internaționale consacrate dezarmării, stimularea voinței politice a tuturor statelor, pentru întreprinderea unor acțiuni concrete de eliminare a tuturor armelor nucleare.

În ziua de 16 mai a.c. Domnul Nicolae Ceaușescu, Președintele R.S.R. a făcut o vizită prietenească de lucru în U.R.S.S. unde a purtat convorbiri cu liderul sovietic Mihail Gorbaciov și a semnat programul de lungă durată privind dezvoltarea economică și tehnico-științifică dintre România și U.R.S.S. pînă în anul 2000.

*

Un grup de senatori americani de frunte s-au pronunțat pentru a se întreprinde măsuri concrete pentru încetarea cursei înarmărilor pe pămînt și în spațiul cosmic, declarînd: «Trebuie să facem tot ce stă în puterile noastre pentru a menține pacea. Încetarea totală a experiențelor cu armele nucleare ar constitui un pas în această direcție, constituind o problemă de supraviețuire a întregii omeniri.»

*

În cadrul acțiunii «Anul Internațional al Păcii» s-a desfășurat Conferința regională a O.N.U. a organizațiilor neguvernamentale la Tbilisi,

la care au participat oameni de știință și personalități de pe tărîm obștesc din numeroase state din Europa, U.S.A. și Canada, sub lozincă : «NU ! cursei înarmărilor pe pămînt și în cosmos. Vrem să avem dreptul cu toții la muncă și învățatură».

*

Oamenii de știință din R. D. Germană au adresat un apel savanților din întreaga lume să sprijine acțiunile privind interzicerea experiențelor cu arma nucleară, aceasta constituind un pas serios în direcția evitării unui război nuclear.

*

Consiliul național al Apărării Păcii din Austria a dat publicității o declarație în care se cere intensificarea acțiunilor în direcția scoaterii armelor nucleare în afara legii, precum și a încetării militarizării cosmosului.

*

Noul Președinte ales al Austriei — fostul Secretar General al O.N.U. Kurt Waldheim — a cerut încetarea experiențelor nucleare, arătînd că aceeași poziție a avut-o și în trecut, în calitatea pe care a avut-o în Organizația Internațională.

*

Secretarul adjunct al O.N.U. Jan Martenski, într-o Conferință ținută la Moscova a arătat că din anul 1945 în lume au avut loc 150 de conflicte armate, ale căror victime au depășit 20 milioane de oameni, în care inclusiv copii. De asemenea a arătat că anual cheltuielile de înarmare din lume sînt egale cu datoria externă a țărilor în curs de dezvoltare iar ideea că într-un război nuclear nu există învingător trebuie săpată în conștiința întregii omeniri.

*

Municipalitatea a 109 localități americane și Adunările legislative au cerut guvernului să oprească experiențele nucleare. Aceasta este poziția unei opoziții crescînde a poporului american față de continuarea cursei înarmărilor.

*

16 milioane de persoane și-au pus semnăturile pe Apelul de la Hiroșima în care se cere interzicerea totală a armelor nucleare.

*

Parlamentul danez a adoptat o propunere pentru organizarea unei conferințe internaționale care să interzică efectuarea experiențelor nucleare și a adresat un Apel către U.R.S.S., S.U.A. și Anglia pentru realizarea unui acord de interzicere totală a acestor experiențe, care ar cuprinde apoi și alte țări posesoare de arme nucleare.

*

Institutul internațional pentru mediul înconjurător și dezarmare, a dat publicității un raport intitulat : «Nu ne putem ascunde nicăieri. Iarna nucleară și lumea a III-a».

În document se arată că în cazul unui atac și statele necombatante, aflate departe de zona de luptă, se vor vedea confruntate cu un regres istoric de câteva secole, iar structurile sociale interne se vor prăbuși cu totul. De aceea, se solicită eforturi și o participare activă a tuturor statelor pentru realizarea dezarmării, deoarece planeta nu poate oferi nici un refugiu în cazul unui război nuclear.

Dacă s-ar reduce sumele cheltuite în cursa înarmărilor și s-ar investi în domeniul pașnice, ar permite un ritm anual de creștere economică în țările în curs de dezvoltare de 9,4% și de 3,7% în statele dezvoltate.

*

Cea de a XII-a Conferință a Cursurilor Naționale U.N.E.S.C.O., desfășurată la Sofia, la jumătatea lunii iunie, la care au participat delegați din toate țările membre, deci, și din țara noastră, care a prezentat concepția poporului nostru și a Domnului Președinte Nicolae Ceaușescu, privind dezvoltarea colaborării multilaterale din Balcani, ca parte integrantă a procesului de edificare, cooperare și securitate pe continentul european și realizarea în această zonă a păcii și buneii vecinătăți. Printre aceste acțiuni se înscrie ideea dezarmării nucleare din lume, iar această zonă să fie cu un regim demilitarizat, față de cele mai periculoase arme de distrugere în masă.

*

Cum se știe, țara noastră militează consecvent pentru un program complex de dezarmare, care să cuprindă și armele chimice, toate armele convenționale, în așa fel ca, până la anul 2.000, oamenii să beneficieze de o reducere de 50% a armamentelor existente, de o limită maximă, a diferitelor tipuri de arme, precum și de o reducere a efectivelor și cheltuielilor militare, de natură să asigure omenirii îndepărtarea de orice conflict armat.

*

Cu prilejul vizitelor de lucru făcute în județele Satu Mare, Maramureș și Sălaj, Președintele Nicolae Ceaușescu a chemat din nou la acțiune popoarele pentru înlăturarea pericolului nuclear. A arătat că în Europa este concentrat un mare număr de arme nucleare. Deci, toate popoarele trebuie să acționeze pentru eliminarea acestora, începând cu rachetele cu rază medie de acțiune, dar cu toate armele nucleare.

Avem răspundere față de popoarele noastre, față de civilizația Europei și de viața întregii omeniri. Trebuie să facem totul, ca în cel mai scurt timp, Europa să devină un continent fără de arme nucleare.

*

Între 10 și 11 iunie a.c. s-a ținut la Budapesta ședința Comitetului Executiv al Statelor participante la Tratatul de la Varșovia, care a lansat un nou apel la pace, la dezarmare, la reducerea forțelor armate și a armamentelor convenționale în Europa.

În acest Apel se manifestă răspunderea pe care o au în fața propriilor lor popoare și omenire, pentru destinele păcii în Europa, precum și în întreaga lume. S-a considerat că acum, mai mult ca oricând, sînt

necesare măsuri concrete pentru oprirea cursei înarmărilor, trecerea la o dezarmare reală și eliminarea pericolului de război.

Pronunțându-se pentru lichidarea armelor de distrugere în masă, aceasta să fie însoțită de reducerea substanțială a forțelor armate și a armamentelor, trupelor de uscat, a aviației tactice și a armamentelor corespunzătoare ale S.U.A., U.R.S.S. și Canada, aflate în Europa, precum și reducerea armelor nucleare, cu rază de acțiune, pînă la 100 km., zona geografică fiind teritoriul întreg al Europei, de la Atlantic la Urali. Armamentele să fie supuse reducerii și apoi distruse, sau depozitate pe teritoriile naționale, încărcăturile ar urma să fie distruse și unele tipuri de tehnică nucleară transformate, pe bază de înțelegeri, pentru a fi folosite în scopuri pașnice.

*

La Atena au avut loc convorbiri între reprezentanții Greciei și Algeriei care au declarat că vor lua inițiativa pentru transformarea Mării Mediterane într-o zonă a păcii și colaborării.

*

Pentru preintîmpinarea unei catastrofe nucleare este necesară o unire a eforturilor tuturor popoarelor, declară Comitetul pentru organizarea de acțiuni în cadrul Anului Internațional al Păcii, din Danemarca.

*

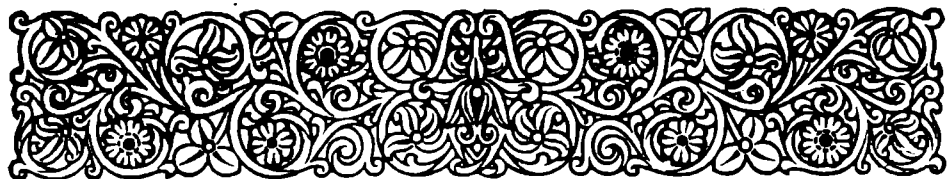
Adunarea Poporului a Egiptului a cerut încetarea imediată a experiențelor, fabricării și amplasării armelor nucleare. Printre măsurile ce ar urma să se ia imediat, se menționează retragerea tuturor bazelor militare străine de pe teritoriul altor state, care stau la baza actualelor conflicte și care trebuie soluționate la masa tratativilor.

*

Numai 3% din cheltuielile militare anuale efectuate pe glob, alocate pentru modernizarea agriculturii, ar duce la asigurarea cerințelor alimentare din întreaga lume.

REDACȚIA

ÎNDRUMĂRI PASTORALE ȘI OMILETICE

INDEMN DE SFINTELE PAȘTI

*«Să ne curățim simțirile...
...și să vedem pe Hristos, Soarele
dreptății, tuturor viață răsărind».*

(Din canonul Paștilor)

Serbăm în fiecare an, cu mare bucurie, praznicul plin de lumină al Învierii Domnului, prelungind comemorarea acestui mare eveniment în toate zilele de duminică din cursul anului bisericesc.

Dar, pentru ca bucuria noastră duhovnicească, pricinuită de Învieria Domnului, să fie și ea de durată, trebuie să ne punem sufletul nostru, viața noastră în legătură directă cu «lumina lui Hristos», Soarele dreptății.

În întreaga Sa viață pămîntească, Dumnezeu-Omul, Iisus Hristos a strălucit ca o lumină cerească, prin cuvîntul și faptele Sale minunate, aducînd lumină lumii, după cum Însuși mărturisește: «Eu sînt lumina lumii» (Ioan 8, 12). Dar, în chipul cel mai minunat, măreția dumnezeirii Fiului lui Dumnezeu s-a arătat, în toată plenitudinea sa, în ziua Învierii Sale din morți.

Biruină pecețile morții și ale mormîntului, Mîntuitorul a înviat, a treia zi după îngroparea Sa, înconjurat fiind într-o lumină vie, dumnezeiască, care iradia din ființa Sa, așa cum ne redau și sfințele icoane.

Ce este oare această lumină? Este o comunicare, o exteriorizare a energiilor spirituale, necreate, care emană veșnic din Dumnezeu. Deci, ea se deosebește întru totul de lumina pe care o vedem noi:

1. Prin natura sa, ea este un izvor permanent de energie, o flacără vie, pe care «Soarele dreptății» o îndreaptă spre noi.

2. Se deosebește și prin efectele ei supranaturale, asupra sufletului:

a) Lumina lui Hristos pătrunde și luminează (mîntuiește), fără să orbească pe cel care o dorește și o caută cu credință.

b) Încălzește și aprinde, fără să ardă și să distrugă (inima noastră).

c) Apropie și atrage spre ea, nu îndepărtează (captează voința noastră).

Aceste efecte deosebite ale luminii dumnezeiești sînt cauzate de iubirea nemărginită a lui Dumnezeu față de creaturile Sale, în special față de om, coroana creației, căruia i se descoperă.

Referindu-ne la energiile care emană veșnic din Dumnezeu, deci la atribuțiile Sale, le putem cuprinde, pe cele ontologice (ființiale) în expresia: «Dumnezeu este iubire», iar pe cele spirituale în expresia: «Dumnezeu este lumină», expresii utilizate în Teologia Dogmatică. Iată de ce pătrunde adîncurile ființei umane, cu atîta putere, lumina lui Hristos, pentru că este unită cu iubirea Sa nemărginită.

Lumina lui Hristos ni se comunică nouă prin sfînta Sa învățătură, pe care o găsim în Sfînta Scriptură și Sfînta Tradiție, izvoarele revelației divine și prin Sfintele Taine, mijloacele comunicării harului, prin care ne naștem, ne întărim și ne menținem în viața în Hristos.

Cum ne agonisim această lumină, spre a deveni «fii ai luminii»? Drumul spre lumină îl începem «curățîndu-ne simțirile», printr-un act teandric, pornit din lăuntru sufletului nostru și desăvîrșit de harul lui Dumnezeu, făcînd întreaga noastră ființă receptivă și capabilă perceperii luminii divine.

În noaptea Învierii Domnului sîntem îndemnați: «*Veniți de luați lumină*», iar proorocul Isaia (2, 5), zice: «... *veniți să umblăm în lumina Domnului!*».

Aceeași chemare o întîlnim, permanent, în învățătura Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. Cunoașterea acestei învățături, improprierea ei de către ființa noastră și transpunerea ei în viață, trăind în Hristos, cu Hristos și pentru Hristos, este idealul nostru spiritual. Învățătura Mîntuitorului aduce lumină *minții* noastre, făcînd-o capabilă a deveni, îndrumată de credință, cîrmaciul vieții, apoi ne întărește și ne temeinicăște *credința*, cu ajutorul căreia vom înțelege tainele împărăției lui Dumnezeu. Din candela credinței se va aprinde *inima* de flacăra *dragostei* față de Dumnezeu.

Tot acest proces lăuntric este susținut de harul divin, care se reactualizează în noi prin Sfintele Taine, devenind roditor de fapte bune. «*Rodul Duhului este dragoste, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credință, blîndețe, înfrînare, curăție*» — ne încredințează Sfîntul Apostol Pavel (I Gal. 5, 22).

Lumina «Soarelui dreptății» pătrunde și înnoiește ființa noastră, îndepărtînd negura păcatelor care umbrește sufletul.

Pătrunderea lui Hristos în noi, luminîndu-ne simțirile, ne va îndrepta voința spre fapte bine-plăcute lui Dumnezeu. În același timp se va temeinică nădejdea noastră în Dumnezeu, în împlinirea tuturor făgăduințelor făcute omului, coroana creaturilor.

Lumina lui Hristos luminează tuturor! — ne încredințează cunoscuta formulă liturgică.

Să lăsăm să pătrundă în adîncul ființei noastre lumina lui Hristos; să ne lumineze mintea cu lumina cunoștinței Sale; să ne încălzească inimile cu dragostea Sa nemărginită; să ne călăuzească pe calea poruncilor Sale. Atunci vom putea exclama împreună cu psalmistul: «Domnul este lumina mea și mîntuitorul meu» (Ps. XXVI, 1).

DUMINICA MIRONOSIȚELOR

«Nu vă înspăimîntați! Căutați pe Iisus Nazarineanul, Cel răstignit? A înviat! Nu este aici. Iată locul unde a fost pus».
(Marcu 16, 6).

Învierea Domnului este cel mai însemnat praznic al creștinătății, deoarece prin ea, firea omenească, apăsată de negura păcatului strămoșesc, a fost ridicată spre zările de lumină ale dumnezeirii. În cîntările bisericesti ea este numită : Paștile cele frumoase, Sărbătoarea sărbătorilor, Praznicul praznicelor și, în fiecare an, acest mare popas spiritual ne aduce cea mai mare înălțare sufletească, ne înveșmîntează sufletele cu bucuria vieții, păcii și sfințeniei. Acum este momentul solemn al biruinței luminii asupra întunericii, al vieții asupra morții la care se face părtaşă și tresaltă întreaga lume creată.

Prin învierea Domnului, neamul omenesc a fost izbăvit de suferință, moarte și tot răul moral și s-a deschis o nouă perspectivă a vieții pămîntești și de dincolo de mormînt. Pentru fiecare creștin minunea Învierii Domnului este temeliea credinței și nădejzii noastre în Dumnezeu — izvorul vieții veșnice. Fiul lui Dumnezeu a înviat a treia zi din mormînt, ca să ne arate că profețiile Vechiului Testament și-au găsit împlinirea în El și că moartea nu are nici o putere asupra vieții. Iisus Hristos a murit și a înviat pentru ca noi să avem viață veșnică, să devenim nemuritori din muritori și acest adevăr al Învierii Domnului a fost vestit de îngeri mai întîi femeilor mironosițe, care, în zorii zilei de duminică, veneau cu mir să ungă trupul Mîntuitorului Hristos.

Mărturia cea mai grăitoare a dumnezeirii Mîntuitorului este învierea Lui din morți, minune care copleșește mințile omenească și aprinde lumina credinței spre orizonturile duhovnicești ale vieții veșnice. Vestea Învierii Domnului a înfricoșat inimile femeilor mironosițe, cele ce pentru credința și devotamentul lor față de Mîntuitorul Hristos s-au învrednicit să-L vadă cu trupul transfigurat și să I se închine (Matei 28, 9), iar Fiul lui Dumnezeu să le întîmpine cu cuvintele : «Bucurați-vă ! Nu vă temeți. Duceți-vă și vestiți fraților Mei, ca să meargă în Galileia și acolo Mă vor vedea» (Matei 28, 9—10). Fiind primele martore ale Învierii Domnului, Biserica ortodoxă a rînduit ca duminica a treia după Sf. Paști să fie închinată purtătoarelor de mir sau, cum glăsuiește o stihire din Canonul Sfintei Învieri «cele gînditoare de Dumnezeu» care au binevestit Sf. Apostoli, Paștile cele de taină. Despre fapta lor virtuoasă ne vorbește textul Sf. Evanghelii de azi care încheie ciclul istorisirii Învierii Domnului, momentul central din istoria mîntuirii lumii prin care Iisus Hristos ne-a împăcat cu Dumnezeu (II Cor. 5, 18), praznicul negrăitei bucurii, al vieții nepieritoare și al triumfului binelui asupra răului ce se răsfrînge ca un șuvoi năvalnic asupra noastră, îndemnîndu-ne la pace și bună înțelegere cu cei din jurul nostru.

Din pericopa Sf. Evanghelii știm că femeile mironosițe au dat dovadă de multă dragoste și devotament față de Mîntuitorul Hristos, pe care-L urmaseră din Galileia și pînă la Ierusalim, unde a fost crucificat

și apoi au văzut pe Iosif și pe Nicodim cum au luat trupul Domnului, L-au înfășurat în giulgiu de in cu smirnă și aloe, după obiceiul iudeilor și l-au așezat în mormînt nou săpat într-o stîncă din apropierea Golgotei.

Observînd că cei 2 iudei s-au grăbit din cauza apropierii Paștilor și nu au îndeplinit ritualul complet de îngropare, femeile mironosițe au hotărît să cumpere mirul de nard și cu el vor veni în zorii zilei de duminică să ungă trupul Mîntuitorului Hristos. După o veche tradiție orientală, ungera corpului neînsuflăit cu acest mir simbolizează împărțirea unei puteri vivificatoare pentru trup la învierea morților și acest obicei va fi respectat și de femeile mironosițe. Plecînd de noapte spre locul de lîngă Golgota, ele erau întristate și îngrijorate de faptul că nu vor reuși să prăvălească lespeda mare de piatră care acoperea intrarea în mormînt și va fi zadarnică intenția lor de a unge trupul Domnului. Starea lor de tensiune este de scurtă durată, fiindcă în momentul cînd mironosițele au ajuns la locul unde fusese așezat trupul Mîntuitorului, piatra de pe mormînt era răsturnată și intrînd în el, au fost întimpinate de un înger îmbrăcat în veșmînt alb care le-a încurajat și le-a zis că Iisus Nazarineanul a înviat, vestea minunată urmînd s-o facă cunoscută și Sf. Apostoli (Marcu 16, 5—7).

Pentru devotamentul și credința lor curată față de mîntuitorul lumii, mironosițele au fost cele dintîi persoane care au primit marea veste a Învierii Domnului din morți și această vrednicie a lor este prăznuită an de an cu mare cinste de Biserica ortodoxă. Această prețuire aleasă adusă Sf. mironosițe reflectă pe deplin înalta concepție despre femeie în creștinism și ea nu cunoaște inegalitatea dintre soție și soț specifică credințelor religioase ale orientului antic.

După cuvintele Sf. Evanghelist Marcu, prima dintre femeile purtătoare de mir, care s-au învrednicit de bucuria sfintei învieri a fost Maria Magdalena, vîdecată de Mîntuitorul Hristos de stăpînirea satanei și care a fost martoră cu celelalte mironosițe și Maica Domnului la cele mai dureroase clipe ale Răstignirii. Respectînd mărturiile Sf. Tradiții, mitropolitul Varlaam al Moldovei arată în lucrarea sa intitulată «Carte românească de învățătură» că Sf. Fecioara Maria și Maria Magdalena au văzut mai înainte Învierea Domnului. Pînă să se lumineze de ziua, Maria Magdalena, cuprinsă de nerăbdare și dragoste față de Cel ce o înșănătoșise, a ajuns la mormîntul gol pe care-l vor vedea după aceea și celelalte femei mironosițe. Această mironosiță s-a învrednicit de mari daruri cerești și a convins pe mulți iudei de mesianitatea Domnului Hristos, Cel ce mai înainte în apropierea mormîntului gol i-a zis: «Nu te atinge de Mine, căci încă nu m-am suit la Tatăl Meu» (Ioan 20, 17).

Împreună cu Sf. Apostoli ea va binevesti cu multă rivnă pe Iisus Hristos cel înviat a treia zi după Scripturi, pînă la adînci bătrîneți, cînd a fost ucisă cu pietre și a rosiit următoarele cuvinte: «Doamne așa cum mie mi-ai spus bucură-te și eu am făcut pe alții să se bucure de adevărul Tău». Sfintele sale moaște au fost aduse de la Efes la Constantinopol în zilele împăratului bizantin Leon Isaurul (727—754) și de aici vor fi transportate de cruciați în anul 1204 în Europa occidentală. În calendarul bisericesc, Sf. Maria Magdalena este pomenită în ziua de 22 iulie.

Conform textelor din Sf. Evanghelii, în grupa celor 8 mironosițe care urmau pe Domnul mai sînt menționate, pe lângă Maria Magdalena și Salomeia, mama Sf. Apostoli Ioan și Iacob, care a trăit în sfințenie și a trecut la cele veșnice la o vîrstă înaintată și Ioana, soția lui Huza, iconom la curtea regelui Irod care, deși era cea mai tînără femeie purtătoare de mir, avea o bogată experiență duhovnicească și își însușise cultura timpului. Tot de o vîrstă tînără era și sora lui Gamaliel, Suzana, mironosiță cu un deosebit simț moral și cu o inteligență viguroasă în propovăduirea mesajului evanghelic.

Din grupa femeilor mironosițe, credincioase învățăturii Mîntuitorului Hristos mai fac parte surorile lui Lazăr, Marta și Maria, cele ce și-au pecetluit nădejdea învierii de apoi prin readucerea la viață a fratelui lor (Ioan 11, 24). Viața lor a fost dominată de nimbul sfințeniei și totdeauna au mărturisit învierea Mîntuitorului Hristos pentru care Marta a primit martiriul, fiind spînzurată, cu capul în jos, în fața surorii sale.

Celelalte două mironosițe poartă numele de Maria, prima este mama lui Iacob și Iosif (Matei 27, 56; Marcu 15, 47; 16, 1; Luca 24, 10), cea de a doua — mama lui Cleopa (Ioan 19, 25), ucenicul Domnului căruia i s-a arătat în drum spre Emaus în seara zilei Sfintei Învieri (Luca 24, 13—32).

Femeile mironosițe sînt prăznuite în mod special în această Duminică și numele lor îl auzim mereu la Binecuvîntările Învierii. Dragostea lor curată față de Mîntuitorul Hristos le-a inspirat curaj și Dumnezeu le-a răsplătit cu vestea Învierii Mîntuitorului Hristos, mesaj pe care-l vor transmite Sf. Apostoli și întregii lumi iubitoare de viață pașnică și liberă. Exemplul lor străbate peste veacuri ca simbol al crezului sincer și devotat învățăturii dumnezeiești și ca mărturie sigură a unității dintre gînd și faptă. Pilda lor este urmată de-a lungul secolelor de nenumărate femei creștine care s-au consacrat slujirii mesajului evanghelic și au sădit în cugetele copiilor lor credință puternică în Învierea Domnului, care este garanția și începătura învierii celor adormiți (I Cor. 15, 20). Cu frică de Dumnezeu, mamele creștine au îmbogățit zestrea sufletească a urmașilor lor cu perlele virtuților prin care să se facă vrednici de moștenirea împărăției veșnice. În toate împrejurările vieții ele au dovedit răbdare și dragoste sinceră pentru ca fiii lor să slujească cu demnitate Biserica lui Hristos și poporul; să iubească adevărul, dreptatea, pacea, libertatea și frăția dintre oameni.

Spre exemplificare, amintim pe Maria, mama lui Ștefan cel Mare care inspiră domnului moldovean curaj în lupta pentru salvarea fraților săi de același neam și credință sau pe Teodora, mama lui Mihai Viteazul care a imprimat fiului ei un înflăcărat patriotism pentru înfăptuirea unității neamului și la Alba Iulia a rostit prevestitoarele cuvinte: «Fiule, curajul tău a trezit Dacia liberă, iar moștenitorii acestui pămînt nu te vor uita niciodată».

Din cuprinsul cîntărilor rînduite la slujbele praznicului de azi, credinciosul întrezărește înalta prețuire pe care Biserica o acordă femeii și aceasta corespunde întru totul învățăturii creștine, cuvîntului Sf. Scripturi, care ne învață că toți cei ce primim botezul, ne înveșmîntăm cu haina nemuririi lui Hristos și înaintea lui Dumnezeu toți sîntem egali,

neexistind nici o deosebire între parte bărbătească și cea femeiască (Gal. 3, 28). Praznicul de astăzi confirmă adevărul că în fața lui Dumnezeu nu există nici o urmă de discriminare între bărbat și femeie și chemarea la mîntuire se adresează deopotrivă acestora; în împărăția veșnică una dintre urmașele acesteia Sf. Fecioară Maria se bucură de strălucirea slavei care depășește pe cea a heruvimilor și serafimilor. Întrucît mironosițele au arătat multă rîvnă față de persoana Mîntuitorului al cărui trup îl căutau dis-de-diminează să-l ungă cu mirul de mare preț, Dumnezeu le-a învrednicit să fie primele martore ale învierii și să schimbe tristețea Sf. Apostoli în bucurie. Gestul lor le dovedește mai curajoase decît ucenicii Domnului, mai apropiate sufletește de Fiul lui Dumnezeu; ele sînt urmașe fidele ale Legii mozaice, de aceea răsplătirea lor cu vederea învierii Domnului este firească și pune în lumină demnitatea lor încălcată cu multă ușurință și de multe ori în lumea veche. Contrar învățaturii Sf. Scripturi care arată clar că femeia ca și bărbatul a fost părtașă dintru început darurilor divine, societatea antică a uitat acest lucru și a socotit-o spurcată, un animal vorbitor și o unealtă a soțului său. Această mentalitate bolnăvicioasă a lumii vechi orientale va fi spulberată de minunile pe care Mîntuitorul Hristos le-a săvîrșit asupra unor persoane de sex feminin și mai ales în dimineaza Sf. Învieri cînd le-a dat cea mai mare veste a biruinței vieții asupra morții și care este cea mai mare bucurie a lumii.

Hotărîrea femeilor mironosițe de a veni la mormîntul Domnului unde au primit vestea învierii Domnului este un îmbold pentru fiecare dintre noi de a ne apropia și cinsti pe Fiul lui Dumnezeu cu o viață curată și oglindire luminată de duhul păcii care aduce bucurie în sufletele noastre. După cum vestea Învierii le-a adus cea mai mare mulțumire sufletească, același lucru să mijlocească în ceruri și pentru cei ce cinstesc pomenirea lor, și, ca urmași ai Mîntuitorului, luptă pentru salvarea vieții — cel mai prețios dar divin al său în această lume. Dintotdeauna, creștinii au fost slujitori ai vieții nu ai morții, ei au căutat lumina lui Hristos și nu întunericul păcatului, au cinstit cu credincioșie numele lui Dumnezeu ca și femeile mironosițe.

Praznicul de azi este, așadar o chemare a tuturor creștinilor pentru a urma prin cuvînt și faptă pilda sfințelor mironosițe, îndeplinind cu conștiinciozitate cele bineplăcute lui Dumnezeu și oamenilor. Bucuria care a cuprins ființa lor în dimineaza cea neînserată a Sfintei Învieri să se reverse mereu în sufletele noastre și Dumnezeul păcii (Rom. 16, 20) care a venit în lume pentru ca oamenii să aibă viață din belșug (Ioan 10, 10) să se milostivească spre noi și să ne învrednicească de împărăția cerurilor. Mesajul bucuriei de a trăi transmis de Mîntuitorul Hristos după înviere Sf. Mironosițe să ne fie și nouă mereu farul călăuzitor al credinței și nădejzii noastre spre viață veșnică. **Amin.**

SFINȚII ÎMPĂRAȚI CONSTANTIN ȘI ELENA

După cum zorile zămislesc din întunecatele văluri ale nopții, ziua luminată de soare, tot așa din întunecatul zăbranic al nopții păgînismului la anul 305 d.Hr. s-au arătat pe cerul istoriei omenirii zorii zilei creștine luminate de soarele Hristos: împărații Constantin și Maica sa Elena.

Cu adevărat zori ale epocii creștinismului pînă aci persecutat, au fost Sfinții Constantin și Elena, căci datorită credinței lor și pentru faptele lor mărețe, s-a așezat în centrul năzuințelor omenirii, Hristos Soarele Dreptății și s-a făcut ziua, marea și nesfîrșita zi ce cuprinde astăzi aproape 20 de veacuri: epoca creștină.

Pentru a ne da seama de aceasta nu avem decît să depănăm firul istoriei și să împrăștiăm în mintea și inima noastră evenimentele petrecute atunci la ivirea zorilor de strălucire a Bisericii creștine.

Se știe din istorie că cea mai cruntă persecuție a Bisericii creștine a fost sub împăratul roman Dioclețian care la anul 303 proclamă cel mai aspru edict de persecuție a creștinilor în întregul imperiu roman.

Împăratul ce se proclamase zeu, nu avea loc de Dumnezeu care s-a făcut om ca pe oameni să-i facă dumnezei. De aceea din porunca lui s-a pornit în întreaga lume greco-romană acțiunea de nimicire a creștinismului prin dărîmarea bisericilor, arderea și pîngărirea cărților și obiectelor sfinte.

În toate părțile imperiului singele creștinilor se vărsa ca apa și nici un loc nu era de găsit pentru a se putea ascunde credincioșii lui Hristos. Totuși, cu cît prigoana se întetea, cu alît creștinii biruiau furia asupritorilor prin dîrzenia credinței și răbdarea suferinței.

Însuși împăratul Dioclețian îngrozit de măcelul pricinuit de ambiția lui, muncit de mari tulburări sufletești, îngrozit de rele prevestiri, tresărind la orice zgomot și tremurînd la străfulgerarea tunetelor, la 1 mai 305 abdică de la tron în fața oștirii, lăsînd ca urmaș în Răsărit pe Galeriu iar în Apus pe Constantin Chlor, tatăl Sfîntului Constantin.

În Răsărit Galeriu continuă prigoana împotriva creștinilor, ceea ce face pe Sfîntul Constantin care se afla la curtea lui Galeriu să plece la tatăl său ce se afla în Britania.

Despre blîndețea tatălui său, Constantin Chlor, și despre liniștea creștinilor sub sceptrul său, mărturisește cumînțenia acestui împărat, care a prețuit sinceritatea și statornicia de credință a creștinilor pe care i-a învrednicit cu mari dregătorii la curtea sa, spunînd că: «încît văd că sînteți atît de credincioși Dumnezeului vostru Hristos, nădăjduiesc să-mi fiți și mie».

Această purtare înțeleaptă și blindă față de creștini a Sfîntului Constantin de la tatăl său, iar sentimentul de pietate față de Dumnezeu și de iubirea față de oameni, el le-a primit de la mama sa Sfînta Elena care era creștină în taina inimii sale.

La aceste daruri din fire și din educație Sfîntul Constantin primește un har special din partea lui Dumnezeu.

În același an 305 murind tatăl său, oștile aleg împărat pe Sf. Constantin, avînd stăpînire peste Britania, Galia (Franța de astăzi) și Spania, alături de Maxențiu care stăpînea în Italia și Africa de Nord. Maxențiu era un împărat tiranic și pătimăș, adăugînd la fărădelegile sale și dorința de a-l uzurpa pe Constantin, pornind război împotriva lui.

Sfîntul Constantin aflîndu-se în fața armatelor lui Maxențiu, de trei ori mai mari decît ale sale, recurge la Dumnezeu pe care-L cinstise tatăl său, ca zeu al soarelui. În rugăciunea sa spre Soare, cînd acesta trecuse de amiazăzi, deodată Sf. Constantin și ostașii lui au văzut strălucind pe cer, mai luminos decît soarele, semnul dumnezeiesc al Sfintei Cruci a Mîntuitorului Hristos și de jur împrejurul crucii străluciau cuvintele latinești: «In hoc signo vinces», ceea ce însemnează «în acest semn vei învinge».

Acest semn — crucea — a spăimîntat și mai mult pe Constantin și pe oștenii săi, deoarece crucea la romani era folosită pentru pedepsirea tîlharilor și răufăcătorilor. De aceea, pentru a liniști inimile lor și pentru a desăvîrși lucrarea harului ceresc asupra Sfîntului Constantin, Însuși Mîntuitorul se arată în vis Sf. Constantin, și-i spune să facă acest semn al Crucii pe care El a fost răstignit și să-l pună pe steagurile oștirii sale, căci cu acest semn va birui nu numai pe Maxențiu, ci pe toți împotrivorii lui.

Făcînd așa, Sfîntul Constantin a biruit puterea lui Maxențiu, care moare înecat în Tibru, în lupta de la Melvia, în 27 octombrie 312.

Intrînd biruitor în Roma, Sfîntul Constantin înalță columna avînd statuia sa cu semnul Sfintei Cruci în mină, pe care se pot citi și astăzi cuvintele acestea: «Prin acest semn mîntuitor, care este adevărata dovadă a victoriei, am mîntuit eu cetatea voastră de jugul tiranului».

La șase luni după această biruință, Sfîntul Constantin proclamă solemn recunoștința sa față de Hristos Dumnezeuul căruia i se datorește această biruință.

La Milan în ziua de 13 iunie anul 313 Sf. Constantin, acum împărat în partea de Apus a imperiului roman, dimpreună cu Liciniu cumnatul său care împărătea în Răsărit, încheie cel dintîi tratat de alianță între stat și libertatea de conștiință a supușilor lui, Edictul din Milan.

A fost cea dintîi hartă a națiunilor cuprinse în imperiul roman, care stabilea o pace și o unitate în diversitate.

Fiecare neam, fiecare popor, fiecare cetățean al Imperiului roman avea dreptul să-și exercite credința religioasă nestingerit de nimeni, iar cei care doresc să îmbrățișeze religia creștină, să o facă fără nici o teamă sau prigonire din partea nimănui.

Mai mult, autoritățile vor restitui bunurile creștinilor de la casele lor confiscate și pînă la bisericile distruse și avînd grijă de a ajuta comunitățile creștine, avînd în vedere ajutorul dumnezeiesc al Mîntuitorului Hristos, pe care noi l-am simțit puternic în toate lucrurile și succesele noastre, cum scrie Sfîntul Constantin tuturor guvernatorilor din provinciile imperiului.

Edictul a desființat pedeapsa cu moartea pe Cruce și a pus capăt oricăror opresiuni și prigoniri pentru credință.

Tot acum s-a hotărît sărbătoarea Duminicii, numită pe atunci mult cinstita zi a soarelui și care de la Învierea Domnului creștinii o prăznuiesc în cinstea Mîntuitorului Hristos, Soarele Dreptății.

De aici înainte, creștinismul numit de Sfîntul Constantin cea mai binecinstitoare religie — după trei sute de ani de prigonire și asuprire, de sfidare și batjocură — își vede Biserica Sa înviind din mormîntul catacambelor, ca și Hristos cel înviat a treia zi din mormînt.

Chiar dacă religia păgînă a continuat să fie religie de Stat a imperiului, creștinismul prin concepția sa superioară, prin morala ireproșabilă a credincioșilor și prin simpatia tot mai simțită a împăratului Constantin, s-a impus în așa măsură încît a devenit din nou un motiv de neliniște pentru reprezentanții tradițiilor păgîne.

Aceștia intuind gelozia lui Liciniu față de succesele marelui Constantin au căutat să speculeze acest sentiment josnic al celui de-al doilea împărat pornindu-l cu ură împotriva creștinilor.

În acest fel Liciniu a început să vadă în fiecare creștin, un partizan al lui Constantin, și în fiecare comunitate o colonie a rivalului său.

De aceea a început ca să ia măsuri de îngrădire a activității lor, pînă la urmă recurgînd la vechile sisteme de persecuție, creștinii petcetuind din nou cu singele lor nevinovata lor credință în Hristos.

Cruzîmile acestei persecuții au atins atunci pe Sfinții 40 de Mucenici, pe care noi îi prăznuim în Postul Mare, toți soldați care erau romani, pentru că se închinau lui Hristos și nu idolilor, au fost aruncați în lacul Sevastiei murind înghețați acolo. Și, cine poate povesti progromurile și procesele nedrepte înscenate creștinilor, în această ultimă zvîrcolire a păgînismului contra creștinismului.

Creștinii îngrozii priveau cu nădejde la Sfîntul Constantin, ca la un mîntuitor, care indignat pentru trădarea alianței de la Milan ca și pentru trădarea legăturii de rudenie a cumnatului său Liciniu, soțul Constanței, asupra împăratului Constantin, puse din nou oștirea sub semnul crucii — indiferent de religia celor de sub arme — și într-o luptă crîncenă, dar dreaptă, zdrobește pe Liciniu, așa cum a zdrobit Sfîntul Arhanghel Mihail ceata răzvrătită a lui Lucifer în anul 323.

Din acest an împăratul Constantin rămîne singur stăpînitor al întregului imperiu roman, pe care îl supune adevăratului împărat Hristos Dumnezeu, al cărui slujitor supus devine el, împăratul Constantin.

În tot ce întreprinde și face Sf. Constantin se consideră instrumentul ales al lui Hristos Dumnezeu de a reuni pe toți oamenii într-un sentiment «frățesc în credința religiei creștine», cum se exprimă el în anumite scrisori pe care le trimite supușilor lui.

Abia a terminat războiul împotriva rebelului său cumnat că trebuie să-și îndrepte atenția spre restabilirea unității de credință periclitată de apariția ereziei lui Arie. Datoria mea — zice el — este acum să restabilesc unitatea și dragostea în turma lui Hristos.

Convoacă sinodul I ecumenic de la Niceea în 325 la care iau parte 318 părinți pe care el îi numește frații săi în slujba lui Dumnezeu.

Precursor al ideilor constituționale creștine ce aveau să conducă națiunile și țările de-a lungul veacurilor, Sfîntul Constantin cu ajutorul inspirat al Sfintei Sale Mame, Împărăteasa Elena, se îndreaptă cu

toată atenția spre locurile unde păgînismul a devastat frumoasele biserici și clădiri memoriale ale religiei creștine. În acest sens, zidește Biserica Sfintului Mormint, Biserica mare a Bethleemului și alte monumentale biserici, pe întreg teritoriul Țării Sfinte, în cele mai însemnate locuri, ce amintesc sfinte momente și evenimente din viața și activitatea Mîntuitorului.

Datorită grijii lui și a Sfintei Sale Mame, în anul 326, se află Sfinta Cruce pe care a fost răstignit Mîntuitorul și se descoperă darurile miraculoase ale Sfintului Semn al Crucii Domnului și pînă la vîrsta de 80 de ani cînd a adormit în Domnul, Sfînta Elena a fost inspiratoarea marilor ctitorii ale fiului ei și a celor mai frumoase realizări, ce împodobesc orașele lumii pînă în ziua de astăzi. De la Apus și pînă la Răsărit, din Nord și la Miazăzi strălucesc urme ale ctitoriei lor culturale și religioase.

Și pentru ca să pună vîrf acestor minunate realizări, Sfîntul Constantin zidește marea cetate a Constantinopolului, orașul măreț care a devenit a doua Romă, cetatea de scaun a împăraților creștini, mîndria și fala creștinătății, care a durat 1000 de ani și a cărei splendoare apusă a reînviat în toate cetățile și orașele lumii pînă în ziua de astăzi.

La întemeierea orașului său, Constantinopol, Sfîntul Constantin își arată toată devoțiunea sa Atotputernicului Dumnezeu căruia îi dedică întregul imperiu prin aceste cuvinte: «Eu împăratul Romei, Constantin îți ofer Ție Doamne nu numai gîndul, inima și tot cugetul meu, ci și acest grandios imperiu roman, ca astfel Împărate al sufletului să fii și Împărat văzut peste întreaga fire».

Acestea sînt în grabă schițate, pe scurt, cîteva din realizările mărețe ale celui dintîi mare împărat creștin al lumii.

Convertirea lui la creștinism începută cu arătarea Crucii luminoase pe cer a fost providențială ca și convertirea Sfîntului Apostol Pavel pe drumul Damascului, iar lucrarea lui pentru Biserica lui Hristos, a fost la fel de valoroasă pentru răspîndirea și statornicia creștinismului ca și aceea a marelui apostol al neamurilor.

Ceea ce Pavel și toți Apostolii au semănat și sădit, Constantin a ocrotit și consolidat asigurînd peste veacuri Împărăția lui Hristos care nu este din lumea aceasta, posibilitatea înfiripării ei între neamuri și popoare în țările și continentele pămîntului.

Datorită lucrării lui, tot ceea ce Mîntuitorul Hristos a întemeiat, Apostolii au propovăduit și Mucenicii au pecetluit cu jertfa vieții lor, tot acest mesaj al Împărăției lui Hristos a devenit un tezaur ecumenic, un bun a toată lumea, împlinindu-se cuvîntul psalmistului care zice: «În tot pămîntul a ieșit vestirea lor și pînă la marginile lumii cuvintele lor».

Pentru aceea, Sfîntul Constantin, este venerat de întreaga creștinătate întocmai cu Apostolii.

Se mai numește Sf. Constantin și cel mare, nu atît pentru biruințele sale în războaie, cît mai ales pentru marile sale binefaceri pe care le-a făcut atît contemporanilor săi, cît și întregii omeniri pînă în ziua de astăzi. A fost mare pentru marea lui virtute creștină înainte de a fi botezat creștin.

Se numește Sf. Constantin, de Dumnezeu însemnat, pentru că Dumnezeu l-a ales și l-a întărit cu semnul Crucii Lui ca să biruiască pe toți împărații pământului din vremea lui și să descopere lumii Împărăția lui Hristos.

Precum pe Pavel dintre iudei, așa pe Constantin dintre păgâni, Dumnezeu l-a chemat cu glas ceresc și l-a întărit cu semnul bunăvoinței sale cu care a mintuit lumea, iar coroana împărăției Sale i-a pus-o pe capul său și al mamei sale Elena, împodobită cu pietrele scumpe ale harului și ale virtuților cu care i-a înzestrat pe ei.

Că faptele lor au fost mai mult decât omenеști și că puterea lor se datorește proniei cerești, aceasta o dovedește istoria, care ne arată că viața marelui Constantin și a Maicii Sale Elena, a fost o pagină din Sfinta Scriptură cea vie a Bisericii lui Hristos, care s-a scris cu voința cea bună a acestor împărați și cu harul dumnezeiesc care a condus și, întărit gândurile și faptele lor spre mai binele și spre slava lui Dumnezeu.

De aceea pe acești de Dumnezeu încoronați, mari și întocmai cu Apostolii, Împărații Constantin și Elena, Biserica de la o margine la alta a lumii cu laude și cu cinstiri îi cinstește la prăznuirea lor în ziua de 21 mai, ziua când Împăratul Ceresc a chemat la Sine pe împăratul de El încununat.

La acest praznic, și noi cei de azi, care sîntem mariori ai roadelor epocii mărețe deschisă de acești giganți ai erei creștine, cu pietate închinîndu-ne memoriei lor îi cîntăm cu bucurie strigînd: Bucură-te Constantine cel ce lui Pavel ai rîvnit și Crucea lui Hristos o ai înălțat și cursele vrăjmașului le-ai sfărîmat; Bucură-te Eleno, a dreptei credințe povățuitoare și a închinării de idoli surpătoare. Bucurați-vă Sfinților Împărați, părinții tuturor creștinilor. Amin!

Arhid. EVGHENIE DASCĂLU

DUMINICA A IV-A DUPĂ PAȘTI **(A SLĂBĂNOGULUI)**

*«Atunci omul a plecat și a spus iudeilor
că Iisus este cel ce l-a făcut sănătos»
(Ioan V, 15).*

Pericopa evanghelică de astăzi este mărturia Sfîntului Evanghelist Ioan, cel care ne-a vestit «ceea ce era dintru început, ceea ce am auzit, ceea ce am văzut, ceea ce am privit cu ochii noștri și mîinile noastre au pipăit despre Cuvîntul vieții» (I Ioan I, 1—2). Din mărturia acestui Sfînt Evanghelist aflăm că Mîntuitorul Iisus Hristos a vindecat un slăbănog la scaldătoarea Vitezda, situată în partea de nord a templului din Ierusalim. La această scaldătoare, unde venea «îngerul Domnului» o dată în an și tulbura apa, și numai cine intra primul în apă «se făcea sănătos de orice boală era ținut» (Ioan V, 3, 4), «zăcea mulțime de bolnavi: orbi, șchiopi, uscați, așteptînd mișcarea apei...» (Ioan V, 3). Fi-

rește, ne putem întreba : de ce Mîntuitorul Hristos a vindecat numai pe slăbănogul «care era bolnav de treizeci și opt de ani» (Ioan V, 5) ? De ce i-a zis numai lui : «Voiești să te faci sănătos» (Ioan V, 5) ? De ce i-a spus numai lui : «Scoală-te, ia-ți patul tău și umblă» (Ioan V, 8) ?

Iubiți credincioși, slăbănogul care aștepta de treizeci și opt de ani mișcarea apei de către îngerul Domnului dovedise răbdare statornică și credință puternică în puterea lui Dumnezeu. Evanghelistul Ioan ne adeverește că Iisus Hristos știa «că este așa încă de multă vreme...» (Ioan V, 6). Dar, acesta nu cîrtise împotriva lui Dumnezeu, nu se mîniase, nu blestemase numele lui Dumnezeu, nu-și dorise sfîrșitul, ci trăia întru credință, care este «încredințarea celor nădăjduite, dovedirea lucrurilor celor nevăzute» (Evrei XI, 1). Ba, mai mult, slăbănogul nu știuse nici cine este omul care l-a făcut sănătos fiindcă Evanghelistul Ioan ne spune că «Iisus se dăduse la o parte din mulțimea care era în acel loc» (Ioan V, 13). Și, cu toate acestea, el s-a îndreptat îndată spre templu, spre Casa lui Dumnezeu, pentru a-i da slavă și mulțumire Părintelui ceresc pentru vindecarea sa. Acolo, în templu, îl recunoaște pe Fiul lui Dumnezeu, care îi adresează cuvintele : «Iată că te-ai făcut sănătos, de acum să nu mai păcătuiești ca să nu-ți fie ceva mai rău» (Ioan V, 14).

Noi, cei de astăzi, ne aflăm adunați la scaldătoarea credinței, care este Biserica lui Hristos, și în care este prezent permanent Duhul lui Dumnezeu (Luca IV, 18), Duhul lui Hristos (Romani VIII, 9), «care se roagă împreună cu noi» (Romani VIII, 26). Și nouă ni se adresează astăzi Mîntuitorul cu aceleași cuvinte, ca de acum încolo să nu mai păcătuiam, ca să nu ne fie nouă ceva mai rău. Dar, din relatarea Sfîntului evanghelist Ioan înțelegem că slăbănogul nu numai că n-a mai păcătuit, ci a devenit un martor, un mărturisitor, un propovăduitor al învîțăturii lui Hristos. El a plecat îndată și a spus iudeilor, care-l apostrofaseră că nu era îngăduit să se ridice din patul suferinței și să umble în zi de sîmbătă, că «Iisus este cel ce l-a făcut sănătos» (Ioan V, 15). Cîtă tărie de caracter, cîtă demnitate și curaj a avut acest paralytic ! Adevărul l-a făcut liber, l-a făcut un ucenic și un mărturisitor al Evangheliei lui Hristos !

Iubiți credincioși, după cum se știe «Sabatul» a fost rînduit ca zi de odihnă (Iom hașabat) abia în Pustiul Sinai, după scoaterea din Egipt și în amintirea ieșirii poporului iudeu din robia Egiptului. Această zi a fost poruncită mai întîi ca zi de prăznuire a Paștelui evreiesc, cu Mielul Pascal (Ieș. XII, 11 ; XIV, 21—27). Fariseii și cărturarii legii nu au putut însă înțelege și pricepe că Iisus Hristos era «Domn și al Sîmbetei» (Mafei XII, 8 ; Marcu II, 28 ; Luca VI, 5) și că Ziua întîi a Săptămîinii avea să devină «Ziua Domnului» (Apoc. I, 10), adică Duminica, ziua izbăvirii din robia păcatului și a biruinței asupra morții (Fapte XX, 7). De altfel, fariseii și cărturarii nu l-au întrebat pe slăbănog cine l-a făcut sănătos, ci l-au acuzat că a încălcat legea, care nu îngăduia nici tîmăduirea în zi de Sabat. «Este zi de sîmbătă — au spus ei slăbănogului — și nu-ți este îngăduit să-ți iei patul» (Ioan V, 10).

Frați creștini, în slăbănogul pe care ni-l înfățișează Sfînta Evanghelie de astăzi trebuie să recunoaștem pe creștinul gîrbovit de greuta-

tea păcatului, și care nu are putere să se tămăduiască fără ajutorul rugăciunii Bisericii, și fără harul lui Dumnezeu (Fapte I, 14 ; XII, 12 ; Efes. VI, 18). Dar pentru această tămăduire din partea lui Dumnezeu este nevoie și de voința celui păcătos. La întrebarea Mîntuitorului, «Vrei tu să fii sănătos ?», slăbănogul a răspuns că nu are om care să-l ajute să intre în scaldătoare, arătînd deci prin aceasta dorința și voința sa de a se tămădui. Cunoscîndu-i această dorință, și îndeosebi credința sa în puterea lui Dumnezeu, Mîntuitorul i-a poruncit să se scoale, să-și ia patul și să umble (Ioan V, 8). Slăbănogul și-a aflat deci tămăduire prin credință, fiindcă celui ce crede toate îi sînt cu putință (Marcu IX, 23), prin cuvîntul și ajutorul lui Dumnezeu.

Pericopa evanghelică de astăzi ne mai prezintă și un alt păcat al vremii, și anume cel al dezinteresului total față de semenii. Paralicul așteptase treizeci și opt de ani un «om», ca să-l arunce «în scaldătoare» cînd «se cobora la vreme... și tulbura apa un inger al Domnului» (Ioan V, 4, 7). Nu se aflase deci în tot Ierusalimul un «om» căruia să i se facă milă de el, să-l arunce în scaldătoare atunci cînd era momentul. Dispăruse deci mila față de aproapele. Biruise legea, dar dispăruse dragostea. De aceea Mîntuitorul a mustrat pe farisei că neglijaseră cele mai importante obligații ale legii : «mila și credința» (Matei XXIII, 23). Și, nu întimplător, «judecata lui Dumnezeu este fără milă pentru cel ce n-a făcut milă» (Iacov II, 13), fiindcă Dumnezeu nu voiește jertfă, ci milă, și încă «milă din inimă» (Luca I, 78 ; Matei IX, 13 ; XII, 7).

Fiecare dintre noi ne putem întreba : «Oare pe noi nu ne-a tămăduit de păcatele noastre Iisus Hristos ? Nu ne-a ridicat din patul suferinței și ne-a redat vieții ? Oare nu ne-a spus prin glasul preotului duhovnic să nu mai păcătuim de acum înainte ca să nu ne fie nouă ceva mai rău...? Fără îndoială, răspunsul este afirmativ, dar, cîți dintre noi ne-am lepădat de omul cel vechi al păcatului și ne-am îmbrăcat în omul cel nou, al harului ? Cîți dintre noi am purces îndată să-l mărturisim pe Iisus Hristos prin cuvîntul și faptele noastre ?

Frați creștini, Evanghelia de astăzi ne pune în fața ochilor minții un tablou zguduitor, dar și pilduitor ! El cere conștiințelor noastre să lepădăm omul cel vechi al păcatului, să lepădăm patul suferinței, și să ne îmbrăcăm întru Hristos, să fim hristofoși, adică purtători de Hristos, să fim propovăduitori ai celui care a venit să aducă viață, și încă din belșug, ai celui care ne cere să fim făcători de pace cu noi înșine, cu aproapele și cu Dumnezeu.

Ne aflăm încă în atmosfera praznicului Învierii, Paștile Domnului, Paștile, trăim încă chemarea «Veniți să bem băutură nouă...», din Izvorul lui Hristos...», din potirul cel euharistic. La scaldătoarea Vitezda din Ierusalim, cine intra întii, după tulburarea apei, se făcea sănătos, de orice boală era ținut (Ioan V, 4). La baia botezului și la potirul lui Hristos, și cel dintii, și cel din ceasul al XI-lea, este la fel primit, și se face sănătos de orice păcat care i-a întinat sufletul. Cîtă deosebire între scaldătoarea Vitezda și baia botezului, între Vitezda și potirul euharistic ? Și, totuși, către toate trebuia și trebuie să te îndrepti cu credință în tămăduirea trupeză și sufletească, în iertarea păcatelor,

și cu rîvna aprinsă de a fi un mărturisitor al lui Iisus Hristos. Să-l vestim deci pe Iisus Hristos, să propovăduim Evanghelia Sa prin care sîntem și mîntuiți (Evrei XV, 2); să spunem cine ne-a făcut sănătoși, precum a făcut și slăbănogul din pericopa evanghelică de astăzi, Amin.

Pr. Dr. NICOLAE V. DURĂ

DUMINICA A V-A DUPĂ PAȘTI ÎNCHINAREA ÎN DUH ȘI ADEVĂR

În Evanghelia Sf. Liturghii am ascultat convorbirea Mîntuitorului cu o femeie samarineancă la fîntîna lui Iacov, lîngă orașelul Sihar din Samaria. E o convorbire neobișnuită, iar prin învățăturile sale e deosebit de importantă.

Neobișnuit era faptul că Iisus Hristos, vrînd să meargă din Iudeea în Galileia, a trecut prin Samaria. Deși acest drum era cel mai scurt, totuși iudeii din acel timp, nu se foloseau de el, din cauza unei îndelungate dușmăanii de natură religioasă cu samarinenii, pe care-i disprețuiau. Preferau să ocolească pe alte drumuri, decît să treacă prin Samaria. Iisus, însă, nu se prea conforma obiceiurilor iudaice. El, care propovăduia iubirea și pacea între oameni, nu voia să țină seama de animozități și dezbinări între fiii Aceluiași Părinte. În fața lui Dumnezeu, oamenii sînt egali, iar El e milostiv față de toți.

De aceea Evanghelia împărăției lui Dumnezeu trebuia propovăduită tuturor popoarelor. Samarinenii nu trebuiau disprețuiți, ci chemați la mîntuire. În acest scop, Iisus Hristos s-a oprit la fîntîna lui Iacov, unde putea intra mai ușor în vorbă cu samarinenii. Tocmai atunci venise acolo o femeie să ia apă și Iisus intră în vorbă cu dînsa.

Femeia rămase mirată la vederea unui bărbat iudeu, care îi cerea apă: «Cum Tu, care ești iudeu, ceri să bei apă de la mine, care sînt femeie samarineancă?».

Domnul i-a vorbit cu atîta înțelepciune dumnezeiască, încît femeia și-a dat seama că are în fața ei un prooroc (v. 19). Iisus îi descoperă atunci că El este Mesia-Mîntuitorul, pe care-L așteptau și samarinenii (v. 25—26).

Uimită în fața acestei neașteptate descoperiri, samarineanca îi pune Mîntuitorului întrebarea, în ce loc se cuvine să ne închinăm, în orașul Ierusalim, cum obișnuiau iudeii, sau în muntele Garizim unde se rugau samarinenii. Iisus Hristos îi răspunde: «Femeie, crede-Mă că, vine ceasul cînd nici pe muntele acesta, nici în Ierusalim nu vă veți închina Tatălui. Adevărații închinători se vor închina Tatălui în Duh și adevăr, că și Tatăl astfel de închinători își dorește» (v. 21—24).

Întrebarea femeii a frămîntat și mai frămîntă pe mulți.

Dar răspunsul Mîntuitorului este foarte clar. Iisus Hristos a întemeiat Biserica creștină, care nu se mărginește la orașul Ierusalim, sau la muntele Garizim. Ea este legată de o localitate anumită. Biserica este una singură și cuprinde în sine pe toți credincioșii, indiferent unde

trăiesc ei. Jertfa Sfintei Liturghii nu este legată de un punct geografic. Ea are pretutindeni aceeași putere sfințitoare.

Unii creștini, care s-au abătut de la dreapta credință și învățătura bisericească, au înțeles greșit cuvintele Mîntuitorului, despre «închinare în duh și adevăr». După părerea lor, aceste cuvinte ar însemna, că nu mai este necesară Biserica, nici ca instituție divină, nici ca locaș de închinare. Este suficient — zic acești creștini — să ne rugăm, numai în gîndul nostru, fără să mai aparținem Bisericii. Dumnezeu primește ruga noastră.

O asemenea părere este cu totul greșită și potrivnică învățăturii creștine.

Dacă fiecare ne-am ruga în gîndul nostru și după părerea noastră atunci cine ne dă garanție că gîndul nostru este cel bun și corect? Ciți oameni atîtea gînduri. Cine coordonează și călăuzește aceste gînduri? Unii ce s-au rupt de Biserică răspund: Biblia. Dar dacă fiecare explică Sf. Scriptură după părerea personală și mărturisește adevărul creștin, după cum îl conduce capul, așa cum se practică la cultele neo-protestante, atunci ce se întîmplă? Exact ce vedem în viața religioasă a sectelor. Din cauza unor interpretări, după bunul plac, a învățaturii Mîntuitorului, s-au format numeroase grupări religioase și fiecare grupare susține cu tărie că numai ea deține dreapta credință și numai cultul ei religios este cel bun.

Iată ce dezbinări a pricinuit greșita înțelegere a cuvintelor Mîntuitorului «închinare în duh și adevăr». Oare este posibil, ca Mîntuitorul să fi spus aceste cuvinte ca să înlătore necesitatea și autoritatea Bisericii? Nu, nu putem admite o astfel de părere. Nu dezbinarea, ci unitatea creștinilor a fost dorința Mîntuitorului.

Iisus Hristos, întemeind Biserica prin jertfa Sa, rămîne capul ei, iar membrii Bisericii sînt Trupul Său (I Cor. 12, 27 și Efes. 5, 23 ș.a.). El a spus despre Sine: «Eu sînt Adevărul» (Ioan 14, 6). Da, Hristos este Adevărul veșnic, Adevărul dumnezeiesc, care rămîne același și nu se schimbă, cum se schimbă părerile omenești.

Hristos fiind capul Bisericii, înseamnă că Biserica deține Adevărul dumnezeiesc și cine trăiește în sinul Bisericii, trăiește și se închină în Adevărul lui Dumnezeu. Sf. Scriptură precizează că «Biserica este stîlp și temelie a adevărului» (I Tim. 3, 15), a celui adevăr care unește pe credincioși și nu-i fărîmîtează, care adună și nu dezbină. În virtutea acestui adevăr, Mîntuitorul dorește să fie «o turmă și un păstor» (Ioan 10, 16).

Biserica a primit la Rusalii «Duhul Adevărului» (Ioan 15, 26; Fapte 2, 2—4) care o călăuzește neîncetat în așa fel, încît ea, în învățătura ei, nu poate greși niciodată. E infailibilă sau negreșelnică.

Și pentru că Duhul Sfînt al Adevărului este mereu prezent în Biserică, însemnează că cine vrea să se închine «în duh și adevăr», acela trebuie să aparțină Bisericii, să se închine în Biserică, să trăiască după învățătura Bisericii în dreaptă credință și în săvîrșirea faptelor bune față de aproapele.

Cine se îndepărtează de la învățătura Bisericii, acela se depărtează de Duhul Sfânt și de Adevărul cel veșnic și nu se mai poate închina «în duh și adevăr», cum cere Mîntuitorul.

Cine nu se închină în Duhul și Adevărul Bisericii, acela petrece în duhul său propriu și nu în Duhul Sfânt; el mărturisește adevărul său personal, părerea sa proprie, care se pot schimba de la o zi la alta. În afara Bisericii, nimeni nu poate mărturisi adevărul lui Hristos și nu se poate închina în Duhul Sfânt.

Sf. Apostol Pavel scrie despre asemenea oameni, că ei «grăiesc învățături răstălmăcite» (Fapte 20, 30), iar Sf. Apostol Petru spune: «Între voi vor fi învățători mincinoși, care vor strecura erezii pierzătoare» (II Petru 2, 1—2); «Și mulți se vor lua după învățăturile lor răstălcite și din pricina lor, calea adevărului va fi hulită» (ibidem).

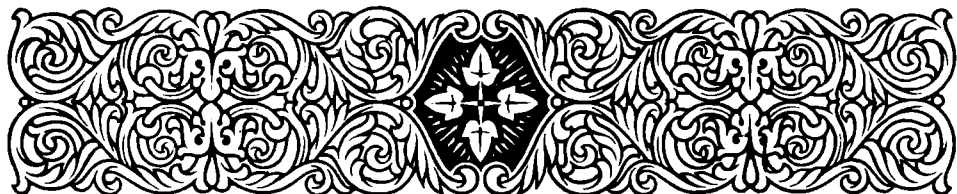
Pentru a ne păzi de asemenea rătăcirii, convorbirea lui Iisus Hristos cu samaritanca ne este de mare folos sufletesc.

Răspunsul și precizarea Domnului cu privire la închinarea «în duh și adevăr» sînt deosebit de clare pentru oamenii de bună credință, pentru oamenii care gîndesc logic. Așa le-au înțeles Sf. Apostoli și Sf. Părinți. Dacă nu le-ar fi înțeles așa, ei n-ar fi organizat Biserica, și n-ar fi stabilit și precizat adevărurile credinței. Dar pentru Sf. Apostoli și Sf. Părinți viața creștină era de neconceput în afara Duhului și Adevărului Bisericii. Numai Biserica are neîncetat garanția adevărului dumnezeiesc și prezența Duhului Sfânt, în care se poate forma și exista viața noastră duhovnicească.

Fie ca Sf. Evanghelie de astăzi să întărească credința și viața creștină, așa cum a avut putere și asupra samarinenilor, care L-au împărțășit pe Domnul că «este cu adevărat Hristos, Mîntuitorul lumii» (Ioan 4, 42).

Fie ca și noi să ne închinăm în Duhul și Adevărul Sf. Biserici, făcîndu-ne pildă altora și să viețuim cu Hristos, spre a ne învrednici de viața cea veșnică. Amin.

Pr. vicar OCTAVIAN POPESCU

ȘTIRI ECUMENICE

CONSULTAȚII ASUPRA MĂRTURISIRILOR DE CREDINȚĂ CREȘTINĂ

ROMA — 1984

Revista «Dialogo Ecumenico», editată la Salamanca de Centrul de Studii Răsăritene și Ecumenice Ioan al XXIII-lea, prezintă în Nr. 68 din 1985 conferințele ținute în ciclul organizat de «Societas Oecumenica Europea», în 1984, cu tema: «Formarea mărturisirilor de credință: continuitate și înnoire».

Conferințele s-au ținut la Roma, acest ciclu fiind cel de al treilea, după ce primul avusese loc la Münster (R.F.G.) pe tema «Consens teologic și diviziune eclezială», iar cel de al doilea a fost găzduit de Danemarca (Sönderberg — 1982), având ca subiect «Duhul Sfint și unitatea Bisericii».

Societatea Ecumenică Europeană — constituită ca atare în 1978, având ca scop o amplă discuție a fondului și formei în care credința creștină a fost prezentată de simbolul de credință al marilor sinoade ecumenice, a solicitat colaborarea unor renumiți teologi care să expună punctul de vedere al Bisericilor pe care le reprezintă, ori opinii personale — când este cazul — asupra temei date.

În septembrie 1984, la Roma, au conferențiat următorii teologi:

— *Jose Vereruyse, S. J.* (Roma), care a deschis consultația arătând că scopul prezentei sesiuni este acela de a contribui la eforturile Comisiei pentru Credință și Constituție, din CEB, de a realiza «o exprimare comună azi a credinței apostolice».

— *Mitropolitul Damaschin Papandreu*, de la Centrul Ortodox din Chambésy a tratat tema «Mărturisirile de credință din Biserica primară: originea, funcțiunea și receptarea lor».

— *Hans-Georg Link* (din Comisia Credință și Constituție) și-a intitulat conferința «O invitație la cooperare: studiul (Comisiei) Credință și Constituție «Către exprimarea comună azi a credinței apostolice».

— *Geoffrey Rowell*, profesor la Universitatea din Oxford, tratează despre «Mărturisirile de credință ale Bisericii primare, văzute prin prisma tradiției clasice anglicane».

— *Hans-Martin Barth*, de la Facultatea Teologică Evanghelică din Marburg, a expus tema «Mărturisiri de ieri și mărturisiri de azi».

— *Joachim Guhrt*, Secretarul General al Alianței Reformate Mondiale, a ținut conferința cu titlul: «Mărturisirea de credință și formarea ei în actualitate».

— *Anton Houtepen*, din Utrecht (Olanda), a expus subiectul «Mărturisirea Bisericilor și mărturisirea (comunității) ecumenice. Unitate și diversitate, tradiție și înnoire în *homologia creștină*».

Încercăm a reda, în continuare, sinteza celor șase conferințe care au oferit materialul de fond al acestei Consultări și anume:

1. *Mitropolitul Damaschin* tratează, în prima parte a conferinței sale, despre autoritatea ecumenică a Mărturisirii de credință din 381, enumerând condițiile istorice determinante în convocarea sinodului din Constantinopol și în formularea unor articole de credință care să respingă erezia pneumatomașilor, așa cum Sinodul din Niceea respinsese atacul doctrinal al arianismului. Se subliniază faptul că Biserica s-a văzut silită să-și formuleze doctrina numai atunci când adevărul credinței a fost amenințat. Credința creștină a fost trăită de fiecare comunitate, așa cum a fost primită tradiția apostolică. Procesul de asimilare al adevărilor de credință și-a continuat funcția și după formularea Mărturisirii din 381, așa cum se constată din faptul că «după o lungă tăcere simbolul celui de al doilea Sinod ecumenic a fost asumat de Sinodul din Calcedon» (p. 287). Fenomenul de receptare, cunoscut în Ortodoxie ca validare în timp a formulărilor sinodale, a asigurat continuitatea tradiției în Răsărit. Apusenii au primit și înțeles adevărul revelat într-un mod diferit, fără ca multă vreme aceste diferențieri să fie sesizate ca un impediment în comuna împărtășire a credincioșilor, așa cum s-a întâmplat și cu adaosul «filioque» (p. 288—289). Nu însuși adaosul acesta a fost prilej de schismă, ci împrejurările istorice la care s-au adăugat multe teologii ce au subliniat disensiunea conținutului de credință al celor două maniere de gândire.

«Vechile mărturisiri de credință sînt condiționate de istorie și de cultură», dar ele sînt totuși o «protejare a ortodoxiei, o expresie validă și universală a credinței în Hristos, o experiență absolută. Și de aceea ele nu sînt simple afirmații-privitoare la credință», subliniază conferențiarul ortodox (p. 290), punînd în continuare cîteva întrebări al căror răspuns se află în partea a doua a expunerii sale și anume:

Ce semnificație au reflecțiile de mai sus, pentru situația actuală a Bisericii? Care este înțelesul Crezului niceo-constantinopolitan pentru comunitățile ecleziale de azi? Este oare posibil să spunem că ecumenicitatea acestor două sinoade poate și trebuie să fie confirmată și azi? Răspunsul este că «revendicarea Sinodului ecumenic este validă și azi», cu explicațiile ce urmează în partea a doua a conferinței, sub titlul «Posibilitatea eventuală a unei noi Mărturisiri de credință care ar avea caracter imperativ pentru toată creștinătatea».

În această a doua parte conferențiarul atacă problema autorității doctrinale în Biserică. Spre deosebire de Biserica Romano-catolică, al cărei magisteriu a avut de luptat împotriva formulărilor Reformei și a consecințelor ei doctrinale, Ortodoxia nu a avut și nu are motivări interne pentru a-și reformula credința (p. 292). De aceea, Mitropolitul Damaschin exprimă opinia că nu crede în posibilitatea și nici în necesi-

tatea unei Mărturisiri de credință ecumenice. Argumentele sale sînt astfel exprimate :

a) Nu există o autoritate doctrinară universal recunoscută, care să poată vorbi în numele întregii creștinătăți. Această autoritate ar apărea doar în urma reîntoarcerii la unitate.

b) Experiența arată că, și în cazul unei atare autorități (ex. : cea a Bisericii Romano-Catolice), un catehism elaborat la un moment dat nu a putut fi modificat în funcție de necesitățile sociale și culturale ale timpurilor ulterioare. Și același lucru se poate spune despre o Mărturisire de credință.

c) Situația actuală nu privește unele laturi ale credinței, ci «credința noastră creștină comună, ca atare, care este criticată în conținutul ei». Ce s-ar putea lăsa și ce s-ar putea reține ?

d) Azi nu este vorba de acceptarea aceluï pluralism pe care toți teologii îl recunosc ca legitim. Ci «drama Bisericii este aceea că membrii săi nu mai știu să facă distincția între esență și formă» și trăim riscul de a considera puncte esențiale ca fiind formale și vice-versa (p. 293—294).

Opinia conferențiarului ortodox este că nu este necesară o formulare ecumenică a credinței creștine, ci deschiderea unei noi perspective pe care trebuie să ne-o însușim creștinii actualității ecumenice, și anume (p. 294—296).

— Să privim cu seriozitate «vechile și venerabilele mărturisiri de credință», mărturisind o permanentă și reală relație a lui Hristos-Fiul lui Dumnezeu cel viu, cu fiecare «eu» contemporan, fie el cît de tehnicizat sau de marginalizat. Să nu uităm că în fiecare «eu» e prezentă întruparea lui Hristos.

— Teologia trebuie să fie credincioasă omului și lumii în care el trăiește ; să facă simțit și înțeles echilibrul dintre imanență și transcendență și să pună concluziile ei la îndemîna credinciosului, implicîndu-l în cugetarea teologică.

— Numai în acest fel creștinii separați vor ajunge la o singură mărturisire în Iisus Hristos, deci după realizarea unei mentalități comune.

Și poate nu ar fi rău să ne întrebăm reciproc, adaugă vorbitorul «asupra existenței unei *ecclesia extra ecclesiam*, care ar trebui recunoscută în esența sa acolo unde există unitatea esențială de credință» (din marile Simboluri sinodale) și acolo unde «bazele Bisericii rămîn intacte (adică referitor la *successio apostolica*)».

În concluzie se exprimă invitația ca Tradiția să fie reinterpretată după necesitatea de înțelegere a fiecărei epoci (p. 297), căci, potrivit doctrinei sfîntului Irineu de Lyon, Duhul Sfînt asigură fiecărei epoci autenticitatea credinței, acolo unde Biserica se păstrează ca atare, în succesiunea și credința apostolică.

Trebuie să remarcăm că mitropolitul grec include în concluziile sale sarcina urgentă a «restabilirii deplinei comuniuni între Bisericile separate» (p. 298), angajîndu-ne într-un dialog profund, adică acela în care să căutăm mai curînd ceea ce ne apropie, decît ceea ce ne desparte,

desigur — «fără să abandonăm esențialul credinței și succesiunii apostolice» (p. 299).

2. *Hans-Georg Link*, invită pe toți participanții, la o cooperare susținută cu Departamentul Credință și Constituție, în toată perioada anilor următori, pentru găsirea punctelor comune de credință, în jurul Crezului de la Niceea.

Expunerea este programatică și pregătitoare. H. G. Link arată că s-a propus studierea perioadelor-cheie ale istoriei Bisericii și anume: 325—451 — cele patru sinoade de mare importanță doctrinală; 1520—1530 — perioada Reformei; 1933—1945 — perioada fascismului german.

Departamentul Credință și Constituție propune spre studiere următoarele:

— investigări asupra Crezului niceean și a locului pe care acesta îl ocupă în diverse tradiții bisericești;

— relația între Crezul niceean și Crezul apostolic, cum și între acela și Crezul atanasian (se așteaptă colaborarea substanțială a Bisericilor Romano-Catolică și Ortodoxă);

— cercetarea noilor expresii ale credinței din contemporaneitate, ca cele ale ținuturilor africane, asiatice și iberoamericane;

— studierea Declarației de la Barmen (a lumii germanice) și a celei lucrate de Lucas Vischer (aripa reformatilor).

Programul acestui proiect s-a făcut pentru 8 ani (1981—1987) și anume, realizat în 3 etape: 1981—1983 — planificarea temelor și a participanților; 1983—1985 — consultații pe baze doctrinare, ca de exemplu problema «filioque»; 1985—1987 — eliberarea unui document de convergență, cu finalizarea în 1987, când va avea loc cea de a V-a Conferință Mondială a Comisiei Credință și Constituție, an în care va avea loc și cea de a 1200-a aniversare a Sinodului al VII-lea Ecumenic.

3. Din partea Bisericii Anglicane, *Geoffrey Rowel* expune punctul de vedere al tradiției anglicane despre Mărturisirile de credință ale Bisericii creștine din primele veacuri. Expunerea începe cu afirmarea că cele «39 de articole ale Religiei», apărute în 1563 și revăzute în 1571 nu sînt nicidecum o declarație nouă a doctrinei creștine, ci «scurte sumare de principii dogmatice» rezultînd din controversele ce au avut loc în acele ultime decenii; ele erau consecința opiniei anglicanilor reformatori, care credeau că Roma adăugase doctrine și practici care nu aveau temei scripturistic și nici nu erau cuprinse în practica Bisericii primare.

Valoarea celor trei Crezuri (apostolic, niceean și atanasian) este afirmată în decursul întregii istorii a anglicanismului, episcopatul anglican instruind clerul ca acestea să fie permanent recitate la slujbele zilnice ale Bisericii (p. 320—323). Menirea Crezului este să rezume credința pentru cei care nu au timp sau capacitatea de a studia Scriptura (Therndike — 1659) și s-a considerat că el este «sumarul credinței creștine, ca o introducere la corecta înțelegere și profesare» a religiei creștine (sec. XVIII — Waterland). Unii au afirmat chiar că Crezul ar fi circulat în același timp cu Evanghelia nescrisă (p. 338).

În sec. XIX, Maurice consideră că cele «39 de articole» ale credinței anglicane sînt doar speculații teologice, pe cînd marea valoare a

Crezului este afirmarea credinței într-un mod personal (p. 338), care angajează pe fiecare credincios.

Autorul prezentei expuneri arată și opinia multor teologi anglicani, anume că cele conținute în Crez nu au nevoie de interpretare, ci sînt elaborări ale Bisericii, necondiționate istoric — chiar dacă și conțin expunerea unor evenimente istorice — ceea ce nu se poate spune, de pildă, despre hotărîrile Sinodului din Calcedon (p. 340).

În încheiere, arătînd diferite poziții ale credincioșilor contemporani — care merg de la afirmarea că un Crez este o normă, și aderența la el este esențială, pînă la aceea că nu formularea intelectuală a credinței este esențială, ci totala dăruire lui Hristos — Geoffrey Rowell subliniază că anglicanii au folosit Crezul în cultul lor «mai mult decît orice altă Biserică» (p. 342). Este amintit sensul tainic pe care îl conține orice doctrină și care deci nu poate lipsi din sinteza acesteia.

4. Cea de a patra expunere — Hans-Martin Barth — oferă opiniile teologiei reformate, care crede că în general azi trăim contradicția unei «mode» a mărturisirii de credință, alături de faptul că Mărturisirile tradiționale par să fie căzute în desuetudine. Acest lucru nu apare la fel în Biserică: aici se pare să fie «puțini mărturisitori, chiar dacă sînt multe confesiuni, formulate cu dificultate», texte vetuste și greu de înțeles. El recunoaște că în luteranism există texte de bază, care pot fi păstrate ca mărturisiri de credință, dar nu găsește același lucru în confesiunea evanghelică. Iar Mărturisirile de credință ale Bisericii tradiționale i se par tot atît de inoperante azi, ca și cele ale luteranilor, întrucît el consideră că «Ecclesia semper reformanda» nu poate avea o singură Mărturisire, ci atîtea cîte cer noii credincioși care nu se mai recunosc în textele anterioare.

Poziția lui Hans-Martin Barth este cit se poate de antitraditională, considerînd Tradiția și Mărturisirile vechii Biserici drept manifestări ocazionale, legate de contextul istoric și social și depășite de orice nou context. Mărturisirile sînt astfel desuete, dar nu inutile, spune el, întrucît ele sînt puncte de referință ale creștinilor actuali și loc de întîlnire pentru toate confesiunile, căci ele fac parte din istoria Bisericii universale.

Pentru H. M. Barth, adevărul care trebuie să fie mărturisit de o confesiune creștină este Dumnezeu cel viu, care «se realizează în mod trinitar, pe sine însuși în creație, în mîntuire și în consumare» (p. 348). Tema aceasta a unui Dumnezeu care «se realizează» în timp este reluată permanent în conferința sa (pp. 356, 357, 359 etc.) și se leagă cu teoria că ține de însuși procesul unei Mărturisiri ca ea să se învechească, întrucît împărăția lui Dumnezeu se apropie mereu și modifică prin aceasta însăși înțelegerea creștinilor despre El. Dar aceasta nu înseamnă, — se explică vorbitorul — că Mărturisirea e inutilă, că dispăre total, întrucît ceea ce este vechi «se integrează în acel azi corespunzător și formează parte constitutivă din plenitudinea adevărului» (p. 353).

În concluzie, Mărturisirile de credință sînt doar o funcție de identificare a credinței creștine, dar ele sînt temporare, ocazionale și nicidecum nu pot servi creștinilor de azi drept o proprie mărturisire a cre-

dinței lor. De aceea, nu crede că ar putea fi vorba despre o mărturisire comună de credință, ci de necesitatea creștinilor, aparținând variatelor confesiuni, de a-și cunoaște reciproc conținutul credinței. Chiar o formulare actuală acceptată în comun nu ar avea decît tot un caracter perisabil.

5. *Joachim Guhrt* arată în expunerea sa că trei sînt perioadele istorice în care s-a simțit nevoia formulării stricte de Mărturisiri de credință, și anume, perioada primelor secole creștine (pînă în sec. IV—V), apoi cea a Reformei (sec. XVI—XVII) și în fine, cea în care ne găsim, cînd tinerele comunități din Africa și America latină își caută identitatea.

Secretarul general al Alianței Reformate Mondiale prezintă înțelesul termenului de Mărturisire de credință în cadrul Bisericilor Evanghelice. Ca și expunerea anterioară, și aceasta subliniază caracterul ocazional al formulărilor de credință și deci, perisabilitatea lor. *J. Guhrt* compară sensul luteran privind Mărturisirile, cu acest înțeles ocazional, al reformaților, considerînd că luteranii acordă o importanță dogmatică actului confesional, în vreme ce Bisericile Reformate socotesc necesar să se pronunțe în fiecare situație socio-politică în care ei cred că trebuie să ia poziție în calitatea lor de creștini.

Prima parte a expunerii se ocupă de Declarația Teologică de la Barmen (1934), despre care afirmă că «nu este o doctrină generală și globală, ci o mărturie a Bisericii într-o situație determinată» (p. 364) și conchide cu afirmația că această Declarație — prin conținutul și forma ei — a pus în relief un nou aspect al sensului reformat al Mărturisirii, și anume, pe acela de «mărturie» ce trebuie să dea Biserica într-un context istoric (p. 369), și nu numai sensul de definire dogmatică.

În continuare, vorbitorul tratează despre *status confessionis*, înțelegînd prin aceasta starea sau situația în care trebuie să se dea mărturie (mărturisire) din partea Bisericii; el exemplifică aceasta prin atitudinea față de problema păcii, a injustiției sociale etc. (p. 371—372).

În a treia parte a conferinței se dă o definiție a conceptului de Mărturisire în înțelesul Bisericilor Reformate/Presbiteriene care «niciodată nu au pretins că Mărturisirile lor ar fi o doctrină bisericească permanentă pentru toate Bisericile și pentru toate timpurile», ci interesul lor primordial este acela de a mărturisi credința conform cu exigențele temporale» (p. 374—375). Conferențiarul trasează cîteva linii definitorii ale credinței actuale a calvinistilor, arătînd că se preferă a se considera «dogmele Bisericii (Trinitatea, Cristologia, Pneumatologia etc.) mai curînd din punct de vedere istoric și funcțional, decît ontologic»; că «Legea și dreptatea lui Dumnezeu capătă o semnificație specială de putere opozantă la nedreptatea din această lume»; că «majoritatea acestor Mărturisiri de credință reliefează preocuparea lui Dumnezeu pentru această lume» (p. 377).

Dat fiind această concepție, cum e posibilă «păstrarea unității Bisericii și a Mărturisirii ei de credință față de această multiplicitate?» se întrebă *J. Guhrt*, la care răspunsul său este: «Bisericile trebuie să dea mărturie comună a credinței lor — cu toate diferențele lor tradiționale — și să se interogheze între ele pornind de la mărturia Sfintei

Scripturi», ceea ce, desigur, va constitui doar o nouă etapă a Bisericii, care este mereu «în drum» și deschisă tuturor oamenilor și situațiilor.

6. Ultima conferință, cea ținută de *Anton Houtepen* (Utrecht) propune atenției asistenței tematica acelor declarații de credință rezultate din întâlnirile majore convocate de Consiliul Ecumenic și cele ale Comisiei Credință și Constituție. Această trecere în revistă a acordurilor sau «convergențelor» ecumenice are rolul de a insista asupra faptului că toate aceste încercări nu ne scutesc de obligația de a face noi eforturi spre a mărturisi în comun credința creștină — ceea ce rămâne scopul suprem al ecumenismului. Conferențiarul consideră că orice discuție teologică asupra pluralismului confesional și a identității fiecărei Biserici este legată de două tipuri principale de probleme: problemele ermeneutice, legate de forma și conținutul «credinței, și adevărul creștin, lăsate de apostoli și transmise de-a lungul veacurilor» (ca răspunsuri la întrebarea hristică: «Cine spuneți voi că sînt Eu?»); și problemele eclesiologice, legate de criteriile adevăratei credințe, disciplina și învățămîntul organizat ale Bisericii, autonomia Bisericilor locale etc., ceea ce reprezintă problema «omologiei ecumenice» (p. 382). Se consideră că și în timpul primelor Mărturisiri, ca și în vremea actuală, a «declarațiilor» sau consensurilor elaborate în ecumenismul contemporan, Biserica s-a aflat și se află în situație mărturisitoare (*in actu confessionis*), ceea ce trebuie să continue pînă la găsirea unei formule valabile (p. 382—383). Dar vorbitorul consideră că nu o formulă comună poate asigura unitatea Bisericii, ci, dimpotrivă, «o omologie comună a timpurilor noastre poate fi realizată numai printr-o Biseriească unită și mărturisitoare» (p. 394). Expune aceeași teză a receptării în timp a formulelor sinoadelor ecumenice (Niceea, Constantinopol, Calcedon) și crede că «Mișcarea ecumenică a zilelor noastre este recuperarea receptării» pe care nu au făcut-o în veacurile trecute unele comunități bisericesti care au produs erezii și schisme (p. 392).

Consideră, în continuare, că după New Delhi și Vatican II, s-a stabilit un principiu potrivit căruia «crezurile, mărturisirile și alte declarații de credință trebuie să fie considerate nu ca modele legale separate de «ortodoxie» sau «eterodoxie», ci ca structuri de «omologie» referitoare totdeauna la alte elemente ale «Koinoniei» eclesiastice» (p. 395).

În capitolul final al expunerii sale, *Anton Houtepen* selectează câteva «perspective pentru o unitate confesională după anul 2000», propunînd unei discuții viitoare următoarele considerații: — pluralismul atîtor crezuri și mărturisiri este dovada vitalității Bisericii, a procesului de transmitere a Evangheliei; — o recunoaștere solemnă a unui Crez, fie el și cel de la Niceea, nu va soluționa diviziunea actuală a Bisericii, dovadă fiind faptul că aproape toate Bisericile principale l-au recunoscut, dar din aceasta nu a rezultat o unitate eclezială între ele (p. 405).

În fapt, spune vorbitorul olandez, adevărata «omologie» înseamnă nu simplu aprobarea unui consens sau a unei declarații, ci «aderarea totală la adevărul însuși», iar ceea ce se petrece în contextul nostru european este o «aderare parțială» la exprimările formulate în trecut

(p. 406). El propune o nouă reflexiune asupra mesajului hristic, a operei și persoanei lui Hristos, asupra Împărăției lui Dumnezeu și rolului Duhului Sfânt asupra vieții veșnice, asupra relației între Credință și viața creștină, o reflexiune despre viziunea creștină asupra păcatului și vinovăției, asupra libertății și responsabilității» și insistă asupra necesității de a se ajunge la o «explicație» a credinței apostolice utilă pentru timpul nostru; aceasta, prin «o cooperare mult mai strânsă între Credință și Constituție și Comisia pentru Misiune și Evanghelizare, alături de Grupul Mixt de lucru al Bisericii Catolice și Consiliului Ecumenic al Bisericilor» (p. 406).

A. Houtepen se pronunță pentru: recunoașterea și folosirea unui pluralism de Crezuri ale Bisericii în Răsărit și Apus, în locul monopolului Crezului din 381; recunoașterea insuficienței vechilor Crezuri, datorită noilor erezii contemporane; realizarea treptată a unei *Formula Concordiae*, sau a unei reguli de credință, în conformitate cu Scriptura, care să ducă la sfârșitul excomunicărilor și anatemele trecute, cum și suprimarea paragrafelor care au cauzat diviziunile trecute, ca de exemplu clauza «filioque» (p. 407).

În încheiere conferențiarul propune o înlocuire a actualei baze de credință cerută de Consiliul Ecumenic (datînd din sec. XIX), printr-o «omologie maximă», adăugînd la aceea cîteva norme de credință, pe care le crede necesare.

Concluziile generale ale acestor expuneri rezultă, în cea mai mare parte, din dezbaterile care au avut loc la sfârșitul acestei a treia Consultări a Societății Ecumenice Europene, concluzii inserate în ceea ce Revista «Dialogo Ecumenico» (la finele numărului amintit) numește *Apendice I — Relatarea Grupului I de lucru asupra temei generale a Consultării, și Apendice II — Observații asupra Mărturisirii de Credință, făcute de grupul francofon*, din care se desprind următoarele:

I. Se subliniază faptul că există o deosebire între Crezul din 325/381 față de cele anterioare, care erau crezuri baptismale, pe cînd Crezul niceo-constantinopolitan se naște ca o mărturisire destinată întregului teritoriu al Imperiului.

— S-a discutat apoi semnificația pe care o are Mărturisirea din Barmen, pentru a se stabili relația dintre ceea ce trebuie să se creadă și felul cum trebuie să se acționeze, care trebuie să rezulte dintr-un text de mărturisire. S-a exprimat opinia comună că o viitoare formulare conciliară a credinței apostolice va trebui să includă atît declarații în sensul celor *credenda*, cît și declarații în sensul celor *agenda*.

— S-a admis că Mărturisirea niceeană are o funcție specială, întrucît este unica Mărturisire de credință recunoscută de principalele tradiții ecleziale.

— S-a admis necesitatea completării Declarației din Toronto (1959) privind fundamentul normativ al dialogului ecumenic și s-au exprimat propuneri concrete pentru o viitoare «Formulă de Concordie» ecumenică. Acestea sînt: 1) Depășirea anatematizărilor din Mărturisirile de credință din timpul Reformei. 2) Depășirea conflictului *filioque*. 3) Recunoașterea reciprocă a Bisericilor ca membre al aceluiași trup al lui Hristos. 4) Redactarea unei *Book of Confessions* ecumenice. 5) S-a

hotărît continuarea formelor de cooperare conciliară, cu obiectivul final al unui Conciliu cu adevărat ecumenic (p. 409—410).

Sesiunea finală a Grupului de lucru a fost determinată de întrebarea pusă de Dr. Link și anume, ce pot face membrii Societății Ecumenice Europene pentru elaborarea unei Declarații comune a credinței apostolice valabile în ziua de azi și care ar fi, concret, primii pași pe acest drum. S-au formulat următoarele probleme care trebuie să rețină atenția: — faptul că în Europa s-a petrecut divizarea Bisericii; — că Europa are o mare răspundere în problema păcii. De asemenea, se va sugera Consiliului Ecumenic necesitatea discutării problemei preoției și a problemei antropologice cu specială privire la doctrina justificării.

II. Grupul francofon consideră că este necesar ca de pe lista catehismelor ce trebuie studiate în vederea unei «Formule de Concordie» să nu se omită *Micul Catehism* al lui Luther, ca și *Mărturisirile de Credință* ale lui Petru Movilă și *Dositei* al Ierusalimului.

— Se precizează faptul că Bisericile Reformei nu au substituit vechile mărturisiri de credință.

— Se subliniază opinia că vechile mărturisiri de credință și cele ale Reformei, au fost fiecare ocazionate de un act istoric și se exprimă îndoiala că — sau dacă — cea spre care tindem acum va fi «rezultatul investigației actuale, sau va urma unei crize istorice majore» (p. 412).

— Se inserează apoi discuțiile care au avut loc cu privire la modul individual al mărturisirii sau la exprimarea comunitară a credinței, ceea ce — desigur — duce la formulări diferite.

Încheierea acestui apendice reliefează teza că formularea unui Crez comun trebuie să aibă la bază o identitate de credință.

În urma prelegerilor ținute și a discuțiilor ce au avut loc după varietatea punctelor de vedere, ne dăm seama de eforturile făcute de acest for european, pentru a duce cu un pas mai departe spinoasa încercare de a regăsi unitatea Bisericii divizate. Limitele impuse de geografia creștinătății — mai puțin acestea, dar și ele — cât și mai ales limitele create de vicisitudinile istoriei, care au împiedicat colaborarea creștinilor și deci continuarea comuniunii (a acelei *ecumene*), au condus la descentrarea viziunii globale, unitare, care să fi asigurat mărturisirea aceluși unic adevăr creștin în multiplicitatea formelor lui de viață.

Nu acel legitim pluralism al vieții creștine în diferitele Biserici locale este pus în discuție, ci credința însăși care se cere mărturisită în comun de o gândire comună asupra adevărului revelat. De aceea, afirmația care apare în mai multe locuri ale acestor expuneri — că nu formula ce s-ar găsi fericită este asigurarea unității de credință, ci totala aderare la întregul adevăr bazat pe expresia revelației — se vădește ca o dificultate greu de învins.

De aceea ni se pare că rămân câteva probleme care se cer mai mult discutate și rezolvate. În primul rând, realizarea unui acord asupra definirii unei mărturisiri de credință creștină, cu consecința imediată — corolar al definiției — care este rostul și rolul unui Crez, al unei Mărturisiri-Mărturie de credință creștină. În al doilea rând, dar legat de

prima observație și în slujba acesteia, care sînt elementele tributare contextului istoric, aflate într-un Crez, și care, cele netrecătoare, cu valoare dogmatică, deci valabile peste toate timpurile, și — în consecință — ce criterii se impun pentru delimitările acestea.

Din conferințele expuse atît de competent de toate personalitățile ce și-au luat această sarcină, rezultă limpede că punctul de vedere diferă mult. Bisericele constituite ca atare prin Reformă afirmă, prin reprezentanții lor la această sesiune de comunicări că un Crez aparține unei epoci și că e firesc ca el să devină desuet odată cu trecerea acelei epoci. Pe cînd doctrina atașată vechilor Mărturisiri se pronunță, prin cei ce o reprezintă, pentru valabilitatea permanentă a enunțurilor dogmatice elaborate în Sinoadele ecumenice.

Există totuși un teren comun de întîlnire a tuturor expunerilor de mai sus și anume, faptul că un moment al istoriei Bisericii a chemat pe reprezentanții ei la o formulare, atît cît Duhul Sfînt a permis omnescului din ei, privind conținutul credinței transmise de același Duh al lui Hristos, prin Apostoli, urmașilor acestora. Dar unii nu pot admite că acel conținut dogmatic a fost modelat pe formele socio-politico-religioase ale acelei epoci, ci doar că limbajul putea fi datorat nivelului de cunoștințe la care cultura sinodalilor ajunsese atunci. Desigur, se poate vorbi și de variabilitatea normelor canonice — ceea ce nu a rămas neatins în tematica de mai sus — și care sînt neîndoios elaborate conform moravurilor vremii sau ale societății din care proveneau cei chemați la sinod.

Există de asemenea posibilitatea unui consens în ceea ce privește atitudinea pe care o Biserică se găsește datorare să o ia față de problemele societății în care trăiește sau, așa zicînd, în contextul istoric care o înconjoară. Această luare de poziție poate fi denumită «Mărturisire» sau «Crez», după înțelesul pe care avea Biserică il dă acestor noțiuni; dar pentru alte Biserici, o formulare a acestui act se poate denumi «declarație» sau luare de poziție conformă cu credința ei, și nu un Crez sau o Mărturisire de credință creștină, chiar dacă în conștiința sa acea Biserică o consideră pe linia învățăturii lui Hristos.

Este binevenită distincția pe care o face documentul *Apendice I* între cele ce trebuie crezute și cele ce trebuie să devină acțiunea creștinului, distincție care echivalează cu aceea dintre «mărturisire» și «mărturie» (pe care alît de bine a păstrat-o limba română). Această distincție face corp comun cu felul în care îl mărturisim pe Hristos prin faptele noastre — cum adeseori și-a enunțat Consiliul Ecumenic tematica adunărilor sale. Putem remarca faptul că în aceste binecuvîntate întîlniri ajungem — se pare că fără voia participanților — la recunoașterea adevărului că mîntuirea se obține atît prin credință (mărturisirea dreaptă a adevărului creștin) cît și prin faptă (mărturia sau martiriul) așa cum ne îndeamnă adeseori reprezentanții Consiliului Ecumenic, prin misiunea lor de evanghelizare și de bun exemplu pe care îl dau lumii necreștine.

Rezultatele încurajatoare sînt adeseori cele la care nimeni nu s-a așteptat și aceasta este încă o dovadă a eficienței oricărei întruniri Glasul Bisericii

convocate în nobilul scop al unității Bisericii. Iar Societatea Ecumenică Europeană își justifică pe deplin laborioasa ei activitate din acest deceniu al vremii noastre.

CONSULTAȚIE INTERNAȚIONALĂ A ȘCOLILOR DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

La Leningrad s-a ținut între 3 și 9 februarie 1986, cea de a treia consultație internațională a școlilor de teologie ortodoxă, organizată de Syndesmos, Federația mondială a tinerilor ortodocși. Academia teologică leningrădeană a reunit cu această ocazie 74 de participanți, profesori și studenți reprezentând 19 instituții teologice din întreaga lume.

După serviciile religioase care s-au efectuat în fiecare zi, au continuat cele șase referate ale teologilor invitați la această consultație. Au conferențiat pr. Jean Meyendorff (New-York) (în lipsă, tema a fost citită de un participant), cu subiectul *Formația teologică în epoca patristică și bizantină și semnificația ei azi*; pr. Ianuarie Ivliev (Leningrad), pe tema *Accesul la Biblie a educației teologice și rolul Scripturii la formarea teologilor*; pr. Mihai Najm (Balamand-Liban) despre *Relația spirituală părinte-fiu, în formarea teologică*; Dan-Ilie Ciobotea (Bossey-Elveția), despre *Rolul liturghiei în formarea teologică*; episcopul Ieremia (Wroclaw-Polonia), despre *Ermeneutica și exegeza ortodoxă contemporană*; și pr. Vladimir Fedorov (Leningrad), despre *Formarea viitorilor preoți*.

Participanții au fost impresionati de pregătirea spirituală și intelectuală a studenților care au fost prezenți la masa rotundă a fiecărei întruniri ce a avut loc în aceste zile. S-au subliniat câteva puncte principale care urmează să fie cercetate, ca de pildă :

— elaborarea unei teologii mai concrete, mai legată de problemele reale ale Bisericii ;

— să se țină soama în teologie de schimbările tehnologice actuale și de fenomenul secularizării ;

— să se reducă distanța între profesori și elevi-studenți și alte probleme actuale.

Documentele consultației vor apărea în revista «Contacts».

DIALOG ÎNTRE PATRIARHIA ANTIOHIEI ȘI BISERICA SIRIANĂ

Ca urmare a unei hotărâri sinodale luate de Patriarhia Antiohiei în 1985, reprezentanții acestei Biserici au întâlnit pe cei ai Bisericii ortodoxe siriene, care se află pe același teritoriu dar urmează doctrinei precalcedoniene.

Patriarhul Antiohiei, Ignatie al IV-lea, a realizat astfel începutul dialogului oficial între cele două familii de credincioși, adresînd această invitație patriarhului Bisericii siriene, Măr Ignatie Zakka. În discuțiile purtate s-a consemnat faptul că, după studiile preliminare făcute de teologii ortodocși și precalcedonieni, la nivelul Bisericii ortodoxe universale, cele două Biserici sînt cu mult mai apropiate în doctrina lor, decît o arătau formulările credinței.

Pentru continuarea dialogului, Patriarhia Antiohiei a delegat pe mitropolitii George al Muntelui-Liban, Ilie al Beyrutului și Ilie al Hamei (SOP Nr. 105/1986).

ORTODOXIA ÎN AFRICA OCCIDENTALĂ

În Nigeria, misiunea ortodoxă condusă de Mitropolitul Irineu de Accra și Africa Occidentală desfășoară o activitate rodnică pentru păzirea comunității ortodoxe.

Conducerea locală a recunoscut Ortodoxia, care actualmente se bucură de aceleași drepturi ca și celelalte confesiuni creștine. Dar Biserica ortodoxă duce mare lipsă de cărți și obiecte de cult, avînd una dintre cele mai precare situații materiale dintre toate celelalte comunități locale (Episkepsis, Nr. 350/1986).

O NOUĂ PAROHIE ÎN ELVEȚIA

Comunitatea ortodoxă din Friburg a adoptat, la 5 ianuarie 1986, statutele care-i conferă starea civilă definitivă. La 10 ianuarie, Mitropolitul Damaskinos Papandreu a acordat acestei noi comunități statutul canonic de parohie (Episkepsis Nr. 349/1986).

TEXT COMUN PRIVIND CĂSĂTORIILE MIXTE

Între Ortodocșii și catolicii din Elveția a avut loc o înțelegere consemnată într-un text comun despre «căsătoriile mixte dintre credincioșii ortodocși și romano-catolici din Elveția». Acest text este rezultatul colaborării din lăuntru comisie mixte pentru dialogul local al celor două comunități.

Între altele, se menționează că, dacă pentru ortodocși este validă doar căsătoria oficiată de un preot ortodox, pentru romano-catolici căsătoria e validă dacă e efectuată și de preotul ortodox (Episkepsis, Dec. 1985).

«PROLOAGELE» — IN TRADUCERE ENGLEZĂ

Ediția «Proloagelor», îngrijită în 1927 de episcopul Nicolae Velimirovici, a fost tradusă în limba engleză de Maica Maria, de origine engleză, care lucrează actualmente la restaurarea Mînăstirii Gradač (Iugoslavia).

Primul volum conține viețile sfinților din lunile ianuarie-martie și poartă o introducere semnată de episcopul Kalistos Ware, urmînd ca celelalte trei volume să conțină fiecare viețile sfinților din celelalte luni ale anului.

«Prologul din Ohrida» apare în editura sîrbă Lazarica Press, din Birmingham-Anglia (SOP Nr. 105/1986).

UN INSTITUT DE TEOLOGIE ÎN AUSTRALIA

Sub denumirea de *Colegiul teologic grec ortodox Sfîntul Andrei*, a luat ființă la Sydney, la 23 februarie 1986, prima instituție de studii superioare teologice din acest continent. Pentru anul universitar 1986, institutul are 9 studenți, urmînd ca în cei 4 ani următori să se adauge cîte 5—6 studenți pe an. Studenții vor locui în institut și vor participa la celebrarea zilnică a slujbelor religioase.

Corpul profesoral va fi compus din : Arhiep. Stylianos (de la Atena), care va fi și decanul institutului ; Preoții Miltiade și Joan Chrysavgis (de la Melbourne și Oxford) ; pr. Gabriel Popescu (București) ; Harry Simmons (Sydney) și Guy Freeland (Sydney).

Institutul beneficiază de pe acum de un fond de 8000 volume cu care funcționează biblioteca sa, iar publicația sa va apărea sub titlul de «Orthodox perspectives» (SOP Nr. 106/1986).

SINODUL ROMAN

În noiembrie-decembrie 1985, a avut loc la Roma sinodul episcopilor, care se întrunește la 2—3 ani, în ultimii 20 de ani. Organ întemeiat la 15 septembrie 1965 de Papa Paul al VI-lea, Sinodul Roman a avut în 1985 și un caracter sărbătorec, aniversînd 20 de ani de la Conciliul II Vatican.

Au participat 165 sinodali, între care : președinții Conferințelor episcopale, patriarhii Bisericilor orientale, conducătorii dicasteriilor din Curia romană, reprezentanți ai ordinilor monahale și ai organizațiilor Bisericii Romane. Invitați speciali au fost : cardinalii Siri, König, Suenens, Marty, teologul H. U. von Balthasar, Max Thurian, delegați ai Bisericilor și comunităților ortodoxe, copte, anglicane, luterane, metodiste, reformate, baptiste, pentecostale, cum și pastorul Jacques Maury de la Consiliul Ecumenic al Bisericilor și auiditori ca : Rosemary Goldie, Chiara Lubich, Geneviève Rivière, Maica Tereza și alții.

S-a făcut bilanțul activității bisericești după ultimul sinod (1983) și s-au evaluat urmările Conciliului II Vatican.

Papa Ioan-Paul al II-lea a subliniat ca deosebit de importante rezoluțiile privind: 1) publicarea unui compendiu catehetic cuprinzând învățătura doctrinală și morală; 2) publicarea unui cod de drept canonic și 3) aprofundarea naturii Conferințelor episcopale (Vita e Pensiero, 2/1986).

RELAȚIILE DINTRE VATICAN ȘI IUDAISM

La 13 aprilie 1986, Papa Ioan-Paul II a vizitat Sinagoga din Roma. Marele rabin al Romei, Elio Toaff a considerat că acest gest pune capăt «disprețului și deschide perioada de egalitate, de respect și stimă a catolicilor, față de poporul iudeu» (La Croix, 30 martie 1986).

La sărbătorirea a 20 de ani de la publicarea documentului conciliar «Nostra aetate» — privind religiile necreștine, cardinalul Lustiger, Arhiepiscopul Parisului, s-a întâlnit cu șeful rabin Kaplan, care a subliniat linia actuală de apropiere a Bisericilor de iudaism. Cardinalul Lustiger a amintit relația indestructibilă dintre vocația poporului Vechiului Testament și cea creștină (La Croix, 25 februarie 1986).

PREOCUPARE PENTRU ROLUL LAICILOR ÎN BISERICĂ

Consiliul permanent episcopal al Bisericii Romano-catolice s-a întrunit între 10 și 12 martie 1986 la Paris. Tema întâlnirii a constituit-o evaluarea lucrărilor Sinodului Roman din 1985, schimbul de experiență între episcopi și pregătirea următorului Sinod.

Sinodul Roman care va avea loc în 1987 va avea ca principală temă activitatea laicilor în Biserică. Un număr de 85 organisme de laici s-au grupat în cinci familii de lucru care au formulat deja câteva probleme importante, între care, situația femeii în Biserică, problemele sociale și evanghelizarea (La Croix, 15 martie 1986).

DIALOGUL ROMANO-CATOLIC—ANGLICAN

Cardinalul Johannes Willebrands, președintele Secretariatului catolic pentru Unitatea creștinilor, afirmă că ceea ce constituie o divergență greu de învins între catolici și anglicani este problema hirotoniei. După întâlnirile petrecute între reprezentanții celor două Biserici, recunoașterea de către Biserica Romano-Catolică a hirotoniilor anglicane comportă noi discuții. Aceasta se răsfringe și asupra situației căsătoriilor mixte dintre anglicani și catolici și, desigur, și asupra intercomuniunii.

Cardinalul Willebrands consideră că se pot aștepta rezultate îmbucurătoare de la Conferința din Lambeth, pe care Comuniunea anglicană o va ține în 1988 (La Croix, 14 martie 1986).

SĂRBĂTOAREA GENEVEI

La 21 mai 1986, Geneva sărbătorește 450 de ani de la angajarea sa pe drumul Reformei. În 1536 Reforma aduce în Geneva și statutul ei de republică și hotărârea de a aplica reformele religioase și sociale decurgând din declarațiile marilor reformatori ai timpului. La 21 mai 1536 s-a hotărât atât dreptul la învățătură pentru toți, cât și o bună salarizare și o echitabilă stabilire a prețurilor.

Maurice Graber, pastor genevez și secretarul Fundației celei de a 450-a aniversări a Reformei, s-a exprimat cu această ocazie că Geneva va beneficia totdeauna de o viață culturală, socială și economică puternică și aceasta, datorită viziunii lui Calvin și păstrării de către reformați a atenției pentru ca Geneva Reformei să ofere cetățenilor ei o viață multiculturală și multi-religioasă (Réforme, 19 mai 1986).

UN NOU PREȘEDINTE AL BISERICILOR PROTESTANTE DIN R.D.G.

Mgr. Werner Lusch, episcop al Bisericii Luterane din Turingia, a fost ales președinte al Federației Bisericilor Protestante din R.D.G. El este în vîrstă de 59 ani și urmează episcopului Johannes Wempel, numit episcop al Bisericii Luterane din S.U.A., care a condus Federația între 1982 și 1986 (La Croix, 4 febr. 1986).

ANCA MANOLACHE

ARTICOLE ȘI STUDII

DUHUL SFÎNT ȘI REVELAȚIA ÎN VIAȚA BISERICII ORTODOXE

Caracteristica esențială a vieții Bisericii Ortodoxe o constituie sfințenia. Orice manifestare a acestei Biserici în lume se identifică întotdeauna cu actul sfânt ce redă mișcarea ei în raza Duhului Sfânt, fie că este vorba de înălțarea continuă pe treptele desăvârșirii spre culmile cerești, fie că este vorba de închegarea multiplelor raporturi interumane în domeniul propriu umanului pe pământ. Ca atare, dimensiunea cerească și cea omenească a Bisericii reflectă deopotrivă mișcarea Trupului lui Hristos, adică a Bisericii, pe de o parte într-o ascensiune continuă către Dumnezeu, iar pe de altă frământarea aluatului uman în perspectiva temporalului, astfel încât el să devină încă de aici «pâine cerească», Hristos după har, «viața lumii» (Ioan 6, 33).

Dar flexibilitatea Bisericii Ortodoxe în lume se înțelege numai întrucât această Biserică (adeseori acuzată pe nedrept că ar fi închistată, neflexibilă și lipsită de dinamism) este nu doar Trup al lui Hristos, ci se înțelege, pentru că este Trup viu al lui Hristos, iar starea de viață a ei se datorește Duhului Sfânt care o însuflețește căci Duhul aduce către Botez, adică spre viață, din moartea păcatului, Duhul curăță pe catehumen de necurăția întinării demonice din starea păcatului original, și tot Duhul sfințește apa în care intrăm spre a ne înnoi prin moartea și învierea în Hristos, în numele Sfintei Treimi. Căci încă din aceste momente prin început de viață spre Hristos și în Hristos, momente de inițiere în Duhul, ne aflăm deja sub înriurirea tainică a Duhului Sfânt, cum se specifică în rugăciunea de la intrarea catehumenului în Biserică, spre a fi botezat: «Stăpîne Doamne, Dumnezeul nostru, cheamă pe robul Tău (N) către luminarea Ta cea sfință și-l învrednicește pe dînsul de acest dar mare al Sfîntului Botez. Dezbracă-l pe dînsul de cele vechi și-l înnoiește pentru viața de veci. Și-l umple de puterea Sfîntului Duh¹, spre unirea cu Hristos, ca să nu mai fie el de acum fiu al trupului, ci fiu al Împărăției Tale...»².

Este evident, prin urmare, că Duhul Sfânt deschide intrarea către viața în Hristos, că El pune temelie în fiecare credincios în parte, dar o aceeași temelie pe care o pune în toți, sfințindu-i pentru a fi demni de Hristos. Mai mult, Duhul călăuzește către Hristos, luminează, întărește și sfințește începutul vieții pline de credință. Avem de-a face aici nu cu o mișcare statică, nu cu o inerție duhovnicească, ci cu o miș-

1. Sublinierea noastră.

2. «Rînduiala înaintea Sfîntului Botez», în *Molitfelnic*, ediția a III-a, Editura Inst. Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1976, p. 24.

care a Duhului spre planul vieții pămîntești, dar o mișcare unde umanul se transformă, se transfigurează prin restaurare și reorientare către Dumnezeu. Odată începută, lucrarea Duhului se continuă către o țintă finală, în decursul a multor momente succesive, pînă la preluarea definitivă de către Biserică, în *pleroma* sau totalitatea ei, a neofitului aflat încă în veșmîntul alb ce simbolizează curăția desăvîrșită. Dar cu aceasta lucrarea Duhului nu încetează ci, ca un grădinar care plantind o floare gingașă în grădina lui o udă la vreme și o ajută să-și întărească rădăcinile, ca singură să se înalțe și să se legene fără primejdie în bătaia vîntului, Insuși Duhul Sfînt ia sub ocrotirea Sa pe cel nou îmbrăcat în Hristos, îl hrănește prin Preoția Bisericii cu Sfînta Taină a Euharistiei, cu Insuși Trupul și Singele lui Hristos, și îl întărește prin celelalte Sfinte Taine și ierurgii, la fiecare prag al vieții duhovnicești.

Lucrarea Duhului Sfînt este, firește, o lucrare în om și în afara omului. În om, Duhul Sfînt pătrunde în intimitatea profunzimilor sufletului și în spațialitatea trupului sfințit prin Botez. Dar fiindcă nu este doar într-un singur om, ci în toți cei care formează împreună *pleroma* Bisericii, de aceea această lucrare a Duhului Sfînt nu se singularizează pentru a izola; dimpotrivă, ea se universalizează pentru a uni și se lărgește mereu în umanitate prin însăși creșterea numărului credincioșilor și prin înaintarea lor în spiritualitate. Așa, prin simpla participare a unui număr de credincioși la actul de sfințire a unuia dintre ei, acel act de sfințire nu rămîne doar al unuia său numai pentru unul, ci devine (și este) act comunitar al Duhului, care ne face să fim laolaltă în comuniunea de har și de sfințenie. De aceea nici Hristos nu rămîne, prin Duhul Sfînt, al unuia singur. El se împarte și se împărtășește tuturor celorlalți, iar împreună cu El și Duhul se împarte și se împărtășește, fără ca Hristos sau Duhul să se micșoreze sau să se sfîrșească. Acest act de sfințire și împărtășire este co-dimensional cu numărul credincioșilor Bisericii și merge spre infinit, pe măsura creșterii acestui număr, în unirea cu Duhul Sfînt și cu ceilalți prin Duhul Sfînt, în Hristos. Unirea cu Duhul Sfînt este necesară în Biserică pentru creșterea duhovnicească, după cum afirmă Sfîntul Simeon Noul Teolog, cînd zice: «Și cel ce nu s-a unit cu Duhul acesta prin curăție, nu poate să ajungă la vederea și cunoștința lui Dumnezeu și nu e vrednic să învețe tainic virtuțile smereniei»³. Căci, desigur, în afara Duhului Sfînt nu poate exista comuniune și nici unitate, deoarece nu este har care să unească, nici să prindă laolaltă pe trunchiul Bisericii mulțimea părților întregului duhovnicesc.

Acolo unde lucrează Duhul Sfînt se înmulțește viața, iar viața rodește necontenit ca Biserică vie, fiindcă acesta este și roșul vieții, ca să devină Biserică prin unitatea ce o imprimă Duhul celor îmbrăcați cu Hristos (Gal. 3, 27—28). Rodnicia vieții în Duhul Sfînt rezultă și din faptul că prin Duhul viața credinciosului devine act conștient de darul lui Dumnezeu, prin faptul că Duhul Sfînt cunoaște pe cele ce sînt ale lui Dumnezeu și pe cei care au primit darul Lui: «Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut decît Duhul lui Dumnezeu. Iar noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu, ca să cunoaștem cele dăruite nouă de Dumnezeu» (1 Cor. 2, 11—12).

Primirea Duhului lui Dumnezeu se face în Biserică prin *Sfintele Taine* și prin *celelalte acte solemne și publice sacre ale Bisericii*. Duhul vine, astfel, la cei ce sînt laolaltă și se roagă, în numele Fiului, către Tatăl, ca să-i sfințească și să-i apropie. Duhul risipește pe cele vrăjmașe creșterii în sfințenie și care se încuibează în om

3. Sfîntul Simeon Noul Teolog, *Cele 225 de capete teologice și practice*, în *Filocalia*, trad. de Pr. Prof. D. Stăniloae, vol. VII, Editura Inst. Biblic și de Misiune Ortodoxă al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1977, p. 68.

prin păcat, ca și în cele dimprejurul lui. De aceea și invocă preotul slujitor pe Duhul Sfânt să se pogoare și să sfințească apa botezului, rugându-se: «Tu Însuți dar, iubitorule de oameni Împărate, vino și acum cu pogorirea Sfântului Tău Duh și sfințește apa aceasta. Și-i dă ei harul izbăvirii, binecuvîntarea Iordanului. Fă-o pe ea izvor de nestrîcătorene (ἀφθαρσίας πηγῆν), har de slinjenie (ἀγασμοῦ ὄρων), dezlegare la păcate (ἀμαρτημάτων λυτήριον), vindecare de boli (νοσημάτων ἀλεξίτηριον), diabolilor piere (δαίμοσιν ὀλέθριον), de puterile cele potrivnice neatinsă, plină de putere îngerească» (ἀγγελικῆς ἰσχύος πεπληρωμένον)⁴.

Dar îndată ce Duhul Sfânt este primit, și persoana umană se transformă. Ea nu aparține doar sieși, ci tuturor și mai ales Duhului Sfânt. Și cum Duhul Sfânt pe toate le adună și le unește în Hristos, persoana umană — pînă atunci plină numai de sine — se deschide tuturor și devine intrare pentru ceilalți către Hristos, în Duhul Sfânt. De fapt Duhul deschide, astfel, sufletul care l-a primit, și îi cheamă pe ceilalți. Îndemnându-i să intre. Căci Duhul cheamă către Hristos, iar Acesta, primind, ne duce la Tatăl. Lucrarea Duhului Sfânt se îndreaptă către Hristos, dinspre lume către Fiul, iar Fiul o aduce Tatălui ca pe o continuă jertfă bineprimită, ca o revărsare nesfîrșită a iubirii Tatălui față de lume și care se reîntoarce la Tatăl prin Duhul și prin Fiul. Ea este o continuă luminare a Bisericii, începută în zori cu fiecare Botez și ajunsă la amiaza duhovnicească a lumînii Soarelui Euharistic, a lui Hristos, cum vrea să arate și Sfîntul Grigore de Nyssa în *Tilcuirea la Cîntarea Cîntărilor* «(Căci) cine nu știe că Biserica cea din neamuri era neagră (adică întunecată la față ca o fecioară etiopiană, n.n.), din pricina idolatriei, neagră înainte de a deveni Biserică, fiind despărțită prin marea depărtare a neștiinței de cunoștința Dumnezeuului celui adevărat? Dar cînd s-a arătat harul lui Dumnezeu și a răsărit Înțelepciunea și Lumina cea adevărată și aceasta și-a trimis raza în cei ce ședeau în întuneric și în umbra morții, atunci, Israel închizîndu-și ochii și depărtîndu-se de la împărțășirea bunățăților, au venit etiopienii, cei ce au alergat dintre neamuri la credință, și cei ce erau odinioară departe s-au apropiat spălîndu-și negreața prin apa tainică»⁵.

Desigur, Sfîntul Grigore de Nyssa cunoștea propriu frumusețea indescriptibilă a acestei luminări și curățiri, din faptul că în vremea sa nu lipseau. Dar și de atunci, pînă în vremea noastră, Biserica nu a încetat să-și lărgească numărul credincioșilor ei și să-și transforme sufletește fiii duhovnicești, astfel încît Duhul să o mențină pe ea mereu întregă, deși oamenii se perindă generație după generație. De altfel, în aceasta se observă și lucrarea Duhului Sfânt în lume —, mai clar decît în alte planuri, unde Duhul Sfânt lucrează tainic. Intrarea în casa lui Hristos, la îndemnul Duhului, prin alții care sînt deja în Hristos, este o intrare reală în comuniune cu ceilalți creștini, dar în primul rînd în comuniunea cu Hristos în care se găsesc și toți ceilalți. Căci El se împarte fiecăruia, din El se împărțășesc toți și în El se unesc toți alcătuind întregul Bisericii, singurul Trup al cărui Cap este Hristos. Aici Duhul Sfânt potrivește pe cele deosebite, adună laolaltă pe cele risipite, din cele patru zări ale lumii, într-o singură Biserică, Adevărată și Sfîntă, ca într-o Piine Euharistică fîricelele infime ale făinii de grîu curat, peste care să se pogoare Duhul Sfânt și să o facă, adică, Cîstit și Sfînt Trup al lui Hristos, cum se arată în *«Didahie*: «După cum această piine frîntă (κλίμα în gre-

4. *Molittelnic*, ediția citată, p. 30. Expresiile grecești sînt luate după *Aghiasmatarion to mega*, Editura «Elevtheras gnomis», Atena, 1936, p. 126. A se compara termenii pentru evidențierea nuanțelor.

5. Sf. Grigorie de Nyssa, *Tilcuirea la Cîntarea Cîntărilor*, în vol. *Scrieri ale Sfîntului Grigorie de Nyssa*, trad. de Pr. Prof. D. Stăniloae și Preot Ioan Buga, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 205.

cește, n.n.) era împraștiată pe munți și fiind adunată a ajuns una, tot așa să se adune Biserica Ta de la marginile lumii în împărăția Ta»⁶. La fel avem și în Sfânta Liturghie, la epicleză: «Trimite Duhul Tău cel Sfânt peste noi și peste aceste Daruri, ce sînt puse înainte. Și fă, adică, pîinea aceasta Cinstit Trupul Hristosului Tău...»⁷.

Comuniunea și unitatea persoanelor transfigurate în Hristos, prin Duhul, în Biserică, în jurul episcopului și al ierarhiei în general, este de asemenea scoasă în evidență de Sfântul Ignatie Teoforul, cînd se adresează efesenilor și zice: «...vă fericesc pe voi, că sînteți atît de uniți cu El, cum e unită Biserica cu Iisus Hristos și cum e unit Iisus Hristos cu Tatăl, pentru ca toate să fie de acord în unire»⁸.

Duhul Sfînt lucrează în Biserică prin episcopii și prin preoții rinduiți să slujească, prin hirotonie, în mijlocul credincioșilor. Acești slujitori nu sînt locuitori ai Duhului Sfînt sau ai lui Dumnezeu pe pămînt, ci împlinitori ai voinței Lui și iconomi sau administratori ai Tainelor lui Hristos prin Duhul Sfînt. Dar tocmai din această pricină, în afara legăturii cu episcopul și cu preotul nu se poate concepe și nici nu poate exista legătură cu Duhul lui Dumnezeu. Preotul mijlocește mereu, prin Taina Preoției, primită de la Duhul prin episcop, iar toată lucrarea lui se validează sau urcă la Duhul tot prin episcopul de care ascultă. În felul acesta există și se continuă mereu legătura neîntreruptă între Duhul Sfînt și viața Bisericii, ierarhia fiind și puntea Duhului către credincioși, dar și puntea care unește pe credincioși cu Duhul și cu ceilalți între ei. Duhul Sfînt îi pregătește pe cei ce vin la El, în Biserică, îi curățește pe cei înclinați de păcat, îi luminează pe cei întunecați de grijile vieții, îi slobozește pe cei legați, îi sfințește pe cei de care se atinge mîna episcopului și a preotului duhovnic sau slujitor. Dar pe această punte trece și Duhul spre credincioși, spre chipul lui Hristos care este în noi și pe care Duhul îl cercetează. Este vorba de chipul cel nou, înnoit prin Jertfa lui Hristos, spălat în Sîngele de pe Golgota și limpezit în geana Învierii. Duhul Sfînt întîmpină chipul nostru cel nou ca pe Hristos, căci fiecare dintre noi a primit în sine pe Hristos. Dar este un chip plin de har, de energie necreată, dumnezeiască, atîta cît poate lua în sine firea noastră pămîntească și creată. Duhul Sfînt, prin urmare, nu desființează creaturalul din noi, ci dimpotrivă, prin energia necreată îl aduce într-o stare nouă, superioară. Acest creatural nu rămîne părăsit la zarea de jos a sfîntirii și a existenței sale, ci se înalță continuu către Dumnezeu prin lucrarea Duhului, și prin *conlucrarea* cu Duhul. Totuși nu face aceasta izolat, în stare de individualism, ci cu toți, în comuniune.

Momentul în care fiecare credincios al Bisericii începe actul sinergic el se încadrează perfect în viața de sfîntenție a Bisericii. Acel moment devine, în consecință, un act al Bisericii, un moment din viața Bisericii, în care credinciosul primește dar și oferă ceva Bisericii. El privește pe Duhul Sfînt și dă Bisericii specificul persoanei sale, îmbogățit prin sfințenia vieții în Duhul Sfînt. Dar cînd Duhul se apropie de noi, El se și descoperă, se revelează. Fără de actul revelării Duhului în viața noastră care este și viața Bisericii, nu am cunoaște pe Duhul ci am rămîne străini de El. De aceea, orice clipă de rugăciune este o retrăire în intimitatea Duhului, în aceea intimitate pe care o putem compara numai simbolic cu intimitatea familiei. Și precum în familie toți se cunosc mai mult decît îi poate cunoaște cineva din afara ei, tot așa

6. *Invățătura a celor doisprezece Apostoli*, IX, 4, trad. de Pr. D. Fecioru, în vol. *Scrierile Părinților Apostolici*, Inst. Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1979, p. 29.

7. *Liturghier*, Editura Inst. Biblic..., București, 1974, p. 125.

8. Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Efesenii V*, 1, în vol. «Scrierile Părinților Apostolici», p. 159.

și în Biserică noi cunoaștem pe Duhul cum nimeni nu-L cunoaște în afara Bisericii. Biserica este, deci, familia duhovnicească în care Duhul Sfânt vine la noi și ne cunoaște părintește, pentru a ne crește în Tainele Sale, pentru a ne maturiza sau aduce pînă la vîrsta bărbatului desăvirșit, la vîrsta plinătății și a împlinirii. Primindu-L, noi îl cunoaștem pe Duhul Sfânt în starea noastră de filiație în har față de El, față de Dumnezeu. Iar unul dintre momentele sinergice în care cunoaștem pe Duhul Sfânt și în care ne maturizăm este, firește, acela al citirii sau al auzirii Revelației în primul rînd al citirii și auzirii Sfintei Scripturi insuflăte de Duhul Sfânt.

Intr-adevăr, citirea sau auzirea Sfintei Scripturi este un mod de a primi pe Duhul Sfânt și de a-L cunoaște ca lucrător în Biserică. Prin Sfînta Scriptură vorbește Duhul. El vorbește prin cuvintele pe care Le-a ales ca omul să grăiască omului despre Dumnezeu, pe măsura în care omul poate să le rostească și să le comunice. De aceea și acela ce le rostește și le citește, ca și cel ce le aude se înțeleg unul cu altul și trăiesc fiurul primirii Duhului Sfânt. Citirea și grăirea poartă în sine pecetea sfințeniei Duhului. Aceasta o știm noi înșine, din propria noastră viață în sinul Bisericii, din fragedă vîrstă și pînă la anii vîrstei celei mai înaintate. În noi răsună la fel, ba chiar din ce în ce mai răspicat, acele cuvinte sfinte pe care le-am primit din Revelație. Le cunoaștem și le recunoaștem că sînt de la Duhul Sfânt și că pot fi primite, dar niciodată întoarse sau scoase din legătura noastră cu Dumnezeu.

În citirea și auzirea Vechiului Testament recunoaștem pe Duhul grăitor prin drepti și prin profeți menținînd trează în conștiința poporului ales făgăduința mîntuirii. De la Adam la Zaharia profetul, ba chiar pînă la Sfîntul Ioan Botezătorul, Duhul vorbește intens, pentru ca flacăra așteptării să încălzească pe Israel cu dragostea lui Dumnezeu față de oameni. O dragoste vădită prin fapte, dar și prin cuvîntul lucrător în minte. Prin acesta din urmă se schimbă cugetul vechi, îndepărtîndu-se toată adăugirea înșelătoare a vorbirii omenești întoarse către păcat. Duhul Sfânt, prin cuvîntul profetic pătrunde în minte, umple cugetul cu noutatea descoperirii, cu legăminte și porunci, cu vestiri din ce în ce mai ample despre venirea lui Mesia. Căci de la simplele fraze profetice din Pentateuh — doar citeva — și pînă la ampla «evanghelie a Vechiului Testament» din capitolul 53 al profeției lui Isaia, este o cale ce se lărgeste simțitor, trecînd peste răscolirile și evaziunile de moment ale sufletului ebraic, sau, tocmai cuprinzîndu-le.

Spre deosebire de acestea toate, citirea și auzirea Noului Testament, a Revelației depline în Hristos, este ca o prindere în divin, ca o revenire a fiului în căminul părintesc. Nu revenirea fiului pierdut, deși aceasta nu este cu totul inadecvată, ci ca sosirea fiului care este moștenitorul iubirii părintești, gata de jertfa supremă. Evangheliile — spre exemplu — grăiesc mai aproape decît orice alt grai. Ele nu sînt asemenea unor cuvinte ale mamei și ale tatălui, care intră la inima copiilor cu toată forța, dar fără să strice; ci, ele zidesc, încălzesc și fac să strălucească în noi lumina dumnezeiască a iubirii fără egal, a iubirii mîntuitoare, în afară de care n-am putea vedea nici propriul nostru chip și nici pe acela al semenului nostru. Ca urmare, în profunzimea ei, Revelația Noului Testament, Sfînta Scriptură a Noului Testament, exprimă tot ceea ce poate exprima graiul uman în totalitatea lui pe plan spiritual, pentru că aici vorbește Insuși Duhul lui Dumnezeu. Din acest motiv vorbirea Fiului lui Dumnezeu întrupat se repetă în scrisul apostolic, în Evangheliile și se reflectă ca într-o apă curată și limpede în celelalte scrieri noutestamentare. Astfel re-auzim — ca și Apostolii —, prin citire, cele rostite de Insuși Mîntuitorul Hristos. Re-auzim și înțelegem că Duhul lui Dumnezeu a purtat de grijă ca aceste cuvinte ale Mîntuitorului

să fie ținute și redată apoi prin vorbire directă, iar nu doar ca o relatare pasivă despre cele ce s-au spus de către El.

Ca nicăieri altundeva în cărțile sacre ale antichității, în Noul Testament sîntem confrunțați cu un dialog continuu între Dumnezeu și om. Acest dialog este dialogul Duhului Sfînt cu autorii sacri, un dialog care aparține Bisericii, pentru ca de la Biserică să-l cunoască toți cîți trăiesc în Hristos. Pe de o parte Duhul pogorit la Cincizecime asupra Sfinților Apostoli îi întărește pe aceștia spre slujirea pentru care au fost aleși, consacrați și învățați, iar pe de altă parte tot Duhul Sfînt face pe Apostoli să grăiască sau să aștearnă în scris cele pe care le-au văzut, le-au auzit, le-au trăit și le-au pătruns sensul adînc, *pentru a le aduce la cunoștința tuturor* (Matei 28, 19). În această situație, Petru vorbește mulțimilor, Pavel se străduiește să predice neînțecat, spre a nu fi pedepsit de Duhul Sfînt care l-a și oșebit pentru a predica neamurilor Evanghelia lui Hristos. Prin Apostoli, Duhul Sfînt revelează Bisericii din ceea ce aparține Fiului și Fiul se arată în lucrarea Duhului. Prin Duhul, iarăși, Hristos vorbește mai departe ucenicilor Săi și după Înălțare. Dar nu le dă o nouă Evanghelie, ci tot pe aceeași care le-a fost încredințată mai înainte și pe care nu o mai pot schimba nici ei și nici inger din cer. (Galateni 1, 7—8). Această Evanghelie neschimbabilă, se deosebește de Legea Veche, de acest Legămînt care de fapt trebuia înnoit. Numai așa înțelegem cum Biserica devine, prin Evanghelie, mijlocul propriu de comunicare al Duhului Sfînt cu lumea, al Duhului care binevoiește să fie printre oameni. Căci zice Sfîntul Apostol Pavel că «taina lui Hristos» (Efeseni 3, 4) nu s-a descoperit în alte veacuri, ci numai Bisericii, prin Duhul Sfînt: «Anume că neamurile sînt împreună moștenitoare (cu iudeii) și mădularele aceluiași trup și împreună părtași ai făgăduinței, în Hristos Iisus, prin Evanghelie, ai cărei slujitor m-am făcut după darul harului lui Dumnezeu, ce mi-a fost dat mie, prin lucrarea puterii Sale... și să descopăr tuturor care este iconomia tainei celei din veci ascunse în Dumnezeu, Ziditorul a toate, prin Iisus Hristos, pentru ca înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri să se facă cunoscută acum, prin Biserică, începătoriiilor și stăpîniilor în ceruri...» (Efeseni 3, v. 6 și vv. 9—10).

Iată, deci, că Duhul și actul Revelației în Biserică sînt fundamentali în legătură cu Hristos: Biserica știe prin Duhul, potrivit dimensiunilor Revelației. Dar dimensiunile Revelației nu sînt limitate nicidcum la om: ele trebuie cunoscute, însă prin Biserică, și de ingeri, de începătorii și stăpîni. De asemenea, prin Duhul Sfînt actul Revelației transcende creaturalul, de la om la inger, dar în Biserică, deoarece Biserica nu cuprinde numai pe oameni ci și pe ingeri! Astfel, potrivit acestei viziuni (extraordinare) în care văzutul (uman) se întilnește cu nevăzutul (ingeresc), cunoaștem că Duhul Sfînt lucrează și cu oamenii și cu ingerii, le descoperă taina Întrupării, taina izbăvirii. Și desigur, Duhul Sfînt are întotdeauna în vedere nădejdea mîntuirii cînd însuflă sfinților scriitori adevărul lui Hristos sau cînd aceștia propovăduiesc despre Hristos: «Iar Dumnezeu nădejdie să vă umple pe voi de toată bucuria și pacea în credință, ca să prisosească nădejdea voastră, prin puterea Duhului Sfînt» (Romani 15, 13).

Libertatea Duhului Sfînt este însăși libertatea Revelației care aduce omului slobozirea de sub robia păcatului. Numai în această libertate și mîntuire din păcat poate omul să răspundă din conștiința grăirii dumnezeiești: «Domnul este Duh, și unde este Duhul Domnului, acolo este libertate. Iar noi toți, privind ca în oglindă, cu fața descoperită, slava Domnului, ne prefacem în același chip de slavă, ca de la Duhul Domnului» (2 Cor. 3, 17—18). Deci lucrarea apostolică este o privire permanent revelațională către slava lui Dumnezeu, în Duhul Sfînt, o garanție a zidirii Bisericii. Ca

urmare, și «Biserica apare odală cu Tradiția, pentru că Tradiția este Revelația încorporată într-o comunitate de oameni credincioși. Nu se poate încorpora Revelația — afirmă Pr. Prof. Dumitru Stăniloae — decît concomitent cu formarea unei comunități de oameni credincioși care să o accepte și să o aplice în viața lor și nu există o comunitate de oameni care să accepte aplicarea Revelației, înainte de a începe aplicarea ei ca Tradiție. Forma autentică, fundamentală și normativă de aplicare a Revelației ține și ea de Revelație, de Revelația dusă la capătul de unde începe eficiența ei. De aceea Tradiția nu se poate schimba sau lepăda, căci o schimbare sau lepădare a ei echivalează cu o ciuntire a Revelației, a aplicării ei în deplinătatea și autenticitatea ei și aceasta ar însemna o ciuntire a Bisericii»⁹.

De reținut este caracterul de simultaneitate al Tradiției și Bisericii sau al Bisericii și Tradiției apostolice, căci de aici Duhul Sfînt face să se scrie Scriptura Noului Testament. Într-adevăr, Scriptura este rodul Revelației, iar nu Revelația rodul Scripturii, cum socotesc astăzi diversele grupări sectare, care caută febril să îmbine frînturi din versele din Scriptură pentru a obține, după plac, «revelații», dar de așa natură încît să respingă Tradiția Bisericii Ortodoxe. Numai existența Bisericii și a simultaneității dintre Biserica apostolică și Tradiția apostolică sub asistența Sfîntului Duh constituie nucleul dezvoltărilor dogmatice de mai tîrziu în scrierile Sfinților Părinți, iar aceștia din urmă confirmă acest adevăr și îl în. Sfinții Părinți reafirmă că din această simultaneitate rezultă, în condițiile date, o corespondență perfectă între viața Bisericii și Sfînta Scriptură, dogmatic și moral, canonic și cultic, deoarece viața Bisericii apostolice și viața Bisericii din epoca Sfinților Părinți este conformă cu datul revelat. De fapt, trebuie observat că nici datul revelat nu vine în afara Bisericii și nici Biserica nu rămîne în afara datului revelat. Prin extensiune, de aceea, se poate afirma că însăși Biserica apostolică este, în esența ei, Revelație, căci Duhul Sfînt lucrează intens în ea, prin Sfinții Apostoli asupra cărora Duhul S-a pogorit în chip de limbi de foc. Duhul Sfînt dă curaj extraordinar Sf. Apostoli ca să predice pe Hristos, dar să și consemneze pentru totdeauna învățătura adusă nouă de Fiul lui Dumnezeu întrupat, de Iisus Hristos. Așa înțelegem de ce autenticitatea Scripturii a avut nevoie de recunoașterea și confirmarea întregii Biserici, în care Tradiția apostolică s-a păstrat de la persoană la persoană, prin viu grai. Numai după această recunoaștere și confirmare a fost posibilă încheierea cononului cărților Noului Testament, sub asistența Duhului Sfînt și prin lucrarea Lui dinamică în Biserică. Și invers, așa înțelegem de ce toți cîți se rup de trunchiul Bisericii, chiar dacă se folosesc de Scriptura Bisericii și caută în ea sensuri rupte și chiar contrarii sensului cunoscut de Biserică, pentru a respinge aspecte ale vieții Bisericii — pentru a combate sau nega ierarhia, Sfintele Taine și ierurgii, cultul morților, venerarea sfinților etc. —, aceștia nu mai pot să (re)constituie Biserica, deși pretind că o fac. Distorsionarea datului revelat și a sensului acestuia este un păcat împotriva Duhului Sfînt, căci se opune evidenței Tradiției și Bisericii, se opune Revelației. Prin urmare, există un singur sens al Bisericii și al Revelației: sensul mîntuirii în comuniunea harului și a unității Bisericii prin Duhul Sfînt care sfințește viața tuturor credincioșilor. Este sensul readucerii neamului omenesc la Părintele său — Dumnezeu —, a Cărui iubire față de lume este atît de mare încît, după Jertfa de pe Golgota a Fiului Său cel Unul Născut, ne-a lăsat să ne hrănim cu Insuși Trupul și Singele Euharistic al Domnului nostru Iisus Hristos, în Biserică, prin Duhul Sfînt.

9. *Teologia Dogmatică Ortodoxă*, vol. 1, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, p. 67.

Așadar, Duhul cu Biserica se află simultan în Duhul Sfânt și în lume. Ea este din Revelație, deși primește Revelația în sine, pentru lume. Duhul Sfânt o descoperă lumii ca Trup viu al lui Hristos, ca mireasă a lui și ca mamă a tuturor credincioșilor, pînă la sfîrșitul veacurilor. Ca urmare, oricine iese din Biserică și răstălmăcește Revelația pe motiv de a urma o altă «revelație», iese de sub oblăduirea Duhului Sfânt, se lipsește de darurile Duhului Sfânt și, implicit, se lipsește de posibilitatea mîntuirii. De aici rezultă importanța categorică și evidența legăturii strînse dintre Duhul Sfânt, Revelație și Biserică, legătură pe care o reflectă propriu viața Bisericii Ortodoxe, ca păstrătoare a adevărului dumnezeiesc și a continuității neîntrerupte în credința și mărturisirea apostolică. Această legătură este păstrată neclintit de ierarhia bisericească și credincioși laolaltă, în aceeași învăluire a lucrării Duhului Sfânt, a sfințeniei.

Pr. conf. dr. ALEXANDRU I. STAN

UN FIU DE MARE FAIMĂ AL ARHIEPISCOPIEI TOMISULUI DIN VEACUL AL VI-LEA, LA ROMA

Lui Dionisie Smeritul sau Exiguul (470—555 ?), care formează tema acestui articol, îi revine meritul combaterii în Apus a unei reprezentări negative despre friguroasa, îndepărtata și sălbatica Sciiie, atît prin scrierile cît și prin întreaga sa personalitate luminoasă și caldă.

Avînd la bază vechiul sentiment al superiorității grecilor și al romanilor, după care «lumea» coincidea cu hotarele formațiilor politice între care locuiau ei, iar ceea ce depășea aceste limite era în principiu neadevărat, grosolan și barbar, mentalitatea are desigur și alte condiționări psihologice și culturale. Între acestea, fantezia poetică și atitudinea apologetică religioasă dețin un rol important.

În categoria dinții, aceea a imaginației lirice, trebuie să fie amintit neapărat cazul poetului roman Ovidiu, mort în exil († 1 ian. 17 e.n.), la Tomis. Născut la Sulmona, într-un orașel situat pe versantul sudic al Apeninilor, el era deprins din copilărie să contemple izbucnirile de foc ale vulcanilor, întinderea mării albastre și apusul soarelui din sud. Condamnat prin decret imperial de cabinet, răsfățatul de odinioară al saloanelor literare din Roma s-a pomenit curînd într-un mediu fizic pustiu și neospitalier. După cucerirea romană, Tomisul era un «castellum», un punct de rezistență militară la granița răsăriteană a provinciei Moesia. «Cu ce ochi va fi privit elegantul cîntăreț al voluptăților rafinate din Roma pe hirsuții geți, pe grecii corciți și pe barbarii din Tomis e ușor de imaginat»¹. Cu o geografie învățată din versuri mitologice, exilatul a văzut că țînutul pustiu și neroditor în care era silit să trăiască de aici înainte nu diferea prea mult de descrierile poeților. El i-a apărut, încă din ziua sosirii sale aici, puțin atrăgător și mai puțin prielnic unui trai civilizat, cu preocupări literare. Frîgul orgoliului rănit, al fricii de necunoscut și al disperării din inima sa a dublat frigul cerebral și imaginativ din lecturile anterioare. El a pus stăpînire pe poet în așa măsură încît coasta Pontului în care se afla a devenit cel mai jalnic și mai groaznic loc de pe pămînt, situat la marginea lumii, nu departe de Polul Nord. Chinuit și de gîndul că va muri aici, aceste meleaguri nu mai aveau vara Techirghiolului, stepa excludea marea, iar aceasta nu se mai prezenta privitorului obiectiv cu unduirea line, ci cu «urlete».

1. Ștefan Bezdechi, *Ultimii ani ai lui Ovidiu*, în volumul *Gînduri și chipuri din lumea antică*, Cluj-Napoca, 1980, p. 288.

Ca și peisajul, nici populația Scitiei nu se dovedea în realitate așa de sălbatică precum o arăta fiorul exilatului. Chiar înarmați cu pumnale și cu tolba de săgeți în spate, aceștia ascultau cu un fel de religiozitate și căințu, dînd din cap, povestirile nefericite ale ilustrului pribeag din Roma unite cu alte doruri și amintiri din patria sa. Față de melancolicul și nobilul lor concetățean, prea conștient de superioritatea culturii și a sensibilității sale, și ei manifestau o oarecare deschidere sufletească. De aceea el le-a învățat limba, le-a preluat — poate — credința în nemurire și a primit decorația și scutirea de biruri pe care aceștia i-au acordat-o, «distanționi care miară inima poetului și îl făcură să regrete calomniile spuse pe scama conorășenilor săi».²

Chiar dacă lipsa de profunzime, de măsură și unele frivolități ale societății în care a trăit au împiedicat ca opera lui Ovidiu să devină o creație genială, totuși ea a rămas un element obligatoriu al formației clasice a oricărui om de cultură apuseană. De la această lege nu au putut face excepție nici intelectualii creștini de mai târziu. Clișeul se regăsește — de pildă — la Sfîntul Paulin, episcopul Nolei, care descrie întoarcerea lui Niceta Remesianul († după 414) în patrie, în *Indepărtata Dacie*. De la dacii «arctici» pe care îi păstora deja, prietenul său urma să ducă focul credinței locuitorilor ținuturilor ripheice, ale căror inimi sînt înghețate. Cu ei se aseamănă besii, triburi trace, care ar fi fost mai *duri* decît gheața³.

Dintre caracteristicile clișeului, *depărtarea* este amintită în demonstrațiile apologetice. Astfel procedează Tertulian pe la anul 196. În capitolul VII al scrierii *Adversus Judaeos*, el vrea să arate răspîndirea creștinismului la majoritatea popoarelor europene de atunci. Nu numai romanii, ci și galii și britanii se închină Mîntuitorului Hristos. În partea opusă lor, situația este asemănătoare. Printre neamurile și provinciile îndepărtate sînt amintiți acum sarmații și scitii.

Dar cea mai viguroasă combatere a acestei reprezentări negative despre Scitia în lumea evului mediu timpuriu a realizat-o cuviosul Dionisie Smeritul. Datele vieții sale îl arată călător în cîteva centre creștine ale epocii. Unde nu a putut peregrina, a ajuns în mod spiritual prin operele sau prin prefețele pe care le-a alcătuit. În feiul lor, acestea au pledat și mai elocvent despre situația reală a pămîntului său natal, cu frumusețea și bogăția lui, cu credința și întreaga spiritualitate a locuitorilor.

Biografia cuviosului Dionisie Smeritul amintește ca punct sigur al ei locul de origine, dar nu și anul de naștere. Puținele date pe care le cunoaștem despre viața lui le deținem de la prietenul de mai tîrziu, Cassiodor (490—583), iar în al doilea rînd, din unele aluzii strecurate și legate de operele pe care le-a alcătuit. Într-adevăr fostul prim-sfetic al regelui ostrogot Teodoric — retras către bătrînețe la minăstirea Vivarium pe care el a înființat-o în Calabria — s-a preocupat de păstrarea și perpetuarea studiilor clasice și totodată de îmbunătățirea sufletească a creștinilor din Apus. Pentru edificarea monahilor, el le indică și două modele realizate în epocă, demne de urmat. Dintre acestea, unul este al ilustrului nostru cuvios dobrogean. Din descrierea retorică pe care i-o face merită să fie reținută precizarea că el era «scit de neam, dar ca moravuri întru totul roman»⁴. Dintr-o automărturie se conchide că Dionisie a fost copil orfan. În această situație, el va fi beneficiat de «brațele pă-

2. Idem, *ibid.*, p. 302.

3. Sf. Paulin de Nola, *Poemul XVII*, 17, 143, ediția Hartel, p. 82, 88; citat după Asistent Ștefan C. Alexe, *Sfîntul Niceta de Remesia și ecumenicitatea patristică din secolele IV și V*, București, 1969, p. 20 (extras din «Studii teologice», an. XXI, nr. 7—8, p. 472).

4. Cassiodorus, *De institutione divinarum litterarum*, 23, P. L., 70, col. 1137.

rintești» ale fraților de cin dintr-o mănăstire a provinciei natale, Sciția Mică. Tot aici va fi urmat și studiile de nivel mediu, devenind un monah rîvnitor după desăvîrșirea cea duhovnicească.

Presupozițiile de mai sus derivă într-adevăr din unele aluzii ale cuviosului. În prefața la *Epistola către Succensus* a Sfîntului Chiril al Alexandriei,⁵ tradusă în latinește pentru a sprijini lupta antieretică a Călugărilor «sciți» compatrioți, el face un adevărat elogiu al oamenilor și al meleaгурilor din care s-a ridicat. Pe cei care își imaginau că «Sciția înseamnă numai frig și barbari, dobrogeanul îi invită să depășească această reprezentare climaterică și istorică. Bogăția factorilor morali și spirituali nu trebuie neglijată. În ciuda condițiilor vitrege amintite, provincia sa natală a crescut bărbați plini de căldură și minunați prin blîndețea moravurilor lor. Că e așa, noi o știm nu numai printr-o cunoaștere din naștere, ci și din experiență proprie». Aici a primit el taina Sfîntului Botez, iar mai tîrziu, schima monahală. «Rodirea duhovnicească» pe care a avut-o zilnic sub priviri aici, precum și tăria atașamentului față de adevărul credinței ortodoxe vor fi constituit repere veșnic luminoase pe drumul sinuos al vieții sale.

Intr-o altă prefață, Cuviosul Dionisie mulțumește episcopului Petru — starețul său dobrogean de odinioară — pentru «hrana duhovnicească» pe care i-a acordat-o și pentru «rîvna sfîntă» cu care acesta a făcut-o⁶.

Nu se știe unde a fost mănăstirea de metanie a Smeritului. Cei care o localizează în vecinătatea Hirșovei,⁷ poate peste Dunăre, în sud-estul Munteniei, poziție de relief folositoare apărării de incursiunile barbare și prielnică legăturilor comerciale, se pare că sînt mai aproape de adevăr. În acest sens pledează și una din legile vieții social-economice medievale: cursurile apelor au înlesnit stabilizarea drumurilor comerciale, pe care circulară înaintea păstorii cu turmele lor și, am putea spune, cu troițele și cu mănăstirile lor. Drumul Făgărașului de mai tîrziu, de exemplu, cobora la Tirgoviște și urma valea Ialomiței pînă la Tirg de Floci⁸.

Că a fost apoi monah în mănăstirea de la Mabbug (Ierapole) din Siria este foarte probabil. Unele elemente de legătură și de apărare a ortodoxiei din ținuturile pontodanubiene prin osîrdia Bisericii de acolo îndreptătesc această presupunere. În plus, dorul după desăvîrșirea duhovnicească și rîvna maturizării intelectuale determinaseră încă de mai înainte pe unii călugări-deosebiți de la noi să frecventeze sau chiar să se stabilească în centrele de mari experiențe creștine: Egipt, Palestina, Siria. Ne gîndim la Sfîntul Ioan Cassianul și la Monahii «sciți» din aceeași epocă. Și mai vorosimilă ni se pare ipoteza petrecerii părintelui erei creștine într-o mănăstire din Constantinopol. Faima personalității sale, care a cîntărit greu în alegerea solului Scaunului roman în capitala bizantină, dar mai ales neobișnuita cultură⁹ pe care a asimil-

5. *Practatio Dionisii Exigui. Ad Ioannem et Ieonitium*, în *Corpus Christianorum*, series latina, LXXXV, Cura et studio Fr. Glorie, Turnhout, 1972, p. 55. [mai departe: «C.C.L.»]

6. Idem, *ibid.*, p. 59.

7. Pr. Prof. Dr. Ioan G. Coman, *Scritori bisericești din epoca străromână*, București, 1979, p. 328.

8. Vezi Pr. Gheorghe I. Drăgulin, *Mărturii despre unitatea națională a poporului român*, în «Biserica Ortodoxă Română», CI (1983), nr. 5—6, p. 405.

9. În legătură cu cultura sa în mai multe nivele trebuie să precizăm convingerea noastră asupra identității dintre Sfîntul Dionisie Pseudo-Areopagitul și cuviosul Dionisie Smeritul sau Exigul. Poate că viitorul îi va cinsti pe cei doi în admirabila unui singur nume aghiografic, «Sfîntul Dionisie Areopagitul și Smeritul». În sensul acestei identități conchideam în rezumatul tezei de doctorat: «L'auteur du présent

lat-o de-a lungul mai multor ani, ne îndreptătesc să acceptăm ca sigură ultima părere. După acest criteriu se poate chiar avansa ipoteza că viitorul canonist a fost închinoviat în tinerețe la Studion (construit în anul 463 pentru achimiți), centru de aprofundare a teologiei și a filosofiei, precum și a științelor profane. Acestei mănăstiri i s-a dat hramul Tăierii Capului Sfântului Ioan Botezătorul, piesă de moaște păstrată aici pînă la venirea cruciaților. Toate aceste elemente ar explica amănunțita cunoaștere și marea evlavie a sa pentru renumita scriere aghiografică legată de numele Înaintemergătorului. Cu multă dragoste, la cererea abatelui Gaudențiu, el o va traduce mai tîrziu în limba latină. Vestea acestei redescoperiri circula în a doua jumătate a veacului al V-lea de la Emesa pînă la Ierusalim.

Faptul că ulterior, ideologic, marele teolog dobrogean a trecut de partea Călugărilor «sciți», dușmăniți în tabăra achimiților, nu infirmă presupunerea noastră de mai sus, el rămînînd un element posibil al evoluției intelectuale personale.

În preajma datei de 21 noiembrie 496, data morții Papei Gelasie, căruia îi face — din auzite — un portret moral remarcabil, Dionisie Smeritul se afla sigur la Roma. În afară de renumele cunoașterii limbilor greacă și latină, indispensabile în repetațele dispute teologice și în contactele bisericești ale epocii schismei acachiene, poate că însăși preferința pontifului pentru tovărășia călugărilor studiosi și înduhovniciți va fi pledat pentru alegerea compatriotului nostru dintre alți monahi vestiți din capitala imperială. Într-una din prefețele ajunse pînă la noi, el amintește numele și preocupările interioare ale acestui papă, fapt care îndreptățește astfel de supoziții¹⁰.

Ajuns la Roma, s-a stabilit la mănăstirea Sfintei Anastasia, de la poalele Palatinului, în care locuiau călugării egipteni. Aici i s-ar fi conferit curînd și titlul de abate, așadar, conducerea acestui așezămînt duhovnicesc¹¹. Ipoteza aceasta trebuie să o înțelegem într-un sens foarte restrîns, deoarece adevăratul conducător al lui era cardinalul-preot Iulian, căruia monahul i-a arătat și i-a păstrat o recunoștință deosebită pentru ospitalitatea de care s-a bucurat de la început aici. De altfel noțiunea de «abate» desemna în acea vreme o conducere spirituală, iar nu una administrativă, rezervată superiorilor mănăstirilor. Uneori aceștia din urmă purtau titlul de «arhimandrit»¹². Astfel de situații de îndrumare duhovnicească, de alinare pe care o poți afla la un părinte sufletesc, înțelepțit printr-o credință deosebită, prin dragoste jertfelnică și biruitor asupra curselor meșteșugite ale nevăzutului vrăjmaș, se mai cunosc în epocă. La Bizanț, numai cu cîteva decenii mai înainte, trăise monahul Dalmatie, căruia i se destăinuia însuși împăratul Teodosie. Sfîntul Simeon Stilpnicul se stînsese în anul 460 admirat în întreaga creștinătate. Cazul asemănător al călugărului Polihronie este citat de către Teodoret al Cirului. Oricum, epoca de după Sinodul de la Calcedon reglementase poziția monahismului în structura Bisericii; de aceea, cu timpul, se va face tot mai clar distincție între conducerea spirituală — a ceea ce timpurile mai noi au numit «stareț» — și conducerea instituțională propriu-zisă.

ouvrages espère reprendre ultérieurement le problème de la paternité de ces écrits qui ont a son avis une origine occidentale bien que diffusés par l'intermédiaire des alexandrins au VI-e siècle) (Pr. Gheorghe I. Drăgulin, *Eclesiologia tratatelor areopagitice și importanța ei pentru ecumenismul contemporan*, București, 1979, p. 244 (extras din «Studii teologice», an. XXXI, nr. 1—4, p. 293).

Rezultatul acestor cercetări, începute în anul 1965, va fi supus aprecierii specialiștilor printr-o lucrare mai extinsă aflată în curs de redactare.

După părerea noastră, identitatea propusă mai sus este elocventă.

10. *Praeiatio Dionisii Exigui. Ad Iulianum presbyterum*, «C.C.L.», p. 45.

11. J.-M. Versanne, *Denys le Petit et le droit canonique dans l'Église latine au VI-e siècle*, Villefranche, 1913, p. 14.

12. Idem, *ibid.*, p. 15.

Așadar, oricare ar fi interpretarea conținutului de atunci, titlul de «abate» l-a aparținut. Nu fără rost, spre anul 616, Felix Gillitanus — continuatorul calculului pascal dionisian — îl numește astfel în prelungirea unei mai vechi tradiții nescrise, dar încă vii¹³.

Tot la nivelul conjecturilor se rămâne și în cazul întrebării dacă Dionisie Smeritul a fost sau nu preot. Cassiodor îl numește simplu «monachus». Se afirmă că o singură dată — la sinodul roman de la 1 martie 499 — există forma: «Dionysius presbyter tituli Aemilianae». După părerea lui Ed. Schwartz, această demnitate ierarhică i-ar fi fost acordată monahului venit din Răsărit de către Papa Anastasie al II-lea, pentru marile servicii pe care el le adusese deja cancelariei pontificale¹⁴.

În ce ne privește, credem că un om de nivelul teologic al tratatelor areopagice și care a putut să-l sintetizeze într-un univers intelectual unic trebuie că a cunoscut sigur slujirea în treapta de preot. Experiența aceasta l-a învrednicit să vorbească veacurilor din prisosința inimii și a contemplației sale îndelungate. În spiritul teologiei amintite, care prezintă principiul ierarhic drept un element central și indispensabil în Biserică, renumitul monah se adresează în mod diferențiat — după ceata din care fac parte — sfinților persoane cu care a conlucrat în activitatea sa. Unui cleric din aceeași treaptă i se adresează familiar. Astfel: «domnului preaiubit frate abate Pastor» sau «domnului venerabil presbiter Iulian», dar «domnului preafericit părinte episcop Petru»¹⁵. Unele rînduiri de cult descrise, ca serviciul înmormîntării, cu o structură antiohiană, precum și înțelegerea duhovnicească a Tainelor, trădează prezența oficiantului cotidian. Același lucru îl putem deduce în legătură cu administrarea Sfintei Spovedanii, căci afirmă Cassiodor în locul citat: «era de o rară castitate, deși vedea zilnic femeile altora». După cum e de așteptat, într-o biserică situată pe o cale de legătură cu portul, majoritatea rînduiriilor cultice se săvîrșesc aproape zilnic.

De mai mult de două decenii, Roma și Bizanțul erau în schismă bisericească, fapt important pentru activitatea curioșului dorigine în celatea pontificală. Motivul disensiunilor — sau uneori numai motivarea lor — îl constituiau interpretările ulterioare ale definiției hristologice dogmatizate la Calcedon (451). După o primă etapă a conflictului, care a însemnat practic diviziune și căutare de partizani, conștiințele au început să se apropie de făgașul înțelegerii și al reunificării. În urma ambasadelor Teodoric pentru clarificarea poziției lui politice în Italia și în același timp pentru restabilirea unității bisericești, spiritele erau tot mai hotărîte să realizeze intercomuniunea de odinioară. Împăratul Iustin s-a orientat acum în alt sens decât predecesorul său care a trebuit să aleagă între revolta generalului Vitalian și acceptarea «formulei Papei Hormisdas». Iustinian a continuat și mai hotărît politica de apropiere față de Roma a unchiului său. Aceasta însă a fost urmată de nemulțumirile provinciilor orientale, adepte ale monofizitismului, și de singeroasele persecuții religioase cunoscute, din Egipt și din Antiohia.

Dar ceea ce nu reușea să împace politica și diplomația, pentru unificarea credinței ortodoxe și deci a întregului Imperiu bizantin, se străduia să realizeze nădej-

13. H. van Cranenburgh, O.S.B., *La vie latine de Saint Pachôme*. Traduite du grec par Denys le Petit, Bruxelles, 1969, p. 30.

14. Hubert Wurm, *Studien und Texte zur Dekretensammlung des Dionysius Exiguus*, Amsterdam, 1964, p. 13. În câteva studii mai vechi i s-a atribuit în chip greșit și calitatea de episcop (P. Gabriele, M. Roschin, *Lo Pseudo-Dionigi l'Areopagita e la morte di Maria SS.*, Roma, 1958, p. 8).

15. *Praefatio Dionisii Exigui*, *ibid.*, p. 75, 45 și 59.

dea creștină și reflecția teologică. Este aproape inutil să amintim că fondul ideologic al discuției, cel puțin al aparențelor revendicărilor celor nemulțumiți, se reducea la problema hristologică. Pe de altă parte, trebuie să mai precizăm că în mod obișnuit se vorbește de două atitudini: pentru sau împotriva Calcedonului. În realitate existau patru facțiuni cu nuanțe justificative deosebite. Un teolog catolic le grupează astfel: — respectarea strictă a hotărârii acestui Sinod Ecumenic, ceea ce sacrifică poziția chiriliană *Epistolei* Papei Leon;

— tăcerea față de amintita formulă sinodală și respectarea teologiei Sfintului Chiril;

— respingerea hotărâții a Calcedonului, a lui Nestorie și a Papei Leon la un loc;

— compromisul dintre explicațiile celui din urmă și teologia chiriliană¹⁶.

Nu zăbovim asupra părtinirii profesionale de care dă dovadă istoricul citat. Reliefăm numai că eruditul monah din Scitia a dat dovadă de un discernământ al realității momentului istoric și de o genială pătrundere intelectuală. În fața acestui variat peisaj teologic, el își propune să contribuie la apropierea diferitelor școli de interpretare. După convingerea sa, idealul acesta putea fi atins numai prin adoptarea generală a învățăturii hristologice a Sfintului Chiril al Alexandriei. De aceea pășește hotărât să pună sub privirile publicului latin, din grecește, o întreagă literatură de tradiție apostolică al cărei cuprins era precumpănit dogmatic și filosofic. El începe cu traducerea *Epistolei sinodale* a marelui ierarh egiptean. După cum se precizează în prefață, această operă mijlocește «învățătura apostolică a unui atît de mare învățat, pe care grecii o cunosc de mult foarte bine, dar nu și latinii». Trebuie, așadar, să o cunoască și aceștia, pentru ca «boala nestoriană» să fie vindecată și astfel liniștea Bisericii Universale să nu mai fie tulburată¹⁷.

Observînd că rătăcirile lui Nestorie mențin în răzvrătire pe cei simpli, încă de mult înainte Cuviosul Dionisie mai tradusese în limba latină alte scrieri ale ierarhului alexandrin amintit. Este vorba de *Epistolele 45 și 46* adresate lui Successus al Diocezareii din Isauria. «Lucrările numitului doctor al Bisericii» sînt anume alese ca model de învățatură apostolică. «Stabilirea adevărului ortodox» va opri sigur «furla vicleniei nestoriene»¹⁸. Efectul acesta l-au avut ele și cu aproape o sută de ani înainte, cînd autorul lor înlăturase atît nestorianismul cît și apolinarismul din înțelegerea învățăturii dogmatice despre persoana Mintuitorului.

În același scop al reliefării adevăratei învățături despre întruparea lui Hristos și despre cinstirea datorată Maicii Domnului se mai traduc acum următoarele: *Tomul lui Proclu către armeni*, o omilie mariană a acestuia și tratatul *Despre crearea omului* al Sfintului Grigore al Nissei.

Cu excepția celei din urmă, scrierile răsăritene puse astfel în circulația teologică a Apusului de către smeritul monah dobrogean urmăreau să sprijine strădaniile cunoscuților Călugări «sciti». Formula pe care compatrioții săi de cîn cereau să fie aprobată în întreaga creștinătate avea o asemănare formală cu adaosul ereticului Petru Gnafevs († 488) la *Trisaghion*; în realitate, ea deriva din Proclu al Constantinopolului și afirma: «Unul din Sfînta Treime a pătimit cu trupul». Această completare era necesară în urma încheierii schismei acachiene din anul 518. Recunoașterea adevărului dogmatic reliefat și definit la Calcedon nu trebuia să uite formulele chi-

16. Robert Devreesse, *Le Patriarcat d'Antioche*. Depuis la paix de l'Église jusqu'à la conquête arabe, Paris, 1945, p. 63.

17. *Praelatio Dionisii Exigui, Ad Petrum episcopum, ibid.*, p. 59.

18. Idem. *Ad Ioannem et Leontium, ibid.*, p. 56.

riliene, căci altfel s-ar fi rămas numai la acelea antiohiano-apusene de mai înainte. De altfel achimiții, partizanii Scaunului roman din capitală, au și fost acuzați de nestorianism de către partizanii sciților. *Epistola dogmatică a Papei Leon* însăși nu era o sinteză hristologică desăvârșită, cum se voia. Un oarecare paralelism sau separație în Mîntuitorul Hristos se perpetua prin ea, în sensul autonomiei firii umane în unitatea persoanei Sale. Pe de altă parte, poziția conciliană a delegaților papali la Constantinopol putea fi interpretată de către intransigenți ca o atitudine filomono-fizită.

Formula Monahilor «sciți» evidenția Subiectul divin săvârșitor de acte omenești. În felul acesta, odată cu nestorianismul, se combătea și monofizismul, «căci nespunînd în general că *Dumnezeu* a pătimit în trup, excludeau o pătımire a *tuturor persoanelor* Sfintei Trăimi, deci a ceea ce au ele comun, a ființei divine»¹⁹.

În atmosfera de entuziasm unionist și de diplomație bisericească, în legătură cu sfîrșitul schismei acachiene, nu era timp pentru nuanțări teologice și pentru dialog îndelungat. Reprezentanții «sciți» au părut atunci, delegaților pontificali în capitală, dar și lui Iustinian, că sînt elemente periculoase pentru întărirea legăturilor cu Roma. Cei dintii își imaginau nu numai că formula propusă ar fi o inovație monofizită, ci că întreaga acțiune este în realitate o manoperă abia deghizată împotriva hotărîrilor de la Calcedon. Pentru a spulbera acuzațiile legaților, autorii ei părăsesc cetatea imperială și se îndreaptă spre Roma. După aproximativ 14 luni de tergiversări, Papa Hormisdas pune să-i alunge din acest oraș. El se temea să nu ridice împotriva sa poporul credincios, fidel tradiției ortodoxe, popor cu mare rol în cetatea dominată politic de către goți.

În nădejdea aprobării poziției lor teologice, perseverenții monahi de la Dunăre se duc în Sardinia, pentru a consulta pe episcopii africani exilați de către Thrasamond la minele de acolo. În numele tuturor, episcopul Fulgențiu de Ruspe declară că această doctrină este ortodoxă.

Dar și la Constantinopol, spiritele încep să fie mai senine, climat care favorizează impunerea adevărului. Cum unii dintre achimiți ajuseseră să respingă calitatea Sfintei Fecioare de născătoare de Dumnezeu, ca urmare a unei mai vechi tendințe nestoriene, se impunea o precizare a credinței adevărate. În același timp, sub influența unor ecouri ortodoxe venite din Antiohia și din Ierusalim. Justinian se gîndește la posibilitatea apropierii monofizitilor pe noua cale care se întrevădea. Așa se face că formula de credință propusă de către sciți începe să fie reabilitată treptat, deoarece era înrudită cu unele expresii ale Sfîntului Chiril Alexandrinul. Peste cîțiva ani, ea va fi impusă pretutindeni prin decret imperial, fapt la care au contribuit în cele din urmă și cîțiva papi.

După cum se poate constata, Cuviosul Dionisie a secondat și înlesnit acțiunea de refacere a unității de credință pe care o doreau deopotrivă bazele de la Bizanț și papa de la Roma, pe două căi. Mai mult decît consultațiile diplomatice din cancelaria pontificală și decît traducerile pentru utilitatea Călugărilor «sciți», genialul lor compatriot a susținut cauza ortodoxiei veacului al VI-lea prin adîncirea doctrinară a tradiției alexandrine. Iubirea sa pentru pacea Bisericii, duhul rugăciunii și smerenia recunoscută l-au ajutat să se îndrepte către această nouă cale. De mare

19. Pr. Prof. Dumitru Stăniloae, *Definiția dogmatică de la Calcedon*, în «Ortodoxia», III (1951), nr. 2—3, p. 423 (sublinierea este a autorului).

folos i-au fost profunda sa gândire teologică, meditația de decenii asupra misterului Întrupării — știrbit prin attea explicații eretice sau negat de păgâni — și cunoașterea în original a izvoarelor creștine.

Un merit în plus îi revine pentru faptul că a găsit o formulare ireproșabilă meditației sale în duh de rugăciune. Ne referim anume la celebra *Epistolă a IV-a* din *Corpusul areopagitic*, sinteză care trebuie să-i fie restituită cât mai curînd acestui smerit monah dobrogean. În urma discuțiilor teologice de aproape un veac în legătură cu firile Mîntuitorului, cu realitatea lor în unitatea Persoanei Sale, cu modul mîntuirii noastre prin Hristos, Cuviosul Dionisie conchide, îmbrățișînd ambele aspecte ale căutărilor, într-un spirit perfect ortodox: «De altfel, El nu săvîrșea cele divine ca Dumnezeu, nici cele umane ca om, ci ne-a făcut să participăm la o nouă lucrare divină și umană în același timp a Dumnezeului celui Întrupat»²⁰. Celebrul termen dogmatic «teandric» vrea să afirme că, unind în Sine firea omenească, după ipostas, Domnul a rămas nedespărțit de supraființialitatea divină. În acest caz, după Întrupare, însușirile și lucrările celor două firi se dovedesc întregi și deosebite, dar manifestarea lor se face prin participare și comunicare reciprocă. Firea omenească fiind îndumnezeită lucrează împreună cu cea divină, desăvîrșindu-se într-o singură și nouă activitate.

De altfel, înainte de a privi mai sistematic învățătura dogmatică despre persoana Domnului nostru Iisus Hristos, Dionisie Smeritul a descris și așezămîntul mîntuirii — Biserica — în care se înfăptuiește îndumnezeirea celui credincios. Ea nu cuprinde numai pe oameni, ci și făpturile netrupești. Trei grupe de cîte trei ierarhizează și unesc în sobornicitatea aceluiași univers următoarele ordine îngerești: Serafimi, Hêruvimi, Scaune; Domnii, Puteri, Stăpîinii; Începătorii, Arhangheli, Îngeri. Cele două opere în care sînt descrise lucrările și întreaga solidaritate angelo-umană se numesc *Ierarhia cerească* și *Ierarhia bisericască*. Înainte de acestea, tainicul teolog dobrogean a analizat și a clasificat lucrările dumnezeiești necreate, izvoritoare din ființa Sa, într-un tratat numit *Despre numele divine*. Sinteza teologhisirii sale se încheie cu descrierea stării spirituale înalte unice pe care le poate trăi tot sufletul predat în întregime căutării lui Dumnezeu: *Teologia mistică*.

O altă mărturie a prețurii învățăturilor Sfinților Părinți și a preocupărilor sale pentru dogma treimică și îndeosebi pentru aceea a Întrupării Logosului o constituie *Florilegiul* pe care cercetările de astăzi i-l atribuie în majoritate²¹. Antologia aceasta de texte doctrinare a unit în simfonia credinței ecumenice patru mari teologi din Răsărit: Sfinții Atanasie, Grigorie de Nazianz, Vasile cel Mare și Grigorie al Nisei, alături de tot atîția autori apuseni: Sfinții Ciprian, Ilarie, Ambrozie și Fericitul Augustin.

Dar opera cuviosului nostru nu a constat numai din traducerea în latinește a unor opere dogmatice reprezentative din Răsărit și din aprofundarea teologică unică, pentru combaterea răstălmăcirilor eretice ale epocii. Dreptul bisericesc i-a fost de asemenea în amănunt cunoscut, creîndu-i faimosul supranume de «părinte al științei canoanelor»²². Poate că în situația sa de funcționar în administrația pontificală și de interpret pentru limba greacă, adus special de la Constantinopol, canoanele vor fi

20. Sf. Dionisie Areopagitul, *Epistola a IV-a*, P. G., vol. III, Paris, 1889, col. 1072.

21. Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, *Primele scrieri patristice în literatura noastră*, sec. IV—XVI, Craiova, 1984, p. 71.

22. Wilhelm Peitz, S. I., *Dionysius Exiguus — Studien*, Berlin, 1960, p. 532. J.-M. Versanne, *ibid.*, p. 27, îl numește și el «strămoșul canoniștilor latini». Chiar și nedreptul său critic, abatele L. Duchesne, în *Le Liber Pontificalis*, vol. I, Paris, 1886, p. CXXX, este nevoit să recunoască: «Dionisie dăduse astfel Bisericii romane cartea oficială a canoanelor ei, sau cel puțin uzuală».

fost în realitate primul element al utilizării sale acolo. Precizarea de «jam dudum» — de mult timp²³, expresie caracteristică lucrărilor dionisiene, este un indiciu sigur al acestei îndelungate preocupări. Există cercetători care presupun că el ar fi adus la Roma colecția de canoane din regiunea sa de obârșie bisericească (*Pontica*)²⁴.

Prima ediție a canoanelor pe care le-a tradus în limba latină cuprinde următoarele piese: 50 de canoane apostolice și alte dispoziții canonice în număr de 165 ale următoarelor sinoade: Niceea (325), Ancira (314), Neocezarea (314—315), Gangra (340), Antiohia (341), Laodiceea (364), Constantinopol (381) și Calcedon (451). Urmează hotărârile sinodului din Sardica (343) și cele 138 de canoane de la Cartagina (419).

Ordinea de mai sus este stabilită de către autor în prefata ediției a doua a lucrării. De data aceasta, ea este închinată episcopului Ștefan al Salonei, iar nu episcopului Petroniu al Ravenei, după unele ipoteze, ca mai înainte.

În afară de munca sistematică, de grija depusă în selectarea materialului pentru alcătuirea colecției sale, cele două ediții de canoane ale Cuviosului Dionisie mai relevă următoarele calități, realități și greutăți:

— dedicațiile însoțitoare arată înclinația, sentimentele și preocupările autorului pentru legătura cu Iliricul și în general cu Răsăritul roman;

— canoanele zise apostolice se reduc aproape la jumătate, căci așa impunea practica apuseană;

— nu se amintește Sinodul III Ecumenic (Efes 431), în schimb se fac cunoscute acum în apus canoanele de la Constantinopol (381), aprobate de către papi mult mai târziu în ceea ce privește cuprinsul lor de orînduială juridică;

— Canoanele de la Sardica au fost separate de acelea de la Niceea, pe care le unise Papa Inocențiu I, preocupat de exinderea primatului său asupra altor Biserici²⁵. Cu prilejul discutării cazului clericului Aplarius, cartaginezii au arătat și ei că adaosul «Biserica Romei întotdeauna a avut primatul» este un fals. De aceea pretenția apelului la Roma nu poate fi nicidecum justificată;

— se omite de asemenea canonul 28 de la Calcedon, reglementare ecumenică necesară care dădea Constantinopolului rangul doi în ierarhia scaunelor patriarhale.

Notele de mai sus ale lucrării monahului dobrogean sînt tot atîtea cenzurări impuse de latini. Cu știința sa multilaterală, el a rămas atunci pe stîncă adevărului și în limitele tradiției de totdeauna a Bisericii Ecumenice, atitudine care i-a adus autorului amare imputări, critici și resentimente. La Roma era epoca luptelor sîngeroase ale partizanilor Papei Simah împotriva aderenților, tot atît de numeroși, ai lui Laurentiu. În sprijinul celor dintîi a stat adesea falsul, cu mari urmări în afirmațiile istoriei Bisericii apusene. Unul dintre aceste apocrife este *Prisca versio* care continua — în ciuda separării pe care o introdusese editorul nostru răsăritean — versiunea romană veche și îmbinarea Niceea-Sardica²⁶.

Polemica aceasta a zelatorilor simahieni împotriva Cuviosului Dionisie nu se va stinge nici după moartea sa.

Totuși, pentru a curma disputa și preferința pentru vechile versiuni canonice, precum și pentru reliefaarea exactității traducerii dionisiene, Papa Hormisdas dispune întocmirea unei a treia ediții. Acum urma să se pună sub priviri textul grec al canoanelor răsăritene în paralelă cu acela latin. Din ea nu s-a păstrat decît dedicația al-

23. *Praelatio Dionisii Exigu. Ad Hormisdam Papam, ibid.*, p. 51.

24. Eugenio Corsini, *Dionigi il Piccolo*, în *Grande Dizionario Enciclopedico*, vol. IV, Torino, 1956, p. 657.

25. Wilhelm Paitz, S. I., *ibid.*, p. 8.

26. Idem., *ibid.*, p. 29.

cătuitorului din care înțelegem că în noua ediție nu au fost incluse canoanele apostolice, acelea de la Sardica și nici reglementările africane. Inițiativa se pare că este un răspuns contestatarilor «care cu o oarecare îndrăsneală cred că pot călca în picioare canoanele de la Niceea și le pot înlocui cu altele»²⁷.

În același scop al solicitării seninătății și al înțelegerii sinodale din partea Apusului, învățatul dobrogean prezintă modele de papl cu atitudini ponderate față de Răsărit. Așa trebuie că a ajuns el la ideea elaborării unei colecții de decretale pontificale în număr de 38. Sînt antologate astfel piese de la Siriciu (385—398) pînă la Anastasie (496—498). Se crede că această colecție nu a avut caracter oficial, concluzie care ar rezulta și din dedicarea ei cardinalului Iulian, titularul bisericii Sfînta Anastasia.

Importanța activității canonice a Cuviosului Dionisie este într-adevăr deosebită. Față de colecțiile sinoadelor locale restrînse și haotice, față de acelea ale Sinoadelor Ecumenice incomplete și contradictorii, lucrarea monahului nostru aducea uniformizarea diferitelor elemente greco-latine. Aproximația pieselor pseudoapostolice și apocrife erau înlocuite printr-o coordonare bisericească sistematică. După majoritatea specialiștilor, Dionisie Smeritul ar fi inițiat în preocupările apusenilor însăși noțiunea de «drept canonic» (*Jus canonicum*)²⁸.

Opozițiile care s-au manifestat față de autor și în alte privințe nu au putut să împiedice ca opera sa canonică să se impună. Deși persoana autorului a căzut repede în anonimat, aceasta a dobîndit un răsunset și o utilizare ecumenică prin atîtea versiuni apusene: *Quesnelliana*, *Hispana*, *Hadriana*. În dreptul bisericesc de influență romană, ea a însemnat nu numai o revelație, ci cu adevărat o revoluție²⁹.

Puțini creștini din vremea sa, precum cuviosul Dionisie Smeritul, au arătat o legătură atît de strînsă între trăirea religioasă proprie și viața Bisericii cu variatele ei solicitări. Se observă această caracteristică a personalității sale și din preocupările de cronologie și de calcul pascal cărora le-a dedicat atîția ani. Problema era curentă în epocă, datorită experienței pontificatului lui Simah și discuțiilor pe care Călugării «sciiți» le purtasera la Roma numai cu cîțva timp mai înainte. Într-o lucrare din anul 525, intitulată *Cartea despre Paști*, el face un pas mai departe pe calea adoptării de către apuseni, începută la 457 cu Victoriu de Aquitania, a calculului alexandrin. Sarcina stabilirii duminicii Paștilor fusese încredințată Bisericii din Alexandria încă de la Sinodul I Ecumenic și reînnoită la acela din Antiohia (341). În continuarea calculului pascal al Sfîntului Chiril cel Mare, care expira în curînd, învățatul nostru monah alcătuiește o tabelă, pentru perioada 532—626, tot pe baza ciclului alexandrin.

«Tabela a fost continuată de anii 627—721 de Isidor de Sevilla († 636), de la 532—1063 de Beda Venerabilul (674—735), iar, de acum înainte și pînă la anul 1633, de Ioan Noviomagul (Bronchorst), care a trăit pe la începutul secolului 16 (1537)»³⁰.

27. Dionisie Smeritul, *Epistola ad Hormisdam*, în J.-P. Migne, P. L. *Supplementum*, accurate A. Hamman, vol. IV, Paris, 1967, col. 19.

28. E.-H. Vollet, *Droit canon ou canonique*, în *La Grande Encyclopédie*, t. IX, Paris, f. d., p. 57.

29. J.-M. Versanne, *op. cit.*, p. 99.

30. Prof. Dr. Vasile Gheorghiu, *Noțiuni de cronologie, calendaristică și calcul pascal*, București, 1936, p. 44. Alți autori socotesc pe Felix Gillitanus în locul Sf. Isidor (v. H. van Cranenburgh, O.S.B., *op. cit.*, p. 30, nota 4; Bruno Krusch, *Studien zur christlich-mittelalterlichen Chronologie*, Berlin, 1938, p. 87).

Odată cu argumentele și cu autoritățile citate în sprijinul adoptării la Roma a datelor astronomice egiptene, în prefața lucrării amintite se mai face o propunere. Este vorba de geniala intuiție ca anii să fie numărați de la întruparea Mântuitorului, «cauza restaurării noastre»³¹. Până atunci, ei se socoteau de la începutul domniei lui Dioclețian, persecutorul creștinilor. Totuși și noul calcul prezentat acum la Roma continua să folosească într-un fel vechea cronologie a Sfântului Chiril, «punând în locul anului 248 al lui Dioclețian anul 532. Aceasta este și prima dată cunoscută în istorie, potrivită după numărătoarea noastră de la nașterea lui Hristos, care a înlocuit pe aceea a lui Dioclețian»³².

Dar indicțiunea cel mare (532 de ani), stabilit de către părintele erei creștine, echivalează cu anul 1285 de la întemeierea Romei. Prin urmare, calculul următor l-a condus la stabilirea anului în care S-a născut Mântuitorul: 1285 — (532—1) = 753 a.U.C. Data obținută este în fond primul an al ciclului alexandrin. Atunci ar fi avut loc buna-vestire a nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Bineînțeles că acest calcul a fost făcut și pe baza observării mișcării lunii: perioada dionisiană începea la 25 martie.

S-a observat că *Era noastră* s-a stabilit cu o eroare de 4—7 ani. De asemenea se știe că, în realitate, ciclul de 19 ani s-a sfârșit în 531. Punctul de plecare al acestui sistem nu este în primul rând istoric, ci mai degrabă de deducții ale Pascaliei³³. În privința stabilirii anului nașterii Mântuitorului, Dionisie Smeritul a urmat opinia monahului egiptean Panodorus (inc. veac. V), considerând precise datele tradiției alexandrine³⁴.

La un an de la publicarea lucrării sale calendaristice, eruditul monah este solicitat de către însuși Papa Ioan I să dea noi lămuriri în problemă. Prin referatul prezentat primicerului notarilor, Bonifatie, și secundicerului Bonus, el afirmă din nou că tablele sale pascale se sprijină pe autoritatea Sinodului Ecumenic de la Niceea. Aducă acum și o scrisoare a legatului pontifical la Calcedon, Paschasinus, către Sfântul Leon. Cu acestea urmărește și nădăjduiește că a înlăturat orice nelămurire și opozițiile inerente față de adoptarea de către apuseni a ciclului alexandrin.

Inițiativa erei celei noi este de o importanță nebănuită. Prin același sistem de numărare a anilor, apropierea între popoare a sporit, iar viitoarea dezvoltare a civilizației a dobândit una din premisele ei permanente. De aceea, în ciuda unor tradiționaliști, ea a fost adoptată imediat în Italia și, prin listele pascale, în majoritatea țărilor occidentale. Primul document imperial datat după era creștină este din 840, iar în actele pontificale ea apare în 968³⁵. Carol cel Mare și-a numărat anii de domnie numai de la nașterea Mântuitorului³⁶. În Spania, ea a fost introdusă în 589³⁷, iar în Rusia, tocmai la începutul veacului al XVIII-lea. Deși irlandezii au respectat ciclul lui Victoriu de Aquitania până în secolul al VIII-lea³⁸, iar britanii, până la începutul

31. Dionisie Smeritul, *Liber de Paschate*, P.L., 67, Paris, 1865, col. 487 A.

32. Prof. V. V. Bolotov, *Lección po istorii drevnei Ėterkvi*, vol. I, S.-Peterburg, 1907, p. 87.

33. *Ibidem*.

34. Prof. Eusebiu Popovici, *Istoria bisericească*, vol. I, București, 1900, p. 75.

35. Cesare Manaresi, *Era cristiana*, în *Enciclopedia italiana*, vol. 14, Roma, 1951, p. 174.

36. Peter Bamm, *Wallen des Glaubens*. Aus dem Frühzeilen des Christentums, Zürich, 1959, p. 402.

37. Prof. V. V. Bolotov, *ibid.*, vol. II, S.-Peterburg, 1910, p. 451.

38. Pietro Siffrin, *Pasqua*, în *Enciclopedia catolica*, vol. IX, Città del Vaticano, 1952, col. 901.

secolului al IX-lea, cronologia dionisiană și-a făcut apariția și aici pe la anul 600³⁹, iar în al doilea caz, încă de la primele acțiuni ale creștinării lor prin Sfântul Columban († 597)⁴⁰.

În afara ocupațiilor cotidiene din cancelaria pontificală, a codificării tradițiilor canonice autentice și a adâncirilor teologice, părintele erei creștine veghea și la creșterea omului ascuns al inimii sale. Pieseile aghiografice pe care le-a transpus în versiune latină vădesc un fond vechi de evlavie populară creștină răsăriteană. Tradiția aceasta și frecvența revenire la viețile sfinților din pustie, îi vor fi preocupat nu numai ceasuri de evaziune din încălțatele preocupări ale diplomației bisericești de atunci, ci și reîntoarcerea la lecturile favorite din vremea ascultărilor și a nevoinței monahale din eparhia Tomisului.

Răspunzînd cererii unui abate roman, care voia să o aibă pentru zidirea duhovnicească a credincioșilor, *Istoria allării capului Sfîntului Ioan Botezătorul* prezintă pe înaintemergător ca pe cel mai mare prooroc și totodată îl fericește ca începător al felului de viațuire monahală. Traducătorul acestei scrieri răsăritene socotește chiar un act al darului divin munca sa de transpunere pentru desfătarea sufletească a neamurilor de limbă latină. Convingerea sa corespundea întru totul adevărului, dacă ne gândim la năzuințele lui Ieronim și ale lui Rufin după cunoașterea ascetismului oriental. De altfel monahii au jucat un rol privilegiat în istoria moaștelor Sfîntului Ioan. Piesa aceasta aghiografică este ea însăși o dovadă, fiind alcătuită (sau poate refăcută) de către arhimandritul Marcel din sihăstriile Edesei.

Admirator sincer al monahismului egiptean, învățatul nostru nu putea să nu aducă la cunoștința publicului roman și un model feminin al acestuia. Ne referim la «numita pocăință... a Sfîntei Taisia, odinioară femeie de moravuri ușoare, pe care între alți bărbați de frumoase virtuți, ne-a dat-o Egiptul»⁴¹. Acțiunea povestirii este situată în a doua jumătate a veacului al VI-lea, printre unii frați de ideal al Preacuviosului Antonie cel Mare. În intenția tălmăcitorului, deducem din prefață, povestirea aceasta avea un scop moralizator. Ea pune înaintea celor însetați de desăvîrșire duhovnicească o pildă de biruință prin înfrînare hotărîtă a ispitelor multiple și înlănuite între ele. Totodată se evidențiază îndurarea lui Dumnezeu, care nu părăsește pe nici un om, oricît de multe păcate ar avea.

Nu este exclus ca versiunea aceasta să fi fost făcută de către traducător în scopul combaterii cultului zeităților egiptene, practicat la Roma în înalta societate uneori, de vreme ce numele Sfîntei pocăite se apropie de acela al lui Isis.

Dacă Smeritul a răspuns cererii abatelui Pastor prin traducerea amintită, prin transpunerea în limba latină a *Vieții Sfîntului Pahomie* el arată întreaga măsură a sensibilității și a mărinimiei sale sufletești. Prilejul acesta l-a oferit cazul special al cererii Probei, fecioară afierosită Domnului din capitală⁴². Consolarea, urmărită prin dedicația lucrării este un gest monahal de mare delicatețe și în gustul societății romane de atunci. Cu peste un veac înainte, Fericitul Ieronim procedase la fel cu cerințele duhovnicești al vestitelor sale ucenițe. Gestul monahului nostru se întîlnește de altfel cu acela al episcopului Fulgențiu de Rupe.

39. Paul Grosjean, *Recherches sur les debuts de la controverse pascale chez les celtes*, în «*Analecta Bollandiana*», t. LXIV (1946), fasc. III și IV, p. 231.

40. Prof. V. V. Bolotov, *ibid.*, p. 451.

41. *Praetatio Dionisii Exigui. Ad Pastorum abbatem, ibid.*, p. 75.

42. Contrar unor opinii îndătinat, unii cercetători mai noi sînt de părere (v. Dr. Al. L. Tăutu, *Dionisie Românul, o podoabă a Bisericii noastre strămoșești*, Roma, 1967, p. 49) că scrierea aceasta a fost adresată Probei, nu surorii sale, Galla (H. van Cranenburgh, *op. cit.*, p. 39).

După moartea tatălui său, Simah, senatorul ucis din ordinul regelui Teodoric, odată cu Boețiu, Proba trăise și durerea de a rămâne văduvă din prima sa tinerețe. De aceea se străduia să-și înfringă zbulciumul sufletesc printr-o viață plăcută lui Dumnezeu, în post, rugăciune și lecturi sfinte. Din astfel de preocupări i se născuse via dorință a călătoriilor sau măcar a aflării a cât mai multe date despre viața pustnicilor din Tebaida. La Roma, ca oriunde în creștinătatea de atunci, exemplul vicleșului Sfintului Pahomie și entuziasmul trăirii lui în Hristos putea să fie el singur o alinare a sufletelor convinse prin experiență dureroasă de deșertăciunea veacului acestuia.

Răspunsul și staturile învățatului călugăr le aflăm în prefața care însoțea prețiosul manuscris. Mai întâi, Proba avea datoria să se asemene ilustrațiilor săi înaintași «și în fapte strălucite». Ea poate să împlinească aceste țeluri numai privind la modelul Sfinților Părinți, potrivit și «faptele proprii năzuințelor lor». Îndemnul de a realiza și urma virtuțile acestora pornește din convingerea sa că «oarba răutate» se statornicește de obicei în sufletele acelor oameni care «s-au băgat în jugul poftelor celor mai păcătoase». În alt loc, autorul exprimă aceleași idei cu privire la primitorul tunderii monahale: «După ce preotul termină aceasta se duce la cel sfințit și-l întreabă mai întâi dacă se leapadă de toate plăcerile; nu numai de cele din afară, ci și de cele ale imaginației. Pe urmă îi zugrăvește lui viața cea mai desăvârșită, arătându-i că el trebuie să se ridice peste mijlocia (virtuții)»⁴³.

Sensibilitatea sufletească în care vibrau aceste îndemnuri și consolări exprima desigur și recunoștința iubitoare a traducătorului. Se știe că «scitul» nostru a fost într-atât de legat de familia senatorială, încât și-a permis să combată unele opusculi teologice ale acestuia.

În urma datelor biografice ale lui Dionisie Smeritul și a rezumării scrierilor pe care le-a lăsat se poate vedea cât de îndreptățită este concluzia acelor cercetători admiratori ai culturii multilaterale și ai personalității sale profunde. În peisajul intelectual al epocii, acestea însemnau nu numai posibilitatea exprimării în mai multe limbi de circulație, ci și abordarea temelor din genuri diferite — de la teologie și filosofie la calcul calendaristic și astronomic. Admirăm, așadar, o operă de traduceri, de prelucrări, dar și unele creații proprii, care vădesc reale virtuți de gânditor profund și originale calități de compoziție și stil. Teologia însăși a Sfintului Chiril al Alexandriei și a Marilor capadocieni pe care a preluat-o și a sintetizat-o în tratatele anonime ale *Corpusului areopagitic* a corespuns într-adevăr «Inclinărilor firești ale minților noastre»⁴⁴. În al doilea rând, ea era cerută de așteptările epocii, atât de sfințită din punct de vedere spiritual, fiind în căutarea adevărului *Henotikon* și a unei noi *Cetăți a lui Dumnezeu*. Teologia pe care a cultivat-o Cuviosul Dionisie, prin sinteza sa amintită, prin antologia de texte patristice și prin traducerile elaborate, a promovat apropierea afirmațiilor marilor școli teologice ale epocii. Ea a pus în circulație curentă o formulă hristologică foarte cuprinzătoare și ortodoxă, completând tocmai ceea ce lipsea *Epistolei Papei Leon*.

Nu trebuie uitat nici adevărul că prin sinteza teologică areopagitică — pseudonimia aceasta aparține în realitate smeritului, dar originalului, gânditor dobrogean — neoplatonismul veacului al VI-lea a primit o combatere voalată, dar sistematică și definitivă. Acest aspect al activității sale este și astăzi necunoscut, el meritând o cercetare documentată și amănunțită.

43. Sf. Dionisie Areopagitul, *Ierarhia bisericească*, VI, 3, P. G., III, col. 533 B; trad. Pr. Cicerone Iordăchescu, Chișinău, 1932, p. 134.

44. Idem, *Despre numele divine*, III, 3; trad. Pr. Cicerone Iordăchescu și Theofil Simenschy, Iași, 1936, p. 29.

Tot ce era de trebuință în cancelaria pontificală, el împlinea și de la el urma să vină soluția marilor probleme, rezolvarea întrebărilor de concepție. În timpul activității monahului nostru la Roma, se știe, s-au perindat zece papi. În momentele de tensiune și de incertitudine, unii dintre ei trimiteau să-l consulte în mod special. Este cazul cu Hormisdas, care l-a solicitat direct în problemele edițiilor canoanelor Sinoadelor Ecumenice, și cu Ioan I pentru socotirea datei Paștilor. Nu mai amintim de feluriți abați, de elita societății capitalei și chiar de atâția monahi care au apelat la știința sa în diferite modalități. De altfel, numeroasele dedicații ale traducerilor efectuate nu sînt simple maniere de epocă. În graiul lor, ele dau mărturie despre competența sa solicitată în atâtea rînduri și în atâtea locuri.

Cu talent și muncă neîntreruptă, dar și cu o nedesmințită integritate morală, el a servit ca nimeni altul cauza unității Bisericii. Dincolo de cunoscuta sa activitate de traducător și de sfetnic de teologie înaltă se poate întrezări și o modalitate mai subtilă a înfăptuirii nobilului scop propus. În lumina adevărului istoric și a interpretării lui imparțiale se poate conchide că smeritul monah dobrogean a contribuit la temperarea acelor care recurgeau prea ușor la schismă și la anatemă. Mai întii trebuie să reamintim că lui îi revine meritul alcătuirii unei ediții sistematice de decretale pontificale. Ne socotim îndreptățiți să bănuim ca motiv fundamental al inițiativei preocuparea sa de evidențiere a biografiei unor papi cu atitudinile conciliante față de Răsăritul aflat atunci în schisma acachiană, impusă de exclusivismul roman. Pe de altă parte, în prefața unei ediții de canoane și de decretale, — deci în codul legii, al dreptății și al rînduleii bisericești în duhul lui Hristos, dedicat anume unui cardinal, — Dionisie Smeritul face un portret al Papei Ghelasie. Precizarea și insistențele asupra «conversațiilor duhovnicești» ale pontifului cu oamenii îmbunătățiți și asupra faptului că acesta «cultiva atât de mult zelul iubirii lui Dumnezeu și meditarea cuvîntului Lui»⁴⁵ pot avea semnificația temperării papilor «papiști». Și epoca obsesiei impunerii «formulei lui Hormisdas» nu ducea lipsă de astfel de exemple.

Tot probitate, conlucrare sinceră și înțeleaptă, deschidere ecumenică este și atitudinea editorului canoanelor bisericești în fața pretențiilor de primat papal. Momentan nu se poate vorbi în Apus de existența vestitului canon XXVIII de la Calcedon. De aceea l-a omis din colecția sa, evidențiind în schimb pe acelea de la Sinodul II Ecumenic. Totodată, a avut grijă să despartă un canon de la Niceea de adaosul lui apocrif de proveniență romană.

Strădania aceasta pentru adevăr, unitate și imparțialitate a adus autorului contestări și nemeritate amărăciuni. Mai întii unele din lucrările sale au fost cenzurate și trecute în faimosul *Decret Gelasian*. «Unii răutăcioși încearcă să umbrească în mod calomnios numele lui glorios», relatează o scurtă biografie a sa⁴⁶. Este foarte posibil ca aici să fie vizată opoziția deschisă a celor nemulțumiți de evidența canoanelor publicate sau de fixarea datei după pascalia alexandrină, iar nu de atitudinea cuviosului în timpul schismei laurențiene. Bîndețea caracterului său și timbrul «răsăritean» al preocupărilor pe care le avea în pravila chiliei l-au reținut sigur de la astfel de aventuri periculoase și neașteptate la un nou venit — cum s-a afirmat. Invidia și micimea sufletească din jur l-au transformat în multe cazuri, așadar, într-un martir al științei. L-a întîmpinat însă cu seninătate și tăcere «știind că nu-i nimic

45. *Praefatio Dionisii Exigui. Ad Iulianum presbyterum, ibid.*, p. 45.

46. Cassiodorus, *ibidem*.

mai prețios decât adevărul»⁴⁷. Tot așa și în cazul răspîndirii scrierilor sale. Ele au dobîndit o reputație universală, căci nu porneau din orgoliu de autor, ci simplu, din preocuparea clarificării lucrurilor și a instruirii.

Prin impunerea erei creștine, Dionisie Smeritul a exprimat ideea stăpînirii Mîntuitorului Hristos asupra istoriei și a veacurilor. În chip real, viziunea aceasta a unit în spirit trei continente.

Opera de traducere a Sfinților Părinți răsăriteni — de importanța lui Chiril al Alexandriei sau a lui Grigorie al Nisei — i-a cerut pătrundere intelectuală, o cultură foarte variată și mult har. De asemenea, traducerea canoanelor nu arată o lucrare mecanică de arhivar, ci cunoaștere a izvoarelor creștine ecumenice și osteneți de șlefuire literară. În această privință, un cercetător⁴⁸ apreciază: «Dionisie urmează, altfel decât Ieronim și decât Marius Mercator, o tehnică a traducerii adusă după el la Constantinopol în veacul al VI-lea la o înaltă perfecțiune, care se străduia să imbine o latină curentă cu o cît mai precisă legătură cu cuvîntul grec». Punînd grijă și talent în munca de traducere, el respecta textul și nu ocolea adevărul, străduindu-se să-i redea sensul lui adevărat. «Eu am făcut pe traducătorul, nu pe judecătorul» — citim în prefața versiunii latine a tratatului Sfîntului Grigorie al Nisei. De altfel, ca om al muncii intelectuale, avea încredere în știință, lucra conștiincios, răbdător și publică, de obicei, mult mai tîrziu.

Înțelegem acum — după sumara descriere a genialei sale personalități — de ce părintele dreptului bisericesc apusean și al cronologiei creștine nu a putut lăsa nici un ucenic, deși a avut mulți admiratori încă din viață. Umbra de amărăciune și singurătatea, care i-au întovărășit anii bătrîneții, n-a putut fi risipită nici măcar prin activitatea didactică de la mănăstirea Vivarium, din Calabria, unde a predat ceea ce astăzi am numi logică formală.

Poate că la această însingurare, în afara lipsei de convorbiri cu oameni învățați de talia lui, a contribuit și năzuința sa după trăirea monahală în care afla seninătate și împlinire. În tratatele areopagitice citim referitor la închinovierea călugărului: «Tunderea părului simbolizează viața cea curată, fără podoabe exterioare, ce nu caută să înfrumusezeze curățenia cea dinăuntru prin podoabe artificiale, externe; ci conduce viața însăși spre asemănarea cu Dumnezeu nu cu frumuseți pămîntoști, ci prin frumuseți lăuntrice și unice»⁴⁹. Cel dintîi care a urmărit întruchiparea călugărului ideal descris în acest fragment a fost însuși autorul lui. Multa sa știință de carte nu i-a tulburat înțelepciunea, frumusețea și simplitatea vieții monahale. Nici nu l-au izolat de varietatea preocupărilor bisericesti ale epocii.

Îmbunătățirea proprie și continua jertfire a omului celui vechi din sine a rezultat din cercetarea și aplicarea Cuvîntului lui Dumnezeu. *Sfînta Scriptură* îi era cunoscută în profunzime. Prietenul și biograful său, citat la început, mai adaugă cu admirație că acesta se străduia necontenit să convertească în permanențe de viață gîndurile și proiectele de cultură pe care le medita mult timp înainte. Să facem voia lui Dumnezeu, «imitînd pe Păstorul cel Mare și Bun», nu numai să o cunoaștem —

47. *Praefatio Dionisii Exigui. Ad Eugipium presbyterum, ibid.*, p. 33.

48. Hubert Wurm, *op. cit.*, p. 11.

49. Sf. Dionisie Areopagitul, *Ierarchia bisericască, ibid.*, aceeași traducere.

Indemna el în scrisoarea către preotul Iulian. Credința fierbinte pe care i-au comunicat-o paginile *Bibliei* l-a inspirat să acorde lui Hristos locul de slavă pe care îl merită în istoria omenirii.

Mai ales de la Sfinții Părinți răsăriteni a preluat întregul său stil de viață monahală, acea simplitate în toate și prioritatea căutării împărăției lui Dumnezeu. Cine citește cu atenție panegiricul pe care îl a compus Cassiodor, și pe care îl vom reproduce mai jos, poate să remarce câteva cuvinte-cheie — tot atâtea noțiuni de bază ale nevoinei ortodoxe — aflăm în el: înțelepciune, smerenie, virtute, feciorie, blândețe, post, cumpătare. De asemenea portretul pe care, la rîndul său, Dionisie Smeritul l-a schițat Papei Ghelasie vorbește de «curăția vieții», de «convorbirile duhovnicești», de rugăciune, de răbdare⁵⁰. Tot așa, cînd recomandă Apusului *Viața Sfințului Pahomie*, el prescrie un întreg program ascetic, pentru ca acei «creștini numai cu numele, nu și cu faptele» să fie determinați să se lepede de patimile lor.

Dar ilustrul monah dobrogean a rezumat de la început idealul vieții pe care a îmbrățișat-o prin însuși numele său de Dionisie Smeritul. Mai mult decît în cazul unor episcopi ilirieni, care semnau în această formă, la el epitetul era permanent și exprima o viziune deosebită asupra vieții. Prin virtutea smereniei, monahul nostru a uimit pe contemporani. Cu excepția aceleia de recunoștință față de episcopul Petru, el nu a lăsat nici o indicație autobiografică explicită. Caracteristica aceasta dovedește că părintele erei creștine s-a micșorat pe sine, ca să se vadă numai Biserica și viața ei. De aceea el a putut să treacă peste scăderile oamenilor, ca harul să lucreze pretutindeni.

A fost remarcat respectul dionisian față de monahi. Asupra acestei pilde răsăritene de cheneză și a efortului de resacralizare a lumii, început în Apus prin Ioan Cassianul și continuat de strădaniile Smeritului, nu este niciodată îndeajuns să insistăm. Din traduceri pe care le-a publicat și din prefetele însoțitoare înțelegem cît de mult exalta cinstirea sfințitului cin. După vederile sale, majoritatea oamenilor ar trebui să fie călugări, dacă solicitările și complexitatea societății ar îngădui-o. El însuși era foarte cunoscut printre ei. De aceea le-a pus la dispoziție o esențială literatură aghiografică din Răsărit, egipteană îndeosebi.

Nu ne înșelăm cît de puțin (și nădăjduim să o demonstrăm în detaliu cît de curînd), dacă afirmăm că au existat legături între Dionisie Smeritul și Sfințul Benedict de Nursia (480—547?). Mai mult decît importanța demnitarului de la centrul pontifical, mai mult decît colecțiile canonice și chiar decît admirația pentru nevoltorii Egiptului, preocupările de organizare a monahismului au apropiat sigur pe rîvnitorii celor două părți ale creștinătății.

Pentru toate vredniciile minții și ale osîrdiei sale, pentru duhul rugăciunii și al pocăinței care i-a caracterizat viața, unit cu sobrietatea în purtări și cu dulceața contemplației tăcute este posibil ca noi mărturii să-l rînduiască printre primii isihaiști ai catalogului spiritualității noastre bisericești. În acest sens, la mulți ani după moartea sa, Cassiodor își amintește de el cu admirație, enumerîndu-l în ceata «oamenilor iluștri» ai timpului, alături de preotul Eugipiu. Cele zece rînduri ale elogiului său evidențiază genialitatea și sfințenia reală a părintelui erei creștine. Reproducem un fragment din acest panegiric: «Ar fi lung să povestesc totul despre acest bărbat, care

50. Vezi Dr. Al. L. Tăutu, *ibid.*, p. 43.

între celelalte virtuți o avea și pe această în mod special că, deși se dăruise cu totul lui Dumnezeu, nu disprețuia să participe la întâlnirea cu oamenii din lume. Era de o rară curăție, deși vedea zilnic femeile altora; blînd, cu toate că avea firea furtunoasă a celor mînioși. Vărsa lacrimi de durere cînd auzea vorbe necuviincioase în mijlocul veseliei; postea, fără să învinovățească pe alții că mîncă. Participa bucuros la veselii, pentru ca între bucatele trupești, să împartă cu plăcere bogății sufletești. Dacă gusta din cînd în cînd, mîncă puțin și feluri obișnuite. Socotesc ca cel mai înalt grad al înfrînării, să fii în mijlocul plăcerilor omenești și să păstrezi totuși măsura cumpătului.

Înainte acestei părți, biograful are următoarele cuvinte de invocare, ca în cazul unui adevărat sfînt cu mari «merite»: «Să mijlocească pentru noi, el care obișnuia să se roage cu noi, ca să putem fi ajutați acum de virtuțile lui, cu ale cărui rugăciuni eram întăriți odinioară pe pămînt»⁵¹.

În legătură cu toate aceste calități morale și umane, un mare specialist modern conchide: «Chiar dacă scuturăm această prezentare de podoaba oratorică proprie lui Cassiodor, tot mai rămîne atît de mult, încît el trebuie să-l fi socotit pe Dionisie un om cu totul ales»⁵².

Transcriem acum elogiile unui alt cercetător al operei autorului medieval: «Dacă mi s-ar cere părerea despre Dionisie Smeritul, eu sînt convins că sub numele și haina lui modestă se ascunde un mare geniu, expert în aproape toate științele; unul dintre acei oameni pe care obișnuim să-i numim «bibliotecii vii» sau «ambulante», de aceea nu fără temei a afirmat Cassiodor despre el: «tot ce putea căuta cititorul la alții, afla în știința lui în mod strălucit». Căci în el admirăm pe omul foarte învățat în adîncirea *Sfintelor Scripturi*, pe cunoscătorul desăvîrșit al Sfinților Părinți, pe magistrul veteran al catedrei de dialectică, concurentul lui Cassiodor însuși, pe corifeul tuturor dascălilor de drept canonic, pe preainvățatul bărbat în amîndouă limbile, greacă și latină, pe cel atît de distins în știința calculelor astronomice, încît a devenit «părintele erei creștine» și prin părerea sa fără recurs a fixat pentru veacurile viitoare felul sărbătoririi Paștilor, pe cel atît de priceput în aghiografie. De aceea nu e de mirare că Dionisie al nostru s-a bucurat de bunăvoința și încrederea atîtor papi și de prietenia atîtor oameni învățați, drept care cu bun temei îl putem socoti un alt Ieronim al veacului său»⁵³.

Dintre ultimele păreri ale oamenilor de știință asupra excepționalei personalități a compatriotului nostru cităm: «Unind cultura «scitică» locală, de care el vorbește ca de o «rodire duhovnicească deosebită», cu cultura universală creștină a vremii sale, Dionisie poate fi considerat ca unul din ctitorii de seamă ai spiritualității europene. Prin ortodoxia operelor sale și prin crearea erei creștine, azi în vigoare la aproape toate popoarele lumii, Dionisie a potențat rețeaua unei unități și continuități în toată lumea creștină și necreștină»⁵⁴.

51. Cassiodor, *op. cit.*; la Dr. Al. L. Tăutu, *ibid.*, p. 10 (traducere ușor modificată).

52. Fr. Maassen, *Geschichte der Quellen und der Literatur des canonischen Rechts*, Wien, 1866, p. 424.

53. Dom Ambrosius Amelli, O.S.B., *Dionysii Exigui nova collectio, Pro controversa «De Uno e Trinitate in carne passo»*, în «Spicilegium Casinense», tomus primus, 1893, p. XLVIII.

54. Pr. Prof. Dr. Ioan Coman, *op. cit.*, p. 335.

În ceea ce ne privește, amintim că se afirmă de obicei că trei personalități pot fi socotite ctitori ai evului mediu apusean: filosoful Boețiu, Sfântul Benedict de Nursia și învățatul monah Cassiodor. Numele lui Dionisie Smeritul nu este amintit printre aceștia. Totuși se cuvine să observăm că fiecare dintre ei l-a cunoscut pe genialul călugăr dobrogean. Unii chiar recunosc cât de rodnică a fost conlucrarea cu el. Ba câțiva savanți contemporani semnalează influența lui asupra operelor personalităților amintite. De aceea rămîne o sarcină de onoare pentru cercetătorii români să arate cât îi datorează fiecare.

Aceasta este activitatea și ființa cuviosului Dionisie Smeritul, trăitor la Roma cîteva decenii, în a cărei zbatere lăuntrică recunoaștem, pe de o parte, posibilitățile intelectuale ale unui Dimitrie Cantemir, iar pe de alta, virtuțile Sfîntului Ioan cel Nou Hozevitul († 1960). Istoria medievală și unii învățați apuseni moderni au minimizat personalitatea sa pentru însăși înălțătoarea cheneză în care s-a consumat. După ce-i va fi restituită paternitatea tratatelor pseudoareopagitice, marele fiu al Daciei Pontice va străluci cu adevăratul său chip aureolat de genialitate și sfințenie.

Pr. GHEORGHE I. DRĂGULIN

DOCUMENTARE

PRECIZĂRI PRIVIND LINGURIȚELE «EUHARISTICE» DIN SECOLELE IV—VI, DESCOPERITE ÎN ROMÂNIA *

Creștinismul daco-roman prezintă, după opinia Prof. I. Barnea, o dublă importanță: 1. — Ca fenomen istorico-cultural și 2. — ca dovadă a continuității populației autohtone pe teritoriul României în timpul lungii perioade a migrației popoarelor. Spre deosebire de alte popoare vecine, încreștinate prin presiunea politică a conducătorilor lor sau prin misiuni speciale ale Bizanțului, populația daco-romană s-a creștinat concomitent cu romanizarea sa, ambele procese încheindu-se, în mare, în a 2-a jumătate a secolului al VII-lea. În cadrul acestora un rol determinant l-au avut legăturile neîntrerupte ale populației autohtone nord-dunărene cu cea din sudul fluviului, ambele stăpînite de conștiința originii lor comune¹.

Pe lângă argumente de ordin istorico-literar și lingvistic, în sprijinul vechimii creștinismului daco-roman pot fi aduse și cele de natură arheologică, a căror autenticitate și apartenență la arta paleocreștină (sec. III—VI) este incontestabilă, în măsura în care rezistă criticii de specialitate. Orice material arheologic paleocreștin constituie o dovadă probatorie a începuturilor noii religii pe teritoriul de azi al României și de aceea merită toată atenția. Din nefericire, în repertoriul acestor materiale au intrat și exemplare care au caracter nesigur, încît socotim necesare cîteva precizări în acest sens. Numai astfel putem obține o imagine de ansamblu, autentică, a evoluției societății daco-romane creștine, pe parcursul secolelor IV—VI.

În cadrul acestor materiale un loc important îl ocupă, prin numărul lor, 13 *lingurițe*, datînd din epoca romană tîrzie și fiind descoperite în 5 localități ale României, și anume la: *Botoșani*, jud. Botoșani (3 bucăți), *Deleni*, jud. Sălaj (1 buc.), *Izvoarele*, jud. Constanța (6 buc.), *Orșova*, jud. Mehedinți (2 buc.) și într-un *loc necunoscut* din Transilvania (1 buc.). Dintre acestea, 7 exemplare sînt publicate; celelalte 6, provenind din cetatea romano-bizantină *Sucidava* (Izvoarele, jud. Constanța) sînt inedite, dar ne-au fost puse la dispoziție, cu multă amabilitate, de D-l Dr. Adrian Rădulescu, directorul Muzeului de istorie națională și arheologie din Constanța. Ele au fost totuși semnalate în istoriografia românească². Toate aceste 13 *lingurițe* au fost atri-

* Pios omagiu memoriei Episcopului Dr. Visarion V. Aștileanu (1914—1984).

1. I. Barnea, *Le christianisme sur le territoire de la République Socialiste de Roumanie, aux IIIe—XIe siècles*, în *Études balkaniques*, t. 47 (1985), 1, p. 92.

2. A. Rădulescu, Tr. Cliante, *La Sucidava — Izvoarele: un deposit de vase de argint*, în *Magazin istoric*, XIX (1985), 10, p. 30—31.

buite cu certitudine artei paleocreștine, opinindu-se că erau folosite la administrarea Sfintei Împărtășanii (majoritatea cercetătorilor) sau «în practica religioasă» (A. Rădulescu).

Prezentind particularități care le diferențiază, socotim necesară includerea lor într-un repertoriu pe localități.

Botoșani, jud. Botoșani.

1. *Linguriță*, lucrată din argint, dim.: L = 26 cm, cupă piriformă, coadă subțire, inițial de formă dreptunghiulară, apoi rotundă și îndoită la capăt; între cupă și coadă se găsește un element intermediar în vultură, nedecorat (Fig. 1). Exemplarul provine, împreună cu cele de mai jos, dintr-un tezaur de vase și monede bizantine de la împăratul Theodosius al II-lea (408—450), descoperit în anul 1904.

Secolul V. Muzeul de istorie — Moscova, inv. nr. II 42 422.

D. Gh. Teodor atribuie celor trei lingurițe caracter creștin, afirmând că erau folosite în cadrul Sf. Euharistiei.

2. Exemplar similar celui prezentat mai sus, descoperit în aceleași condiții; dim.: L = 25 cm, cupă piriformă, coadă ce se subțiază spre capăt, unite printr-un element intermediar în vultură (Fig. 2).

Secolul V. Muzeul de istorie — Moscova, inv. nr. II 42 423.

3. Exemplar similar, dim.: L = 28 cm, cupă piriformă, coadă dreaptă, ce se subțiază spre capăt, unite printr-un element intermediar în vultură, nedecorat (Fig. 3).

Secolul V. Muzeul de istorie — Moscova, inv. nr. II, 42 424³.

Piesele sînt inedite în istoriografia românească⁴.

Deleni, jud. Sălaj.

4. *Linguriță*, lucrată din argint aurit; dim.: L = 22 cm, greutate: 42,3 gr.; cupă piriformă, coadă (L = 15 cm) ce se subțiază spre capăt, legate printr-un element intermediar în vultură. Pe partea stîngă a acestuia se distinge un monogram executat în tehnica «niello», cuprinzînd 4 litere: A L S E, dintre care primele două în ligatură (Fig. 4).

Secolul VI. Kunsthistorisches Museum — Viena, inv. nr. VII A 58⁵.

Piesa a fost achiziționată la Paris în 1826, încît după unii cercetători, proveniența acestuia de la Deleni este sigură (R. Noll, D. Sherlock, H. Cahn, A. Kaufmann-Heinimann, A. Walcher-Bernhard). Datată inițial în epoca romană și considerată ca ascunzînd în monogram numele împăratului Alexander Severus (222—235) de: J. Arneht, M. J. Ackner-Fr. Müller, F. Kenner, lingurița a fost atribuită, ulterior, secolilor IV-V (R. Noll), V-VI (A. Walcher-Bernhard) și VI—VII (H. W. Böhme), renunțîndu-se la lectura primară.

Izvoarele (SUCIDAVA), jud. Constanța.

Cele 6 lingurițe (Fig. 5) provin dintr-un tezaur de vase bizantine, descoperit în primăvara anului 1984, constînd din 17 piese de argint (o pateră și o cîniță trilobată, care formau cunoscutul *Λεπτοβύζης* folosit la spălarea pe mîini a arhierului în cadrul Sf. Liturghii în rit bizantin; o cană cu corp piriform; o strecurătoare

3. A. Bank, *Byzantine Art in the Collections of the USSR*, Leningrad-Moscova, 1966, p. 291, 346, nr. 100 fig. 100/a, f, g; ed. franceză, Leningrad, 1977, p. 236, nr. 92, fig. 92/a, g.

4. D. Gh. Teodor, *Romanitatea carpato-dunăreană și Bizantul în secolele V—XI*. Iași, 1981, p. 37.

5. J. Arneht, *Monumente der K. K. Münz- und Antiken-Cabinettes-Wien*, Viena, 1850, p. 77, nr. 73, pl. S 12; M. J. Ackner, Fr. Müller, *Die römischen Inschriften in Dacien*, Viena, 1965, p. 158, nr. 752; E. v. Sacken, F. Kenner, *Die Sammlungen der*

avînd ca decor doi păuni și un pește; șase «potire»; un «reliquarium» — o cutie paralelipipedică cu capac în formă de trunchi de piramidă, avînd ca decor, printre altele, monogramul constantinian (literele XP în ligatură): era folosit la păstrarea unor fragmente de Sf. Moaște; 6 lingurițe, ce vor fi prezentate mai jos). Tezaurul, datat în secolele IV—VI, este atribuit unui atelier constantinopolitan și se presupune că a aparținut unei biserici, probabil catedralei cetății, deci unui centru episcopal, avîndu-se în vedere știrile transmise de *Notitiae Episcopatum*,⁶ confirmate și de cercetările arheologice (basilică paleocreștină, cu dim.: L = 25,50 m, l = 11,35 cm, avînd absidă semicirculară, navă tripartită și narthex simplu și aparținînd secolelor V—VI)⁷.

5. *Linguriță*, lucrată din argint, cu dim.: L = 21,7 cm; cupă piriformă (L = 7,4 cm, l = 3,7 cm) și coadă dreptunghiulară în secțiune deasupra elementului intermediar în vîlută, apoi subțire, prezentînd 6 caneluri longitudinale (Fig. 6). *Inedită*.

Secolele IV—V. Muzeul de istorie națională și arheologic — Constanța, inv. nr. 33701.

6. *Piesă din argint*; dim.: L = 21,7 cm; cupă piriformă (L = 7 cm, l = 3,6 cm) și coadă dreptunghiulară în secțiune deasupra elementului intermediar în vîlută, apoi dreaptă și subțire pînă la capăt, prezentînd 6 caneluri longitudinale. Cupa și coada sînt unite printr-un element intermediar în vîlută, perforat în formă de pelta. În cupă se observă un «graffito» format din repetarea literei grecești Φ, iar pe partea stîngă a volutei a fost executată prin punctare o inscripție conținînd numele: BIKT(OP) — Victor (Fig. 7). *Inedită*.

Secolele IV—V. Muzeul de istorie... — Constanța, inv. nr. 33702.

7. *Linguriță*, lucrată din argint cu dim.: L = 19,5 cm; cupă piriformă (L = 6,2 cm, l = 3,3 cm), coadă lungă, subțindu-se spre capăt: partea dinspre cupă (deasupra volutei) este tăiată oblic și dreptunghiular în secțiune, prezentînd în continuare 5 caneluri longitudinale. Cupa și coada sînt unite printr-un element intermediar în vîlută, perforat în formă de pelta: pe partea stîngă a volutei, sub pelta, se observă o inscripție executată prin punctare conținînd un nume în monogram: ANZ, primele două litere fiind redată în ligatură (Fig. 8). *Inedită*.

Secolele IV—V. Muzeul de istorie... — Constanța, inv. nr. 33703.

8. *Exemplar din argint*, păstrat fragmentar, dim.: L = 13,7 cm; cupă piriformă fragmentară (lipsă cea mai mare parte a ei), coadă lungă, tăiată oblic deasupra volutei, subțindu-se spre capăt (păstrat parțial) și decorată cu 5 caneluri longitudinale; cupa și coada sînt unite printr-un element intermediar în vîlută și perforat în formă de pelta: pe partea stîngă a volutei, deasupra peltei, se observă o inscripție punctată, identică cu cea de la nr. 7 (mai sus). (Fig. 9). *Inedită*.

K. K. Münz- und Antikenkabinetes Wien, Viena, 1866, p. 336, nr. 48; Th. Mommsen, *Corpus Inscriptionum Latinarum*, III, Berlin, 1873, nr. 1639; H. Leclercq, Cuiller, în *Dictionnaire d'archéologie chrétienne et de liturgie*, III/2, Paris, 1914, col. 3179, nr. 20; VI. Milojević, Zu den spätkaiserlichen und merowingischen Silberlöffel, în *Berichte der Römisch-Germanischen Kommission*, t. 49 (1968), p. 136, fig. 4/24; H. W. Böhme, Löffelbeigabe in spätrömischen Gräbern nördlich der Alpen, în *Jahrbuch des Römisch-Germanischen Zentralmuseums Mainz*, t. 17 (1970), p. 198; D. Sherlock, Zu einer Fundliste antiker Silberlöffel, în *Berichte...*, t. 54 (1973), p. 206; R. Noll, Vom Altertum zum Mittelalter², Viena, 1974, p. 22, nr. 24; K. Horedt, Siebenbürgen in spätrömischer Zeit, București, 1982, p. 169, nota 382; H. Cahn, A. Kaufmann-Heinimann, *Der spätrömische Silberschatz von Kaiseraugst*, Derendingen, 1984, p. 84, nr. 57, p. 86, nota 78. Informații suplimentare am primit de la R. Noll și A. Walcher-Bernhard (Antikensammlung, Kunsthistorisches Museum din Viena), cărora le mulțumim și pe această cale, atît pentru descrierea amănunțită a piesei, cît și pentru punerea la dispoziție a materialului ilustrativ. 6. A se vedea nota 2.

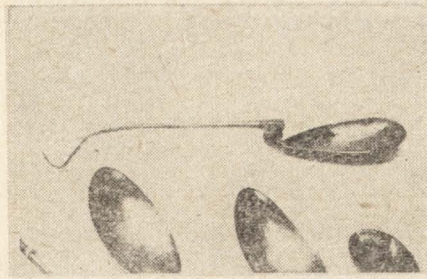

Fig. 1

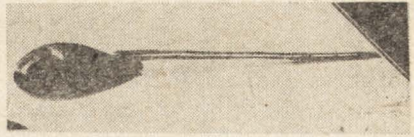

Fig. 2

Fig. 3

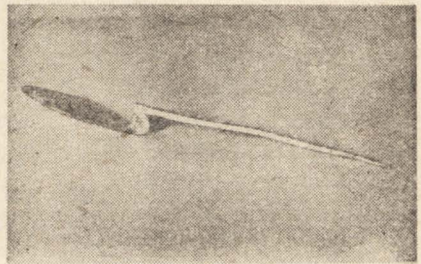

Fig. 4

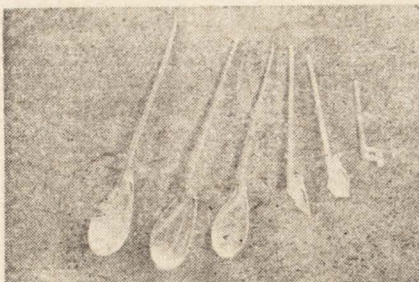

Fig. 5

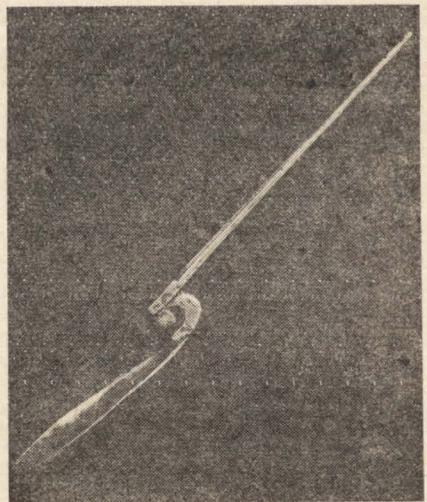

Fig. 6

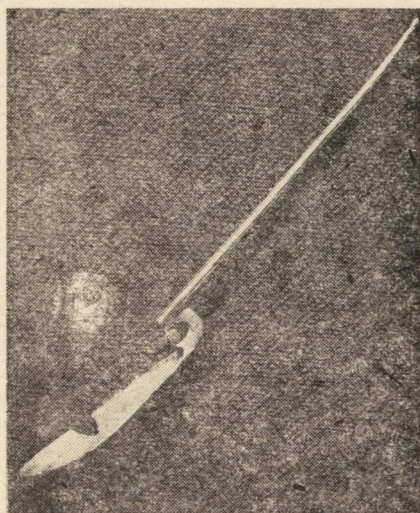

Fig. 7

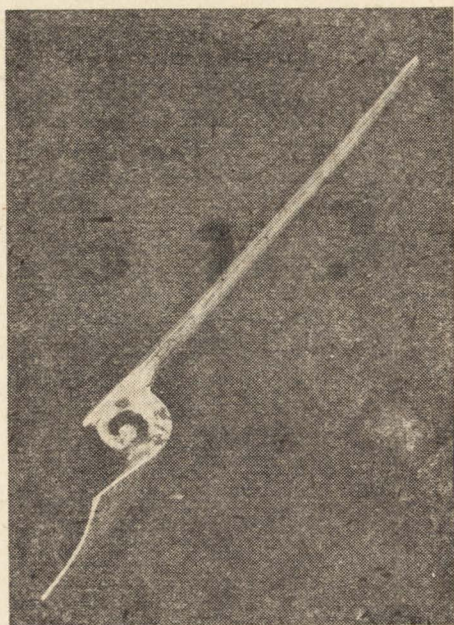

Fig. 9

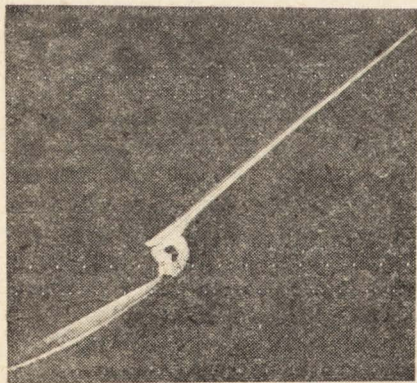

Fig. 8

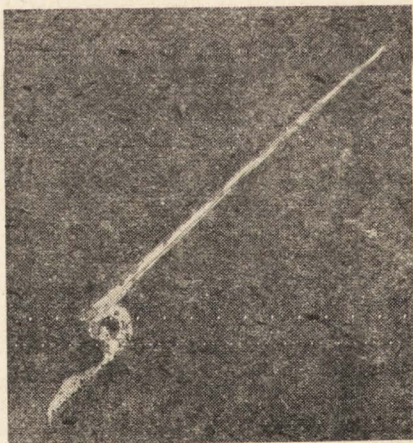

Fig. 10

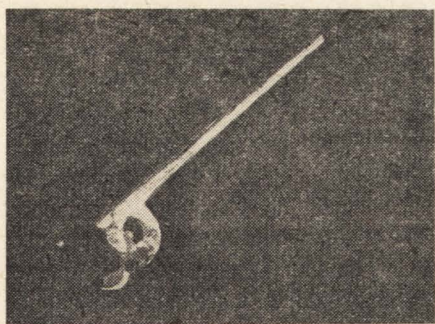

Fig. 11

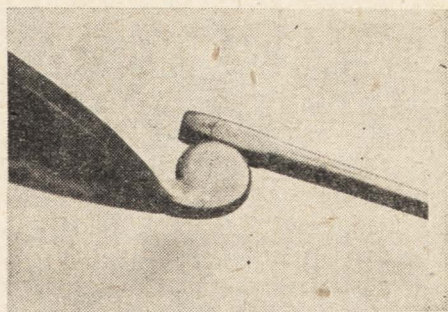

Fig. 13

Fig. 12

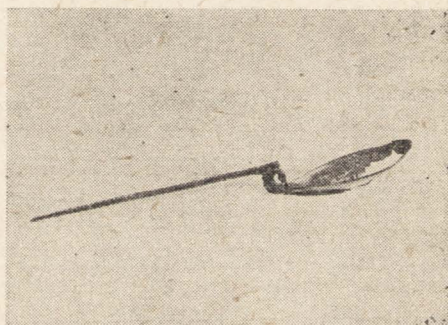

Fig. 14

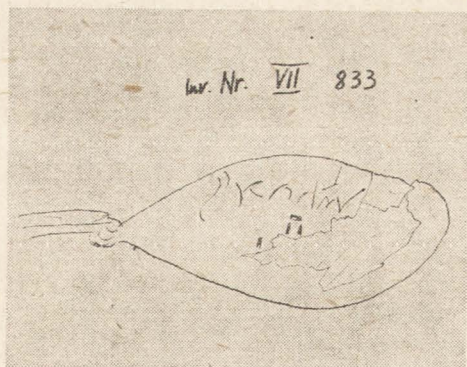

Fig. 15

Secolele IV—V. Muzeul de istorie... — Constanța, inv. nr. 33704.

9. *Linguriță* de argint, păstrată fragmentar; dim.: L = 15, 4 cm; prezintă formă identică cu cea de mai sus, inclusiv inscripția punctată ANZ pe partea stângă a volutei (Fig. 10) *Inedită*.

Secolele IV—V. Muzeul de istorie... — Constanța, inv. nr. 33705.

10. Exemplar, de asemenea păstrat fragmentar: dim.: L = 8,3 cm; cupa lipsește, idem — cea mai mare parte a cozii; elementul intermediar este identic, inclusiv inscripția ANZ, cu cel al exemplarelor nr. 7—9. (Fig. 11) *Inedită*.

Secolele IV—V. Muzeul de istorie... — Constanța, inv. nr. 33706⁹.

Cele 6 lingurițe nu au fost considerate «euharistice», ci s-a opinat că erau folosite în «practica religioasă», fără să se precizeze în ce consta aceasta⁹.

Orșova (DIERNA), jud. Mehedinți

11. *Linguriță*, lucrată din argint; cupa fragmentară (distrusă în centru); dim.: L = 25 cm, coada: L = 17 cm; greutate: 46,6 gr.; loc de descoperire nesigur: «Orșova» — după informația anticarului de la care a fost achiziționată împreună cu nr. 12 în 1911. Piesa prezintă o cupă piriformă, ușor alungită, coadă dreptunghiulară în secțiune deasupra volutei, apoi subțindu-se spre capăt; acestea sînt unite printr-un element intermediar în volută (Fig. 12). La începutul cozii (partea dreptunghiulară) a fost executată prin punctare o inscripție cu litere grecești ΟΥΛΛΑ care se continuă cu o încă o literă Y pe volută, deci ΟΥΛΛΑΥ (Fig. 13).

Secolul IV. *Kunsthistorisches Museum* — Viena, inv. nr. VII A 832.

12. Exemplar lucrat din argint, achiziționat în aceleași condiții ca și nr. 11; cupă piriformă fragmentară (distrusă în centru); dim.: L = 20 cm, coada: L = 13 cm, cupa: L = 6,8 cm, greutate: 27 gr. Prezintă o cupă piriformă, ușor alungită, și coadă dreptunghiulară în secțiune deasupra volutei, apoi subțindu-se spre capăt; acestea sînt unite printr-un element intermediar în volută perforat în formă de pelta. (Fig. 14). Cupa prezintă în interior, la partea superioară, un «graffito» indescifrabil (Fig. 15).

Secolul V. *Kunsthistorisches Museum* — Viena, inv. nr. VII A 833¹⁰.

Piesele au fost considerate «euharistice» de L. Mărghitan¹¹.

7. P. Diaconu, *Urmă vechi creștine descoperite în sud-vestul Dobrogei*, în B.O.R., LXXXI (1963), 5—6, p. 546—548, fig. 1; I. Barnea, *Les monuments paléochrétiens de Roumanie*, Città-dei-Vaticano, 1977, p. 161, nr. 21, fig. 55/1; N. Duval, *L'archéologie chrétienne en Roumanie à propos de deux livres récents de I. Barnea*, în *Revue Archéologique*, t. 2 (1980), p. 332, nr. 1.

8. Mulțumim și pe această cale D-lui Dr. Adrian Rădulescu pentru punerea la dispoziție a descrierii lingurițelor și a materialului ilustrativ.

9. A. Rădulescu, Tr. Cliante, *op. cit.*, p. 30.

10. Informație și prezentare: Dr. Alfred Walcher-Bernhard (*Kunsthistorisches Museum-Viena*), care ne-a pus la dispoziție și materialul ilustrativ. Îi aducem și pe această cale sincere mulțumiri. Piesele au fost semnalate de: D. Sherlock, *op. cit.*, p. 209, nr. a-b, pl. I/3; R. Florescu, I. Miclea, *Tezaură transilvane la Kunsthistorisches Museum din Viena*, București, 1979, p. 39, nr. 75—76, fig. 62; idem, *Daco-romanii, Vestigii milenare de cultură și artă, I*, București, 1980, p. 106, nr. 316; L. Mărghitan, *Banatul în lumina arheologiei, II*, Timișoara, 1980, p. 167—168; N. Dănilă, *Izvoare literare, epigrafice, arheologice și numismatice privind prezența bizantină în Banat în secolele IV—VI*, în MB, XXXIV (1984), 3—4, p. 157.

11. Supra, nota 10.

Transilvania (loc necunoscut)

13. *Linguriță* de argint, păstrată fragmentar (lipsă cea mai mare parte a cupei) — dim. : L = 13,3 cm; prezenta, probabil, o cupă piriformă; coada se subțiază spre capăt; acestea sînt unite printr-un element intermediar în vîlă, perforat în formă de pelta (Fig. 16).

Secolul IV. Colecția Dr. G. Severeanu a Muzeului de istorie a municipiului București, inv. nr. 519/1945¹².

M. Gramatopol, care o publică, o socotește «euharistică» și o asociază, ca valoare documentară pentru istoria creștinismului daco-roman, cu donariul de la Biertan.

Menționăm că nici una dintre aceste lingurițe nu sînt ornamentate cu semne creștine (cruce simplă, «monogrammatica», chrismon, litere apocaliptice, etc), deci în această situație ele nu pot fi considerate ca atare.

Apariția singulară a acestor obiecte pe pămînt românesc ne obligă la discutarea lor în contextul descoperirilor de acest gen din lumea romană, romană tîrzie și prefeudală. De aceea, în cele ce urmează, vom face cîteva precizări privind tipologia acestora și vom expune părerile exprimate referitor la roștul lor. Considerăm aceste precizări cu atît mai necesare, cu cît în istoriografia românească lingurițele romane tîrzii n-au format, pînă în momentul de față, subiectul unui studiu.

Din secolele II—VII ale erei creștine sînt cunoscute cca 820 de lingurițe provenind din 218 localități, aparținînd la 26 de țări¹³. O prezentare amănunțită a lor, inclusiv o încercare de clasificare tipologică, o datorăm lui Vladimir Milojić și Horst W. Böhmer¹⁴.

12. M. Gramatopol, *Dacia antiqua*, București, 1982, p. 266—267, nr. 151, pl. XXVIII/7.

13. V. Milojić, *op. cit.*, passim (prezintă 206 de exemplare din 82 de localități și 4 ex. cu loc de descoperire necunoscut); D. Sherlock, *op. cit.*, passim (completează repertoriul lui Milojić, adăugînd 89 de ex. din localități și 30 cu loc necunoscut de descoperire). La aceste repertorii, însumînd 570 de exemplare, adăugăm alte 255 de bucăți din 15 localități și 20 de bucăți cu loc necunoscut de descoperire: Em. Condurachi, *Șantierul arheologic Histria, în Materiale și cercetări arheologice*, IV (1957), p. 51, fig. 37/2 (1 ex. Histria, sec. II—III); A. Bank, *loc. cit.*, fig. 100/a-g (3 ex. Botoșani, sec. V; 2 ex. Novo Bayazet, U.R.S.S., sec. VII); R. Madžanov, *Édifice à peristyle du Bas Empire de Hisar, în Archeloghia*, t. (1967), 1, p. 55, nr. 8, fig. 12 (1 ex. Hisar, R.P.B., sec. IV—V); St. Foltiny, *Spätromische und völkerwanderungszeitliche Silberlöfel aus der alten Welt in Metropolitan Museum of Art, în Opuscula Josepho Kastelic sexagenario dicata*, Ljubljana, 1974, p. 263—268, pl. 21/1—6 (N. Franței, 3 ex.; Lyon, 1 ex.; Cartagina, Tunisia, 1 ex., sec. IV—V; Siria, loc. nec., 1 ex., sec. V—VI; loc nec., 8 ex., sec. IV—V); V. Bierbrauer, *Die ostgotischen Grab- und Schatzfunde aus Italien, Spoleto*, 1975, p. 180—188, pl. 13—16 (Desana, Italia, 8 ex.; Gallognano, Italia, 1 ex.; Pavia, Italia, 1 ex.; Martinovska, U.R.S.S., 1 ex.); M. Constantinescu, *Descoperiri arheologice din secolele III și IV e.n. la Izvoru Dulce, jud. Buzău, în Studii și cercetări de istorie veche și arheologie*, t. 29 (1978), 1, p. 132, nr. 3, fig. 8/ (Izvoru-Dulce, 1 ex., sec. III—IV); *Od arheološkoga bogatstvo na C.R. Makedonija*, Skopje, 1980, p. 101 (Prilep, R.S.F.J., 1 ex., sec. IV); M. W. C. Hassall, R.S.O. Tomlin, *Roman Britain in 1980, în Britannia*, XII (1981), p. 389—393, nr. 66—96, pl. XXVII/e-g (Thedford, Anglia, 31 ex.); E. Riha, W. Stern, *Die römischen Löffel aus Augst und Kaiseraugst*, Augst, 1982, passim (Augst, Kaiseraust, Elveția, 183 ex., sec. II—IV); T. W. Potter, *A fourth century silver spoon, în The Antiquaries Journal*, LXII (1982), 2, p. 375—377, pl. LV a (loc. nec. din Anglia, 7 ex.); *Severin zwischen Römerzeit und Völkerwanderung, Katalog*, Linz, 1982, p. 589, nr. 8.56, pl. 62 (Kesthelz-Nenekpuszta, R.P.U., 1 ex., sec. V).

14. A se vedea nota 5.

Avînd în vedere tipologia foarte bine pusă la punct a acestuia din urmă, considerăm o necesitate obiectivă redarea ei în cele ce urmează, pentru a putea mai bine plasa lingurițele descoperite în România în contextul general al descoperirilor de acest gen din secolele II—VII e.n. Din studiul lui Böhme reies următoarele 7 tipuri:

Tipul I — secolul II: cupă ovală și oval-subțire; coadă scurtă; elementul intermediar dintre cupă și coadă este foarte slab stilizat.

Tipul al II-lea — sec. III — 300 e.n.: cupă în formă de frunză; coadă bogat stilizată, prelungită peste elementul intermediar în volută, acesta din urmă avînd formă de cap de animal sau simplă.

Tipul al III-lea — sec. III—IV e.n.: cupă ovală, coadă ce se subțiază spre capăt; elementul intermediar în volută are forma unui cap degenerat de animal.

Tipul al IV-lea — mijl. sec. IV — jum. a sec. V: cupă mare oval-ascuțită; coadă îndoită, formînd un gît de lebădă.

Tipul al V-lea — a 2-a jum. a sec. IV — sec. V: cupă piriformă, coadă lungă, dreaptă, ce se subțiază spre capăt; elementul intermediar în volută este perforat în formă de pelta.

Tipul al VI-lea — 400 — înc. sec. V: variantă a tipului V: cupă piriformă, coadă subțire; elementul intermediar este ornamentat în mod diferit; pe lângă voluta în formă de pelta, apar și capete degenerate de animale.

Tipul al VII-lea — secolele V—VI: variantă a tipurilor V—VI; lingurițele aparținînd acestui tip sînt denumite «merovingiene» și prezintă: cupă piriformă, coadă subțire; elementul intermediar în volută este neperforat în formă de pelta, prezentînd ca ornament: cruci de diferite tipuri, monograme, inscripții, etc.

Tipurile I—III, V—VII sînt cunoscute în literatura de specialitate sub denumirea de «cochlearia», iar tipul IV sub cea de «ligulae». Foarte frecvente în cadrul necropolelor și tezaurelor romane din secolele II—III, aceste lingurițe au fost preluate în secolele IV—V de populațiile romanizate ale Imperiului, precum și de unele popoare migratoare, mai ales de cele germanice. Obiceiul depunerii acestor obiecte în necropole ia o amploare deosebită în secolele VI—VII, deci în perioada prefeudală, fiind caracteristic mediului culturii merovingiene. De aici se poate deduce că ele apar în număr foarte mare în vestul Europei. Cele mai multe exemplare provin din Elveția (210 buc.) urmînd apoi: Anglia (128 ex.), Franța (103 ex.), Italia (85 ex.), Germania (59 ex.), Cipru (25 ex.), Turcia (24 ex.), România (13 ex.), Tunisia (13 ex.), Cehoslovacia, Egipt (10 ex.), Algeria, Iugoslavia (9 ex.), Belgia, Grecia (8 ex.), Siria, U.R.S.S. (7 ex.), Bulgaria (6 ex.), Portugalia, Spania, Ungaria (5 ex.), Austria (4 ex.), Danemarca, Irlanda și Polonia (2 ex.). Lingurițele erau lucrate din: argint (majoritatea), bronz (38 ex.), metal alb (3 ex.), fier (1 ex.). Exemplarele descoperite în Orient și Africa (Cipru, Egipt, Siria, Tunisia și Turcia) nu se încadrează în tipologia prezentată mai sus, aceasta fiind specifică numai Europei. Ele prezintă o cupă deosebită de exemplarele europene: în timp ce acestea au o cupă ovală sau piriformă, cele din Asia și Africa prezintă o cupă circulară sau în formă de lopățică, aceasta din urmă fiind ornamentată de obicei cu motive animaliere; coada, simplă în Europa, este mult mai bogat decorată în Orient, dînd o notă aparte acestor exemplare¹⁵.

15. H. Leclercq, *op. cit.*, col. 3176—3179, 3182, nr. 6, 22—25, 32—37, fig. 3454, 3457, 3462, 3463, 3464.

Lingurițele descoperite în România se încadrează perfect în tipologia europeană, aparținând următoarelor tipuri: *Orșova*, *Izvoarele* și *Botoșani* — tipul V, *Deleni* — tipul VII, iar exemplarul din Transilvania, lipsindu-i cupa, element esențial pentru încadrarea tipologică, rămâne, deocamdată, o problemă neelucidată, putînd fi totuși încadrat, cu unele rezerve, în tipul V.

Dacă asupra tipologiei lingurițelor din secolele II—VII istoriografia străină a căzut de comun acord, nu același lucru se poate afirma despre părerile exprimate cu privire la rostul acestora. Cunoștîndu-se faptul că cele numite «cochlearia» erau folosite la consumarea ouălor, dulciurilor și moluștelor, iar «ligulae» reprezentau linguri obișnuite (pentru felul I—II), unii cercetători le-au considerat ca făcînd parte din veselă și că erau folosite la mîncare, indiferent de locul în care s-au descoperit (necropole, așezări, tezaure izolate) și de ornamentul lor (cu sau fără semne creștine)¹⁶. Alții cercetători au atribuit tuturor acestor lingurițe *caracter creștin euharistic*, deci că erau folosite în cadrul Sfintei Euharistii¹⁷. Alții, mai circumspecți, au opinat că erau folosite «în practica religioasă»¹⁸, sau că aveau mai multe semnificații: ca ofrande în morminte, caracter memorial, apotropaic și, în sfîrșit, ca aparținînd vesele de bucătărie¹⁹. Alții nu s-au pronunțat²⁰. Din principiu s-a exclus apartenența acestor lingurițe la mediul cosmetic-medical²¹.

Discutarea exemplarelor cu semne creștine o datorăm D-lui Prof. Dr. Harald von Petrikovits, fost director al Muzeului național al Rinului din Bonn (R.F.G.). Acesta sintetizează toate părerile privind rostul lingurițelor paleocreștine, exprimate de diferiți cercetători de-a lungul vremii. Astfel s-a opinat că au caracter *euharistic* (fiînd o influență siriană și ariană), *caritativ*, *memorial*. Toate aceste părerii sînt respinse de cercetătorul german, conchizînd că lingurițele paleocreștine erau folosite tot în cadrul Sfințelor Taine, mai ales la Sf. Botez și Mirungere, cu ajutorul lor luîndu-se din Sf. Mir cantitatea necesară administrării respectivelor Taine. D-sa crede că fiecare candidat, fie personal, fie prin naș, aducea cu sine o linguriță, în care se turna untdelemn sfințit necesar ungerii sau amestecării acestuia în apa Botezului²². Așa

16. H.W. Böhme, *op. cit.*, p. 191; J. Engemann, *Anmerkungen zu spätantiken Geräten des Alltagslebens mit christlichen Bildern, Symbolen und Inschriften*, în *Jahrbuch für Antike und Christentum*, t. 15 (1972), p. 165—172; V. Bierbrauer, *op. cit.*, p. 188; E. Riha, W. Stern, *op. cit.*, p. 10; H. Hbl, *Frühchristliches Österreich*, în *Severin...*, *op. cit.*, p. 327; M. Maștin, *Esslöffel*, în H. Cahn, A. Kaufmann-Heinimann, *op. cit.*

17. *Bilwerke der christlichen Epochen*, München, 1966, p. 38—39, nr. 70—71; V. Milojević, *op. cit.*, *passim*; V. H. Elbern, *Über die liturgische Kunst im Frühbyzantinischen Altarraum*, în *Das Münster*, t. 30 (1978), 1; p. 4; E. B. Thomas, *Das frühe Christentum in Pannonien im Lichte der archäologischen Funde*, în *Severin...*, p. 275, 279.

18. A. Rădulescu, *Tr. Clivante*, *loc. cit.*

19. K. S. Painter, *A Roman Christian Treasure from Biddulph, Staffordshire*, în *The Antiquaries Journal*, LV (1975), 1, p. 68.

20. O. Nussbaum, *Frühchristliche Funde in Deutschland*, în *Atti del Congresso Internazionale di Archeologia Cristiana, Ravenna, 23—29 settembre 1962*, Cîttă-del-Vaticano, 1965, p. 104—105; *Narodni Muzej Beograd*, Beograd, 1980, p. 39; T. W. Potter, *loc. cit.*

21. A se vedea în acest sens: E. Künzl, *Medizinische Instrumente aus Sepulkral-funden der römischen Kaiserzeit*, Köln, 1983, *passim*.

22. H.v. Petrikovits, *Frühchristliche Silberlöffel*, în *Corolla memoriae Erich Swoboda dedicata*, Granz-Wien, 1966, p. 173—182. Mulțumim și pe această cale D-lui Prof. Dr. h.c. Harald von Petrikovits (Bonn, R.F.G.), pentru indicarea noilor studii despre lingurițele romane tirzii. Părerile acestuia, exprimate în studiul de mai sus, și-a însușit-o și F. Glaser, *Die römische Stadt Teurnia*, Klagenfurt, 1983, p. 70.

s-ar explica, probabil, depunerea acestor obiecte în morminte, unde apare, de obicei, numai cîte un exemplar. Păreră reputalului cercetător german nu rezolvă nici pe departe problema lingurițelor paleocreștine.

Cînd se afirmă caracterul euharistic al lingurițelor romane tîrzii și merovingiene din Apus, se aduce de obicei, ca argument, o influență a practicii din Biserica Ortodoxă, unde administrarea Euharistiei se face cu ajutorul unei lingurițe (λαβίς, λαβίδος) de argint²³. Unii cercetători au contestat acest lucru, bazîndu-se pe faptul că Biserica Apuseană (Romano-Catolică) n-a folosit niciodată lingurița în cadrul Euharistiei, această practică fiind caracteristică numai Bisericii Răsăritene²⁴. Alții, dimpotrivă, au adus contraargumente, folosindu-se de unele litografii cu reprezentarea Cinei celei de Taină din manuscrise apusene din secolele IX—XII, unde se observă Mîntuitorul Hristos, înconjurat de Sf. Apostoli, stînd la masă, pe care se găsesc: pîine, un potir, pește, cuțițe și lingurițe²⁵.

Avîndu-se în vedere diversitatea acestor părerii, considerăm că singura rezolvare în acest sens o pot aduce izvoarele patristice, adică documentele Sfinților Părinți și ale scriitorilor bisericești din primele nouă veacuri. Parcurgîndu-le, se va putea trage concluzia dacă, într-adevăr, lingurițele romane tîrzii (secolele IV—VII) au fost folosite în cadrul Euharistiei, răspunzînd astfel și la problema exemplarelor descoperite pe teritoriul României.

Cu alte cuvinte, vom reconstitui cum se administra Sf. Euharistie pînă în preajma rupturii dintre Biserica Răsăritului și Apusului (1054).

Alit Noul Testament, cit și parte din scriitorii primelor trei veacuri ale erei noastre, nu ne transmit nimic precis în acest sens. În cadrul jertfei liturgice este amintită pîinea și potirul cu vin, fără să se precizeze cum se făcea împărtășirea credincioșilor²⁶.

Lucrurile sînt mai clare începînd cu scriitorii sau documentele de la mijlocul secolului II înainte. Astfel, de la Sf. Hipolit Romanul († 251) și Dionisie al Alexandriei († 264) aflăm că episcopul sau preotul dădea fiecărui credincios cîte o pîrticică din pîinea sfințită și vinul devenit Sf. Singe era consumat direct din potir, în acest sens un rol deosebit avîndu-l diaconii²⁷. Aceeași practică o găsim atestată și în secolul IV, în *Constituțiile Apostolice*²⁸. *Testamentum Domini*, aparținînd aceluiași secol, afirmă că Sf. Trup se dădea credinciosului în mînă, iar Sf. Singe se consuma mai

23. J. Goar, *Ευχολογίων sive Rituale Graecorum*², Veneția, 1730, p. 130, nota 179.

24. H.v. Petrikovits, *op. cit.*

25. Vl. Milojević, *op. cit.*

26. Mt. XXVI, 26—28; Mc. XIV, 22—25; Lc. XXII, 19—20; Ioan VI, 53—56; I Cor. XI, 23—25, *Didahia*, IX, 5, la J.-Quasten, *Monumenta eucharistica et liturgica vetustissima*, Bonn, 1935—1937, p. 11; Sf. Justin, *Apologia I*, 65, 67, *ibidem*, p. 17, 19; Sf. Ignatie al Antiohiei, *Epistola către Filadelfieni*, IV, ed. P. Th. CANCELOT, în *Sources chrétiennes* (= SC), t. 11, Paris, 1958, p. 142; *Acta Thomae*, la J. Quasten, *op. cit.*, p. 345; Sf. Irineu, *Contra ereziilor*, în P.G., t. VII, col. 1124—1125; Origen, *Omilia la Ieremia 19, 13; Omilia la Numeri 16, 9*, la J. Quasten, *op. cit.*, p. 350—351; Tertullian, *Despre învierea trupului*, VIII, în P.L., t. II, col. 806; idem, *Despre cei căzuți*, XXV, *ibidem*, t. IV, col. 500.

27. Sf. Hipolit Romanul, *Tradiția apostolică*, ed. B. Botte, în SC, t. 11 bis, Paris, 1968, p. 92—94; *Canoanele lui Hipolit*, 142—147, la H. Achelis, în *Texte und Untersuchungen*, VI, 4, Leipzig, 1891, p. 100—101; Dionisie al Alexandriei, *Epistola a V-a către Sixt, episcopul Romei*, la Eusebiu, *Istoria bisericească*, VII, IX, 4, ed. G. Bardy, în SC, t. 41, Paris, 1955, p. 174.

28. *Constituțiile apostolice*, VIII, 13, în P.G., t. 1, col. 1109.

departe din potir²⁹. Sf. Ciril al Ierusalimului († 386) ne informează că Sf. Trup se punea în mîna dreaptă, iar pentru Sf. Singe se păstra practica mai veche, a consumării direct din potir³⁰. Același ritual îl găsim și la alți Sf. Părinți și scriitori bisericești din secolele IV—V, găsindu-ne în fața generalizării practicii menționate mai sus³¹.

În *Viața Sfintei Maria Egipteanca*, atribuită Sf. Sofronie, patriarhul Ierusalimului († 636), este menționată o practică nouă la administrarea Euharistiei, care se va generaliza, probabil, în întreaga Biserică Bizantină. Din acest document hagiografic reiese că cel care urma să se împărtășească aducea cu sine un vas mic, în care oficiantul punea o bucată din Sf. Trup și turna din Sf. Singe³². Acest ritual este amintit și de canonul 101 al sinodului trullan (692), dar practica degenerase, deoarece cei bogați aduceau vase de aur și argint, în detrimentul celor săraci. Canonul respectiv invita la practica veche, de a primi Sf. Trup direct în mîna dreaptă, ținută deasupra celei stîngi în chipul Sf. Cruci, iar Sf. Singe direct din potir³³. O revenire la practica veche pare s-o indice Sf. Ioan Damaschinul († 754)³⁴, dar ea nu mai era cunoscută în secolul IX, cînd Sf. Teodor Studitul († 826), deplînge căderea ei în desuetudine³⁵.

În secolul VIII, Sf. Grigorie Decapolitul menționează pentru prima dată folosirea linguriței la Sfînta Împărtășanie, practică caracteristică inițial numai Bisericii Siriei. Astfel, în *Cuvînt istoric*, VI, referindu-se la minunile Sfîntului Gheorghe, autorul afirmă că un păgîn arab a văzut cum preotul împărtășea din trupul și singele unui copilăș (aici este vorba de vechea acuză adusă creștinilor că sînt antropofagi) pe credincioși cu ajutorul unei lingurițe: *καὶ πάλιν εἶδε ὁ Σαββακηνὸς ἐκ τρίτου τὸν ἱερέα μεταδίδοναι ἐκ τοῦ σώματος τε καὶ αἵματος τοῦ παιδίου μετὰ τῆς λαβίδος τοῖς μεταλαμβάνουσιν*³⁶.

Această practică s-a generalizat în Patriarhia de Constantinopol abia în secolul IX, cînd a fost consfințită de canonul 10 al sinodului local de la Constantinopol I—II, din anul 861; în textul respectiv, alături de *potir*, *disc* și *aer*, deci obiecte indispensabile în cadrul Sfîntei Liturghii, este amintită și *lingurița*, cu care se administra împărtășania credincioșilor³⁷, practică care se păstrează pînă astăzi în ritul liturgic bizantin.

Menționăm că această practică n-a fost cunoscută niciodată în Biserica Apuseană, scriitorii nedînd nici un indiciu în acest sens.

29. *Testamentum Domini*, II, 10, la J. Quasten, *op. cit.*, p. 272—273.

30. Sf. Ciril al Ierusalimului, *Cateheza mistagogică a V-a*, cd. A. Piédague, în SC, t. 126, Paris, 1966, p. 170—172.

31. Sf. Vasile cel Mare, *Epistola 93*, în P.G., t. 32, col. 485; Teodoret al Cirului, *Istoria bisericască*, V, 17, *ibidem*, t. 82, col. 1232; Sf. Ioan Gură-de-Aur, *Omilia a III-a la Epistola către Elesenii I*, *ibidem*, t. 62, col. 28; Teodor de Mopsuestia, *Cuvîntări catehetice*, XVI, 27, la A. Rucker, în *Opuscula et textus*, series liturgica, fasc. II, Münster, 1933, p. 37; Fer. Augustin, *Opus imperfectum contra Iulianum*, II, 30, în P.L., t. 45, col. 1154.

32. *De S. Maria Aegyptiaca et de S. Zosima presbytero monacho*, cap. IV, 32, 34, în *Acta Sanctorum Aprilis*, I, Paris-Roma, 1865, p. 82—83.

33. N. Milaş, *Canoanele Bisericii Ortodoxe*, I/2, Arad, 1931, p. 486—487.

34. Sf. Ioan Damaschinul, *Expunerea credinței ortodoxe*, IV, 13, în P.G., t. 94, col. 1149.

35. Sf. Teodor Studitul, *Epistola 219*, II, *ibidem*, t. 99, col. 1661.

36. Sf. Grigorie Decapolitul, *Cuvînt istoric*, VI, *ibidem*, t. 100, col. 1232.

37. *Pidalionul*, ed. Ghenadie, episcopul Buzăului, București, 1933, p. 187—188, cap. 47, poz. 4.

Concluziile care se pot trage din parcurgerea rîndurilor de mai sus sînt următoarele :

1. Lingurițele romane tîrzii descoperite pe teritoriul României nu pot fi considerate documente ale creștinismului daco-roman, deoarece ele nu prezintă nici un semn distinctiv, care să le asigure un asemenea caracter.

2. Afirmăția că aceste exemplare erau folosite în cadrul Împărtășaniei nu mai poate fi susținută, deoarece izvoarele patristice nu dau nici un indiciu în acest sens.

3. Lingurițele din România, împreună cu cele descoperite în diferite provincii ale Imperiului roman, făceau parte, cel mai probabil, din cadrul veselei de bucătărie, în acest sens socotind total îndreptățită părerea lui J. Engemann. Exemplarele de la Sucidava aparțineau tezaurului catedralei, în care, alături de unele piese liturgice, apar și vase de bucătărie : strecurătoarea, «potirele», care nu sînt altceva decît cupe pentru consumarea apei și vinului, etc.

Cele 13 lingurițe romane tîrzii, descoperite în România, deși nu aparțin artelor minore paleocreștine, constituie documente valoroase ale schimburilor comerciale practicate de populația romană din fosta provincie Dacia și din teritoriul romano-bizantin al Scythiei Minor cu Imperiul roman-tîrziu sau bizantin, cu care teritoriul carpato-danubiano-pontic s-a identificat din punct de vedere cultural. Numai datorită acestor legături neîntrerupte s-a păstrat caracterul romanic al viitorului popor român, singurul moștenitor și supraviețuitor al romanității orientale.

Pr. Drd. NICOLAE DĂNILĂ

CONTRIBUȚII LA MONOGRAFIA SCHITULUI CHEIA DE PE TELEAJEN

Partea a III-a

După egumenatul lui Damaschin

Damaschin ieroschimonah Bărsan s-a aflat stareț al schitului Cheia timp de 39 de ani, din iulie 1835¹ și pînă la 9 aprilie 1874, cînd s-a petrecut din viață². El a fost înmormîntat în afara bisericii, lîngă peretele dinspre sud, aproape de absida altarului³.

În partea opusă a absidei, adică în afara absidei nordice, fusese înhumat cu un an mai înainte, fratele său trupeșc și spiritual întru Hristos, Iustin.

1. Însemnare a lui Damaschin pe o *Tilcuire la cele patru Evanghelii*, după Teoctist, Iași, 1809, reproducă de E. Vîrtosu în «Glasul Bisericii», XXII, 1963, p. 930.

2. Arh. St. Buc., Schit Cheia, 1519/1875, f. 9.

3. Vezi nota nr. 1, p. 950.

Egumenul Damaschin de la Cheia

Nu se putea așezare mai de cinstire pentru primii doi ctitori și făclieri ai bisericii care s-o străjuiescă în veci. S-ar părea că cei ce au hotărît locul lor de veci să se fi inspirat din faptul că și ierarhul care încurajase recitörirea Cheii, episcopul Chesarie al Buzăului, fusese tot astfel înhumat lângă biserica episcopală.

Este drept că seriile următoare de monahi ai Cheii au uitat să le însemne locurile cu vreun monument funerar. Astăzi nu se mai cunosc acele locuri și pînă acum nici nu s-a făcut vreun sondaj pentru a fi identificate.

Rămăseseră în sidonia lui Damaschin 36 de monahi, printre care și Pimen, nepot al lui. În același an 1875 a fost ales și confirmat un nou stareț, ieromonahul Doroftei Constantinescu ⁴.

Odată cu Damaschin se scurseseră destui ani pentru ca acareturile schitului să aibă nevoie de multe reparații. Insuși Damaschin, mai ales după secularizare, ceruse de nenumărate ori bani și brazi din fostele păduri ale schitului pentru asemenea reparații. Îndeosebi acoperișurile chiliilor, arhondaricului, pităriei și clopotniței impuneau urgență ⁵.

Iată de ce Doroftei, ca primă măsură a activității sale, raporta M.C.I.P. că, din cauza vechimii și mulței zăpezi din iarna 1874—1875, se prăbușiseră unele chiliile și șase încăperi din arhondaric. Vântul puternic ce bînduise mai multe zile, dezvelise turlele. Monahii care locuiau în celelalte încăperi «sufereau în adîncele lor bătrînețe» ⁶.

Sub raportul efectivului, numărul chinovienilor scădea mereu: 34 în 1876 ⁷, la 30 în 1878 ⁸. Bugetul țării, îndreptat către cheltuielile războiului de independență, se resimțea. Lipsurile se simțeau și în colectivitatea cheiană, ca în toate celelalte chinovii ale țării. Toate acestea îl obligau pe Doroftei să raporteze Mitropoliei, la 24 ianuarie 1877, că de patru luni schitul nu mai avea nutriment pentru călugări iar lemnele pentru încălzirea chiliilor lipseau. «Încet sintem amenințați tot de odată de foame și de frig, în culmea munților, unde suntem».

Doroftei asigura că monahii înțelegeau împrejurările grele în care se afla țara, dar ridicau glasul, «fiind desperați de lipsa» în care ajunseseră. Această disperare a făcut pe monahii clitori, ciți mă erau încă în viață, să regrete «jertfirea averilor și persoanelor lor, dacă pentru tot ceea ce au făcut nu li se garantează cel puțin existența» ⁹.

Se pare că tot niște răni adînci ale bugetului schitului l-au determinat pe comerciantul Alexe Avrigeanu din Vălenii-de-Munte să ceară executarea unei sentințe pentru 977 lei datoraji de schit. Aceasta se întimpla în iunie 1878. Doroftei pretindea că nu cunoaște această datorie, fiind numit stareț de curînd și că sînt datori a plăti membrii fostului consiliu: Pimen și Ștefan ¹⁰.

Această trecere de răspundere pe umerii altora a pricinuit o furtună împotriva lui Doroftei. Întregul sobor l-a acuzat că depășise abuziv bugetul și cerea demiterea lui ¹¹.

În urma cercetărilor unei comisii, Doroftei Constantinescu a fost demis, la 12 mai 1879. Stărețise patru ani, în care timp cheltuisese peste prevederile bugetare aproximativ 2200 lei ¹².

La 30 ale aceleiași luni, a fost ales ca superior ieromonahul Ignatie Ionescu ¹³.

4. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 107/1875, f. 4—5.

5. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 945/1867, f. 2, 4, 8, 19 și 24.

6. Ibidem, f. 28.

7. Idem, 110/1876, f. 5—6.

8. Idem, 112/1878, f. 1.

9. Idem, 113/1877, f. 2.

10. Idem, 3390/1876, f. 24—26.

11. Ibidem, f. 34—39.

12. Ibidem, f. 50.

13. Ibidem, f. 42.

În afara treburilor obișnuite ale vieții într-o colectivitate de 22 monahi, activitatea lui Ignatie s-ar putea defini ca lipsită de atenția cuvenită acestei colectivități. O singură nevoie a schitului s-a bucurat totuși de rapoartele sale: cele 10 pogoane (fîneață, grădină și cimitir) din jurul schitului, lăsate după secularizare. Arendașul terenurilor vecine, acapara din aceste pogoane, folosindu-se de faptul că gardurile erau distruse. Pe de altă parte, cinci din acele pogoane din vatra schitului erau «prund și pădure». De aceea ruga să se dea schitului încă 10 pogoane, pentru întreținerea vitelor¹⁴. Ministerul însă nu putea face nimic, nici pentru reparații, nici pentru pogoanele cerute.

Se pare că nevoile erau prea stringente în schit, dacă la 18 august 1883, M.C.I.P., era sesizat cu o scrisoare anonimă că la Cheia se petreceau iarăși neregularități contabile. O comisie mixtă (protopopul și subprefectul) a constatat că în adevăr astfel se petrecuseră lucrurile. Ignatie a mărturisit deschis că, cu banii astfel obținuți, se acopereau mai multe nevoi stricte ale schitului¹⁵. În același scop se vinduseră și parte din vite¹⁶.

La 5 ianuarie 1884, Ignatie Ionescu a fost destituit¹⁷ și în locul său a fost însărcinat ca superior provizoriu protosinghelul Ioil Anghel¹⁸. Acesta avea să fie ales de sobor și confirmat definitiv, la 1 octombrie 1884¹⁹.

Cum era de așteptat, Ioil a socotit că cea mai imperioasă nevoie a schitului era repararea acoperișurilor și împrejmuirea. În acest scop cerea și el cel puțin 30 de brazi²⁰.

În întîmpinarea cererii lui Ioil venea și dispoziția Mitropoliei pentru desființarea schiturilor Izvoarele (Crasna) și Predeal din județul Prahova, precum și Ciocanu în județul Muscel. Călugării de la aceste trei schituri urmau a fi regrupați la Cheia, care «are o situație excepțională și merită din toate punctele de vedere», mărindu-se astfel efectivul la 54 de monahi²¹.

La Cheia mai erau 18 monahi²². Ioil a răspuns imediat că schitul are numai 10 camere bune, dar ocupate. De aceea repeta cererea și devizul de reparație²³ pentru celelalte.

Însă îmbunătățirea stării de lucruri la Cheia nu s-a produs, nici efectivul nu s-a mărit. Se pare că cele trei schituri n-au fost desființate. De altfel, M.C.I.P. ceruse Mitropoliei și în 1875 să studieze posibilitatea de a desființa unele mănăstiri pentru bună administrare a celorlalte și să concentreze în cele ce vor continua câte 80 de monahi²⁴. Atunci, episcopul Inochentie al Buzăului a răspuns că aceasta se putea face numai de către Sfîntul Sinod²⁵.

În 1887 și 1888 numărul monahilor scăzuse cu încă doi. Printre cei 16 aflați la Cheia erau: Pimen Neculescu, nepotul fostului stareț Damaschin, cîntăreț și ieromonahul Ignatie Ionescu, fost stareț la Cheia, duhovnic²⁶.

14. Ibidem, f. 62 și 72.

15. Ibidem, f. 84.

16. Ibidem, f. 120.

17. Ibidem, f. 95.

18. Ibidem, f. 107.

19. Ibidem, f. 99.

20. Ibidem, f. 101.

21. Ibidem, f. 121.

22. Idem, 105/1885, f. 3.

23. Idem, 3390/1876, f. 123.

24. Idem, 3013/1895, f. 1.

25. Ibidem, f. 4.

26. Idem, 12/1887—1888, f. 74. Ignatie Ionescu a decedat la 28 ianuarie 1898,

Lipsurile mari cu care era confruntat Ioil au constituit probabil cauza demisiei sale, cerută de el Mitropoliei la 11 octombrie 1890²⁷.

În același an se afla instalat ca stareț la Cheia un alt protosinghel, Visarion Mihăescu²⁸.

Starea de ruinare a acareturilor, printre care și moara de pe Teleajen, grajdul și șopronul, l-a obligat pe Visarion să intervină și el la M.C.I.P., pentru fondurile necesare. La 27 septembrie 1890, el trimitea chiar acte justificative pentru grajd și șopron²⁹.

În 1892 se cerea aprobarea pentru o pantacuză. La 13 mai se înainta și devizul pentru repararea clopotniței, stăreției și bucătăriei în valoare de 2223. În dosarele anului 1892 se pomenește pentru prima oară de monahul Grigore Georgescu. El se prezentase la Cheia, cu ordinul Mitropoliei din 10 februarie 1892, ca rasofoar, iar după 15 zile se aproba călugărirea lui³⁰.

La 12 noiembrie 1892, acest monah era hirotonit ierodiacon de către arhiepiscopul vicar Gherasim Timuș în catedrala Mitropoliei, iar după două zile ieromonah în biserica Olari din București³¹.

Este de reținut că acest tânăr monah ucenicise în schitul românesc Prodromul de pe muntele Athos timp de cinci ani³². Este de presupus că modul său de comportare exemplară era cunoscut mitropolitului, dacă a fost trimis la Cheia, unde starețul Visarion era bătrîn și unde, nici un alt monah nu vădea calități necesare unui superior. Grigore era așadar o speranță care să reamintească pe Damaschin Bărsan.

Faptul că era un om deosebit îl mărturisește și funcția de casier în comitetul economic, care i s-a încredințat în 1896, devenind astfel ajutorul imediat al starețului în gospodărirea schitului³³. În calitatea sa de casier avea să călătorească uneori și în Transilvania pentru a cumpăra vite de rasă pentru schit³⁴. Prin 1901 Gr. Georgescu va îndeplini funcția de casier și la schitul Crasna³⁵.

Cu toate că Visarion Mihăescu era vîrstnic, el se dovedise un stareț destoinic, în comparație cu ceilalți trei stareți următori lui Damaschin. Așa se explică decretul mitropolitan din 15 martie 1893 pentru investirea sa cu rangul de arhimandrit³⁶. La cererea lui s-a aprobat de către Ministerul Domeniilor să recolteze finul de pe 5 po-goane pentru vite și să taie 25 de arbori pentru pardosirea bisericii³⁷.

La 18 ianuarie 1894, ieromonahul Grigore Georgescu era împuternicit preot de serviciu la schitul de maici Susana³⁸, unde însuși Visarion Mihăescu era duhovnic.

Starețul Visarion avea astfel o nouă dovadă că ieromonahul Grigore era apt a conduce sidonia din Cheia. Visarion cerea demisia și în 1894, așa cum ceruse în 1893 sau cum va încerca și în anii următori. Mitropolia refuza mereu această cerere. Abia

27. Reg. intr.—ieșire, an. 1890 (în următoarele note Reg. i.e.).

28. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 15/1890, f. 2.

29. Reg. i.e., an 1890.

30. Idem, an 1892.

31. Idem, an 1934.

32. Scrisoarea din 5 V 1931, posesor Gr. Băbuș.

33. Reg. i.e., an 1893.

34. Idem, an 1893 și 1901.

35. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 1503/1907, f. 8v și 159/1908, f. 15.

36. Reg. i.e., an 1901. Visarion fusese distins cu rangul de protosinghel în 1889 și împuternicit duhovnic la Suzana.

37. Reg. i.e., an 1894.

38. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 149/1898, f. 9.

în 1908 avea să se împlinească în fapt și definitiv această dorință. Numărul monahilor din Cheia scăzuse la zece. Erau șase locuri vacante.³⁹

În 1899 efectivul se refăcuse; erau 16 monahi. Ieromonahul Grigore Georgescu era înscris pe ștat imediat după stareț⁴⁰. Monahii primeau pe atunci câte 47 de lei pe trimestru. Superiorul mai primea încă 90 de lei pe statul de serviciu.

La 16 aprilie 1904, schitul Cheia preda Ministerului Domeniilor metohul de la Homoricu, aproximativ un pogon. Până atunci metohul, dotat cu grajd și șopron, servea ca loc de etapă și odihnă pentru transporturile de alimente sau materiale destinate schitului Cheia. Până prin 1906, din metohul Homoricu se foloseau caii cu samare. Mai apoi s-a practicat și un drum de care pînă la Bratocea. Călugării din Cheia au trudit din greu și adeseori pentru îndreptarea numeroaselor stricăciuni pe acest traseu atât de accidentat. De altfel chiar în 1906 a fost găzduit în schit inginerul Vasile Petrescu timp de două luni. Acesta lucra proiectele șoselei Ploiești-Bratocea. De la Homoricu spre nord era cea mai dificilă și costisitoare parte de drum⁴¹.

Anul 1905 aducea o nouă instabilitate la Cheia. Starețul Visarion ceruse din nou demisia. Se știa că e bătrîn și suferind. Uzase de concedii medicale, fusese la băi⁴², dar în fapt nu mai putea suporta povara stăreției. El mai gira și stăreția schitului Crasna care devenise metoh al schitului Cheia din 1903⁴³. Era prea mult. Mitropolia a primit cererea, dar Visarion continua de drept la stăreție, avîndu-l alături pe ieromonahul Nifon Popescu cu titlu provizoriu.

Dar după cîteva luni, Nifon avea să-și dea și el demisia⁴⁴.

La 16 decembrie s-a primit dispoziția ca treburile stăreției să fie glate de comitet în care Grigore Georgescu era casier.

În următorii doi ani provizoratul s-a menținut, deși Visarion se afla în schit.

La 25 septembrie 1906, Mitropolia aproba desființarea mesei de obște, înlăturîndu-se astfel unul dintre principiile de bază ale paisianismului instalat în Cheia de Damaschin. Mitropolia atrăgea însă atenția asupra unei riguroase discipline monahale⁴⁵.

Peste doi ani, 15 februarie 1903, metohul Izvoare, o rămășiță din averea schitului Crasna, fusese trecut de puțin timp la Cheia. Acolo s-a reparat casa și grajdu, devenind etapă în locul celui de la Homoricu⁴⁶.

În sfîrșit, la 11 decembrie 1908, Visarion Mihăescu, greu bolnav, cerea pentru ultima oară demisia sa, atît din funcția de stareț al Cheii, cît și din cea de duhovnic la Suzana. După șase zile, 17 decembrie 1908, Visarion își da obștescul sfîrșit⁴⁷.

Sosise timpul ca ieromonahul Grigore Georgescu (Munteanu)⁴⁸, atît de apreciat de recent răposatul Visarion Mihăescu, să fie promovat ca stareț provizoriu, pînă la alegerea unui superior. Cel puțin în Cheia nu se afla un alt monah care să cunoască mai bine problemele cu care era confruntată colectivitatea din Cheia și să

39. Ibidem, f. 14—15.

40. Idem, 161/1899, f. 8 și 45.

41. Reg. i.e., an 1906.

42. Idem, an 1901.

43. Idem, an 1903.

44. Nifon Popescu avea să fie cîtva timp îngrijitor la schitul Crasna. În curînd după aceea, a fost împuternicit exarh al minăstirilor din eparhie.

45. Reg. i.e., an 1905.

46. Scrisoarea din 16 februarie 1937. Posesor Gr. Băbuș.

47. Reg. i.e., an 1908.

48. Numele originar de familie al ieromonahului Grigore era Munteanu, precum atestă actul său de botez, în posesia lui Gr. Băbuș. După uzanța mai veche, numele tatălui său Gheorghe, devenise nume de familie prin adăugarea sufixului «escu».

Arhim. Grigore Georgescu, Egumenul Mănăstirii Chela

posede puterea fizică și morală de a le rezolva⁴⁹. El se condase pe Visarion timp de 16 ani, câștigând astfel o maturitate și experiență excepționale în conducerea și administrarea bunurilor și colectivității ce i se încredințau.

Grigore Georgescu a fost ales în unanimitate stareț, la 25 ianuarie 1909 și după trei zile, confirmat superior la Cheia și duhovnic la Suzana. Decretul de întărire în funcție poartă nr. 478 din 11 februarie 1909⁵⁰. În locul de preot de serviciu la Suzana, ocupat pînă atunci de Georgescu, a fost numit ieromonahul Ghenadie Diaconescu.

Materialul documentar privitor la cei 25 de ani de stăreție ai ieromonahulului Grigore Georgescu fiind atât de bogat și amănunțit, se vor aminti numai evenimentele mai însemnate la care a luat parte mica colectivitate din Cheia, precum și particularitățile care au caracterizat personalitatea acestui distins stareț.

Se cunoaște destul de bine că schitul Cheia, și nu numai acesta, era confruntat după secularizare, cu grava și costisitoarea conservare a clădirilor cu care fusese înzestrat. Nici unul dintre stareții de mai înainte n-a putut face față pe deplin acestei coplășitoare nevoi. Realitatea era că totul tindea să se ruineze.

Privită din acest punct de vedere și raportată la mijloacele pecuniare ce le-a avut la dispoziție, activitatea de superior a ieromonahulului Grigore Georgescu poate fi caracterizată ca o luptă continuă și dîră, timp de un sfert de veac, pentru salvarea clădirilor prin reparații și consolidări de durată.

Pentru a se putea întui greutățile ce le-a încercat noul stareț în conservarea acareturilor schitului, este cazul a se face un calcul cu totul aproximativ. Numai careul de încăperi ce închid incinta schitului, cu perimetrul de cel puțin 240 m, presupune o suprafață a acoperișurilor de 1720 m.p. Dacă se mai adaugă acoperișul bisericii, clopotniței și tuturor celorlalte anexe (grajd, șopron, fierăstrău, moară, han), se ajunge la peste 2500 m.p. Dar, afară de acoperișuri, mai erau și alte stricăciuni la plafoane sau pereți. Griji tot atât de mari trebuia să poarte și pentru ceilalți 15 monahi, la cît fusese plafonat efectivul de monahi al schitului.

Pentru toate acestea starețul avea să caute căile legale de obținerea banilor necesari. Hotărîrea și perseverența cu care superiorul Grigore Georgescu și-a urmărit neabătut împlinirea planurilor sale nobile sînt de-a dreptul proverbiale.

În legătură directă cu gestiunea condusă de Grigore Georgescu în Cheia este constatarea că din 1896, cînd el a început a îndeplini funcția de casier și pînă în 1936, cînd demisiona din aceea de stareț, adică timp de 39 de ani, actele contabile ale gestiunii sale sînt fără nici o neregularitate sau suspiciune. Fie că banii intrați în venitul schitului proveneau din sumele destul de mici alocate de stat, fie că reprezentau ajutoare de la alte instituții sau ofrande de la particulari, acești bani au fost cheltuiți numai în conformitate cu aprobările prealabile ale Casei Bisericii, instituție a M.C.I.P. și justificați cu acte sub girul și controlul diverselor autorități locale.

Sigur că pentru a obține sumele necesare, nu numai pentru clădiri, dar și pentru celelalte nevoi ale colectivității, s-a adresat mai întîi și în toți anii, cu ocazia întocmirii bugetului, ori M.C.I.P., sau Mitropoliei, pentru a-l sprijini. Atît devizele, cît și actele justificative aflate în dosarele M.C.I.P., întocmite de multe ori de stareț, sînt meticolos echilibrate și justificate. Exemplele sînt numeroase⁵¹. Datorită răz-

49. Reg. i.e., an 1909.

50. În epitaful de pe crucea de marmură de la mormîntul său s-a scris că a fost numit stareț la 1 ianuarie 1909. Cei ce au întocmit acest epitaf n-au greșit, dacă se ține cont că în fapt el conducea Cheia cu mult înainte.

51. Ex.: 163/1910, 163/1911, 168/1912, 164/1913, 551/1916 sau oricare alt om.

boiului de întregire ce avea să vină, precum și crizei economice dintre cele două războaie, se înțelege că aportul statului nu putea fi decît cu totul redus, față de nevoile schitului. Iată unele exemple. În 1931 s-a primit de la stat 55.717 lei. Schitul a mai cheltuit încă 108.120 lei din alte surse, adică de două ori mai mult decît primise de la stat ⁵².

În 1925 s-au cheltuit 282.611 lei. Statul contribuise cu 44.699 lei. Restul de 237.912 lei, adică de patru ori mai mult decît contribuția statului, proveniseră din ofrande ⁵³.

Din cei 285.928 lei cheltuiți de schit în 1934, aportul statului era numai de aproximativ 62.000 de lei ⁵⁴.

Pentru a ajunge la asemenea bugete ieromonahul Grigore a pus un accent deosebit pe pantacuze, despre ale căror aprobări s-au aflat dese intervenții ⁵⁵.

Apelurile repetate ce a făcut către populație cu ocazia acestor pantacuze, mai totdeauna patetice, și insistențele depuse de monahii însărcinați cu colectarea sumelor sau alimentelor prin satele pe unde purtau pantacuzele, au forțat pe unii săteni să reclame prefecturii de Prahova pentru a fi lăsați în pace de acești cerșetori ⁵⁶.

Este drept că ieromonahul Grigore nu iubea această cale de a îmbunătăți activul bugetar al schitului. Era însă singura cale și pe drept cuvînt se plîngea într-unul din rapoartele sale către Mitropolie, că-n toți anii săi de casier și superior purtase «toată greutatea sărăciei schitului» ⁵⁷. Într-un alt raport din 13 martie 1925, amintea autorităților superioare că numai dacă s-ar fi lăsat schitului la secularizare (1864), 40—50 ha de loc arabil, «puteam scăpa de rușinoasa cerșetorie, așa că acum trebuie să umblăm cerșind, pentru a ne putea întreține și a nu muri de foame» ⁵⁸.

Cu ocazia construirii paraclisului, despre care se va aminti în urmare, scria: «Știți foarte bine că acest paraclis s-a ridicat din temelie numai cu ofrande... și că altă parte din sumele strînse pentru paraclis s-au cheltuit cu reparațiile bisericii celei mari, acoperișurile chiliilor, arhondaricului, grajdului, clopotniței și chiar cu salariile servitorilor» ⁵⁹.

A mai folosit darurile unor persoane cunoscute, cum este cazul comerciantului Ion Butu din Vălenii de Munte, originar din același sat cu starețul, Satu-Lung. Se adresa acestuia «Butu, patriot și consătean, (cu) care am copilărit, unii cu alții. Acum sîntem bătrîni și (te rog) a îndemna și pe alții să dea».

Reamintea lui Butu că în Cheia «totul s-a făcut de secelenii noștri. Ei dispuneau pe atunci de averi; aveau în regat moșii, turme». În drumurile lor «poposeau ca la un conac în mănăstire». Cît despre drumul Bratocii, «era numai o potecă; pe atunci înșirau caii (unul după altul) cu bagajele (pe samare)». Ei dăduseră totul ca să se ridice locașul și toate celelalte.

Acum, adică în 1932, «cerem de la strănepoții ctitorilor ajutor». Avea nevoie de 100.000 de lei. Cumpărase tablă galvanizată pentru acoperișuri.

În aceeași categorie de ajutoare pot fi amintite și cele de la prefectura județului Prahova sau de la primăria Mîneciu care cuprindeau neori 40.000—50.000 de lei ⁶⁰.

52. Condica nr. 2, an 1931.

53. Reg. i.e., an 1926.

54. Reg. i.e., an 1936.

55. Ex.: 1921, 1922, 1925 de la Mitropolie, 1926 două volume de la prefectura Prahova; 1927 cînd s-au colectat 41.829 lei. 1929 pentru porumb, costa 1000 lei sacul, 1933 etc.

56. Reg. i.e., an 1910.

57. Idem, 1928.

58. Idem, 1925.

59. Idem, 1926.

60. Reg. i.e., an 1932.

Chiar dacă arendarea celor câteva pogoane din jurul mănăstirii aducea prea puțin, superiorul Cheii aduna cu grijă acei bani în conturile atât de meticuloase ale schitului.

Cu o diligență nedezmințită a folosit și creșterea vitelor, natural puține, pe care le vindea uneori ⁶¹.

Schitul Cheia — Biserica de lemn din 1790 (desen de G. Ionescu)

și Mîneciu, a apărut și varianta de astăzi. Însă de la Mîneciu la Cheia-Bratocea a existat în continuare numai potecă.

Chiar călătorul actual, folosind panglica de asfalt, își poate da seama că șoseaua aceasta, atât de accidentată, n-a fost posibilă fără tehnica și specialiștii de astăzi.

Despre ceea ce a fost în trecut a scris și ieromonahul Grigore Georgescu, în plingerile către eșaloanele superioare. «Toate le îndurăm, dar una este care ne-a pîs capac la toate, șoseaua. Nu este destul că e stricată, neîmpietrită. Nu mai îndrăznim a pleca la drum că rămîne carul în drum, în mocirle. Și nu e destul atât. Dar ce ne facem cu podul Carpenului? Dacă antreprenorul a băgat lemne răscoapte sau putrede, el e vinovat. (El) să-l repare. Atîta lume închisă de acest buclucaș îngrijitor!». Acestea le scria la 7 noiembrie 1912 către serviciul tehnic al județului Prahova.

61. Reg. i.e., an 1903, 1905, 1912 etc. și M.C.I.P., 446/1902, f. 3.

62. Gh. Zagoriț, *Trecătorile Teleajenului*, în «Anuarul de geogr. și antropogeogr. III (1912). Buc., 1913, p. 70—87. Mihai Rachieru, *Contribuții la cunoașterea relațiilor comerciale dintre Țara Rom. și sud-estul Transil. între 1774—1848 pe văile Prahovei și Teleajenului*, teză de doctorat, susținută la 6 iulie 1979 și Gion Ionescu, Elvira Ciulin-Ionescu, *Penetrația domeniului feudal în moșia Teișani*, în portofoliul redacției «Rev. Arhivelor», urmînd a apare în nr. 1 pe 1984.

63. Notele învățătorului D. I. Brezeanu, în caietele aflate în posesia fiului său, col. O. D. Brezeanu.

64. Mapa foi volante Băbuș (12.XI.1912).

După cinci zile scria iarăși despre un pod peste Seculanca, ce trece prin Făcăienii (Ghiaba), cătun al satului Mfneciu-Ungurenii.

La 10 noiembrie era aproape să se îneca starețul și alte trei persoane într-un poștaion cu trei cai. Au tăiat șleaurile la cai pentru a nu fi luați de ape. Au sărit oameni din împrejurimi ca să-i salveze. Poștaionul, cu bagaje cu tot, a fost distrus de furia apei. Tot așa pășise și șeful vămii Bratocea, căruia i se înecase și un cal.

Tot la 12 noiembrie scria și către arhiepiscopie despre locul depărtat de așezările de pe valea Teleajenului, «șosele rele, fără poduri, munții se prăbușesc, se rup drumurile; greu de adus hrana pe distanță de 30 km»⁶⁴.

Amintise de aceste greutăți și lui I. Butu, după cum s-a scris mai sus. N-a uitat să le amintească și în apelurile către locuitorii satelor care însoțeau pantacuzele.

Tot în scopul reducerii cheltuielilor apărură în schit și embrioane de ateliere: de rotărie și căruțe, de cismărie și croitorie. Dar trebuie reținut că folosea această muncă numai în nevoile schitului. Pentru mintea iscoditoare a ieromonahului Grigore este surprinzător că cel puțin atelierul de prelucrarea lemnului nu l-a extins și să fi oferit produsele pe piețele din Văleni, Ploiești și alte localități.

O altă sursă de venituri, exploatată numai întâmplător de stareț, a fost închirierea sezonieră a unor încăperi ce le avea schitul peste nevoile monahilor⁶⁵.

Este de remarcat că prin aceste închirieri de la schitul Cheia începea activitatea de turism și stațiune de odihnă a localității de astăzi Cheia.

În același scop al reducerii cheltuielilor pot fi amintite numeroasele cereri de câte 20—80 de fagi sau brazi care urmau a se preface în grinzi, căpriori și scinduri sau șindriă. Un exemplu elocvent este cererea din 1912. Se cereau 20 de fagi pentru 200.000 de șindriile și 70 de brazi cu sumele necesare pentru a repara chiliile, săliile și coridoarele⁶⁶.

Toate aceste amănunte din activitatea ieromonahului Grigore Georgescu erau cunoscute la Mitropolia din București. Alegerea sa ca superior se dovedise a fi fericită. Pentru merite deosebite, ieromonahul stareț fusese distins deja cu rangul de protosinghel, rang în care se afla în 1913⁶⁷.

În acel an, sidonia din Cheia a primit vizita pictorului Pop de Szatmary «spre a-și apropia mai bine stilul bizantin»⁶⁸. Tot în acel an schitul a fost inspectat de mitropolitul primat Conon Arămescu Donici⁶⁹.

Probabil că în urma celor constatate de Mitropolitul Primat al țării, doi dintre monahii Cheii au fost distinși în anul următor 1914: protosinghelul Grigore Georgescu cu rangul de arhimandrit și ieromonahul Ghenadie Diaconescu, casier, cu cel de protosinghel. Tot în acel an Grigore Georgescu da primele semne că reumatismul începuse să-l cerce. El cerea un concediu de două luni «pentru a se căuta de suferință»⁷⁰.

65. Ex.: la 16 iunie 1894 se aproba a locul în schit elevii unei școli. Despre colonii școlare la schitul Cheia se amintește și în 1921 sau 1923. Erau elevii unui liceu din Galați. În 1924 liceul plătea 3000 de lei pentru 10 chilii. Cazarea acestora se aproba și pentru următorii cinci ani. Datele sînt scoase din reg. i.e. pe acești ani. În 1928 au fost cazați în chiliile schitului mai multe serii de preoți, venite «la pastoral», după expresia ierom. Grigore.

66. Reg. i.e., an 1912.

67. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 164/1913, f. 10.

68. Reg. i.e., an 1913.

69. Ibidem.

70. Idem, 1914.

Vizita Mitropolitului Primat și noua distincție i-au dat aripi noi arhimandritului Grigore. În 1913, starețul solicita Casei Bisericii banii necesari pentru înlocuirea tablei ruginite de pe acoperișul bisericii. Era tablă negalvanizată și cu toate reparațiile mărunte sau vopsirea de pînă atunci, apa ploilor se strecura pe bolți și pereți. De altfel, toate aceste stricăciuni fuseseră constatate și de arhitectul N. Popovici, expert al Casei Bisericii. În argumentele sale starețul amintea și faptul că «pictura (este) de frumusețe rară... toată lumea o admiră». Nu trebuia să se uite că biserica era vizitată și «de lume streină de peste frontieră»⁷¹.

Starețul mai solicita reînregistrarea arhondaricului cu mobilier și lenjerie, covoare, perne, saltele și plăpumi, sobe de cărămidă, veselă diferită etc⁷². Cele vechi erau prea uzate.

În acel an 1913 se aflau în schit 12 monahi și 2 servitori⁷³. Același număr de monahi s-a menținut și în următorii trei ani⁷⁴.

În curînd însă aveau să se abată asupra schitului Cheia greutățile provocate de mobilizare, apoi de războiul pentru întregirea neamului, mai ales că schitul era situat în apropierea fostei frontiere și pe un drum de acces spre și dinspre Ardeal.

Au părăsit schitul monahi valoroși: Ghenadie Diaconescu, fost casier și Varsanufie Ghibu, economul. Ambii ieromonahi formau comitetul economic al schitului și ajutoare de nădejde ale starețului⁷⁵.

Sarcinile pecuniare ale războiului împiedicau satisfacerea cererilor îndreptățite ale starețului. Ploile își urmau însă acțiunea lor distrugătoare pentru biserică. Tencuiala din pridvor căzuse, în interior se deteriora zugrăveala⁷⁶. Scumpirea mărfurilor își arăta consecințele și în schit: lipsuri de tot felul⁷⁷.

Grajdul fusese grav avariat de caii armatei române, care staționase un an lângă frontieră, dar și mai rău de caii trupelor germane în retragere⁷⁸.

Trupele germane mai avariaseră sobele, două camere în întregime. Acestea luaseră cu ele două căruțe, trei cai cu hamuri, totul apreciat la 3000 de lei. Pagubele de război erau însă cu mult mai mari⁷⁹.

Fusese distrus gardul înconjurător. Se luaseră toate vitele schitului. Călugărlii sufereau de foame. De aceea ei cereau ca statul să le restituie totul: patru cai, doi boi, două vaci, tăurețul, căruța, hamurile. Mai cereau 15 ha de teren «odată cu împroprietărirea țăranilor». Pentru înlocuirea gardurilor cereau sîrma ghimpată care ruginea părăsită în rețelele de la Bratocea⁸⁰ și 80 m.c. de lemn de construcție.

În 1920, scumpetea nu mai permitea monahilor să se hrănească cu cei 47 de lei pe trimestru. Starețul Grigore scria într-o plîngere a sa că se va retrage din funcția sa «dacă nu ni se aprobă sporul de scumpete»⁸¹.

71. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 446/1902, f. 2.

72. Idem, f. 11.

73. Idem, 164/1913, f. 7.

74. Idem, 161/1914, f. 2; 412/1915, f. 5; 196 și 5551/1916, f. 18 v.

75. Idem, 371/1917, f. 3.

76. Idem, 508/1919, f. 15.

77. Idem, f. 18.

78. Ibidem, f. 44.

79. Din două liste «de ce pagube s-au făcut la sfînta mănăstire Cheia de la 1915» aflate în mapa de foi volante, reiese că schitul suferise pagubă de 32.422 lei, iar starețul personal 5506 lei. Actualizată în 1920, paguba schitului se ridică la suma de 205.280 lei.

80. Reg. i.e., an 1919.

81. Arh. St. Buc., M.C.I.P., 550/1920, f. 15.

Toate aceste cereri s-au repetat și în alți ani. Cu toate necazurile și pierderile datorate războiului, arhimandritul Grigore nu uitase de idealul ce-și propusese, să adauge un paraclis de iarnă în incinta schitului.

Dorința sa și-o destăinuise către Direcția Minelor, cu ocazia aprobării ce solicita să adune piatră pentru temelie și var. «Avem nevoie de a face o bisericuță pentru timp de iarnă, ca să putem îndeplini serviciul regulat, ziua și noaptea... după regulile mînăstirești. În această bisericuță vom pune și două sobe, ca să ne dea puțină căldură»⁸².

El solicitase aprobarea de a ridica acest paraclis prin 1919 și motivase că biserică cea mare nu putea fi încălzită iarna, decît cu un mare consum de combustibil. Slujbele în frig dăunau în chip simțitor sănătății călugărilor. Ei însuși suferea din această cauză.

La intervențiile sale, ocolul silvic Văleni a aprobat 20 de fagi gratuit pentru șindriliă, apoi numai cu 30 % din preț, 25 m.c. brad și 64 m.c. fag, materiale pentru paraclis⁸³.

Starețul era grăbit să înceapă lucrul numai cu ceea ce adunase pînă atunci. Arhiepiscopia nu i-a permis însă, pînă nu va stringe toate materialele și banii necesari. Așa că a reluat cererile pentru adunat piatra pentru temelie și var, din albia Teleajenului și prelungirea pantacuzei pe încă un an «pentru bisericuța care urmează a se face»⁸⁴. În anul următor raporta că piatra și nisipul fusese adus de schit. Fuseseră strînse de călugări de pe Timpa, Telejenel și valea Berii.

Societatea forestieră «Drajna» venea în ajutor cu un m.c. de scînduri. Starețul a cerut un ajutor și pentru tabla cu care să se acopere noua biserică⁸⁵.

Pantacuză a fost aprobată și în anul 1925, pînă în 1927 (două volume)⁸⁶.

După o călduroasă intervenție, la 5 iunie 1926, i s-a aprobat ca paraclisul să fie zugrăvit de pictorul G. Cepoiu din Izvoare. Piatra pentru sfîntul jertfelnic a fost adusă de la schitul Ciolanu din județul Buzău⁸⁷, din cariera folosită astăzi în taberele de sculptură de la Măgura.

În raportul din 13 martie 1928, relativ la «starea bisericească»⁸⁸, starețul Grigore menționa că :

1) Se terminase bisericuța de iarnă (paraclisul), între 1924—1927 «cu concursul binecredincioșilor creștini donatori». Numai în 1926 se cheltuiseră 219.961 de lei din venituri extrabugetare pentru paraclis și reparația altor clădiri ale schitului. Pentru realizarea paraclisului, s-au cheltuit în cei trei ani de muncă în total 516.271 lei⁸⁹.

2) Paraclisul fusese dotat cu un frumos policandru cu 12 lumini, trei icoane mari, un dulap, două fețe de masă pentru sfîntul jertfelnic, dvere, timplă cu icoane, icoane împărătești, sfeșnice, strană arhierescă, analoage de lemn, 34 de străni, a doua timplă de la pronaos.

3) S-a acoperit cu tablă galvanizată corpul de case dinspre răsărit.

4) Se refăcuse cișmeaua cu olane de pămînt în lungime de 650 m

5) Se cumpărase un poștalion.

82. Foi volante 6.II.1912.

83. Reg. i.e., an 1921 și 1922.

84. Idem, an 1923.

85. Idem, an 1924.

86. Idem, an 1925.

87. Idem, an 1926.

88. Idem, an 1928.

89. Idem, an 1929.

Paraclisul a fost sfințit de arhierul Tit, vicarul Patriarhiei, la 8 septembrie 1927⁹⁰.

Se înțelege din cele menționate că starețul nu încetase nici o clipă să-și mențină atenția asupra întregului complex de clădiri ale schitului pe timpul construcției noului paraclis. De altfel, în acest timp s-a construit și casa starețului din latura de vest a careului. Urmărirea acestui obiectiv a continuat și după terminarea acestor construcții. De aceea, documentele vremii arată că cererile de pantacuze, de fași sau brazi, de ajutoare bănești n-au încetat, pînă în 1934 și nici după aceea.

Dar ar fi o lipsă a istoricului, dacă ar neglija și alte laturi ale sufletului arhimandritului Grigore.

Mai întii se cade a aminti că ieromonahul nu și-a uitat familia și îndeosebi părinții.

Iubirea ce a purtat acestora l-a minat în toți anii pe plaiurile dobrogene⁹¹, unde familia Munteanu se reasezase, emigrînd din Ardeal. Exemplul său de dăruire monahală a fost urmat de ambii săi părinți care s-au călugărit, tatăl la Cheia și mama la Suzana. După încetarea lor din viață, au fost înhumați în micul cimitir al schitului, unde însuși Grigore ieromonah avea să-și înceapă somnul de veci alături de ei.

De altfel, starețul Grigore nu și-a uitat nici pe consătenii săi din Satu-Lung, precum nici pe ceilalți transilvăneni. La 16 mai 1910, solicita Direcției Vănilor a scuti de taxe pe toți cei ce doreau să vină la sărbătoarea hramului din, acel an⁹².

Starețul Georgescu recunoștea cu lărie și convingere meritele oricărei persoane cu care conlucrase. Iată ce scria despre pictorul Gh. Cepoiu care zugrăvisse paraclisul. «Prin voința lui (a ajuns) renumit pictor de sfinte biserici... care lucrează cu multă silință, dragoste de cele sfinte, smerenie și frică de Dumnezeu l-a împodobit»⁹³.

El iubea pe toți frații săi de chinovie. Într-un raport din 2 februarie 1929 scria: «În creerii munților Teleajenului, unde e acum aflî de mare ger, cît poate omul să moară de degerat, ce nu s-a pomenit, precum și zăpadă mare de un metru și jumătate, de nu se mai văd ulucele (la gard)... monahii sînt puțini (dar) supuși și ascultători întru toate ascultările minăstirești. Ei cinstesc haina ce o poartă și nu o batjocoresc»⁹⁴.

Dar, dintre toți, o grijă și dragoste deosebită a purtat unui nepot al său de soră Gheorghe Băbuș din Teișani, județul Prahova. Acesta venise la schit în 1928. După 3—4 ani, starețul în a cărui ascultare directă era Băbuș, scria către arhiepiscopie că tînărul dorește shima monahală și pînă atunci dăduse destule probe de ascultare. Îndeplinea funcția de paracliser, copia note muzicale, citea și cînta frumos la strană.

Terminase școala primară, avea consimțămîntul părinților și dorește să fie trimis la seminarul monahal de la Cernica⁹⁵.

Din acel moment, starețul Grigore a urmărit pas cu pas formarea ucenicului său și succesele lui la învățătură. La 28 august 1932, fratele Gheorghe trecea concursul de admitere în seminar.

90. Reg. i.e., an 1928.

91. Ex. : 1892, 1893, 1896, 1901, menționate în Reg. i.e.

92. Reg. i.e., an 1910.

93. Idem, an 1928.

94. Idem, an 1929.

95. Idem, an 1931, 1932.

În 1936, noul stareț al Cheii, protosinghelul Ghenadie cerea aprobarea ca elevul seminarist «să fie tuns în shima monahală». A fost călugărit la 27 decembrie 1936, dându-i-se numele de Grigore, ca al unchiului și îndrumătorului său spiritual Arhim. Grigore Georgescu⁹⁶.

În anul următor, 3 aprilie 1937, monahul Grigore era hirotonit ierodiacon pentru Cheia în catedrala arhiepiscopiei. Starețul Diaconescu a fost de față⁹⁷. Era îndreptățit arhimandritul Georgescu să recomande preotului Iliescu pe «ucenicul meu, înfățișătorul acestei scrisori... al doilea Grigore ierodiacon», care trecea în clasa a șasea a seminarului⁹⁸.

Cea mai de preț latură spirituală a arhimandritului Grigore a fost, fără îndoială milostenia. Mai multe scrisori ale ieromonahului, adresate fostului protoiereu al plaiului Teleajen, preotul Gheorghe Iliescu, constituie un adevărat tezaur informativ în acest sens. Datorită faptului că fostul superior al Cheii a dorit ca actele sale de milostenie să nu se facă cunoscute, cel puțin cât a fost în viață, preotul, cărui i-a încredințat rolul alegerii persoanelor și distribuirii ajutoarelor, a respectat întru totul această dorință.

Acum, la mai mult de 30 de ani de la dispariția milostivului monah, distinsul preot a avut amabilitatea de a le pune la dispoziția cercetării, pentru care i se aduc sincere mulțumiri și pe această cale.

Iată câteva extrase din acele scrisori, pline de har creștinesc și curată modestie.

Prin mai 1933, deci înainte ca Grigore ieromonahul să fi demisionat din funcția de stareț, îl ruga pe preotul Iliescu să-i răspundă dacă «ați găsit familii sărace cu copii mărunți și fără mîngiere, lipsiți de toate și de hrană... pentru a ști cîte capre cu lapte să cumpere. Era curios să afle cîte capre dăruise pînă atunci prin intermediul preotului paroh din Izvoare, județul Prahova⁹⁹. Se înțelege dar că arhimandritul Grigore făcuse asemenea acte de milostenie și mai înainte.

Tot despre milostenie cu capre se scria și prin 1939. «Cu pensia mea din luna aprilie să se cumpere 3—4 capre cu lapte... să se dea la oamenii săraci care au și copii, pentru mîngierea lor»¹⁰⁰.

«O linguriță de argint pentru sfîntul potir și alta mai mică, tot de argint, pentru ca să împărtășiți copilașii cei mici»¹⁰¹ le dăruia noii și impunătoarei biserici din Izvoare, ridicată prin ostria amintitului protoiereu.

Tot prin 1936, arhim. mai scria că fusese informat despre sărăcia în care se zbătea o «văduvă cu cîțiva copii», care locuia într-o casă prin al cărei acoperiș pătrundea apa ploilor. Cereea preotului să afle șindriilă și meșter care să repare acel acoperiș și el va plăti totul. Despre aceasta «să știe, singur milostivul Dumnezeu, preacucernicia voastră și eu»¹⁰².

S-a aflat și răspunsul preotului, dat cu trei luni mai tîrziu. Văduva Elena Clip n-a admis repararea acoperișului, fiind bolnavă în acel timp. Fusese ajutată însă «cu alimente, cu îmbrăcăminte și bani. La 15 august i-am dat peste 750 lei în mînă, ajutor

96. Idem, an 1936.

97. Idem, an 1937.

98. Scrisoarea din 7.V.1937.

99. Scrisoarea din 23 mai 1933.

100. Idem din 27 aprilie 1939.

101. Idem din 31 martie 1936.

102. Idem, din 15 septembrie 1936.

pentru înmormântarea fiului ei Arghir... Duminică dăm darurile de la moș Crăclun — Grigore (Georgescu)»¹⁰³. Înseamnă că fostul stareț împărțea ajutoarele sale și altor săraci.

Dintr-o altă scrisoare se reține: «iată, alături de aceasta v-am pus trei mii de lei ca ajutor la cei săraci... mai cu deosebire copiii fără haine... nu voi ca numele

Mănăstirea Cheia de pe Telejen
(după un desen de G. Ionescu)

meu să se pomenească prin lumea mare». Și relativ la biserica în construcție pe atunci la Izvoare, «dacă va voi Dumnezeu și-mi va ajuta, plătesc eu pictura sfântului altar... icoana» de la iconostas... «să nu știe nimeni» de cele scrise mai sus»¹⁰⁴.

103. Scrisoarea preotului Ilescu către starețul Grigore din 25 noiembrie 1936. Preotul Gh. Ilescu este în prezent paroh al Bisericii Albe din București (Calea Victoriei).

104. Scrisoarea din 16 martie 1937.

După cele 12 zile mai trimitea 2000 de lei «să fie toți cinci mii. Să-i dați cu ceilalți la săraci» ¹⁰⁵.

Abia trecuse o lună și iarăși scria încercalului preot în care avea pe drept cuvânt încredere. «Vă supăr din nou pentru săracii, scăpătații, bolnavii, flămânzii, goii, înghețații de frig, tot felul de suferințe... să împărțiți acești bani, adică 6000 ... cum și altă dată... Numele meu să nu se pomenească, cit eu voi fi în viață» ¹⁰⁶.

După două luni scria preotului că «un domn binevoitor... care nu vrea să se știe numele... dă 5000 de lei... la săraci» ¹⁰⁷.

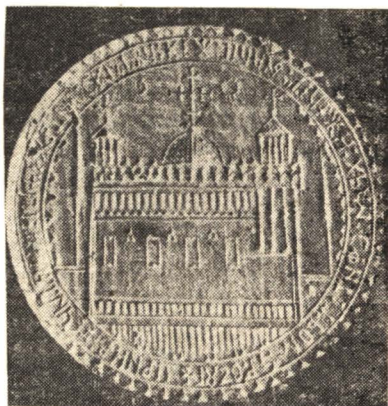
Darurile sale continuau și în 1938. «Am alăturat aici, scria el, cinci mii de lei... pentru săracii în felii de felii de mizerii... Când voi termina călătoria (vieții), aveți voie a da pe față; numai atunci»... ¹⁰⁸.

În anul următor comunica preotului că i-a trimis «patru foițe de bani, patru mii. Să le dați nevoiașilor, goilor, bolnavilor, strinșilor de ger» ¹⁰⁹.

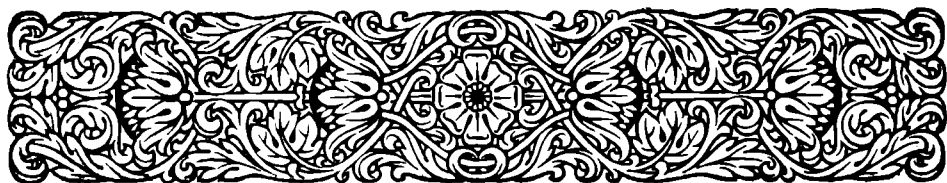
Se păstrează și o listă de 24 persoane cărora li s-au distribuit 5000 de lei semnată de preotul Ioniță, La nr. 4 este trecut «Neagu Moldoveanu, sărac cu 9 copii, 240 lei», la nr. 8 «Ion și Maria Morăraș, doi bătrâni paralizați, 30 plini, 240 de lei» sau la nr. 21, «Stelian Drăgănescu, elev orfan de ambii părinți, 100 de lei» ¹¹⁰.

Ieromonahul Grigore Georgescu a murit sărac. Toate obiectele casnice ce i-au aparținut au intrat în patrimoniul schitului. Celibatul, supunerea ierarhică și sărăcia, principii fundamentale în monahism, au fost colorate expresiv de calitatea lui de admirabil chivernisitor al schitului Cheia, de modestia, de dragostea cu care a condus sidonia cheiană, și de altruismul ce trebuie așezat ca îmbold al milosteniilor sale.

Arhim. GR. BĂBUȘ
GION IONESCU

Prestol. — sec. XIX opera lui Dometie monahul (clișeu — Emil Vîrtosu).

IN MEMORIAM

STINGEREA DIN VIAȚĂ A I. P. S. DR. NICOLAE MLADIN FOSTUL MITROPOLIT AL ARDEALULUI

S-a stins din viață, mai înainte de vreme și după o suferință, ce-l ducea pe picioare, unul dintre străluciții și erudiții dascăli ai Bisericii Ortodoxe Române, fost profesor de morală de la Institutul Teologic din Sibiu, care, din rînduiala divină, în anul 1967 a fost ales să illustreze cu persoana, pregătirea și cultura sa, galeria măreață a ierarhilor ardeleni, dintre care amintim pe marele Andrei Șaguna, Miron Romanul, Nicolae Bălan și Nicolae Colan, figuri pline de har, ce împodobesc cununa Bisericii de dincolo de munți.

Însăilăm aici gânduri omagiale, pentru a arăta preoțimii noastre un chip de ierarh, un iubitor de cultură teologică multilaterală, o albină ce a strîns în taina sufletului său, mierea cea dulce a Evangheliei lui Hristos, pe care a dăruit-o, cu generozitate, multor generații de studenți și preoți.

Mitropolitul Nicolae Mladin s-a născut în Abrud, pe Valea Arieșului din părinți muncitori. Tatăl său a fost minier — (Gheorghe Mladin) —, la minele de pe Valea Jiului superior, la Petroșani. Mama sa, — Letiția, — ca și altădată, mamele sfinților din secolul de Aur, Macrina, Antuza sau Emilia, i-a insuflat tînarului Nicolae, dragostea pentru Hristos și Biserică. După urmarea școlii primare la Petroșani, a urmat liceul la Deva, unde și-a luat bacalaureatul. Mergînd la Facultatea de Teologie, și-a luat licența în anul 1938, la București cu teza: «Influența lui Dionisie Areopagitul asupra lui Ioan al Crucii», notată cu «excepțional». După aceea, pleacă în calitate de bursier la Viena, unde își desăvîrșește studiile la Facultățile de Teologie catolică și Protestantă și la cea de Filosofie. Urmărit și îndrumat de către regretatul Mitropolit Nicolae Bălan, este hirotonit ierodiacon în 1939, la această sfință Mănăstire a Simbelei de Sus. Numit profesor, mai întîi suplinitor la catedra de morală de la fosta Academie Teologică din Sibiu, și apoi profesor titular, din 1947, după un strălucit examen de doctorat, cu tema: «Hristos — Viața noastră» lasă o strălucită operă de analiză și apoi sinteză de viață duhovnicească. În anul 1949 este hirotonit ieromonah tot la acest altar, iar în anul 1963 primește rangul de Arhimandrit. Pe lîngă munca de profesor a avut și sarcini administrative, ca Director al Internatului studentesc și redactor principal la vechiul ziar al Arhiepiscopiei «Telegraful Român».

În anul 1967, pronia divină și Sfîntul Sinod al Bisericii noastre l-au ales ca Mitropolit al Ardealului, după stingerea din viață a regretatului Mitropolit Nicolae Colan și l-au așezat pe scaunul atîtor ierarhi vrednici.

Ca mitropolit a mers pe urma marilor săi înaintași, avînd o dragoste deosebită pentru gîla strămoșească, pentru Biserică și pentru popor. «Care este zestrea cu care pot veni în întîmpinarea chemării ce mi se face? declara Mitropolitul Nicolae Mladin în ziua alegerii sale. Este tot ce am moștenit de la strămoși și de la părinți, tot ce mi-au dăruit plaiurile țării, graiurile poporului și ale istoriei, dumnezeieștile haruri ale Bisericii. Ca mitropolit, voi promova bunele relații cu celelalte mitropolii, de care ne leagă unele tradiții și obligații comune. Credincios spiritului Ortodoxiei românești, voi întări totdeauna legăturile frățești cu celelalte culte și naționalități și mă voi strădui, ca duhul Păcii și al conlucrării pentru binele poporului să fie mereu viu». Acest sfînt angajament l-a îndeplinit cu prisosință Mitropolitul Nicolae Mladin în activitatea sa. A fost un bun ierarh și un mare iubitor de neam și de popor. Adora Evanghelia Mîntuitorului Hristos și, cu spiritul său de analiză, cu un dar oratoric rar întîlnit, cu un glas copleșitor, ce cobora ca valurile repezi ale munților, de multe ori aproape electriză pe cei ce l-au cunoscut și îl ascultau. Ierarh de înaltă ținută și valoare, cetățean bun al Patriei și ales reprezentant al Ortodoxiei la multe conferințe intercreștine sau religioase din țară și de peste hotare, el a știut să poarte sus și cu cinste drapelul credinței noastre strămoșești.

Ne-a rămas de la el scrisul lui mărunț și plin de sentiment precum și tipărit în lucrări prețioase, dintre care menționăm o parte: «*Prin zbucliumul vremii — Predici 1947; Samuil Micu Klein — Teologul, 1957; Biserica Ortodoxă Română, — una și aceeași în toate timpurile, 1969; Studii de Teologie morală, 1969; Iisus Hristos, viața noastră, 1972 etc.* Putem adăuga la acestea și alte multe lucrări, dar mai ales pastora-lele sale, date de marile Praznice ale Bisericii.

Pe lângă acestea, prin activitatea sa socială, patriotică și bisericească, Mitropolitul Nicolae Mladin a fost un pionier al frăției și al dragostei în Hristos, un realizator al ecumenismului local în Transilvania. Apreciînd acest fapt, Facultatea de Teologie protestantă din Cluj Napoca, i-a acordat titlul de Doctor Honoris Causa.

Boala nemiloasă, venită pe neașteptate l-a făcut să ceară pensionarea în anul 1981, după care s-a retras aici la Mînăstirea pe care a iubit-o și unde a avut metania sa, pe ale cărei alei se plimba, în amintirea anilor tinereții, cînd însoțea pașii marelui său mentor Mitropolitul Nicolae Bălan. De aici sufletul său și-a luat zborul în ziua de 1 iunie 1986, ridicîndu-se spre zărilor veșniciei.

Vestea adormirii sale a produs o adîncă tristețe în sufletele tuturor celor ce l-au cunoscut și au colaborat cu el. Inusuși Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, a trimis I. P. S. Mitropolit Antonie al Ardealului, o telegramă de condoleanțe, în care spunea: «Am luat cunoștință, cu durere, despre trecerea la cele veșnice a I.P.S. Mitropolit Nicolae Mladin. Om de aleasă cultură și adevărat Părinte sufletesc, care ani îndelungați, a slujit Biserica Ortodoxă Română, în calitate de profesor universitar de teologie și distins ierarh.

Rugînd fierbinte pe Dumnezeu să așeze sufletul său bun în ceata dreptilor, în numele Sfîntului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române și al Nostru personal, transmitem clerului și credincioșilor Arhiepiscopiei Sibiului pe care l-a păstorit, sentimente de compasiune, iar familiei sale îndoliate îi adresăm sincere condoleanțe.

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească în pace».

Săvîrșirea pogribaniei a fost la Mînăstirea Sîmbăta de Sus, de către un sobor de ierarhi al Bisericii, în frunte cu I. P. S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei, I. P. S. Antonie al Ardealului, I. P. S. Nestor al Olteniei, Gherasim al Rîmnicului și Argeșului, Emilian al Alba Iuliei, Iustinian Maramureșanul, Lucian Tomitanul și

Calinic Argeșanul, precum și un grup mareț de preoți profesori de teologie, consilierii mitropolitani și eparhiali.

Lufnd cuvîntul I. P. S. Teoctist, Mitropolitul Moldovei, într-o aleasă și impresionantă cuvîntare, i-a adus omagiul întregului Sfînt Sinod în frunte cu Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin, al cărui delegat este la această tristă, ceremonie. I. P. S. Sa a subliniat, cu deosebită și caldă sensibilitate, personalitatea, valoarea și pastorația arhierescă și harismatică a regretatului dispărut, vrednic ierarh și cărturar al Bisericii noastre.

Au mai luat cuvîntul omagial Domnul Episcop Albert Klein, în numele cultului Evanghelic din R.S.R. și Domnul Episcop Nagy Gyula, în numele Episcopiei Reformate din Cluj Napoca, P.S. Episcop Iustinian Maramureșanul în numele Arhiepiscopiei Clujului, și al foștilor studenți, P. C. Profesor Nicolae Neaga în numele colegilor de profesorat, Dănilă Luca și P. C. Arhid. Constantin Voicu, în numele Institutului Universitar Sibiu și P. C. Vicar Dumitru Dan, în numele Centrului Eparhial Sibiu.

Într-o cuvîntare minunată I.P.S. Mitropolit Antonie al Ardealului, urmașul la scaunul mitropolitan al regretatului ierarh, a ilustrat cu deosebită frumusețe, personalitatea și activitatea ca om, profesor, arhieru și «care s-a dăruit pe sine și din bogăția inimii și a minții a dăruit totul Bisericii, Patriei, prietenilor și acestei Mînăstiri. I. P. Sa a subliniat dragostea sa pentru natură, pentru munții și pădurile din jurul Mînăstirii Simbăta, făcînd uneori corp comun cu piatra și cu pădurea, zicînd : «Sînt din piatră tare, ca Munții din care mă trag și ca Apusenii».

În continuare I.P.S. Sa prezintă momente din amintirea pe care o are și din care se desprinde chipul Mitropolitului Nicolae Mladin. Subliniază memoria sa adîncă, asocierile pe care le făcea, cu o spontaneitate ce surprindea pe toți.

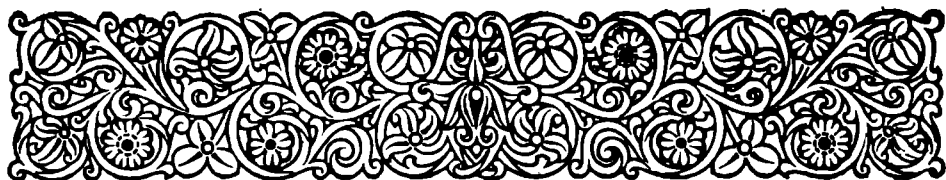
Idealul său era «altarul și amvonul, catedra și condeiul» pe care le-a îmbinat fericit. Ca gospodar a clădit o nouă așezare pentru biblioteca Institutului, a restaurat bisericile și a îmbogățit Tipografia mitropolitană. Toate ordonat, toate precise.

Ca într-o frescă vie I. P. S. Mitropolit Antonie a arătat modul cum vorbea regretatul Mitropolit despre unitatea Bisericii Transilvănene și a întregii unități a Bisericii ortodoxe românești. Cînd vorbea despre continuitatea neamului nostru, despre unitatea și drepturile noastre pe glia românească, devenea tunet, se înflăcăra și fulgera în azul celor care îl ascultau. A fost un mare român. Om de cultură, literatură și poet. A fost un mare ecumenist și unul dintre creatorii ecumenismului local, fiind în bune legături cu reprezentanții celorlalte culte din Transilvania, care l-au prețuit și l-au cunoscut.

Cuvîntul I. P. S. Mitropolit Antonie, rostit cu atîta căldură și prețuire pentru regretatul său Înaintaș la conducerea Mitropoliei, a constituit nu numai un pios omagiu adus celui dispărut, dar și o aleasă mîngiere asupra tuturor celor de față și se încheie cu acestea : «Cu ziua de azi, cu plecarea lui, el intră în veșnicie, iar pe pămînt, în istoria Bisericii Ortodoxe Române».

După terminarea ceremoniei, trupul nelnsuflit al Mitropolitului Nicolae Mladin a fost depus în criptă, nu departe de cel al ibutului Dascăl și Mentor — Mitropolitul Nicolae Bălan.

Pr. David POPESCU

ȘTIRI DIN CUPRINSUL MITROPOLIEI UNGROVLAHIEI

CEA DE A DOUA CONFERINȚĂ A CLERULUI DIN CUPRINSUL ARHIEPISCOPIEI BUCUREȘTILOR MAI 1986

Cea de a II-a Conferință a clerului din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor s-a desfășurat, între 20 mai și 6 iunie, la cele 20 de protoierii din eparhie, sub președinția delegaților chiriarhali, avînd de tratat o temă de deosebit interes pastoral și catehetic, intitulată: «PASTORAȚIE CU PRILEJUL SFINTELOR TAINЕ ȘI IERURGII».

Cu acest prilej s-a putut efectua o incursiune retrospectivă în complexul de cunoștințe și experiențe pastorale ale preoților, potrivit învățaturii Bisericii noastre, tradițiilor și obiceiurilor creștinești. S-a căutat să se sublinieze, încă o dată, rolul Sfințelor Taine și ierurgii în viața credincioșilor, ca mijloc de sfințire a lor și împărtășirea harului sfinților. S-a arătat că ele constituie prilejuri de instruire religioasă, de adîncire a cunoașterii adevărilor de credință. S-a căutat să reamintească preoților condițiile morale, intelectuale și fizice pe care trebuie să le îndeplinească în desfășurarea sacerdoțiului ortodox și pregătirea deosebită pe care trebuie să o aibă.

În prezentarea referatelor, precum și în completările și discuțiunile purtate, s-a căutat să se arate rolul sfinților al Sfintei Liturghii, centrul Cultului Ortodox, pentru viața duhovnicească, pentru sfințirea și mîntuirea credincioșilor.

S-a subliniat faptul că odată cu săvîrșirea Sfințelor Taine și ierurgii se oferă cele mai variate ocazii de pastorală colectivă și individuală, cu o pondere deosebită asupra Tainei Spovedaniei și rolul ei în viața subiectivă a fiecărui credincios.

În mai multe centre s-a arătat că aceste prilejuri constituie momente potrivite pentru combaterea credințelor greșite, a obiceiurilor și practicilor străine de tradiția Bisericii, de renunțare la unele superstiții și obiceiuri greșite, dăunătoare Bisericii și sufletului nostru ortodox. Ca îndatoriri au fost trasate unele principii generale precum: slujirea cu evlavie a serviciilor divine, avînd la bază o trăire religioasă cit mai intensă; respectarea rînduieilor tipiconale în slujbe; ferirea de inovații și combaterea lor, o costumație corespunzătoare și adecvată.

Astfel, Conferința s-a desfășurat după cum urmează:

La protoieria Circ. I CAPITALĂ	a prezidat P.C. Pr. Prof. RADU DUMITRU
La protoieria Circ. II CAPITALĂ	a prezidat P.C. Pr. Vicar OCT. POPESCU
La protoieria Circ. III CAPITALĂ	a prezidat P.S. Episcop ROMAN IALOMIȚEANUL
La protoieria ALEXANDRIA	a prezidat P.C. Pr. Consilier V. BRIA
La protoieria sector agricol Ilfov	a prezidat P.C. Pr. ILIE GEORGESCU
La protoieria Clorogirla	a prezidat P.C. Pr. NICOLAE TURCU

La protoieria CĂLĂRAȘI	a prezidat P. C. Pr. Cons. M. MARINESCU
La protoieria CIMPINA	a prezidat P.C. Pr. Const. M. MARINESCU
La protoieria GĂIEȘTI	a prezidat P.C. Pr. ILIE GEORGESCU
La protoieria GIURGIU	a prezidat P. C. Pr. NICOLAE TURCU
La protoieria OLTENIȚA	a prezidat P.C. Pr. MIHAIL MARINESCU
La protoieria PLOIEȘTI	a prezidat P.C. Pr. ILIE GEORGESCU
La protoieria SLOBOZIA	a prezidat P. C. Pr. NICOLAE TURCU
La protoieria TÎRGOVIȘTE	a prezidat P.C. Pr. OCTAVIAN POPESCU
La protoieria TURNU MĂGURELE	a prezidat P.C. Pr. Prof. C. GALERIU
La protoieria TITU	a prezidat P.C. Pr. OCTAVIAN POPESCU
La protoieria URZICENI	a prezidat P.S. Episcop ROMAN IALOMIȚEANUL
La protoieria VĂLENII DE MUNTE	a prezidat P.C. Pr. VASILE BRIA
La protoieria CÎMPULUNG	a prezidat P.C. Pr. M. MARINESCU
La protoieria VIDELE	a prezidat P.C. Pr. DINU PROVIAN

După săvârșirea Tedeumului s-a trecut la susținerea referatelor, după care au urmat completări și discuții. Astfel :

Prea Sfințitul Episcop ROMAN IALOMIȚEANUL, spunea la Protoieria Circ. III Capitală : «Tema cere multă meditație. În Biserică preotul are o misiune specială, de a pregăti pe credincioși pentru Împărăția lui Dumnezeu și aceasta o face în virtutea harului primit. Prin participarea la viața cultică, credincioșii participă la viața bisericească».

La Protoieria Urziceni, tot P.S. Sa afirma : «Trebuie să cunoaștem rolul pe care îl avem, adică poziția noastră. Prin slujire se creează relații între har și om. Iisus Hristos este preotul și mijlocitorul prin excelență. Pentru Sfinta Liturghie — sfințirea cea mare —, se face o pregătire specială. Cultul a fost acela care a păstrat neînlătinată învățătura apostolilor și credința cea adevărată. Avem datoria să trezim în viața și conștiința credincioșilor dragostea pentru sfințele Taine și ierurgii, pentru a pregăti pe credincioși în scopul mântuirii». Recomandă prezența permanentă a preotului în parohie, de care este legat prin lucrările ce le-a săvârșit credincioșilor, aceștia fiind fiii săi duhovnicești.

Preotul MIHAIL MARINESCU declara la Protoieria Cîmpulung că preotul trebuie să fie conștient de misiunea sa la care a fost chemat. Să fie curat cu sufletul și cu trupul. Prin preoție se slujește lui Dumnezeu și harul nu-i acoperă greșelile, fără pocăință. Slujba sa să fie cucernică și să aibă o trăire pilduitoare. Să nu fie lacom, ușuratic, desfrînat și risipit, deoarece păgubește Biserica și sapă la temelii ei.

Preotul ILIE GEORGESCU, consilier mitropolitan, declara la protoieria Sectorul Agricol Ilfov : «Dacă ne-am dedicat acestei misiuni este bine să știm și să o realizăm, în primul rînd prin maniera slujirii. Trebuie să ne păstorum enoriașii, dar în primul rînd, să ne păstorum pe noi înșine».

Protolereul SĂVULESCU ȘTEFAN de la protoieria Ploiești, declara : Elementul conducător în Biserică este preoțimea cu treptele ei, care își au locurile lor, dar și răspundere. Ea a fost totdeauna la locul ei de cînte și cînd a fost cazul, și-a înțărît forțele cu aceleași elemente veșnice dăătoare de viață : Trupul și Singele Domnului. Ea nu a pregetat niciodată, nu și-a pierdut răbdarea și nici nădejdea, pentru că totdeauna a avut în sine pe Iisus Mîntuitorul, iar în sufletul său și în conștiința sa, a căutat totdeauna izvoarele Sfintei Scripturi ; și-a odihnit ființa trudită pe pajiștea înțelepciunii divine, pentru că totdeauna s-a rugat, odată cu Psalmistul : «*Domnul este Păstorul Meu, de nimic nu duc lipsă*».

Pr. DUMITRU VASILE, de la Protoieria Ploiești, spunea: «Preotului contemporan îi revine obligația de a-și completa și a adînci pregătirea sa teologică și culturală, prin toate mijloacele de informare (articole, reviste, lucrări, etc.) pentru că nu se poate concepe un succes pastoral fără un cleric luminat».

Pr. POPA PETRE, de la Protoieria Slobozia, arată că «preotul este dator să lujească cu dicțiune, cu stăpînire de sine și negrăbit, mai ales atunci cînd săvîrșește unele ierurgii în casele credincioșilor, pentru că duhovnicia este lucrul cel mai greu, de aceea, să fie un bun pedagog, prudent și înțelept, pentru că ochii enoriașilor urmăresc comportarea sa, pînă la ultimul pas».

Pr. Consilier VASILE BRIA, declara la Protoieria Alexandria: «Fiecare parohie trebuie să devină o expresie a Bisericii lui Hristos, iar preotul să fie vrednic de harul primit prin punerea mîinilor arhierului».

Preotul OLTEANU ILIE, de la Protoieria Turnu Măgurele, spunea: «Rugăciunea din Biserică, unită cu cea din casele credincioșilor, reprezintă temelia vieții noastre spirituale. Parohia să fie vie; credincioșii să nu fie indiferenți, ci interesați în credință. Prin săvîrșirea sfințelor Taine și ierurgii, preoții țin în mîini pe toți credincioșii, ferindu-i de amăgirea prozelitismului».

Pr. Consilier NICOLAE TURCU, declara la Protoieria Cîlogirila: «Predica și cateheza au o importanță deosebită în activitatea cu succes a preotului. Ele trebuie să fie adecvate, sensibile, constructive. Împreună cu corul, cu muzica de la strună, executată frumos și cu dicțiune, impresionează plăcut pe credincioși și le formează aplicația și gustul de a frecventa Biserica».

Pr. BALABAN MIHAI, de la aceeași protoierie a vorbit despre importanța costumulului preoțesc și despre veșmintele din biserică, în ceea ce privește starea și curățenia lor.

Pr. LUNGU GHEORGHE, de la protoieria Găiești, subliniază că cea de a doua latură a misiunii preoțești este și aceea de a învăța pe credincioși să fie cetățeni loiali Patriei, dorind pacea, înțelegerea și colaborarea între oameni și popoare.

Preotul MATEI CONSTANTIN, de la Protoieria Circa III Capitală, a pus în discuție problema spovedaniei copiilor mai mari de 7 ani, pe care o consideră necesară și obligatorie, mai ales că în cadrul ei se pot da instruiri religioase și îndrumări prețioase.

Preotul NEDELICU MIRCEA, de la protoieria Vălenii de Munte spune că este oprit preotului să participe la orice fel de distracție sau petreceri pentru că «nu toate sînt îngăduite, nu toate sînt de folos». În orice caz, comportarea sa fie corespunzătoare cu haina pe care o poartă la misiunea pe care o are!».

•

Astfel, Conferința din luna mai 1986 a clericilor din cuprinsul Arhiepiscopiei Bucureștilor, care a avut de studiat o temă importantă de pastorație preoțească, are rolul de a reimprospăta unele cunoștințe, și acolo unde este cazul, să îndepărteze unele obiceiuri și practici eronate.

Considerăm că ea a constituit un punct pozitiv pentru întreaga Biserică ortodoxă românească și un cîștig duhovnicesc.

Pr. DAVID POPESCU

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA BĂNEȘTI, PROTOIERIA CÎMPINA, JUDEȚUL PRAHOVA

Dacă te îndreptezi cu trenul sau cu mașina spre minunata Vale a Prahovei, la o distanță de cîțiva km. de orașul Cîmpina, ajungi în frumoasa și ales gospodărita localitate Bănești, a cărei parohie este păstorită de mai mulți ani, de preotul Ieșeanu Vincentiu.

Localitate veche, cunoscută de 300 de ani în urmă, cu amintiri triste. Povestesc bătrînii că, pe vremuri satul era locuit de creștini plini de credință și bisericoși. Într-o noapte de Paști, chiar la Înviere, au năvălit turcii, iar omenii erau la Biserică. Au dat foc bisericii și satului, și pe toți locuitorii care nu au ars i-au ucis.

Tot aici, la intrarea în comună, călătorul întâlnește un monument ce reprezintă o pasăre care cade. Este locul unde cu peste 70 de ani în urmă, unul dintre pionierii aviației lumii și ai celei românești, neuitatul inventator și aviator Aurel Vlaicu, zburînd cu aparatul său «mai ușor decît aerul», de dincolo de munții Carpați, ca și altădată Icar, a căzut, rupîndu-și aripile sale pline de curaj. Pe acest loc, cu sîngele și prin moartea sa, Aurel Vlaicu a înscris o pagină de eroism, de dragoste de țară și de zborul minunat al omului spre zările albastre românești.

Aici, în această parohie, venea în duminica de 8 iunie Prea Sfințitul Episcop Nifon Ploieșteanul, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, să sfințească noile lucrări de reparații, completări și pictură nouă de la Biserica parohială, lucrări de înfrumusețare și împodobire a locașului de rugăciune al credincioșilor ortodocși din sat. Zi de vară, după o perioadă de secetă în care Dumnezeu a binecuvîntat pămîntul cu o ploaie rodnică și binefăcătoare. Credincioșii, cu flori în mîini, au întîmpinat pe Înaltul delegat, în frunte cu soborul de preoți și cu P. C. Pr. Costică Dumitru, protoiereul Circ. Cîmpina.

După obișnuita ceremonie de sfințire a apei și ocolirea Bisericii, pe o ploaie torențială binefăcătoare, — s-a oficiat Sfînta Liturghie arhierescă, de către P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, în fruntea unui distins sobor de preoți și diaconi de la Catedrala Patriarhală și din orașul Cîmpina și împrejurimi.

Răspunsurile corale au fost date de credincioși, în frumoasa melodie psaltică, omofonă, iar predica zilei a fost rostită de către Preotul David Popescu, de la Centrul eparhial.

Total s-a desfășurat într-o ordine și liniște desăvîrșită, vrednică de admirat.

În continuare, a luat cuvîntul P. C. Preot Costică Dumitru, protoiereul Circ. Cîmpina, care, după ce salută prezența P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul, delegat al Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, face o prezentare asupra celor 75 de unități bisericești în subordine, care au poziție minunată, cuprinzînd toate formele de relief geografic, — cîmpii, dealuri și munți, pînă departe la poalele Carpaților, unde străjuiește frumoasa cruce de pe Caramanul Bucegilor. Pămîntul este bogat. Numeroase fabrici de tot felul își ridică furnalele spre ceruri, iar vechile sonde petrolifere, ca niște surori îmbătrînite, se întrec în dăruirea «aurului negru». Bisericile sînt îngrijite, reparate și restaurate, fiind împodobite, mai ales cu credința enoriașilor. Preoțimea își face datoria, ca slujitoare a Bisericii strămoșești. Toți preoții sînt cetățeni loiali ai Patriei, fiind încadrați în organizația obștească Frontul Democrației și Unității Socialiste și acționează, cu devotament, pentru pacea și prietenia între toate popoarele. Aduce mulțumiri Prea Sfințitului Episcop Vicar Patriarhal pentru oboseala luată de a veni să sfințească lucrările de reînnoire de la parohia Bănești, și-l roagă să prezinte Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, omagiul și recunoștința preoților și credincioșilor din Protoieria Cîmpina.

P. C. Preot Ieșeanu Vincențiu, parohul Bisericii, prezintă o succintă dare de seamă asupra desfășurării lucrărilor efectuate cu dragostea și cu sprijinul credincioșilor, printre care lucrări enumeră: noua instalație electrică, noua casă parohială, împrejmuirile, trotuarele, catapeteasma și noul mobilier general etc. În cea mai mare parte cu ajutorul material al enoriașilor și al Centrului eparhial. Aduce mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Iuștin, pentru ajutorul acordat, de asemenea organelor locale care au sprijinit această lucrare obștească și Părintelui Protoiereu, care a îndrumat și coordonat lucrările. În mod deosebit P. S. Episcop-vicar Nifon, delegat la această sfințire săvârșită atât de frumos.

P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, arată că a venit cu bucurie la acest sfânt locaș, care, cu munca și jertfa enoriașilor și cu râvna organelor parohiale, în frunte cu preotul paroh, au realizat tot ceea ce se vede. Laudă pe credincioșii, care, sub o ploaie mare, dăruită de Dumnezeu, au stat cu răbdare și credință la ceremonia sfințirii lucrărilor. P. S. Sa subliniază că lucrările mari și frumoase, se săvârșesc, numai cu dăruire și spirit de sacrificiu, în duhul lui Hristos, dându-se dovadă că snt oameni minunați, buni credincioși și cetățeni sinceri și loiali ai patriei noastre. Bisericile noastre snt dovada credinței străbune a înaintașilor noștri, iar dragostea lor și a noastră este cunoscută pe tot întinsul Patriei. Biserica, deci, este Casa lui Dumnezeu unde se închină toți, și unde s-au închinat părinții, frații și surorile noastre totdeauna. Aici se întilnește cerul cu pământul. Aici Tatăl nostru este prezent, Fiul se jertfește în sfânta Liturghie, iar Duhul Sfânt ne sfințește. În Casa lui Dumnezeu vin oameni buni, pentru că un creștin bun este și un bun cetățean al patriei noastre.

Menționăm că ziua de astăzi este mare pentru credincioșii și preotul lor, pentru că se împlinesc 100 de ani de la zidirea Bisericii. Iată deci, o tradiție pe care trebuie să o păstreze toți credincioșii parohiei, ca fii devotați ai Bisericii și ai Neamului.

În încheiere, P. S. Sa, prezintă felicitări credincioșilor, organelor parohiale și păstorului lor sufletesc — preotul Ieșeanu Vincențiu — pentru frumoasa realizare a restaurării și înfrumusețării Bisericii lor. Bindecuvintează pe toți ostenitorii pentru munca și jertfa adusă pentru Biserica strămoșească.

Pentru activitatea sa, P. S. Episcop hirotesesește pe preotul Ieșeanu Vincențiu, cu distincția preoțească de sachelar, ca semn al prețuirii muncii depuse, aceasta răsfrângându-se asupra tuturor enoriașilor.

Ceremonia sfințirii lucrărilor de reînnoire de la biserica Parohiei Bănești s-a încheiat cu serviciul parastasului pentru ctitorii, slujitorii și enoriași adormiți în nădejdea învierii.

Asistent

SFINȚIREA BISERICII DIN PAROHIA «ZORILE» PROTOIERIA CIOROGÎRLA, JUDEȚUL GIURGIU

În dimineața zilei de duminică 18 mai 1986, credincioșii din parohia Zorile, de pe malul Argeșului, încă de la răsăritul soarelui, zoreau spre vechea lor bisericuță, în straie sărbătorești și cu flori în mâini, ca să ia parte la slujba de sfințire a lucrărilor de reparații și de reînnoire, de completări și de pictură nouă.

Păstorită cu deosebită dragoste și grijă de către tinărul preot Lucian Gheorghe, biserica se prezenta în strălucire și curățenie.

P. C. Preot Enache Sibianu, protoiereul Circ. Ciorogîrla, în fruntea unui sobor de preoți și diaconi de la Centrul Eparhial și din împrejurimi, au primit pe delegatul

Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, P. C. Pr. vicar Octavian Popescu însoțit de P. C. Pr. David Popescu și Arhid. Grigore Andronescu, de la Centrul eparhial.

Zi frumoasă, flori de salcîm, parfum de tei și de trandafiri.

După sfințirea apei și ceremonialul tradițional, cu ocolirea ei, a fost oficiată Sfînta Liturghie (solemnă, sub aleasa competență a Părintelui Vicar). Răspunsurile au fost date de către credincioșii prezenți, iar predica zilei a fost rostită de către Pr. David Popescu.

În continuare, a luat cuvîntul P. C. Protoieru Enache Sibianu, care a prezentat o dare de seamă asupra celor 98 de parohii din cuprinsul protoieriei, în care cei 102 preoți își desfășoară activitatea lor clericală și cetățenească, fiind cu totul devotați Bisericii și Patriei. Menționează că la venirea actualului preot, cu 7—8 ani în urmă, biserica necesita unele lucrări de reparații urgente, mai ales în urma cutremurului din 1977. Astfel, ascultînd sfatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin, — în fruntea organelor parohiale și a credincioșilor, a pornit la lucru, și cu concursul Centrului Eparhial, încet, încet, a realizat tot ce se vede, înzestrînd Biserica, cu o frumoasă pictură adecvată. Felicită pe credincioși, împreună cu păstorul lor sufletesc, sfătuindu-i să fie totdeauna alături de Biserica străbună și de conducătorul lor sufletesc.

Preotul Lucian Gheorghe, parohul Bisericii, arată modul în care s-au desfășurat lucrările de reparații și consolidări, cu pictura cea nouă, spunînd că astfel, «cu ajutorul lui Dumnezeu a ajuns la limanul greutăților și al eforturilor depuse, atît pentru biserică precum și pentru construcția unei noi case parohiale, din temelii. Au fost și momente mai dificile, dar, cu înțelegerea și cu jertfa multor credincioși și cu ajutorul deosebit material al Centrului Eparhial, a trecut peste toate. Aduce mulțumiri Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin pentru ajutorul dat, P.C. Protoieru pentru sfaturile date și pentru încurajare și credincioșilor, care au contribuit, cu munca și cu jertfa lor materială la fondurile necesare. În mod deosebit, mulțumește P.C. Părinte Vicar Octavian Popescu, pentru venirea sa aici și pentru frumoasa slujbă săvîrșită.

Luînd cuvîntul P.C. Vicar, mai întîi mulțumește celor doi vorbitori și își manifestă bucuria văzînd atîtea frumoase realizări săvîrșite de rîvna unui preot tînăr și vrednic. Subliniind că în acești ani toată țara noastră a fost și este un imens șantier de lucrări, de construcții și de mari investiții, și Biserica s-a încadrat în acest mare iureș de muncă și de luptă și și-a vindecat rănilor de la cutremurul din 1977. Dumnezeu ne ajută la tot lucrul bun pe care îl cerem.

Referindu-se la cuprinsul Sfintei Evanghelii de azi, care reia momentul minunat din noaptea Învierii Mîntuitorului, cînd femeile mironosițe se îndreptau spre Mormîntul Domnului, ca să ungă cu miresme Trupul lui Iisus și-au găsit «giulgiurile singure zăcînd și năframa învăluită îndeosebi în alt loc. Atunci Hristos se apropie de ele și le spune: «Bucurați-vă!» și le trimite să le spună ucenicilor Săi, și lui Petru, să meargă în Galileia. Și de atunci Iisus li se mai arată de mai multe ori, în mai multe locuri: în pridvor în însăși Ziua Învierii, pe drumul spre Emaus, cu Toma de față, pe mare la pescuirea minunată, etc., și pînă la Înălțare, dîndu-le puterea să sfințească toate, să lege și să dezlege celor ce cad în păcate, să ierte păcatele și să conducă Biserica. După înălțare a trimis pe Duhul cel Sfînt, Mîngîietorul, care va rămîne pînă la sfîrșitul lumii. Avem bucuria și fericirea de a face parte din această Biserică a lui Hristos, cu sfinții. Deci nu sîntem singuri, ci sîntem frați cu sfinții, cetățeni ai împărăției lui Dumnezeu, prin credință și dragoste».

În încheiere P.C. Sa sfătuieste pe toți să iubească și să îngrijească Biserica, avînd datoria de a iubi pe Dumnezeu și pe fratele «OM», de a fi buni și milostivi, căci despre acestea vom fi întrebați la judecata cea din urmă. Felicită pe credincioși

și pe preotul lor și-i îndeamnă la credință, la pace și la într-ajutorare și a fi totdeauna săritori la chemarea Bisericii și a Patriei, muncind, luptând și înmulțind taulantul credinței moștenită de la înaintași.

Ceremonia se sfârșește cu parastasul pentru ctitori și slujitorii adormiți în Domnul.

Pr. DAVID POPESCU

SFÎNȚIREA BISERICII CATEDRALE DIN ORAȘUL ALEXANDRIA, JUD. TELEORMAN

În frumoasa zi de vară din 15 iunie 1986 Catedrala cu hramul Sfințul Alexandru din Alexandria — capitala județului Teleorman — era în sărbătoare. După lucrări de reparații, consolidări și restaurări de pictură, în interior și în afară, necesitate și efectuate prin grija și cu rivna enoriașilor, precum și cu ajutorul Sfinței Arhiepiscopii a Bucureștilor, — organele parohiale, în frunte cu cei doi preoți slujitori Ionel Banu și I. Nicolae, — Catedrala primea în această zi pe delegatul Prea Fericitului Părinte Patriarh Iustin — Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor, care venea să sfințească lucrările de reînnoire și înfrumusețare săvârșite.

Soborul de preoți și diaconi, în frunte cu P.C. Pr. Ion Sandu, protoiereul Circ. Alexandria, au primit pe P.S. Arhiereu, după care s-a oficiat slujba sfințirii apei, ocôlirea Bisericii, după rînduială și stropirea lucrărilor și a picturii cu aghiazmă.

A urmat Sfînta Liturghie arhierască, condusă cu evlavia și dragostea părintească a P.S. Episcop Roman. Suita de diaconi și-a împletit vocile cu frumosul cor al Bisericii, care a mîngîiat sufletele cu tradiționala creație a lui Gavriil Muzicescu, ce răsună de aproape un veac sub cupolele bisericilor noastre.

Predica zilei a fost rostită de P.C. Pr. David Popescu, de la Centrul Eparhial, care a ilustrat strălucitul Sinod I Ecumenic de la Niceea din anul 325 și a arătat însemnătatea lui, prin hotărîrile luate, pentru dogma Sfinței Treimi și primele opt articole din Simbolul Credinței, operă a marilor ierarhi participanți la acel sobor mareț, prezidat de Sfîntul Împărat Constantin cel Mare.

În continuare, P.C. Pr. Protoiereu Sandu Ion, prezintă în fața Înaltului ierarh, starea bisericilor din cuprinsul protoieriei Alexandria, care au suferit stricăciuni, aproape în întregime, cu ocazia cutremurului din anul 1977, și care astăzi sînt reparate, restaurate și împodobite, — unele mai strălucitoare decît la început.

Viața și credința noastră o moștenim de la părinți și strămoși, care ne-au lăsat-o cu dragoste părintească. Se cuvine ca și noi, la rîndul nostru, să o lăsam urmașilor noștri, cel puțin așa cum am primit-o.

Referindu-se la lucrarea minunată pe care o prezintă astăzi frumoasa Catedrală din Alexandria, subliniază, că prin aceasta preotul Banu Ionel și colegul său, dau un exemplu de muncă și de rivnă pentru colegii lor și pentru întregul oraș.

Felicită pe cei doi preoți ai Bisericii, care, împreună cu credincioșii lor, au realizat această frumoasă lucrare. În încheiere, arată că întreaga preoțime din protoieria Alexandria, își îndeplinește îndatoririle de adevărați slujitori ai Bisericii și buni cetățeni ai Patriei.

Preotul Banu Ionel, parohul Bisericii, face un mic istoric al orașului Alexandria și prezintă o dare de seamă asupra modului cum s-au desfășurat lucrările, atît de necesare, mai ales în urma cutremurului din 1977. Arată munca și eforturile pe care

a fost necesar să le facă și pe care, au putut să le realizeze. Aduce mulțumiri enoriașilor și donatorilor care, cu jertfa lor materială și morală, i-au încurajat pe cei ce și-au luat sarcina restaurării și au contribuit la fondurile necesare. Asigură pe P.S. Episcop Roman Ialomițeanul, de evlavia tuturor enoriașilor și de jertfa depusă, după cuvintele sfinte: «Ale Tale dintru ale Tale», prezintă mulțumiri P.F. Părinte Patriarh Iustin, pentru ajutorul acordat, organelor locale de stat și tuturor.

Luînd cuvîntul, Prea Sfințitul Episcop Roman Ialomițeanul, mai întii mulțumește lui Dumnezeu pentru această zi mare a Bisericii Sfintul Alexandru și feliicită pe cei care s-au ostenit la aceste lucrări și se roagă lui Dumnezeu pentru sănătatea lor.

Vorbînd despre templul Vechiului Testament care atrăgea pentru frumusețea sa, mulțimi de închinători, și care cu dragoste veneau uneori din depărtări, arată că acest lucru îndeamnă și pe Psalmistul Rege David, să scrie: «Cit sint de fubite locașurile Tale, Doamne al Puterilor...».

După venirea Mîntuitorului Iisus Hristos, Biserica se bucură de har. În mijlocul ei stă El, cu duhul, și prezent permanent în sfînta Euharistie. Aici, în Biserica, ne naștem din nou, prin baia Tainei sfîntului Botez și aici, ne hrănim cu Insuși Trupul și Singele Domnului. Toți avem o viață trupească și una sufletească. Am avut o copilărie și o creștere trupească și una sufletească; avem o hrană și o băutură trupească și una sufletească. Hrana trupească o cunoaștem. Cea sufletească este trăirea noastră în Duhul Evangheliei lui Hristos, în Biserica Sa, unde avem toate cele necesare pentru viața cea veșnică, așa cum s-a citit la Sfînta Evanghelie de azi, că ea constă în faptul de «a cunoaște pe Tatăl ca pe Adevăratul Dumnezeu și pe Iisus Hristos, pe Care L-a trimis». Sintem cuprinși de boli trupesti și de boli sufletești. Pentru trup avem doctoriile lumii. Boala sufletească este păcatul și depărtarea de Dumnezeu. Ca doctorii pentru aceasta avem, rugăciunea, postul și sfîntele Taine. Toate acestea trebuie făcute în credință, în dragoste și în unitatea rugăciunii și mărturisirii».

Și de data aceasta, P.S. Episcop Roman a revărsat din sufletul său și din experiența sa duhovnicească balsam minunat pentru sufletele tuturor.

În încheiere îndeamnă pe credincioși să fie în jurul preoșilor lor cu credință, cu rivnă și cu clanul spiritual pe care I-au avut și înaintașii noștri ce ne-au lăsat moșteniri atît de frumoase și scumpe, ca această Catedrală.

Ceremonia sfințirii se încheie cu pomenirea ctitorilor și slujitorilor adormiți în nădejdea Învierii.

Pr. DAVID POPESCU

NUMIRI ȘI MIȘCĂRI DE PERSONAL (Trim. II.1986)

NUMIRI DE TINERI TEOLOGI HIROTONIȚI

1. Petre I. Adrian la parohia Salcia, protoieria Turnu Măgurele, hirotont de P.S. Episcop Roman Ialomițeanul.

2. Tănase Constantin Mitică, la parohia Pietrari, protoieria Tîrgoviște, Județul Dimbovița, hirotont de P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul.

3. Liboțean Gheorghe, la parohia Borcea II. Protoieria și Județul Călărași, hirotont de P.S. Episcop Vasile Tîrgovișteanul.

4. Filipoiu Adalbert, la parohia Neajlov, protoieria Ciorogirla, Județul Giurgiu, hirotonit de P.S. Episcop Vasile Țirgovișteanul.
5. Radu Gheorghe, la parohia Resimnicea, protoieria Urziceni, Județul Ialomița, hirotonit de P.S. Episcop Roman Ialomițeanul.
6. Muntean Victor, la parohia Rovine, protoieria Slobozia, Județul Ialomița, hirotonit de P.S. Episcop Vasile Țirgovișteanul.
7. Stan Dragomir, la parohia Valea Popii, protoieria Oltenița, Județul Călărași, hirotonit de P.S. Episcop Vasile Țirgovișteanul.
8. Cicu Gabriel, la parohia Furești, protoieria Cîmpulung Muscel, Județul Argeș, hirotonit de P.S. Episcop Vasile Țirgovișteanul.

TRANSFERĂRI

1. Preotul Vestemean Marin, de la parohia Năsturelu, Alexandria, la parohia Mîtreni, protoieria Oltenița, Județul Călărași.
2. Preotul Lup Mihai de la parohia Nuci, protoieria Oltenița, la parohia Scărișoara, protoieria și Județul Giurgiu.
3. Preotul Mihăiescu Constantin, de la parohia Paicul Călărași, la parohia Spirea Nouă, Circa I Capitală.
4. Preotul Buga Ion, de la parohia Tintava, protoieria Ciorogirla, la parohia Sfîntul Gheorghe Vechi din București, Circa III Capitală.
5. Preotul Rădulescu V. Ion, de la parohia Valea Româneștilor, protoieria Cîmpulung Muscel, județul Argeș, la parohia Andronache, Circ. II Capitală.
6. Preotul Coman Dragomir, de la parohia Culte Finante, la parohia Bucur Cic banu, Circa III Capitală.
7. Preotul Păun Nicolae, de la parohia Gheorghe Doja, protoieria Slobozia, județul Ialomița, la parohia Fetești Gară I, protoieria Călărași.
8. Preotul Mihăiescu Marian, de la parohia Ghimbășani, protoieria Slobozia, județul Ialomița, la parohia Fetești Gară I.
9. Preotul Pandelică Gheorghe, de la parohia Perieți, protoieria Slobozia, Județul Ialomița, la parohia Reviga, aceeași protoierie.
10. Preotul Moldoveanu Teodor, de la parohia Sfîntul Gheorghe Plevna, Circa I Capitală, la parohia Sfîntul Spiridon Nou, Circa III Capitală.
11. Preotul Popescu C. Vasile, de la parohia Gîrbovi, protoieria Urziceni, la parohia Sfîntul Vasile din Ploiești.
12. Preotul Soare Mihalache, de la parohia Minăstirea Cobia, la parohia Cobia, protoieria Găiești, Județul Dîmbovița.
13. Preotul Nedelcu Alexandru, de la parohia Colibași, protoieria Țirgoviște, la parohia Izvoarele, aceeași protoierie.
14. Preotul Tronaru Gheorghe, a fost reincadrat la parohia Crivina, protoieria Ciorogirla, județul Giurgiu.

TÎRNOSIRI ȘI SFÎNȚIRI DE BISERICI

1. Biserica din parohia Călinești, protoieria Alexandria, Județul Teleorman, de către P.S. Episcop Nifon Ploieșteanul, Vicar Patriarhal (2 februarie 1986).
2. Biserica din parohia Nuci, protoieria Oltenița, Județul Călărași, de către P.C. Protoiereu Dumitrașcu Mihail (18 mai 1986).
3. Biserica din parohia Zorilor, protoieria Ciorogirla Județul Giurgiu, de către P. C. Pr. Octavian Popescu, Vicar administrativ la Arhiepiscopia Bucureștilor. (18 mai)

4. Biserica din parohia Satnoieni, protoieria Călărași, de către P. S. Episcop Vasile Țirgovișteanul, Vicar Patriarhal. (18 mai)
5. Biserica din parohia Căzânești, protoieria Slobozia, jud. Ialomița, de către P. S. Episcop Roman Ialomițeanul, Vicarul Arhiepiscopiei Bucureștilor. (1 iunie 1986)
6. Biserica din parohia Ion Creangă, protoieria Circa II Capitală, de către P. S. Episcop Vasile Țirgovișteanul. (8 iunie)
7. Biserica din parohia Sudiți, protoieria Slobozia, Județul Ialomița, de către P. S. Episcop Roman Ialomițeanul. (8 iunie)
8. Biserica din parohia Bănești, protoieria Cîmpina, de către P. S. Episcop Nifon Ploieșteanul. (8 iunie)
9. Biserica Sfînta Treime Ploiești, de către P. S. Episcop Vasile Țirgovișteanul (15 iunie)
10. Biserica catedralei Sfîntul Alexandru, din orașul Alexandria, județul Teleorman, de către P. S. Episcop Roman Ialomițeanul. (15 iunie 1986)

TRECERI LA PENSIE (1986)

1. Pr. Didoacă Constantin, de la parohia Nicolae Bălcescu, protoieria Călărași, pe data de 1 ianuarie 1986.
2. Preotul Rentea Nicolae, de la parohia înălțarea Domnului din orașul Oltenița, județul Călărași, pe data de 1 ianuarie 1986.
3. Pr. Iordache Tudor, de la parohia Grecii de Jos, protoieria Urziceni, județul Ialomița, pe data de 2 februarie 1986.
4. Pr. Mitu Grigore, de la parohia Ciocănești Sîrbi, protoieria Călărași, pe data de 1 ianuarie 1986.
5. Pr. Mihăilescu Dumitru de la parohia Rasa, protoieria Călărași, pe data de 1 ianuarie 1986.
6. Pr. Pîntea Nicolae, de la parohia Predeal Sărari, protoieria Vălenii de Munte, județul Prahova, pe data de 1 ianuarie 1986.
7. Pr. Popescu Ioniță Dumitru, de la parohia Troianu II, protoieria Turnu Măgurele, județul Teleorman pe data de 1 ianuarie 1986.
8. Pr. Constantin Vasile, de la parohia Adormirea, Urziceni, pe data de 1 ianuarie 1986.
9. Pr. Palaghiță Ștefan, de la parohia Popu, protoieria Titu, Județul Dîmbovița, pe data de 1 martie 1986.
10. Pr. Tepeș Petre, de la parohia Bordenii Mici, protoieria Cîmpina, Județul Prahova, pe data de 1 martie 1986.
11. Pr. Ursu Daniel, de la parohia Țirgșorul Vechi Ploiești, Județul Prahova pe data de 1 mai 1986.
12. Pr. Teodorescu Ion, de la parohia Reviga, protoieria Slobozia Județul Ialomița, pe data de 1 ianuarie 1986.
13. Pr. Dumitru Simion, de la parohia Măgurele I, protoieria Vălenii de Munte, Județul Prahova, pe data de 1 ianuarie 1986.
14. Arhim. Dr. Irineu Chiorbeja, Consilier Patriarhal, pe data de 1 mai 1986.
15. Pr. Solomonov Petru, de la parohia Ion Creangă din Capitală, pe data de 1 iunie 1986.

Pr. D. P.

ARHIEPISCOPIA TOMISULUI ȘI DUNĂRII DE JOS — GALAȚI —

DIN ACTIVITATEA CENTRULUI ARHIEPISCOPAL GALAȚI — APRILIE, MAI, IUNIE 1986 —

1. — *Prăznuirea Sfințelor Paști la Centrul eparhial și în Eparhie.*

Sfintele Paști, praznic de bucurie, plin de mireasmă duhovnicească, ca în fiecare an a fost prăznuit cu cinstea cuvenită la Centrul eparhial și în întreaga eparhie.

I. P. S. Arhiepiscop Antim, înconjurat de clerul catedralei, a slujit la deniile din Joia Mare și Vinerea Mare.

Duminică, 4 mai, în prima zi a Sfințelor Paști, slujba Învierii a început la orele 24, în fața catedralei arhiepiscopale, unde, după obișnuitul început, s-a citit Pastorală I.P.S. Sale închinată marelui praznic. Între alte învățături duhovnicești puse în lumină s-a arătat că : «Învieră din morți este cea mai puternică dovadă a dumnezeirii Mîntuitorului și pecetea cerească a învățaturii Sale mîntuitoare. Sfînta Evanghelie ne arată lămurit că Iisus Hristos a murit și a înviat pentru mîntuirea tuturor oamenilor ce fac parte din marea familie a lui Dumnezeu».

Referindu-se asupra unor aspecte din viața familiei creștine, în cuvîntul pastoral se arată că : «Zilele Sfințelor Paști sînt împodobite cu datini străvechi, legate de viața de familie a creștinilor. Părinții și copiii, frații risipiți și rudele apropiate se strîng laolaltă, se îmbrățișează și se bucură de ospățul mării sărbători».

Dar ca părinte sufletesc, I.P.S. Sa, cu justificată mîndrie sufletească arăta că : «Din nefericire această înălțătoare atmosferă pascală de armonie familială este umbrîită sau chiar turburată în unele case. Răceala și dezbinarea își fac loc în inimile unor perechi de tineri, care și-au jurat credincioșie statornică, ajungîndu-se adesea ca grija și educația copiilor să fie lăsate pe seama altora sau a nimănuî.

Rostul familiei se împlințește în primul rînd prin nașterea de prunci. «Ferice de omul ce-și va umplea casa de copii», — zice Psalmistul (Ps. 126, 5). Familia fără copii se aseamănă cu o casă fără soare, ca un pom fără roade. Prin căsătorie, tinerii participă la promovarea actului divin al creației și la sporirea supremului dar pe pămînt care este viața. De aceea, uciderea de prunci și curmarea înainte de naștere a firului de plămădire a vieții lor, în orice chip, face parte din păcatele strigătoare la cer și este condamnată cu asprime de rînduiele bisericești.

Misiunea familiei se realizează și mai deplin prin preocuparea ei pentru îngrijirea și educarea tinerelor vlăstare.

În vremea noastră problemele materiale și de educație legate de familie sînt mult ușurate prin grija conducerii de Stat, care acordă ajutoare substanțiale familiilor cu mulți copii și oferă cu larghețe asistență socială și condiții de învățămînt tîneretului», a spus I.P.S. Sa.

În continuare a fost evidențiată problema arzătoare a păcii pentru întreaga omenire, precum și eforturile laudabile care se depun pentru găsirea de căi în vederea realizării acestui deziderat și stabilirea unui climat de încredere între popoare.

«Pentru mobilizarea inițiativelor de pretutindeni în vederea împlinirii unui asemenea mare ideal — după cum a arătat I.P.S. Sa — Organizația Națiunilor Unite a proclamat anul în care ne găsim, 1986, ca Anul internațional al Păcii. Țara noastră a întâmpinat călduros evenimentul și a aderat la țelurile sale în entuziaste întruniri ale celor mai înalte foruri reprezentative și de conducere».

După unele îndrumări părintești în legătură cu munca de pe ogoare și buna gospodărire a localităților, Arhiepiscopul a împărțit binecuvântări tuturor fiilor Eparhiei.

Slujba Utreniei și Sfinta Liturghie au fost săvârșite în continuare în catedrală. La sfârșit s-a împărțit credincioșilor, care erau prezenți în număr mare, tradiționala Pască.

— La orele 12, I.P.S. Arhiepiscop a săvârșit slujba vecerniei, cu clerul catedralei, la a doua Înviere, când s-a citit Evanghelia în mai multe limbi.

— Tot în prima zi de Paști, la orele 17, I.P.S. Arhiepiscop a primit vizita preoților din municipiul Galați, la reședința arhiepiscopală, pentru a prezenta după obicei felicitări pascale Chiriarhului locului.

Preotul Davideanu Constantin, de la parohia Sf. Spiridon, în numele tuturor a exprimat bucuria și dragostea fiască a clerului și credincioșilor eparhiei față de I.P.S. Sa și a adresat urarea tradițională de: «Hristos a Înviat!».

După ce preoții au cîntat unele cîntări legate de Înviere, I.P.S. Arhiepiscop a luat cuvîntul, din care spicuiem cele ce urmează: «Ca de fiecare dată, a spus Arhiepiscopul, sînt adînc mișcat de întîlnirea noastră de astăzi de Sf. Paști cu clerul din orașul nostru, care reprezintă în oarecare măsură întregul cler al eparhiei. Aceste întîlniri cîștigă de la an la an tot mai mult în frumusețea lor duhovnicească.

Întîlnirea noastră cu credincioșii a fost însuflețită de sentimente dintre cele mai alese. Întotdeauna credincioșii au de învățat de la preoți, dar și preoții au de învățat de la credincioși. Dragostea acestora de dătinile străbune, păstrarea credinței strămoșești, atașamentul față de sfintele lăcașuri, sînt valori sufletești de mare preț care încălzesc inimile tuturor.

Paștile aduc întotdeauna bucurie și lumină sufletească. «Veniți de luați lumină! este chemarea adresată credincioșilor de către preot în această preamărită zi. Lumina Paștilor e propovăduirea Evangheliei păcii și a dragostei între oameni. Dragostea de aproapele este ceea ce lipsește astăzi mai mult în lume. Omenirea este preocupată acum de stabilirea unui echilibru mondial și de cooperarea între toate națiunile lumii. Pentru aceasta țara noastră a adresat numeroase chemări la pace și la bună înțelegere între popoare.

Biserica noastră, la rîndul său, a sprijinit propunerile conducerii de Stat în cauza păcii și destinderii internaționale și a dat concursul la buna reușită a acțiunilor pentru prosperitatea Patriei».

În încheiere, I.P.S. Sa a mulțumit preotului Davideanu Constantin pentru cuvîntul omagial și felicitările exprimate, precum și preoților care au luat parte la vizită și au executat unele cîntări pregătite în cinstea praznicului. Tuturor le-a urat sănătate deplină și mult spor mai departe în activitatea bisericească și obștească.

A ciocnit apoi tradiționalele ouă roșii de Sfintele Paști și s-a întreținut cu fiecare dintre cei prezenți.

Vizita s-a încheiat într-o atmosferă sărbătorească, plină de bucurii duhovnicești.

— La Constanța, P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul a slujit de Sfintele Paști în catedrala Sf. Apostoli Petru și Pavel.

— În întreaga eparhie sfintele sărbători ale Învierii Domnului s-au desfășurat după toată rînduiala bisericească prin purtarea de grijă și rîvna preoților și a credincioșilor.

2. Slujbe arhieresti, misionare și de hram

— Slujba arhierescă misionară de la parohia Liești, județul Galați.

La 6 aprilie, duminica a treia din post, I. P. S. Arhiepiscop Antim a oficiat o slujbă arhierescă misionară la parohia Liești, protopopiatul Tecuci, păstorită de preotul Croitoru Ioan, paroh și preot Olaru Gheorghe. În afară de preoții parohiei din sobor au făcut parte p. c. preot Ioan Teoharie, consilier administrativ bisericesc, p. c. protopop Chivu Grigore, p. c. pr. Ramfu Vasile, misionar protopopesic și c. diaconi Stavără Mihai și Popa Ștefan, de la catedrala arhiepiscopală.

Predica zilei a fost rostită de p. c. protopop. La sfîrșitul slujbei, preotul paroh Croitoru I. a fost hirotosit sachelar, iar p. c. protoiereu Chivu Grigore și preot Ramfu Vasile au fost hirotesiți ca iconomi stavrofori.

În cuvîntul său, p. c. protopop a subliniat bucuria credincioșilor din parohia Liești, pentru întîlnirea lor cu I. P. S. Arhiepiscop și participarea la o slujbă arhierescă atît de frumoasă. Despre credincioșii din protopopiatul Tecuci a arătat că aceștia se manifestă ca buni fii ai Bisericii și devotați cetățeni ai patriei.

Preotul paroh Croitoru Ioan a mulțumit I.P.S. Sale pentru slujba arhierescă, în numele credincioșilor și a spus că aceasta va rămîne vie pentru toată viața în inimile enoriașilor.

I. P. S. Arhiepiscop, în cuvîntul rostit cu acest prilej, între altele, a adus felicitări preoților, consiliului și comitetului parohial, credincioșilor, pentru rîvna lor deosebită, participarea lor activă la serviciul liturgic și pentru grija de bună întreținere a sfîntului locaș. De asemenea, a arătat că ia act cu mulțumire de participarea lor la acțiunile obștești pentru buna gospodărire și înfrumusețare a localității.

A urmat o ședință misionară, după sfîrșitul sfîntei liturghii, la care au participat consiliul și comitetul parohial și un mare număr de credincioși. P. c. preot Ramfu V. a rostit o predică misionară despre «Ascultarea de Biserică». La discuțiile purtate pe marginea acestui subiect, cei de față au arătat printre altele că prin ascultarea de Biserică noi înțelegem ascultarea de poruncile Domnului și de îndemnurile și povățuirile ierarhei bisericești.

I. P. S. Arhiepiscop, concluzionînd, arată: «Cuvîntul dumnezeiesc s-a răspîndit în lume prin ierarhia bisericească. Această ierarhie împreună cu credincioșii formează trupul Bisericii, al cărui cap este Mîntuitorul. Ascultarea de ierarhia bisericească înseamnă ascultarea de înseși poruncile Mîntuitorului». În încheiere, I. P. S. Sa a îndemnat pe credincioși la ascultarea față de Biserica strămoșească, la unire și dragoste frățească și le-a împărtășit arhieresti binecuvîntări. Cu aceasta ședința a luat sfîrșit.

— La 27 aprilie și 29 iunie, I. P. S. Arhiepiscop a slujit la catedrală.
Hramul mănăstirii Cocoșu.

La 22 iunie, la praznicul Pogorîrii Sfîntului Duh, I.P.S. Arhiepiscop Antim a oficiat slujba de hram la mănăstirea Cocoșu, vechi așezămînt monahal din județul Tulcea. Din soborul slujitorilor au făcut parte p. c. preot Constantin Lungu, consilier economic, p. c. protos. Modest Zamfir, starețul mănăstirii, p. c. pr. Marian Neculai Munteanu, secretar eparhial, preoții mănăstirii, p, c. diacon David Petre, profesor la Institutul Teologic București și c. diaconi Stavără Mihai de la catedrala arhiepiscopală din Galați și Birsan Irineu, de la catedrala patriarhală din București.

Răspunsurile liturgice au fost date de un grup de studenți teologi care erau în excursie în zonă și de personalul mănăstirii.

Predica zilei a fost rostită de p. c. pr. Marian Neculai Munteanu. La sfîrșitul slujbei, p. c. stareț Modest a salutat prezența I. P. S. Arhiepiscop la sărbătorirea hramului și a mulțumit în numele soborului pentru înălțătoarea slujbă arhierescă pe care a oficiat-o cu acest prilej.

I. P. S. Arhiepiscop adresîndu-se celor de față, printre altele și-a exprimat bucuria de a fi prezent în mijlocul soborului mănăstirii și al preoților și credincioșilor veniți din diferite localități la acest hram. «Cinstirea de astăzi a Pogorîrii Sfîntului Duh este un semn al revărsării harului dumnezeiesc, al darurilor Sfîntului Duh, care ca și la Cincizecime pogoară peste credincioși bucurii sfinte, dragoste între oameni, harul păcii și alte daruri duhovnicești, pe care le amintește Sf. Ap. Pavel. Închinîndu-ne cu smerenie acestor sfinte daruri ce se pogoară asupra noastră fără încetare, să ne rugăm ca Sfîntul Duh să ne întărească și să ne călăuzească pașii pe calea mîntuirii. Sfinții Mucenici care prin sfințele lor moaște sînt prezenți în mijlocul nostru la această mănăstire să ne fie de ajutor».

În încheiere, I. P. S. Sa a împărtășit binecuvîntări soborului mănăstirii și tuturor participanților la praznic și le-a făcut urări de tot binele. Cu aceasta slujba de hram a luat sfîrșit într-o plăcută atmosferă duhovnicească.

3. *Hirotonii*

— Candidatul SUSNEA GHEORGHE, la 12 iunie a fost hirotonit diacon, iar la 15 iunie preot, pe seama parohiei Brăhăsești I, din protopiatul Tecuci, județul Galați.

— Candidatul NISTOR MIHALACHE a fost hirotonit diacon la 29 iunie.

4. Sfințiri de biserică

a) Resfințirea bisericii parohiei Rediu, județul Galați.

La 18 mai I. P. S. Arhiepiscop Antim a oficiat resfințirea bisericii parohiei Rediu, din protopopiatul Galați, păstorită de preotul Popa Constantin. La acest sfânt lăcaș s-au făcut în acești ani reparații capitale și pictură nouă.

Din soborul slujitorilor au făcut parte : p. c. pr. Constantin Lungu, consilier economic, p. c. pr. Pavel Ionel, secretarul protoieriei, pr. Niculescu Gheorghe și pr. Căței Dumitru din eparhia Buzăului și diaconii Stavără Mihai și Gheorghe Costică.

După rînduială, la sfîrșitul slujbei, p. c. protoieru a făcut o Dare de seamă asupra activității preoților din cuprinsul protopopiatului, iar preotul paroh a prezentat situația pastoral-misionară, gospodărească și socială din parohia Rediu care, cu prilejul sfințirii bisericii și a slujbei arhieresti trăiește sentimente de înaltă spiritualitate și mulțumire sufletească.

I. P. S. Arhiepiscop, luînd cuvîntul, s-a referit, între altele, la lucrările de la această biserică, arătînd că «Acestea sînt un act de ascultare și de dragoste către Sfînta Biserică, de Mîntuitorul Iisus Hristos și față de preotul parohiei care este conducătorul lor duhovnicesc. Împodobirea bisericii cu pictură și repararea acesteia este dovada dragostei și ascultării credincioșilor. «Una am cerut de la Domnul — zice Psalmistul, și aceea o nădăjduiesc : ca să locuiesc în Casa Domnului în toate zilele vieții mele» (Ps. 26, 6). Dorința aceasta mare, arată Arhipăstorul se poate împlini pentru noi mai ales în zilele de duminici și sărbători cînd fiecare credincios poate participa la slujba din biserică. Dumnezeu este pretutindeni, dar el sălășluiește mai cu osebire în sfintele lăcașuri. De aceea, împodobirea acestora este firească ; măreția lui Dumnezeu se înțelege mai ales în sfintele Biserici, unde El lucrează cele pentru mîntuirea noastră prin Duhul Său cel Sfînt».

I. P. S. Sa a mulțumit tuturor credincioșilor care au ostenit alături de preot și au contribuit la lucrările de reparații și pictură, i-a binecuvîntat și le-a urat succes în activitatea pentru împlinirea cerințelor obștoști.

Cu prilejul acestei slujbe, preotul paroh Popa Constantin a fost distins cu rangul de «sachelar».

b) Resfințirea bisericii din parohia Matca II, jud. Galați.

Duminică, 1 iunie, I. P. S. Arhiepiscop Antim a oficiat resfințirea bisericii parohiei Matca II, din protopopiatul Tecuci, păstorită de preotul Dediu Gheorghe. Din soborul slujitorilor a făcut parte p. c. preot Dumitru Găureanu, inspector bisericesc, p. c. pr. Chivu Grigore, protoierul locului, p. c. pr. Marian Neculai Munteanu — secretar eparhial, p. c. pr. Bălan Vasile — misionar protopopesc, c. pr. Blănaru Nicolae, preotul paroh Dediu Gheorghe și diaconii Popa Ștefan și Gheorghe Costică.

În cadrul slujbei, preotul Bălan Vasile a rostit predica zilei.

P. c. protoieru a prezentat la sfîrșit o Dare de seamă asupra activității bisericesti și sociale a preoților și credincioșilor din protopopiat. La rîndul său, preotul paroh, în numele credincioșilor, a exprimat mul-

țumiri pentru slujba de sfințire a bisericii și liturghia arhierască de care s-au învrednicit în această mare zi pentru parohia lor.

A luat apoi cuvântul I.P.S. Arhiepiscop Antim, care la început și-a exprimat bucuria de a se afla într-o parohie cu oameni vrednici și credincioși. Referindu-se la situația misionară din parohie, a spus între altele: «Credința noastră strămoșească a rămas neschimbată cu toate transformările și evenimentele istorice prin care a trecut poporul nostru. Astăzi, în această zi deosebită arătăm statornicia de veacuri a popoului român, a credincioșilor noștri față de Biserica strămoșească ce este o realitate istorică nedezmintită. Biserica este așadar temelia cea puternică pe care se sprijină edificiul nostru religios, moral și social».

Implorind ajutorul lui Dumnezeu asupra Bisericii, I.P.S. Sa a arătat că «Așa cum am trăit pînă astăzi în legea strămoșească, în credința înrădăcinată, vie și lucrătoare, dorim să fim mai departe în viață mai buni, mai vrednici, mai plini de dragoste față de această localitate în care trăim și de această biserică». În încheiere a împărtășit arhieresti binecuvîntări și mulțumiri tuturor fiilor parohiei, în frunte cu preotul paroh, care au sprijinit lucrarea de înnoire și înfrumusețare a sfîntului locaș.

Cu prilejul acestei slujbe preotul Dediu Gheorghe a fost hirotosit sachelar.

În aceeași zi, I.P.S. Sa a efectuat vizite canonice la parohiile vecine Matca I și Matca III din aceeași comună.

c) Resfințirea bisericii parohiale din Costache Negri, județul Galați.

Această biserică zidită la 1910 a suferit mari stricăciuni la cutremurul din 1977 care au necesitat reparații capitale, pictură și alte îmbunătățiri. Prin osteneala preotului paroh Afanase Tabacu, a organelor parohiale, a enoriașilor, precum și cu sprijinul Centrului eparhial și al unor parohii s-a reușit ca sfîntul locaș să fie reparat și înveșmîntat cu pictură nouă, care face cinste localității și celor care au contribuit la o lucrare așa de frumoasă și necesară.

Slujba de sfințire a avut loc la 20 aprilie a.c. și a fost oficiată, din încredințarea I.P.S. Arhiepiscop Antim, de către P.S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul. Din soborul slujitorilor au făcut parte: p.c. pr. Eugen Drăgoi — consilier cultural, p.c. protopop Mălăia Stanciu, p.c. pr. Marian Neculai Munteanu — secretar eparhial, p.c. pr. Nicolae Grosu, misionar protopopes, c. pr. Dumitru Nicoară și c. diaconi Stavără Mihai și Popa Ștefan.

După sfințirea bisericii, la sfînta liturghie arhierască, p.c. pr. Nicolae Grosu a rostit predica zilei. După otpustul sfîntei liturghii, p.c. protoiereu Mălăia Stanciu și preotul paroh Tabacu Afanase au prezentat dări de seamă asupra activității bisericesti din protopopiat și din parohia Costache Negri, aducînd mulțumiri I.P.S. Arhiepiscop Antim și P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul, pentru sprijinul și îndrumarea dată parohiilor.

În cuvîntul său, P. S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul, între altele, a transmis preotului paroh, organelor parohiale și enoriașilor binecuvîntarea I.P.S. Arhiepiscop Antim, împreună cu mulțumiri și felicitări pen-

tru frumoasa prezentare a lucrărilor de la acea parohie. Aceleași binecuvîntări și felicitări le-a adresat celor de față din partea P. S. Sale. A îndemnat apoi pe credincioși să rămînă statornici în credința moștenită de la strămoși și să contribuie mai departe la buna gospodărire și înfrumusețare a localității lor.

5. Conferințe preoțești

— În a doua jumătate a lunii mai a.c., s-au desfășurat la centrele protopopești din eparhie lucrările conferinței preoților pe trimestrul II, cu tema principală «Pastorație cu prilejul săvîrșirii sfințelor taine și ierurgii».

Conferințele de la protoieriiile Babadag și Tulcea din 15 și 16 mai au fost prezidate de p.c. pr. Ioan Teoharie, consilier administrativ bisericesc, conferințele de la protoieriiile Constanța și Medgidia din 27 și 28 mai au fost prezidate de P.S. Episcop Lucian Tomitanul, iar conferințele de la protoieriiile Tecuci și Galați, au fost prezidate de p.c. pr. Dumitru Găureanu, inspector bisericesc.

Referenții principali care au prezentat tema conferinței au fost p.c. preoți : Picoș Costică — la protoieria Galați ; Dragulschi Mircea la protoieria Tecuci ; Picu Nicolae la protoieria Constanța ; Lazăr Florea la protoieria Medgidia ; Bahaciu Constantin la protoieria Tulcea și Controlorului Neculai la protoieria Babadag.

Referatele au fost temeinic întocmite și actualizate în cerințele actuale ale Bisericii și ale poporului nostru.

Pe marginea acestor referate s-au înscris la cuvînt mai mulți preoți, făcînd unele completări utile, cu exemplificări și schimburi de experiență, care au lărgit sfera cunoștințelor despre activitatea pastorală.

S-a insistat asupra prezenței preotului în parohie, respectarea tipicului și a programului pentru oficierea slujbelor, ținerea de scurte cuvîntări la slujbele oficiale în casele credincioșilor etc.

P.S. Episcop-vicar Lucian Tomitanul și ceilalți delegați eparhiali au condus lucrările și au dat directive de care trebuie să se țină seama pentru buna reușită în pastorație și în activitatea obștească, au concluzionat și au trasat sarcinile adecvate.

În partea a doua a conferințelor, au prezentat rapoarte de activitate socială p.c. preoți : Popescu Toma și Boldeanu Gh. la protoieria Galați, Ionescu Tache, Voinea Nicolae și Velicu C-tin la protoieria Tecuci, Antoche Costică și Vasile Vasile la protoieria Constanța, Ioachim Vasile și Constan Dănuț la protoieria Medgidia, Scutaru Vasile și Popa Nicolae la protoieria Tulcea, Mușat Ioan, Luca Călin și Popa Toader la protoieria Babadag.

Din aceste rapoarte se constată că în general preoții din eparhie își aduc aportul lor la sprijinirea lucrărilor agricole, a celor de înfrumusețare a localităților și în alte acțiuni de interes obștesc atît prin exemplul personal cît și prin îndemnul și îndrumările pe care le dau credincioșilor.

Conferințele din luna mai s-au desfășurat cu bune rezultate.

Arhim. IERONIM MOTOC

ȘTIRI DIN CUPRINSUL EPĂRHIEI BUZĂULUI

I. Conferința administrativă din luna aprilie 1986

Conferința administrativă din luna aprilie 1986, s-a desfășurat între 15—18 aprilie după următorul program: 15 aprilie la protoieriiile: Brăila și Focșani; 16 aprilie la protoieriiile: Buzău și Panciu; 17 aprilie la protoieria Rm. Sărat; 18 aprilie la protoieria Pătirlagele.

Conferința, la fiecare protoierie, a fost condusă, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, de către un delegat de la Centrul Eparhial după cum urmează: P. S. Gherasim — Arhiereu-vicar la protoieria Pătirlagele; P. C. Pr. Gheorghe Guță — Consilier economic la protoieriiile Focșani și Panciu; P. C. Pr. Dionisie Grigore — Consilier ad-tiv la protoieria Buzău; P. C. Pr. Nicolae Popescu — Inspector eparhial la protoieriiile Brăila și Rm. Sărat.

Tema conferinței fixată de Sf. Sinod s-a intitulat: «Respectarea de către preoți a disciplinei în construcții și reparații potrivit legilor în vigoare (Decretul nr. 144/1958 și Decretul nr. 117/1975)».

Referatele au fost susținute de următorii preoți: la protoieria Brăila Nicolae Veselu-Filip — parohia Tibănești; la protoieria Pătirlagele Andrei Cornel — parohia Bădila; la protoieria Buzău, Vișan Ștefan — parohia Mătești; la protoieria Panciu, Munteanu Ștefan — parohia Colacu; la protoieria Focșani Negoită Ion parohia Jorăști; la protoieria Rm. Sărat, Crăciun Aurel — parohia Oratia.

La cuvînt s-au înscris mulți preoți, scoțînd în evidență importanța subiectului dezbătut, spunînd printre altele:

Rămîne pentru slujitorii Bisericii Ortodoxe Române ca o datorie sfîntă conservarea lăcașurilor de cult, pe care trebuie să le păstrăm ca pe odoare sfinte, comori nepieritoare ale artei vechi bisericești și capodopere ale geniului românesc, care mărturisesc despre trecutul bogat în fapte al înaintașilor noștri.

Slujitorii Sfințelor biserici, au fost, sînt și trebuie să fie păstrătorii și ocrotitorii tuturor bunurilor și în special ai bunurilor de patrimoniu, respectînd cu strictețe legile și normele adoptate de statul nostru, conștiinței fiind că aceste comori bisericești sînt dovezi de netăgăduit ale credinței noastre, ale geniului creator și artistic al poporului român.

Respectarea strictă a dispozițiilor în acest sens, colaborarea cu toți factorii de răspundere, constituie pentru fiecare preot înalte îndatoriri patriotice ce se cer îndeplinite cu devotament față de Biserica strămoșească și țara noastră.

Conferința preoțească din luna mai 1986

Conferința preoțească din luna mai 1986, s-a desfășurat la Episcopia Buzăului între 20—29 mai astfel: protoieria Pătirlagele 20 mai, unde a fost ca delegat al P. S. Episcop Epifanie, P. C. Pr. Dionisie Grigore — Consilier ad-tiv; protoieria Rm. Sărat 22 mai, unde a fost ca delegat P. S. Gherasim — Arhiereu-vicar; protoieria Buzău 23 mai, unde a fost ca delegat P. C. Pr. Gheorghe Guță — Consilier economic; protoieria Focșani 27 mai, unde a fost ca delegat P. C. Pr. Nicolae Popescu —

Inspector eparhial ; protoieria Panciu 28 mai, unde a fost ca delegat P. C. Pr. Nicolae Popescu — Inspector eparhial ; protoieria Brăila, președinte activ al conferinței a fost P. S. Episcop Epifanie.

Subiectul conferinței trimis de Cancelaria Sf. Sinod s-a intitulat : «Pastorație cu prilejul săvârșirii Sfintelor Taine și Ierurgii».

Referatele au fost susținute de următorii preoți : la protoieria Pătrilașe Pr. Panaite Costică — parohia Calvini ; la protoieria Rm. Sărat Pr. Gîscă Constantin — parohia Podgoria ; la protoieria Buzău Pr. Mircea Bratu — parohia «Nașterea Maicii Domnului» Buzău ; la protoieria Focșani Pr. Ciufu Vasile — parohia Sihlea ; la protoieria Panciu Pr. Gîdea Florică — parohia Păunești II și la protoieria Brăila Pr. Ștefan Gheorghe — parohia Victoria.

Preoții care s-au înscris la cuvînt au făcut completări prețioase spunînd printre altele :

Preotul este puntea de legătură dintre Dumnezeu și oameni, aparținînd și lui Dumnezeu și oamenilor. Slujitorul bisericesc prin hirotonie se identifică, pe de o parte cu Hristos, participînd la lucrarea Lui mîntuitoare, ca iconom al harului lui Dumnezeu, iar pe de altă parte, se identifică cu credincioșii, purtîndu-i duhovnicește în ființa sa.

Preotul trebuie să propovăduiască Evanghelia lui Iisus Hristos din conștiință, să combată păcatele, care distrug sufletul și trupul omului, să respecte tipicul și rînduielele tradiționale de slujbă pentru păstrarea uniformității liturgice în săvîrșirea Sfintelor Taine și a ierurgiilor.

Preotul ortodox, să fie veghetor la turma lui Hristos, înconjurînd-o cu toată dragostea și căldura suflească, fiind astfel urmaș al înaintașilor noștri care au ținut vie flacăra credinței, au luptat și s-au jertfit pentru păstrarea legii strămoșești și pentru ființa neamului românesc. De aceea, este necesar să-și dea silința pentru a-i păstra integritatea, unitatea precum și uniformitatea slujbelor în cadrul cultului divin, să respecte cu strictețe rînduiala tipiconală, evitînd inovațiile sau invențiile personale în ritual.

De asemenea, s-a subliniat că realizările Bisericii noastre Ortodoxe, au putut fi împlinite numai în condițiile de largă libertate acordată cultelor de către Conducerea Patriei noastre. Această libertate, Biserica a folosit-o pentru viețuirea ei pe linia curată a Ortodoxiei și pentru sprijinirea eforturilor poporului, în realizarea năzuințelor lui de mai bine, de pace și progres, fiindcă aceste năzuințe sînt scumpe oricărui credincios adevărat.

II. Sfințiri și resfințiri de biserici

1. Resfințirea bisericii Bordei-Verde — Protopopiatul Brăila, județul Brăila

Duminică 27 aprilie 1986 — Duminica Floriilor, a fost prilej de bucurie pentru preotul și credincioșii parohiei Bordei-Verde cînd a avut loc resfințirea bisericii cu hramul «Sfîntul Mare Mucenic Dimitrie», oficiată de însuși Întîistătătorul Eparhiei Buzăului, P. S. Episcop Epifanie.

În ajun s-a oficiat slujba vecerniei cu litie, de un sobor de preoți din împrejurimi, iar la sfârșit preotul misionar Dobre Rizea a rostit un scurt cuvânt de învățătură cu tema: «Biserica ca lăcaș de închinare».

P. S. Episcop Epifanie, însoțit de la Centrul Eparhial, de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv, împreună cu soborul de preoți, a oficiat slujba de resfințire, după care s-a continuat slujba Sf. Liturghii, predica zilei fiind rostită de P. C. Vicar ad-tiv Pr. Teofil Dumitrescu.

La sfârșit P. C. Protoiereu Gheorghe Marinescu a evidențiat munca și strădania depusă de preotul paroh Fănel Copae, în cei opt ani de preoție, lucrările de reparații executate la această biserică și lucrările de pictură din nou, lucrări la care preotul paroh a fost ajutat efectiv de membrii Consiliului și Comitetului parohial și de toți bunii credincioși ai parohiei.

P. C. Pr. paroh Fănel Copae, în cuvântul său, a făcut mai întâi un istoric al bisericii, arătând că acest lăcaș dăinuiește de peste două sute de ani. Apoi a menționat că la lucrările de reparații cât și de pictură a fost sprijinit cu timp și fără timp de toți credincioșii acestei parohii.

În incheiere, a mulțumit P. S. Episcop Epifanie, pentru bunăvoința și dragostea de a veni personal, binecuvântând munca și strădania credincioșilor de aici.

Luând cuvântul P. S. Episcop Epifanie, a apreciat râvna preotului paroh, a Consiliului parohial, munca și contribuția credincioșilor, pentru lucrarea realizată, îndemnându-i să păstreze Sfânta biserică curată, venind în orice moment să aducă rugăciune de mulțumire lui Dumnezeu pentru tot ce au făcut.

P. S. Sa făcînd o incursiune în istorie a vorbit credincioșilor despre descoperirile arheologice din împrejurimile comunei, arătînd că înaintașii noștri, prin viața lor, au fost ospitalieri față de celelalte neamuri care datorită vitregiilor vremii au trecut pe aici.

În continuare P. S. Sa a vorbit despre praznicul «Intrării în Ierusalim a Domnului» și despre Patimile Mîntuitorului, îndemnînd pe credincioși să păstreze credința străbună, să fie cu dragoste pentru Sf. Biserică, să trăiască în pace și frățietate unii cu alții.

Pentru merite deosebite preotului paroh Fănel Copae i s-a acordat rangul onorific de «sachelar», fiind hirotesit în fața credincioșilor.

2. Sfințirea bisericii din parohia Goidești — protoieria Pătîrlagele, județul Buzău

Duminică 25 mai 1986, P. S. Episcop Epifanie, însoțit de la Centrul Eparhial, de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv, în prezența credincioșilor din parohie și din împrejurimi a sfințit acest lăcaș construit din temelie între anii 1980—1983, iar în anii 1984—1985 s-a executat pictura în tehnica fresco de către pictorii Jenică și Liliana Enache din Limpeziș.

La sfârșit P. C. Protoiereu Gheorghe Furtună a exprimat bucuria, în numele preoților și credincioșilor, avînd fericitul prilej de a avea în mijlocul lor pe Întîistătătorul Eparhiei P. S. Episcop Epifanie, care cu multă dragoste a venit personal pentru a sfinți acest lăcaș ridicat

din temelie de harnicul preot Enache Necula, ajutat de cîntăreț, Consiliul, Comitetul parohial și de toți credincioșii.

În încheiere mulțumește P. S. Episcop Epifanie pentru grija ce o poartă bisericilor, preoților și credincioșilor, asigurîndu-l că și în viitor preoțimea va fi la datorie.

Luînd cuvîntul preotul Enache Necula, face mai întii un istoric al satului și al bisericii vechi de la cimitir, despre care se crede că datează din secolul XVI. Cu vremea această bisericuță devenind nefincă-pătoare credincioșii au început construcția unei noi biserici din lemn în anul 1937, pe care au terminat-o în anul 1949, cînd s-a sfințit de către P. S. Episcop Antim al Buzăului. La 7 iunie 1980, prin descărcări electrice puternice a luat foc turla, flăcările cuprinzînd întreaga biserică, nemaiputîndu-se salva nimic. Credincioșii nu au rămas descumpăniți, ci s-au încurajat și au zidit pe același loc o frumoasă biserică din cărămidă, cu trei turle, acoperită cu tablă și împodobită cu pictură nouă în tehnica fresco. Preotul Enache Necula mulțumește P. S. Episcop Epifanie pentru ajutorul substanțial acordat, organelor locale și tuturor credincioșilor care l-au sprijinit.

Luînd cuvîntul P. S. Episcop Epifanie a felicitat pe preot și pe credincioși pentru ridicarea din temelie a acestei mărețe și frumoase biserici, arătînd că niciodată nu trebuie să ne descurajăm cînd se abate asupra noastră un necaz. Omul trebuie să nădăjduiască întotdeauna la Dumnezeu care nu dorește moartea păcătosului, ci îndreptarea lui.

P. S. Episcop Epifanie îndeamnă pe toți credincioșii să fie satornici în credința străbună, să păstreze curată biserica, s-o frecventeze și s-o doteze cu toate cele necesare cultului.

În încheiere, P. S. Sa a spus: «Avem datoria să apărăm viața, bunul cel mai de preț dat de Dumnezeu, să ne rugăm pentru pace și să trăim în pace unii cu alții, avînd exemplu pe conducătorul Statului nostru, Președintele țării noastre, Dl. Nicolae Ceaușescu, neobosit luptător pentru pace și bună înțelegere între oameni și popoare».

P. S. Episcop Epifanie apreciînd munca neobosită a preotului suplinitor Enache Necula i-a acordat rangul de «sachelar» fiind hirotosit în fața credincioșilor.

3. Resfințirea bisericii din Schitul Tarnița, parohia Vitănești, protoieria Panciu, județul Vrancea

După terminarea lucrărilor de reparație la tencuielile interioare și exterioare, precum și la turlă, Duminică 25 mai 1986, P. S. Gherasim — Arhiepiscop-vicar, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, însoțit de la Centrul Eparhial de către P. C. Pr. Gheorghe Guță, Consilier economic, a resfințit biserica cu hramul «Adormirea Maicii Domnului» din fostul schit Tarnița, parohia Vitănești, prot. Panciu, județul Vrancea.

În ajunul acestei sărbători s-a oficiat slujba de priveghere de un sobor de preoți din împrejurimi.

După momentul resfințirii bisericii s-a oficiat în continuare Sf. Liturghie, predica zilei fiind ținută de P. C. Pr. Gheorghe Guță, Consilier economic.

După terminarea Sf. Liturghii P. C. Protoiereu de Panciu Preot Dobrin Constantin a salutat prezența P. S. Gherasim — Arhiereu-vicar, mulțumind P. S. Episcop Epifanie pentru grija purtată, pentru lucrările și resfințirea acestei biserițe.

Luind cuvîntul preotul paroh Gheorghe Durbacă a făcut un scurt istoric al acestui sfînt lăcaș, mulțumind P. S. Episcop Epifanie pentru grija și ajutorul material acordat pentru acest schit.

P. S. Gherasim, luind cuvîntul a mulțumit P. S. Episcop Epifanie pentru încrederea acordată de a fi delegat pentru această slujbă de resfințire, îndemnînd pe credincioși să vină și să cerceteze acest sfînt lăcaș, unde cu adevărat se poate găsi liniștea sufletească.

4. Resfințirea bisericii Rușavăț — prot. Pătirlagele, județul Buzău

Biserica parohială Rușavăț, fiind grav afectată la cutremurul din 4 martie 1977, credincioșii împreună cu preotul suplinitor Constantin Răduca și prin strădania P. C. Pr. Gheorghe Guță — Consilier economic, fost preot paroh la această parohie, au purces la repararea acestui lăcaș de închinare, după care s-a executat pictură din nou în tehnica fresco de către pictorița Popa Maria din București.

În urma acestor importante lucrări, P. S. Episcop Epifanie, însoțit de P. C. Pr. Teofil Dumitrescu — Vicar ad-tiv, a participat personal, în ziua de 8 iulie 1986, sfințind această biserică, după ce în ajun s-a oficiat vecernia cu litie, la sfîrșit rostindu-se un cuvînt de învățătură despre «Sf. Biserică și rolul ei în viața credincioșilor», ținut de P. C. Pr. Gheorghe Guță care cu ani în urmă a fost preot la această parohie.

După sfințirea Sfîntului lăcaș, s-a oficiat, în continuare, Sf. Liturghie, predica zilei fiind ținută de P. C. Pr. Gheorghe Guță — Consilier economic.

La sfîrșit P. C. Protoiereu Gheorghe Furtună, în numele preoților prezenți și al credincioșilor, și-a exprimat bucuria de a avea în mijlocul lor la această slujbă pe Chiriarhul Eparhiei în persoana P. S. Episcop Epifanie, mulțumind totodată pentru grija ce o poartă pentru îngrijirea sfîntelor lăcașuri și din această zonă a Buzăului.

Preotul suplinitor Constantin Răduca face o scurtă dare de seamă privind lucrările executate, aducînd mulțumiri P. S. Episcop pentru ajutorul material acordat, mulțumește conducerii Departamentului Cultelor pentru aprobările date și organelor locale, pentru înțelegerea acordată.

Luind cuvîntul P. S. Episcop Epifanie, felițită pe P. C. Pr. Guță Gheorghe care a purtat grijă deosebită de toate lucrările executate, pe preotul suplinitor și pe toți credincioșii pentru rîvna ce au depus în executarea acestor lucrări. Îndeamnă pe credincioși să păstreze curată sf. biserică și s-o frecventeze în duminici și sărbători. P. S. Sa evidențiază activitatea preoților ce au activat la această parohie: Horia Constantinescu și P. C. Pr. Gheorghe Guță — Consilier economic. Toate aceste lucrări s-au putut realiza datorită libertății religioase de care ne

bucurăm în patria noastră. De aceea, trebuie să facem totul pentru prosperitatea Patriei și binele neamului, pentru pace, să trăim în bună înțelegere unii cu alții și să ne rugăm pentru pace.

Pentru munca și strădaniile depuse la înfrumusețarea Casei Domnului, P. S. Episcop Epifanie i-a acordat preotului suplinitor Constantin Răduca rangul de «sachelar» fiind hirotesit în fața credincioșilor.

Slujba s-a încheiat cu un polihroniu pentru P. S. Episcop Epifanie, pentru conducerea țării și pentru toți credincioșii.

5. Resfințirea bisericii din parohia Dîmbroca, protoieria Rm. Sărat, județul Buzău

Duminică 8 iunie 1986, P. S. Gherasim — Arhiepiscop-vicar însoțit de la Centrul eparhial Buzău, de P. C. Pr. Dionisie Grigore — Consilier ad-tiv, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, a resfințit biserica din parohia Dîmbroca, prot. Rm. Sărat, după ce în ajun (sîmbătă seara) un sobor de preoți, în frunte cu P. C. Pr. Ion Horhocea — locțiitor de protopop, au oficiat slujba vecerniei cu litie și priveghere.

Duminică dimineața după resfințirea bisericii după datină, s-a oficiat, în continuare Sf. Liturghie, iar la timpul potrivit predica zilei a fost rostită de preotul Manole Florea de la parohia Săgeata.

La sfîrșit, preotul Ion Horhocea a scos în evidență munca depusă de preotul paroh Emil Stanciu și enoriașii săi privind lucrările de reparații, iar pictura în tehnica ulei fiind executată de pictorii Jenică și Liliana Enache.

A luat cuvîntul apoi preotul paroh Emil Stanciu care a făcut un scurt istoric al bisericii și parohiei, prezentînd lucrările executate și mulțumind P. S. Episcop Epifanie, pentru încredințarea dată P. S. Arhiepiscop-vicar Gherasim de a resfinți această biserică. Mulțumește, de asemenea, organelor locale pentru înțelegere și Centrului Eparhial pentru ajutorul acordat.

Luînd cuvîntul P. S. Gherasim mulțumește P. S. Episcop Epifanie pentru delegația dată de a resfinți această biserică, transmițînd tuturor arhieresti binecuvîntări.

Amintînd de pericopa evanghelică a orbului arată că în timpul Mîntuitorului fariseii se infiltrau în popor și arătau că Mîntuitorul nu este de la Dumnezeu, răstălmăcînd Sf. Scripturi, tot așa cum și unii dintre cei de azi răstălmăcesc Sf. Scripturi spre a lor pierzare. Așa cum orbul din naștere l-a văzut pe Domnul Hristos și noi sintem bucușoși a-l vedea și să-l avem permanent cu noi prin Sf. Taine în Sf. Biserică. «Să ne rugăm — a subliniat P. S. Sa — pentru cei ce produc pîinea, pentru cei ce asigură pacea și bunăstarea noastră».

În încheiere P. S. Sa îndeamnă pe toți să fie receptivi și să participe la munca cîmpului, pentru a se spori roadele în hambarele țării, pentru a se asigura bunăstarea oamenilor.

Vrednicia și munca neobosită a preotului paroh Emil Stanciu pentru înfrumusețarea Casei Domnului a fost încununată de P. S. Episcop Epifanie prin acordarea celui mai înalt rang bisericesc de «îconom stavrofor».

P. S. Arhiereu-viceparoh Gherasim felicitând pe preot și pe credincioșii parohiei pentru oboseală, încheie cu salutul «Hristos a înviat», binecuvântând pe toți credincioșii.

6. Resfințirea bisericii din parohia Sfântul Ioan — oraș Rm. Sărat, județul Buzău

După terminarea importantelor lucrări de reparații și restaurarea picturii în tempera grasă de către pictorii Liliana și Jenică Enache, credincioșii din parohia «Sf. Ioan» din orașul Rm. Sărat au trăit clipe de bucurie, căci P. S. Gherasim — Arhiereu-viceparoh, din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, însoțit de la Centrul eparhial de P. C. Pr. Nicolae Popescu — Inspector eparhial, duminică 15 iunie 1986 le-a binecuvântat munca și strădania prin resfințirea bisericii, după ce în ajun s-a oficiat slujba vecerniei cu litie de către un sobor de preoți din oraș și împrejurimi.

În cadrul Sf. Liturghii P. S. Sa a hirotonit întru diacon pe candidatul la preoție Diaconu Lucian.

Predica zilei a fost susținută de preotul Moldoveanu Iordache de la parohia «Nașterea Maicii Domnului» din același oraș.

La sfârșit, P. C. Pr. Ion Horhocea — locțiitor de protopop, a arătat vrednicia preotului paroh Maxim Iluță care a depus suflet pentru ducerea la bun sfârșit a tuturor lucrărilor, inclusiv pictura.

Preotul paroh Maxim Iluță face un raport asupra lucrărilor executate, mulțumind P. S. Episcop Epifanie pentru dragostea de a delega pe P. S. Gherasim pentru sfințirea bisericii. Mulțumește Consiliului, Comitetului parohial și tuturor credincioșilor pentru ajutorul dat prin muncă și bani spre aducerea Sfântului lăcaș la starea cea dintâi.

Luând cuvântul P. S. Gherasim mulțumește P. S. Episcop Epifanie pentru încredințarea acordată de a sfinți această biserică, felicită pe preotul paroh și pe credincioși pentru osteneala depusă la înfrumusețarea Casei Domnului.

În încheiere P. S. Sa îndeamnă pe credincioși să fie uniți în aceeași credință și în același duh pe care le păstrăm de la moșii și strămoșii noștri.

Această solemnitate s-a încheiat cu un polihroniu pentru P. S. Episcop Epifanie, conducătorii țării și pentru toți credincioșii.

7. Sfințirea bisericii din parohia Străoane de Jos, prot. Panciu, județul Vrancea

După terminarea lucrărilor de pictură în tehnica fresco de către pictorul Bănică Dumitru din București, dorința credincioșilor acestei parohii a fost ca munca și strădania lor să fie binecuvântată printr-o slujbă arhierescă.

Din încredințarea P. S. Episcop Epifanie, P. S. Gherasim — Arhiereu-viceparoh, în ziua de 29 iunie 1986, însoțit de la Centrul eparhial de P. C. Pr. Nicolae Popescu — Inspector eparhial și înconjurat de un sobor de preoți și diaconul Nicolae Guță a sfințit biserică cu hramul «Sfinții Voievozi» din parohia Străoane de Jos, prot. Panciu.

După sfințirea bisericii s-a oficiat, în continuare, Sfânta Liturghie răspunsurile la strană fiind date de către toți credincioșii.

După terminarea Sf. Liturghii P. C. Protoiereu Constantin Dobrin a rostit cuvîntul de salut, mulțumind P. S. Episcop Epifanie pentru grija ce o poartă Sfințelor lăcașuri și de pe aceste meleaguri mioritice, iar P. S. Gherasim îi mulțumește pentru osteneala ce și-a luat de a sfinți acest sfînt locaș.

Preotul suplinitor Galuță Grigore a făcut o scurtă prezentare a modului de execuție a lucrărilor de construcție și pictură din nou, rostind un cuvînt cald de recunoștință și omagiu celui ce a fost și s-a ocupat deapropo de aceste lucrări, a fostului paroh preotul Frunză Alexandru — decedat recent.

Luînd cuvîntul P. S. Gherasim — Arhiereu-vicear a rostit un cuvînt de învățătură, arătînd ce înseamnă o biserică și mai ales tîrnosirea ei, dînd ca exemplu din Vechiul Testament ridicarea și sfințirea templului lui Solomon. În continuare, P. S. Sa face cunoscut credincioșilor prezenți că poporul nostru de cînd se știe a fost creștin, păstrînd credința străbună pe care au primit-o din moși strămoși. Acest lucru a făcut pe mulți voievozi să ridice altare de jertfă ale dreptei credințe.

În încheiere P. S. Sa mulțumește soborului de preoți, credincioșilor prezenți, familiei fostului preot paroh — Frunză Alexandru pentru strădania depusă la terminarea lucrărilor acestui sfînt lăcaș, Consiliului parohial și tuturor credincioșilor acestei parohii.

III. *Întîlnirea Chiriarhului nostru cu preoții din Buzău și salariații Centrului Eparhial în ziua Învierii*

Este în tradiția Episcopiei Buzăului, ca de Sfintele Paști cînd se oficiază la catedrala episcopală slujba vecerniei numită și «slujba celei de a doua învieri», să participe și să asiste preoții din municipiul Buzău.

După oficierea slujbei, toți preoții prezenți, corala catedralei, salariații Centrului Eparhial și unii oaspeți din oraș au fost invitați în sala de recepție a palatului episcopal, unde P. C. Pr. Gheorghe Guță a rostit un scurt cuvînt privitor la sărbătoarea «Învierii Domnului», spunînd printre altele: «Ziua Învierii Domnului să ne lumineze inimile și sufletele noastre, să ne întărească în credința noastră strămoșească ca prin noi, prin viața noastră să se preamărească Domnul și Mîntuitorul Iisus Hristos cel înviat. Dacă «aceasta este ziua pe care a făcut-o Domnul, să ne bucurăm și să ne veselim întru dînsa», după cuvîntul Psalmistului, atunci ziua de astăzi, Sărbătoarea a Sărbătorilor, ne dă și nouă prilejul, Prea Sfințite Părinte Episcop, să ne adunăm aici, potrivit unei datini mai vechi, să vă înconjurăm cu dragoste, să vă aducem gîndurile noastre bune, pentru tot ce ați înfăptuit și veți mai face la această istorică Eparhie a Buzăului, pentru păstrarea credinței ortodoxe strămoșești și pentru binele și fericirea credincioșilor noștri, care sînt în același timp și buni cetățeni ai scumpei noastre Patrii».

În încheiere, luînd cuvîntul P.S. Episcop Epifanie a salutat pe cei prezenți cu salutul creștinesc «Hristos a înviat» și a spus printre altele: «La cele două mari sărbători, la «Nașterea și Învieria Domnului», P.C.

Preoți vin la ierarhul lor ca să-l salute și să-l felicite. Anul acesta de Sfintele Paști, spre deosebire de mulți ani, ne întâlnim în această sală, care de acum va fi sala mare de festivități a Episcopiei Buzăului, sală care în urmă cu mulți ani a servit drept pivniță și magazie a palatului.

Când s-a inițiat restaurarea întregului Centru Eparhial, fostul episcop Antonie s-a gândit și la revalorificarea acestei săli. Astfel, împreună cu colaboratorii de la acest Centru Eparhial ne-am angajat în acest vast șantier și în cei patru ani am reușit să facem ceea ce vedem cu toții și aici.

Dacă foisorul este admirat de toată lumea și de specialiști, această sală reprezintă o altă realizare a eforturilor noastre, dindu-i-se aspectul dintru început și o destinație nobilă. Tot ce s-a realizat la Centrul Eparhial, s-a făcut cu binecuvîntarea lui Dumnezeu și cu toate aprobările și celelalte formalități legale, iar astăzi ne aflăm aici ca să mulțumim bunului Dumnezeu că ne-a ajutat să ajungem și să vedem terminarea acestei lucrări importante, slăvind după cuviință marele praznic al Învierii Domnului».

În încheiere, P.S. Sa adresează mulțumiri tuturor participanților și le urează, ca fiecare să fie prin viață și ținută, martori ai Învierii Domnului așa cum au fost femeile mironosițe, Sfinții Apostoli, cum au fost moșii și strămoșii noștri.

La sfârșit Corala Sf. Episcopii, condusă de P.C. Diacon Prof. Petre Matei a interpretat troparul învierii, stihira «Ziua învierii» și alte bucăți religioase adecvate sărbătorii.

IV. Ședința Consiliului Eparhial

În ziua de 30 iunie 1986, începînd de la ora 10,00 a avut loc ședința Consiliului Eparhial, condusă de P.S. Episcop Epifanie, ca președinte și la care a participat P.S. Arhiepiscopul vicar Gherasim, membrii de drept ai Consiliului Eparhial, precum și părinții protoieriei cu drept consultativ care nu fac parte din Consiliul Eparhial.

La începutul ședinței, P.S. Episcop Epifanie a salutat prezența membrilor, arătînd că această întrunire are loc pentru a se analiza activitatea de la ultimul Consiliu Eparhial, făcînd cunoscut membrilor lucrările gospodărești ce s-au executat în ultima vreme cu ajutorul prețios al colaboratorilor, respectîndu-se legile de stat și bisericești, și păstrîndu-se totodată și disciplina adecvată în cadrul Eparhiei.

În continuare, P.S. Episcop Epifanie, face, și cu acest prilej, prezentarea P.S. Gherasim — Arhiepiscopul vicar detașat de la Episcopia Aradului, care participă pentru prima dată la un Consiliu Eparhial la Buzău, asigurîndu-l că va fi apreciat la justa valoare pentru frumoasa activitate pe care o desfășoară pe tărîm pastoral-misionar și gospodăresc.

După aceasta s-a dat citire de către P.C. Secretar eparhial hotărîrilor luate de Permanență și care au fost ratificate de către Consiliul Eparhial.

În continuare, s-au rezolvat lucrări de ordin administrativ-bisericesc ca: numiri și transferări de preoți, cîntăreți și îngrijitori la parohii, precum și confirmarea alegerilor Consiliilor și Comitetelor parohiale pe o nouă perioadă de patru ani.

La sectorul economic s-au rezolvat probleme ca : acordarea de ajutoare unor parohii pentru lucrări de reparații și de pictură ; dotații pentru retribuții etc.

La sfârșit, P.S. Episcop Epifanie a mulțumit tuturor membrilor Consiliului Eparhial pentru participare.

În aceeași zi, după amiază a avut loc și o consfătuire de lucru cu P.C. Părinți Protopopi la care s-au analizat : situația reclamațiilor și sesizărilor, disciplina clerului și disciplina financiară, probleme de patrimoniu precum și activitatea misionară în Eparhie.

În incheiere a luat cuvântul P.S. Episcop Epifanie care a îndrumat pe părinții protopopi să fie mai atenți și să aibă în grijă controlul la parohii, pentru a preveni unele lucruri de indisciplină financiară, precum și pentru îngrijirea sfintelor lăcașuri. De asemenea, i-a îndemnat să fie cu mare atenție la ținuta și comportarea preoților atât la protopopiat cât și la parohii, încît munca pe tărîm pastoral, misionar și gospodăresc a tuturor să fie cât mai eficientă, iar ținuta lor cât mai corectă din toate punctele de vedere.

V. Din agenda de lucru a P.S. Episcop Epifanie

— 6 aprilie 1986, a oficiat slujbă arhierescă la Catedrala Episcopală ;

— 20 aprilie 1986, a făcut vizite canonice la bisericile : Potoceni, Mătești, Săpoca, Valea Puțului, Zărnești, Izvorul Dulce, Fulga, Cărpiniștea, Beceni, toate din protopopiatul Buzău ;

— 23 aprilie 1986, a făcut vizite canonice la bisericile : Cîndești, Recea Cîndești, Bordești, Bicești, Dumitrești, Chiojdeni, Dealul Sării și fosta minăstire Poiana Mărului din protopopiatul Focșani, Sărulești, Vintilă Vodă și Coca Antimirești din protopopiatul Buzău.

— 24 aprilie 1986, a făcut vizite canonice la bisericile : Cochirleanca și Ziduri din protopopiatul Rm. Sărat, Slobozia Bradului din protopopiatul Focșani.

— 27 aprilie 1986, a resfințit biserica parohia Bordei-Verde din protopopiatul Brăila.

— 28 aprilie — 3 mai 1986 a luat parte în fiecare seară la deniile ce s-au oficiat la catedrală.

— 4 mai 1986, a oficiat slujba Învierii la catedrala episcopală. Tot în aceeași zi a oficiat slujba vecerniei (a doua Înviere) la catedrala episcopală, după care a oferit recepție preoților municipiului Buzău și colaboratorilor de la Centrul Eparhial.

— 5 mai 1986, a făcut vizite canonice la bisericile : Cuvioasa Paraschiva, Sf. Ioan Botezătorul, Sf. Voievozi, Sf. Dumitru Babadag, Adormirea Maicii Domnului, Sf. Nicolae din Rm. Sărat și biserica Casei de Odihnă Rogozu.

— 6 mai 1986, a făcut vizite canonice la bisericile : Poșta Cîlnău, Zilișteanca, Sorești, Flămînda, filială a parohiei Sorești, Blăjani din protopopiatul Rm. Sărat, Izvorul Dulce și Aldeni din protopopiatul Buzău.

— 9 mai 1986, a oficiat slujbă arhierescă la biserica fostului schit Dălhăuți, cu prilejul hramului.

— 11 mai 1986, a făcut vizite canonice la bisericile : Sf. Dumitru, Sf. Mina, Săpunaru, Domneasca, Sf. Spiridon, Sf. Gheorghe Sud, Jelaboi, Sf. Împărați, Precista, Nașterea Sf. Ioan Botezătorul, Donie, Profetul Samuil, Sf. Gheorghe Nord, Sf. Împărați din municipiul Focșani.

— 17 mai 1986, a luat parte la o întâlnire cu profesorii și elevii Seminarului Teologic, când a conferențiat P.C. Preot Nicolae Cănanău, parohul Catedralei din Constanța, avînd ca temă : «Preotul zilelor noastre ancorat în cultura universală».

— 18 mai 1986, a oficiat slujbă arhierescă la Catedrala episcopală hirotonind duhovnic pe tînărul Milea Mihail, pedagog la Seminarul Teologic, pe seama paraclisului episcopal ;

— 25 mai 1986, a oficiat slujba sfințirii bisericii parohiale Goidești, protopopiatul Pătirlagele, hirotesind «sachelar» pe preotul Enache Necula, fost paroh al acelei parohii.

— 31 mai 1986 a cercetat canonic biserica Casei de odihnă Rogozu.

— 1 iunie 1986, a luat parte la festivitatea zilei numelui P.F. Patriarh IUSTIN.

— 3 iunie 1986, a luat parte la o întâlnire cu profesorii și elevii Seminarului Teologic cînd a conferențiat P.C. Arhim. Bartolomeu Anania despre «Evanghelia Sf. Ioan» una din sursele de inspirație a lui Mihai Eminescu în Lucefărul.

— 17—18 iunie 1986, a luat parte la lucrările ședinței Sf. Sinod.

— 22 iunie 1986, a oficiat slujbă arhierescă la Catedrala episcopală.

— 23 iunie 1986, a făcut vizite canonice la parohiile : Lipia I, Lipia II, Merei, Valea Puțului (filială a parohiei Merei), Nenciulești și Monteoru din protopopiatul Buzău.

— 24 iunie 1986, a făcut vizite canonice la parohiile : Sf. Gheorghe, filială a parohiei Unirea din Odobești, biserica parohială Unirea din Odobești, biserica Sf. Apostoli Cazachi, biserica Sf. Cruce-Odobești, biserica «Sf. Împărați Constantin și Elena» — Odobești, biserica parohiei Virteșcoi — Beciu, biserica parohială Virteșcoi Olteni, biserica Sf. Nicolae Blidarele, biserica Sf. Nicolae Cîrligele din protopopiatul Focșani.

— 26 iunie 1986, a făcut vizite canonice la bisericile : C.A. Rosetti, Vizireni, Lunca, Largu, Bălteni, Luciu, toate din protopopiatul Buzău.

— 29 iunie 1986, a oficiat slujbă arhierescă la fosta minăstire Poiana Mărului, județul Vrancea, cu prilejul hramului «Duminica Tuturor Sfinților».

ADORMIȚI ÎN DOMNUL

† PREOTUL BURGĂ ALECU

La data de 23 martie 1986, s-a stins din viață la locuința sa din comuna Tulnici, județul Vrancea, preotul pensionar Burgă Alecu, fost preot paroh la parohia Păulești, protoieria Panciu.

S-a născut în comuna Cimpuri, fostul județ Putna la data de 8 martie 1904, dintr-o familie de țărani gospodari și buni creștini, fiind cel mai mare dintre cei șapte frați.

Scoala primară a făcut-o în satul natal, după care a urmat cursurile Seminarului Teologic din Chișinău. În anul 1926 este hirotonit preot pe seama parohiei Hăulișca și tot din acest an urmează și cursurile cu frecvență redusă de la Facultatea de Teologie din Chișinău, pe care le termină în anul 1929.

Și-a desfășurat activitatea preoțească la parohia Păulești Hăulișca pînă în anul 1973, cînd se pensionează pentru limită de vîrstă.

Slujba înmormîntării a avut loc în ziua de 27 martie 1986 oficiată de un sobor de șapte preoți.

Activitatea pastorală și personalitatea defunctului a fost omagiată de preoții: Pr. Popot Teodor — Vidra, Pr. Păun Nicolae — Tulnici și Pr. Cobzaru Nicolae — Făurei.

Purtat pe umeri de preoți s-a făcut înconjurul bisericii și înhumat în cimitirul parohiei Tulnici

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească cu dreptii.

† Preotul FRUNZĂ ALEXANDRU

După o grea suferință s-a stins din viață la data de 15 aprilie 1986, preotul Frunză Alexandru, fost preot paroh al parohiei Străoane de Jos, protoieria Panciu.

P.C. Sa s-a născut la data de 28 octombrie 1910, în comuna Filionești, județul Vrancea.

Scoala primară a urmat-o în satul natal. Rămas orfan de război, a urmat cursurile Seminarului Teologic din Cimpulung Muscel, pe care-l termină în anul 1931 și este hirotonit preot pe seama parohiei Rotilești, comuna Cimpuri, fostul județ Putna, iar în anul 1948 s-a transferat la cerere în parohia Străoane de Jos, unde activează pînă la data de 1 aprilie 1986, cînd se pensionează pentru limită de vîrstă.

La parohia Străoane de Jos, pr. Frunză Alexandru a depus o intensă activitate din punct de vedere pastoral, iar din punct de vedere gospodăresc, meritul mare a fost că, între anii 1974—1984 a construit din nou biserica pe care a împodobit-o cu pictură nouă în tehnica fresco, mobilier și toate cele necesare desfășurării cultului.

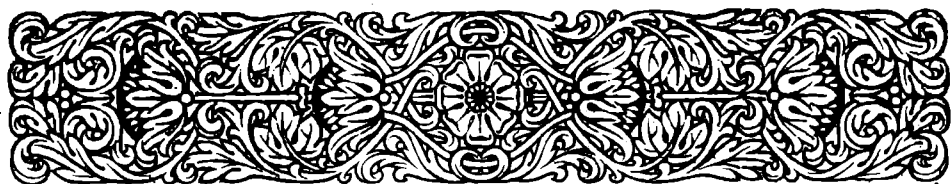
Slujba înmormîntării a avut loc la data de 20 aprilie 1986, oficiată de un sobor de șaisprezece preoți.

Personalitatea și activitatea pastorală și gospodărească a celui dispărut, a fost omagiată de P.C. Pr. Nicolae Tătaru — protoieru de Focșani, ca delegat al P.S. Episcop Epifanie, de P.C. Pr. Ion Munteanu pensionar; P.C. Pr. Tălimbă Constantin — pensionar; P.C. Pr. Alexandru Tudose — parohia Dealul Neicu, iar din partea enoriașilor a vorbit Dl. Simionoiu Gheorghe.

După terminarea slujbei de prohodire, preoții prezenți au purtat sicriul cu corpul neînsuflețit al defunctului preot, înconjurînd Sf. biserică, după care, în dangătul trist de clopote, a fost așezat în cripta familiei din cimitirul parohiei Străoane de Jos.

Dumnezeu să-l ierte și cu dreptii să-l odihnească.

Pr. GRIGORE DIONISIE
Consilier administrativ

NOTE ȘI RECENZII

OCTAVIAN LAZĂR COSMA, *Hronicul muzicii românești*, vol. VII, Editura muzicală, București, 1986, 566 p.

Alcătuit din opt capitole, volumul al VII-lea al Hronicului muzicii românești scris de binecunoscutul muzicolog O.L. Cosma, este o continuare firească a celui de-al VI-lea volum, care în ansamblu, au ca problematică, prezentarea detaliată a fenomenului muzical ce a avut largă desfășurare în țara noastră pe o perioadă de aproximativ trei decenii (1898—1920).

În capitolul întâi intitulat «Coordonatele fenomenului componistic» (p. 5—140), autorul începe prin a prezenta aportul uriaș adus de genialul compozitor George Enescu la înscrierea muzicii românești pe coordonatele vieții muzicale internaționale. Este scoasă în relief contribuția esențială a muzicianului la realizarea nu numai programatică, ci și organizatorică a Societății Compozitorilor Români, oficializată statutar în decembrie 1920. Este de asemeni analizat succint aportul substanțial adus de compozitorii români din a doua jumătate a secolului al XIX-lea la fondarea școlii naționale de compoziție, avându-l ca șef pe genialul George Enescu care prin creația sa muzicală exprimă «cel mai convingător, mai măiestrit și mai deplin esența spiritualității artistice a poporului român» (p. 9). În subcapitolul intitulat «Generațiile de compozitori», autorul trece în revistă valorile de creatori a căror pregătire profesională și putere de creație a contribuit la ridicarea prestigiului muzicii românești de toate genurile. Se analizează, de asemeni, prodigioasa activitate muzicală a organizatorului primei orchestre simfonice în București, Eduard Wachmann, al cărui monopol absolut, «nu credem că a fost un factor de progres artistic, nici pentru creație, nici pentru ridicarea nivelului tehnic și artistic al orchestrei, nici pentru cultivarea gustului muzical» (p. 29). Tot în acest subcapitol, autorul arată că «neglijarea creației muzicale românești, atât de caracteristică epocii lui Eduard Wachmann», (p. 32) a dus la diminuarea, ba chiar la estompa-

rea afirmării tinerilor compozitori, unii formați la conservatoarele de prestigiu ale Europei. Sînt comentate în continuare, numeroasele concursuri de creație organizate de diverse instituții muzicale al căror scop era de a promova valorile autentice ale muzicii românești, după care sînt prezentate eforturile unui entuziast grup de muzicieni în frunte cu George Enescu de a institui premiul național de compoziție, «deoarece și terenul artistic oferă șansa slujirii patriei și neamului căruia-i aparțin» (p. 43). Odată instituit legal premiul național de compoziție (1913), s-a oferit prin aceasta tinerilor creatori, o frumoasă tribună de afirmare, al cărui beneficiar a fost, înainte de toate, patrimoniul culturii muzicale românești. La numai șapte ani de la instituirea acestei tribune artistice de mare răsunet, muzicienii se gîndesc la crearea unei platforme estetice și stilistice comune, care să ducă în mod implicit la «constituirea unui for profesional al compozitorilor» (p. 54). Între precursorii acestei idei menționăm pe : Ciprian Porumbescu, Iacob Mureșianu, George Dima, Alfonso Castaldi, Juarez Movilă, Francisc Hubic, Mihail Mărgăritescu și Constantin Brăiloiu, care vedea compozitorul chemat «să realizeze acel front al creatorilor care, printr-un gest, să le orienteze eforturile incoerente spre idealul care era, fără îndoială, muzica națională» (p. 55). Pentru început s-au grupat cei mai de seamă compozitori avîndu-l ca președinte pe George Enescu, vicepreședinți pe : Al. Castaldi și I. N. Otescu, iar membri, pe : Dimitrie Cuclin, George Enacovici, Mihail Jora, D. G. Kiriac, casier pe Alfred Alessandrescu și secretar pe Constantin Brăiloiu. Cu aceasta, ia ființă Societatea Compozitorilor Români ca act statutar, care era decis, «să contribuie efectiv la progresul creației muzicale și la difuzarea ei» (p. 58).

În urma creării acestui organism estetic, compozitorii se pot diferenția din punct de vedere al receptării tendințelor novatoare în două mari clase : mobili și imobili. În rîndul celor mobili, se înscriu acei compozitori care se interesează de fenomenul muzical contemporan, îi preia sonoritățile și le asimilează în mod creator. În categoria compozitorilor imobili, se înscriu acei creatori resemnați, care nu se dau în vînt după creația contemporană, nu o înțeleg, o denigrează, așezînd-o la stîlpul infamiei. Privite prin prisma evoluției tehnicii componistice a partiturilor muzicale moderne cît și a mentalității iubitorilor de muzică și a oamenilor de specialitate din țara noastră, aceste prezumpții nu-și mai reclamă actualitatea, întrucît ele nu erau decît febrile căutări și totodată adînci investigații pe linia cristalizării unui stil modern cu evidente implicații în limbajul muzical universal.

Oricum ar fi privită această interferență de curențe ce au brăzdat viața muzicală a României anilor 1898—1920, ea rămîne pentru cultura

muzicală a țării noastre, mai întâi o perioadă de eliminare a unui hiatus stilistic ce-i despărțea pe compozitorii români de colegii lor din alte țări cu o înfloritoare cultură muzicală și după aceea, o perioadă în care spectrul stilistic al componisticii românești se conturează avînd drept corolar pe George Enescu datorită căruia, «cultura muzicală românească a intrat în constelația universală, numele său înscriindu-se în șirul, nu foarte lung, de iluștri muzicieni ai epocii» (p. 78).

În subcapitolul intitulat : «Aspirații spre o muzică românească de esență națională», autorul prezintă cu fin discernămint personalitățile muzicale ale căror eforturi susținute se îndreptau spre alcătuirea unei creații muzicale de esență națională. Majoritatea compozitorilor din această perioadă aveau convingerea fermă că seva dătătoare de viață este în popor, în muzica lui, arătînd în partituri, în practica de creație «felul în care înțelegeau să edifice muzica profesionistă națională».

Între compozitorii citați sînt : G. Dima, Alexandru Flechtenmacher, D. G. Kiriac, care «a propovăduit stăruitor dragostea pentru cîntecul popular românesc, reușind să-l impună în largi cercuri de auditori», (p. 81), Gavriil Musicescu, Ion Vidu, Tiberiu Brediceanu, H. Göring, Francisc Hubic, Mihail Mărgăritescu, Guilelm Șorhan etc. Toți acești compozitori și muzicologi au militat cu toată convingerea pentru o muzică națională, o muzică izvorită din seva creației populare, fără a se neglija însă, autenticele valori ale muzicii universale. Concluzionînd asupra efuziunii ideilor acestor compozitori cu privire la specificul național în muzică, autorul consideră că : «muzica românească se poate impune numai într-o perfectă sincronizare cu tezaurul muzical popular, ridicat la dimensiunea savantă a transfigurării, în formele consacrate ale profesionalismului» (p. 92).

În cele două subcapitole intitulate : «Timotei Popovici — Principiul național în muzică» și «Originalitatea cîntecului popular românesc văzut de compozitori», autorul prezintă sintetic poziția estetică a unor personalități muzicale de frunte ale muzicii românești, cu privire la specificul național al creației muzicale. Primul dintre muzicienii care a militat cu perseverență pentru acest deziderat național, a fost Timotei Popovici a cărui concepție este «cea mai completă, mai clar orientată și mai profundă abordare a problemelor estetice muzicale din acea perioadă, cu implicații practice, de o extraordinară intransigență și forță patriotică» (p. 93).

În continuare, sînt prezentate punctele de vedere ale unor compozitori contemporani cu George Enescu cu privire la originalitatea

cîntecului popular românesc. Între aceștia, autorul stăruie asupra concepției lui Eduard Caudella, și a lui George Dima, care deși lansează ideea unității stilistice a muzicii românești, «nu sesizează existența deosebirilor esențiale între melodiile populare din Transilvania și celelalte provincii românești» (p. 99).

Sînt menționați, de asemeni, compozitorii : Maximilian Costin, Alfred Alessandrescu, Tiberiu Brediceanu, Guilelm Șorban, toți preocupați de puritatea muzicii românești ale căror păreri, «nu fac decît să demonstreze că muzicienii încep să-și pună probleme în această privință și, mai curînd sau mai tîrziu, răspunsurile vor fi la obiect» (p. 101).

Sînt prezentate apoi în subcapitolul intitulat : «Concepții asupra modalismului», punctele de vedere ale unor compozitori de un real talent creator cu privire la metoda de armonizare ce trebuie utilizată la înveșmîntarea armonică a cîntecului popular românesc.

Și aici autorul folosește cu subtilitate metoda selecției oprindu-se asupra creatorilor a căror reală contribuție la îmbogățirea creației muzicale este de necontestat, arătînd că ivirea acestor concepții se datorește faptului că în partiturile unor compozitori este o flagrantă neconcordanță între linia melodică care este modală și rezolvarea armonică care era tonală.

Primul care a declanșat șirul de concepții asupra armonizării cîntecului popular, a fost Gavriil Musicescu care «a armonizat cîntecele populare conform principiilor modalismului diatonic, aplicînd în mai mare măsură modalismul, derivat din modurile bisericești, urmărind eficacitatea expresivă a înlănțuirii netradiționale» (p. 103). Sînt citați, în continuare, compozitorii : Alexandru Podoleanu, G.D. Kiriac, Eusebie Mandicevschi, Ioan Bohociu, Mihail Mărgăritescu, Eduard Caudella, Al. Ivella, Basil Anastasescu, N. Caravia etc., toți propunînd diverse modalități de armonizare avînd în vedere pluritatea modurilor populare existente în creația muzicală românească.

Sintetizînd bogăția concepțiilor compozitorilor și muzicologilor citați răspîndite în diverse cotidiane ale vremii, autorul distinge trei clase a structurilor modale care au fost acreditate drept specifice muzicii românești. A) Moduri vechi, medievale, populare, precum : doricul, frigicul, mixolidicul.. susținute de Musicescu, Mandicevschi, Mureșianu, Kiriac... B) Moduri bisericești, în favoarea cărora pledează Podoleanu, Kiriac.. și C) Moduri cromatice, teoretizate de către Mărgăritescu, Bohociu, Kiriac, Anastasescu, Caravia, Ivella și Caudella. Toate aceste diversități de structuri modale, «probează preocupările susținute ale compozitorilor avizi să distrugă zonele de specificitate» (p. 111).

În subcapitolul intitulat : «Modalități privind tratarea melodiei populare în muzica savantă», autorul continuă să prezinte concepțiile unor compozitori ca : Iacob Mureșianu, Stan Golestan, I.N. Otescu, Ma-

ximilian Costin etc., cu privire la tratarea cîntecului popular în genurile muzicii superioare ca : rapsodie, cvartet, simfonie etc. Și aici părerile sînt împărțite întrucît unii erau pentru «citatul folcloric», alții pentru crearea unor melodii în stil popular, iar alții pentru înveșmîntarea armonică integrală a melodiei populare.

Din nefericire însă, și pentru unii și pentru alții exista un impediment potențial peste care numai genialul George Enescu a trecut cu brio întrucît, «însușirea culturii muzicale neprofesioniste, cunoașterea cîntecului popular era, în cele din urmă, o chestiune de educație, a multor ani de educație a auzului, care nu se făcea, din păcate, în școli ori conservatoare, ci numai în mod autodidact» (p. 113). Oricum ar fi privite aceste dezbateri artistice teoretice cu urmări practice de creație, un fapt rămîne sigur și anume că, motivul popular devine pivotul unei creații de sinteză ce exprimă fidel natura, sensibilitatea, spiritul națiunii» (p. 118).

În cele trei subcapitole intitulate : «Direcții dominante în componistica română» ; «Prestigiul muzicii românești» și «Dinamica genurilor», autorul cărții prezintă succint, mai întii cele trei curente prezente în creația muzicală din această perioadă — Sămănătorism, Symbolism și Impresionism cu reprezentanții lor — după care arată lucrările muzicale simfonice de notorietate, programate în diverse concerte din străinătate, fapt ce dovedește largă afirmare a muzicii românești, în marile centre muzicale europene. Tot în acest context este prezentată și evoluția genurilor muzicii simfonice ai cărei precursori sînt considerați a fi : Al. Flechtenmacher, I.A. Wachmann, Gh. Ștefănescu, Iacob Mureșianu, Eduard Caudella, Constantin Dimitrescu etc., și nu George Enescu, «deși acesta-i conferă vocația universalității» (p. 137).

Cît privește celelalte genuri teatrale sînt, fără îndoială, mai puțin reprezentate, dar cu programări în centre muzicale de peste hotare. Așa avem lucrările lui Alexis Catargi, Cosmovici, Tiberiu Brediceanu etc. În domeniul operei avem în anul 1900 premiera lucrării lirico-dramatice «Petru Rareș», considerată drept, «prima creație a genului în literatura muzicală națională» (p. 138). În domeniul muzicii corale, D. G. Kiriac prin Liturghia Psaltică și Teodor Teodorescu-Iași prin activitatea de armonizator și creator de muzică psaltică, s-a reînnoțat o orientare spre dobîndirea specificității. De asemenea, și ceilalți compozitori, Dima, Musicescu, Eusebiu Mandicevschi, I. Vidu, T. Popovici, Gh. Cucu etc., «au realizat pași mari în direcția cimentării stilului coral, îmbogățindu-l, lărgindu-i sfera, realizînd o explozie de o extraordinară forță comunicativă» (p. 138).

Toate aceste realizări de o excepțională valoare artistică în domeniul muzicii simfonice, camerale și corale, dovedesc că școala compo-

nistică românească, dobîndise deja condițiile care să-i justifice aspirațiile spre o expresie autentică a muzicii tradiționale a poporului nostru.

În cel de-al doilea capitol intitulat: «Creația corală» (p. 144—163), autorul prezintă mai întii realizările artistice vocale care, deși foarte reduse cantitativ semnate mai mult de compozitori care au excelat în domeniul genului coral, au demonstrat totuși «forța melosului popular ca izvor de inspirație, receptivitatea publicului la asemenea creații avînd consecințe pozitive pentru întregul front componistic» (p. 142). În continuare, sînt analizate lucrările corale scrise de cei mai de seamă compozitori coraliști ale căror lucrări au rezistat timpului. Compozitorii care au îmbogățit spectrul coral al muzicii românești din această perioadă, rămîn fără îndoială: Kiriac, Vidu, T. Popovici, Gh. Cucu, T. Teodorescu etc., apoi Dima, Musicescu, Mandicevski și alții.

Țelul suprem al acestei pleiade de compozitori dedicată în exclusivitate genului coral, era de a valorifica (uneori simplu alteori savant) melodii de autentică inspirație folclorică și de a alcătui lucrări a căror tematică duce la constituirea școlii muzicale naționale, întrucît «în nici un alt gen nu a fost realizată amprenta națională cu pregnanța și amplitudinea cu care apare în genul coral» (p. 144). Sînt analizate, de asemenea, lucrările corale patriotice începînd cu cele semnate de Musicescu și terminînd cu cele semnate de George Enescu care, deși a compus doar cîteva partituri, prea puțin reprezentative, față de opusurile simfonice camerale, totuși, a nu-l pomeni și la acest capitol, «ar însemna a nu descrie fenomenul coral în ansamblul ipostazelor sale».

În acest context, Gavriil Musicescu «cunoscut pentru aportul său la statornicirea stilului coral național prin prelucrări ingenioase ale unor melodii de esență modală, precum și prin subtilitatea cu care a surprins caracterul solemn, monumental, în partiturile religioase» (p. 147) este prezent în analiza pertinentă a autorului cu lucrările: Fiii României, cu refrenul Arme, arme; Scumpă Românie; Cîntecul lui Ștefan Vodă; Copii ai patriei iubite; Oșteanul român; Hora de la Plevna; Trompetele răsună etc. Atît lucrările citate cît și altele de acest fel care îmbogățesc palmaresul componistic al creatorului ieșean, dovedesc, că Gavriil Musicescu «a îmbogățit patrimoniul național cu piese de adîncă vibrație, consacrate marilor aspirații naționale» (p. 150).

Al doilea compozitor ce se încadrează în această pleiadă este D. G. Kiriac ale cărui lucrări se împart în două categorii: a) *Creații originale* în care intră: Românașului îi place; Drum bun; Limba românească și Hora Unirii și b) *Prelucrări*, în care intră melodii vechi aranjate pentru coruri la 2, 3 și 4 voci. Capodopera lui D. G. Kiriac în materie de cîntec patriotic rămîne însă «Cîntăm libertatea» pe versurile lui George Coșbuc.

În continuare sînt analizate pe scurt lucrările corale patriotice ale lui Teodor Teodorescu-Iași (Cîntecul lui Iancu, România țărănească etc.), ale lui Titus Cerne (Graiuul neamului, pe versuri de George Coșbuc), ale lui Ionel Brătianu (Pui de lei și Imnul eroilor) și ale simfonistului Alfonso Castaldi intitulat : La arme, pe versurile lui St. O. Iosif și Sen-torț vitejii pe versuri de G. Georgescu-Theologul.

Sînt apoi analizate lucrările altor compozitori ce aparțin genului ca : I. C. Danielescu (Voința neamului) ; Timotei Popovici (Cîntecul lui Iancu) ; Sabin V. Drăgoi (Imnul Unirii) ; Gh. Cucu (Românul) ; A. L. Ivella (Trăiască România Mare) ; Ion Costescu (Urare României) și în sfîrșit, George Enescu cu lucrările : Cîntec de pădure ; Plugar și ostaș ; Imn jubiliar ; Revedere ; Nu te-ndoi și Liniște. Toate aceste realizări artistice de excepție, alcătuiesc fidel oglinda marilor evenimente social-politice ce au brăzdat viața țării noastre ca : Unirea Prin-cipatelor Române (1859) ; Războiul de independență (1977) și Uni-rea cea mare (1918) și totodată dovedesc concret că «în creația corală patriotică s-au înscris cîteva contribuții de excepție, îmbogățind zestrea spiritualității noastre, oferind un repertoriu relativ bogat, alcătuit din cîntece pregnante, încrustate pe marile teme care frămîntau suflarea ro-mânească» (p. 160).

În continuare, în capitolul intitulat : «Miniatura corală» (p. 163—170), sînt minuțios analizate lucrările destinate școlarilor care trateau o tematică poetică de esență patriotică, potrivit vârstei, ce aveau pre-dilecție pentru «frumusețile țării, cerul înstelat, plaiurile cu flori, co-drii cu păsări cîntătoare, trecutul istoric, vitejia, munca, libertatea».

Autorii cei mai reprezentativi pentru această clasă a muzicii corale sînt : Petre Ciorogariu, Alexandru Podoleanu, George Dima, Timotei Popovici, Isidor Vorobchievici, Basil Anastasescu, Ioan Costescu, Ni-colae Saxu, Gh. Popescu-Brănești etc. Cel mai reprezentativ însă și pentru acest gen rămîne tot D.G. Kiriac, care «a știut să preia din ză-cămîntul muzicii populare acele exemplare care-i satisfăceau necesi-tățile estetico-artistice, proiectînd o creație cu distincte contururi românești» (p. 166).

Mergînd pe firul acestei considerații, autorul menționează lucră-rile lui Kiriac cu ajutorul cărora compozitorul a determinat orienta-rea educației muzicale în școală, prin intermediul cîntecului românesc, pe care le și menționăm : Copilul și cartea ; Doamna florilor, La moară ; Secerișul ; Mamei noastre ; Ochiul lui Dumnezeu ; Morarul etc. Tot aici sînt analizate cu fin discernămint corurile destinate copiilor semnate de multilateralul compozitor Eusebie Mandicevschi, a căror forță poe-tică și putere de sugestie le asigură perenitatea. Menționăm doar cîteva din cele peste 70 de coruri pentru copii și tineret scrise de Mandicev-schi. Acestea sînt : Aia baia, Cum te cheamă, Doi la oi, Baba și fata, Baba și moșneagul, A venit un lup din crîng etc.

Compozitorul și totodată întemeietorul operei române George Ște-phănescu, este prezent în acest volum cu cele «12 coruri școlare» din care reținem : Pasărea din cuib ; La școală ; Copilul și floarea ; Solda-

tul călăreț; Păsărică etc. Lui Iacob Mureșianu, al cărui apostolat muzical se desfășoară la Blaj pe o perioadă de 40 de ani, autorul îi analizează colecția publicată post-mortem în 1921 intitulată «Cîntece școlare» și cuprinde cîntece și coruri, multe concepute anume, pentru a susține principiile de teorie a muzicii ca: intervale, arpegii, game, grupări ritmice etc. Lucrările care atrag atenția autorului cărții sînt: La mijloc de codru des; Neică neiculită; Copilul și părinții; Mi-e dor de satul meu etc. În multe din corurile sale, Iacob Mureșianu impune definitiv alternanța doină, cu indicația «ca doină», și joc cu tempoul «voui».

Prin această descoperire a rubatoului și a jocului, compozitorul apare, «drept un pionier, drept un adevărat precursor» (p. 170).

În capitolul intitulat «Compoziții corale — prelucrări de melodii populare» (p. 170—239), autorul arată mai întii că faza istorică pe care o prezintă în acest volum, era proprie prelucrărilor corale ale melodiilor populare românești, care aveau tematică diferită, iar metoda în sine, «capătă în creația corală o neasemuită varietate și bogăție, ceea ce îngreunează la maximum încercarea de a-i descifra componentele literalmente proprii, în vederea unei determinări și clasificări ideale» (p. 171). După această observație de o reală importanță pentru starea evolutivă a unor lucrări, trece la analiza pertinentă a unor lucrări corale semnate de cei mai de seamă reprezentanți ai genului. Astfel, George Dima prin lucrările: Ce faci, Ioană? Munților cu brazi înalți; Ardeleana; Cucuruz cu frunza-n sus; Nu-i dreptate, etc., precum și prin prelucrările unor vechi melodii românești ca: Așa am fost ursită; Copilă tinerică; Trăiesc în suferință; Dorul; Toată iarna ger și frig, etc. «demonstrează credința că melodia populară poate fi ilustrativă pentru a se susține artistic, cu condiția găsirii unei înveșmîntări coresponsătoare» (p. 175).

Un alt compozitor prezentat care avea o neclintită dragoste pentru cîntecul popular, a fost Teodor Teodorescu care a publicat volumul «Cîntece populare» în anul 1905. Din această bogată colecție autorul se oprește asupra lucrărilor: Foaie verde trei alune; Cîntec de stea; Lilița de la Munteni; Fă-mă Doamne-un val de tei; Eu mă duc codrul rămîne; Măi, bădiță brașovene, etc., arătînd că în afară de creația corală publicată, Teodor Teodorescu are multe lucrări corale laice și religioase răspîndite în diverse fonduri particulare, care dacă ar fi date circuitului vieții artistice prin tipărire, s-ar completa viziunea asupra acestei marcante personalități a muzicii corale românești, mort în plină ascensiune creatoare. În continuare sînt prezentate lucrările corale ale lui D. G. Kiriac (Varsă, Doamne, dor și bine; A ruginit frunza din vii; Cîntecul plugarilor; Cîntecul muncitorilor; Semănătoriii; Fetele casnice și desigur Morarul), lucrări ce «reprezintă creații de referință pentru muzica românească, surprinzînd, de minune, spiritul și mentalitatea respectivei epoci» (p. 183). Ion Vidu, muzician cu o pregătire solidă pentru genul coral formată la Arad și Iași ca discipol al lui Musicescu, este prezentat de autor cu lucrările: Floarea Ghimesului; Preste deal; Răsunetul Ardealului; Răsunet de la Crișana; Negruța; De-ar fi min-

dra-n deal la cruce; etc., lucrări ce probează «puternica înrîurire a folclorului țărănesc ca și însemnele esteticii sămănătoriste» (p. 189).

Toți ceilalți compozitori prezentați: Timotei Popovici, Ioan C. Bohociu, Gavriil Galinescu, Juarez Movilă, Augustin Bena, Iosif Velceanu, Nicodim Ganea, Iacob Mureșianu, Anton Sequens, Gheorghe Cucu, etc., au folosit în creațiile lor în mod ingenios bogatele resurse ale folclorului muzical și literar românesc. Numeroasele pagini corale scrise cu deosebită măiestrie de acești consacrați ai genului, se caracterizează prin profundă ancorare în realitatea etosului popular, substanță, prospețime și inedit, care au împropătat și întreținut repertoriul reuniunilor și Societăților noastre corale.

Un alt capitol asupra căruia autorul cărții se oprește cu deosebită insistență este «Creația corală sacră» (p. 239—308).

Urmărind un plan bine stabilit în prezentarea materialului acestui dificil capitol, autorul, receptiv la problemele de fond ale muzicii noastre liturgice expuse în diversele cotidiane ale vremii, surprinde cu precizie tabloul căutării soluțiilor optime sintetizînd esența orientărilor în trei mari curente: rusesc, de factură universală și cel național.

Din confruntarea acestor trei mari direcții în muzica corală religioasă reprezentată de altfel cu cinste de personalități marcante ale muzicii românești, autorul scoate mai întîi în relief acțiunea de revitalizare a muzicii religioase autohtone, declanșată de Alexandru Podoleanu și D.G. Kiriac, acțiune, «încununată magistral de editarea Liturghiei psaltice, operă de referință în materie de muzică românească religioasă pentru cor» (p. 247).

După prezentarea acestor considerații de ordin istoric, se face o laborioasă prezentare a creației corale religioase a lui Gavriil Musicescu din care cititorul înțelege cu ușurință mijloacele componistice folosite de maestrul ieșean, la elaborarea monumentalei sale opere de artă religioasă. Nu este trecut cu vederea nici faptul că «Gavriil Musicescu, muzicianul care a inițiat în componistica românească modalitatea prelucrării cîntecului popular, păstrîndu-i nealterată structura modală, nu a sesizat și aplicat aceeași metodă și în tratarea muzicii religioase» (p. 254).

În continuare, sînt prezentate lucrările corale religioase ale compozitorilor Eusebie și Gheorghe Mandicevschi, a căror contribuție la fundamentarea repertoriului coral liturgic într-o manieră cu totul specifică, este de necontestat. Deși desprins total de mediul cultural și muzical românesc, totuși Eusebie Mandicevschi este primul compozitor român care pune problema modalismului încă din anul 1880. Este adevărat că modalismul său este cel medieval, «fără coloritul specific oriental, atît de caracteristic muzicii populare românești» (p. 259).

O minuțioasă analiză face autorul creației corale religioase a lui G. Dima, care asemenea lui Musicescu a compus muzică religioasă aproape cinci decenii. În lunga sa activitate de creator de muzică corală religioasă G. Dima aduce atît prin cele două liturghii în Sol major și La major, precum și prin Cîntările funebrele și concertele religioase, de largă respirație melodică, o contribuție hotărîtoare la îmbogățirea repertoriului coral liturgic al Bisericii Ortodoxe din Ardeal. Prezen-

tindu-i sumar pe compozitorii : Iacob Mureșianu, Gavriil Galinescu și Anton Sequens care, integrându-se artei românești, a reușit să se remarce și să o slujească cu devoțiune» (p. 279), autorul trece la analizarea lucrărilor corale religioase ale compozitorilor înscrși pe făgașul tradițional al muzicii religioase autohtone.

Primul dintre aceștia asupra căruia se oprește este Alexandru Podoleanu care «a ținut să-și susțină poziția și prin compoziții religioase în care să demonstreze perpetuarea curentului cîntării strămoșești» (p. 285). Lucrările sale alcătuite din Antifoane, Heruvice, Răspunsuri nari, Axioane, Tropare la diferite sărbători etc., au fost tipărite în Repertoriul coral religios întocmit de Ioan Bunescu în 1886 și se caracterizează prin amplă și fluidă linie melodică, avînd armonizare simplă și elementară. Lucrări asupra cărora se oprește autorul ca fiind realizate artistic impecabil sînt : Concertul Robii Domnului și lucrările ce alcătuiesc Serviciul cununiei. Tot aici este menționat și Teodor Teodorescu compozitorul cel mai puternic înrolat în marele front al edificării unui repertoriu coral, pe linia preconizată de marele episcop cărturar Melchisedec Ștefănescu și pusă în practică de G. Musicescu. Liturghiile pentru cor mixt și bărbătesc, precum și impunătoarele sale concerte puternic axate pe filonul tradițional, fac din Teodor Teodorescu, «unul dintre cei mai valoroși și importanți creatori moderni de muzică religioasă, înscris ferm în filonul psaltic» (p. 288).

Și ceilalți compozitori ale căror lucrări au fost analizate în prezentul volum ca : Ion Vidu, Timotei Popovici, Augustin Bena, N. Ștefan, Trifon Lugojan, Atanasie Lipovan și Francisc Hubic, au scris lucrări corale religioase ce poartă miresmele spiritualității românești, contribuind în acest fel la îmbogățirea repertoriului coral liturgic orientat pe făgașul tradițional al muzicii autohtone. Nu sînt trecuți sub tăcere compozitorii bucureșteni care au dovedit prin scris atașamentul lor față de idealul mărturisit de a crea lucrări corale care să exprime simțirea național-religioasă a tuturor românilor. Între aceștia, autorul menționează pe : Ion Costescu cu Imnele Sfintei Liturghii pentru cor la 4 voci egale bărbătești, tipărită în 1907, pe Ion Popescu-Pasărea cu Cîntările Sfintei Liturghii pentru corurile satești, tipărită în 1908, cu Prohodul, scris și armonizat după melodiile bisericesti tradiționale și altele, pe Ionel Brătianu cu Cîntările Sfintei Liturghii, pentru cor mixt (1911) și Liturghia pentru 3 voci egale bărbătești, pe Simeon N. Nicolescu cu Cîntările Sfintei Liturghii pentru cor mixt (1913) și în sfîrșit, pe Gheorghe Cucu cu inspiretele sale lucrări corale religioase pentru cor mixt și bărbătesc care reușește în întreaga sa creație corală religioasă să realizeze o «originală sinteză între stilul psaltic, rigoarea contrapunctică și cîntecul popular» (p. 307).

Punctul de referință al compozitorilor angajați în acest mare și impunător front rămîne tot D. G. Kiriatic, care a valorificat melodiile vechi, armonizîndu-le încă din perioada cînd dirija corul Bisericii Ortodoxe Române din Paris. Mergînd pe această linie, D. G. Kiriatic respingea cu dispreț influențele muzicii teatrale, în cultul divin. Liturghia psaltică care a apărut datorită grijei deosebite a lui Constantin Brăiloiu, I. D. Chirescu și Ion Croitoru, a înscris «un moment semeț în definitivarea

procesului de cristalizare a muzicii religioase moderne» (p. 285). Tot aici autorul face mențiune și despre Cântările Sfintei Liturghii a Sf. Ioan Gură de Aur aflată în manuscris și reconstituită de I. D. Chirescu, pentru cor mixt, care, deși are un bogat material muzical, totuși, «nu se ridică la înălțimea Liturghiei psaltice» (p. 300).

În capitolul intitulat: «Cîntecul» (p. 309—476), autorul trece în revistă compozitorii și cele mai frumoase exemplare de lied din literatura muzicală românească care au fost nelipsite din programele de concert ale multor societăți muzicale. Menționăm cîteva din compozitorii asupra cărora autorul se oprește cu predilecție: 1) G. Dima cu liedurile: Dorință; De ce nu-mi vii; Peste vîrfuri; Și dacă ramuri bat în geam; Somnoroase păsărele etc.; 2) George Ștephănescu cu liedurile: Amintiri; Pămîntul Elenței; Ce sfînt noroc etc.; 3) Eduard Caudella cu liedurile: Zadarnic; Norocul meu; Ciobănaș cu doruri multe etc., și apoi compozitorii: Iacob Mureșianu, Theodor Fuchs, Paul Richter și Ioan Scărlătescu, care au lăsat «una dintre cele mai importante creații ale muzicii românești din prima decadă a secolului XX în acest gen».

Tot în acest capitol, sînt analizate cele mai de seamă lucrări vocal-instrumentale asupra cărora și-au pus amprenta diverse curente literare ce fuzionau în cultura românească în acea perioadă.

În acest sens sînt citați compozitorii: Ionel Brătianu, Eusebie Mandicevschi, D. G. Kiriac, care pînă la el, «nimeni nu a validat cu atîta persuasiune artistică farmecul cîntecului românesc în versiune, voce și pian» (p. 354), Guilelm Șorban, Tiberiu Brediceanu, care de asemeni, prin «Doine și cîntece populare românești», «confirmă regula că un compozitor poate fi mai legat de muzica tradițională în directă proporție cu neacumularea unui arsenal tehnic, care pe mulți i-a îndepărtat de stratul primar» (p. 357), Stan Golestan cu «Zece cîntece populare românești», Ion V. Borgovan, Emil Monția, George Enescu, care deși se angajase pe drumul sigur al proiectării atributelor naționale în genurile monumentale, nu neglijează acest gen lăsînd posterității moștenire numeroase cîntece pentru voce și pian, în care etalează o spectaculoasă îmbogățire a evantaiului stilistic și tematic. Tot pe linia acestor considerații sînt analizate de deosebită atenție lucrările pentru voce și pian ce s-au impus în literatura muzicală a timpului, semnate de binecunoscuții compozitori: Alfonso Castaldi, Ion Nonna Otescu, Alfred Alessandrescu, Constantin Brăiloiu, Dimitrie Cuclin, George Enacovici, Ionel Perlea, Alexandru Zirra, Mihail Jora, Sabin Drăgoi, Zeno Vancea și alții. Cu acestea, autorul încheie prezentarea unui impunător tablou de creații cu valori inerent inegale, cu autori de înaltă ținută artistică, profesională, care au îmbrățișat o mare varietate de specii ale cîntecului popular românesc. Pornind pe făgașul tradiției autohtone preexistente, compozitorii români preluînd direct sau indirect potențialul artistic al cîntecului popular românesc și folosind cuceririle frontului componistic european din acest domeniu, au creat o originală și extrem de diversă creație, ce s-a impus nu numai prin calitate dar și prin însemnată cantitate. Prin aceasta, s-a arătat că orizontul componisticii românești este extrem de larg, «indiciu sigur al progresului și al maturității» (p. 476).

Și în fine, în ultimul capitol al cărții intitulat : «Creația vocal-simfonică» (p. 477—532), autorul, după ce mai întâi face o succintă prezentare a stării evolutive a creației muzicale românești din această perioadă, trece la analiza propriu-zisă a partiturilor vocal-simfonice de o deosebită valoare artistică, semnate de cei mai reprezentativi precursori ai muzicii românești. Între aceștia este menționat în primul rând Iacob Mureșianu, ale cărui lucrări reprezintă momente de vîrf în creația vocal-simfonică, cu baladele : Constantin Brâncoveanu ; Mănăstirea Argeșului ; Brumărelul ; Șoimul și floarea fagului și Erculean ; despre care autorul susține că, «este cea mai cristalină pagină românească din creația lui Iacob Mureșianu» (p. 490). În continuare, este analizată ampla lucrare vocal-simfonică a lui George Dima, «unul dintre cei mai impunători maeștri ai artei contrapunctice pe care i-a avut muzica românească» (p. 501), intitulată *Salvum fac regem*, lucrare prin care se demonstrează că, «muzicienii precursori nu erau niște intruși în orizontul compoziției» (p. 503). Tot aici este prezentat George Ștephănescu cu «Banul Măracine», Eduard Caudella cu «Pohod va sibir», Ion Vidu cu «Moartea lui Mihail Eroul» și «Ștefan și Dunărea», George Enescu cu capodopera sa vocal-simfonică «Strigoii», «în care cei doi aștri ai artei, Enescu și Eminescu, se întilnesc pentru a îmbogăți patrimoniul culturii românești» (p. 521). Se încheie acest impunător capitol care este un corolar al creației muzicale românești din această perioadă, cu prezentarea lucrărilor «Stabat mater» a lui Ioan Scărlătescu, «Sărbătoarea luminii» a lui Enrico Mezetti, «Copilul de crai» a lui Iosif Paschil, «Înșir-te mărgărite» a lui Leonida Domide și, în sfîrșit, «Suspine», a lui Augustin Bena. Toate lucrările vocal-simfonice prezentate de autor în acest capitol, reprezintă o certă și autentică contribuție a compozitorilor români la îmbogățirea creației muzicale autohtone și totodată o deplină afirmare a sa pe înaltele coordonate ale muzicii universale.

Ajungînd la capătul prezentării acestui opus semnat de harnicul cercetător și muzicolog de direcție Octavian Lazăr Cosma, ne dăm seama că bogata, autentică și impunătoare creație muzicală românească din această perioadă, nu putea fi concepută altfel decît așa cum a făcut-o autorul, a cărui muncă și neprețuite eforturi se întind pe o perioadă de zeci de ani, întreprinse dintr-o adîncă și molipsitoare dragoste pentru muzica românească și totodată, dintr-un profund și trainic patriotism.

Diac. Prof. MARIN VELEA

GLĂȘUL BISERICII

REVISTA OFICIALĂ
A SFINTEI MITROPOLII A UNGROVLAHIEI

ANUL XLV, Nr. 3
MAI—IUNIE
1986

Redacția și Administrația : Sectorul Cultural-Social al Arhiepiscopiei Bucureștilor
Str. Patriarhiei nr. 21 — Sectorul IV